

دانشگاه فرهنگیان
معاونت آموزشی و تحصیلات تکمیلی
دفتر برنامه ریزی، بخش و نظارت آموزشی

برنامه درسی رشته

آمادگی دفاعی

Defensive Readiness

دوره مهارت آموزی معلمی

(موضوع ماده ۲۸ اساسنامه دانشگاه فرهنگیان)

مصوب پانزدهمین نشست شورای آموزشی و تحصیلات تکمیلی مورخ ۱۴۰۴/۰۸/۲۰

مصوب پنجاهمین نشست شورای دانشگاه فرهنگیان مورخ ۱۴۰۴/۰۹/۲۳

فهرست

پیشگفتار.....	۵
فصل اول.....	۷
مشخصات کلی برنامه درسی.....	۷
مقدمه.....	۸
ضرورت و اهمیت اجرای برنامه درسی آمادگی دفاعی در دوره مهارت آموزی.....	۹
اهم اهداف و توانمندی های مورد انتظار در برنامه درسی دوره مهارت آموزی یک ساله «آمادگی دفاعی».....	۱۰
ساختار آموزشی و اجرایی دوره یک ساله مهارت آموزی معلمان در رشته آمادگی دفاعی.....	۱۲
نوع آموزش و رویکردهای آن.....	۱۲
ظرفیت کارگاه.....	۱۳
کارآموزی و کارورزی ترکیبی در آموزش آمادگی دفاعی.....	۱۳
فصل دوم.....	۱۹
جدول عناوین و مشخصات دروس.....	۱۹
مشخصات و ساختار پودمانی دروس رشته «آمادگی دفاعی» دوره مهارت آموزی معلمان.....	۲۰
بخش اول: مشخصات دروس در چارچوب تربیت چندبعدی.....	۲۰
بخش دوم: ساختار پودمانی دروس.....	۲۳
فصل سوم ویژگی های دروس.....	۲۵
سرفصل درس «روان شناسی تربیتی».....	۲۶
سرفصل درس: «اخلاق دفاعی کاربردی».....	۳۴
سرفصل درس: «تفسیر آیات جهاد و مقاومت در قرآن کریم».....	۴۲
سرفصل درس: «معلم تحول آفرین».....	۵۶
سرفصل درس: «روش شناسی پاسخ به شبهات (با تمرکز بر آمادگی دفاعی)».....	۶۵
سرفصل درس: «جنگ شناختی و بصیرت دفاعی».....	۷۲
سرفصل درس: «پدافند غیرعامل و مدیریت بحران در مدرسه».....	۷۸
سرفصل درس: «علوم و معارف دفاع مقدس و مقاومت».....	۸۵
سرفصل درس: «تشکیلات اجتماعی دفاع محور».....	۱۰۲
سرفصل درس: «سواد رسانه ای و مقابله با تهاجم فرهنگی».....	۱۰۷
سرفصل درس: «تربیت شهروند مسئول در بحران».....	۱۱۲
سرفصل درس: «تحلیل محتوای کتاب های درسی آمادگی دفاعی».....	۱۱۸
سرفصل درس: «طراحی آموزشی در آموزش آمادگی دفاعی».....	۱۲۳

۱۳۱	سرفصل درس: «راهبردهای آموزشی در آموزش آمادگی دفاعی»
۱۳۷	سرفصل درس: «طراحی و اجرای برنامه‌های فرهنگی دفاعی در مدارس»
۱۴۳	سرفصل درس: «آموزش آمادگی دفاعی هوشمند و فناورانه»
۱۴۸	سرفصل درس: «امداد و نجات تاکتیکی در عملیات دفاعی»
۱۵۶	سرفصل درس: «کارآموزی و کارورزی ترکیبی در آموزش آمادگی دفاعی»
۱۸۱	پیوست‌ها
۱۸۲	پیوست ۱: سطوح اجرای فناورانه درس «آموزش آمادگی دفاعی هوشمند و فناورانه»
۱۸۴	پیوست ۲: مشخصات تدوین کنندگان برنامه درسی رشته «آمادگی دفاعی» دوره مهارت‌آموزی معلمی دانشگاه فرهنگیان

به نام خداوند جان و خرد

تربیت معلم، سنگ بنای نظام تعلیم و تربیت هر جامعه‌ای است. معلم، نه تنها انتقال دهنده دانش، بلکه پرورش دهنده اندیشه، اخلاق و هویت نسل آینده است. دانشگاه فرهنگیان، به عنوان نهاد تخصصی تربیت معلم در جمهوری اسلامی ایران، مأموریت دارد تا با تکیه بر مبانی نظری سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، زمینه ساز پرورش معلمانی باشد که در تراز نظام تربیتی اسلامی ایرانی، نقش آفرین، تحول آفرین و الهام بخش باشند. در این مسیر، توجه به تربیت معلمانی فکور که بتوانند با نگاهی ژرف نگر به مسائل تربیتی بنگرند، از ارکان اصلی تحول محسوب می شود. در سال های اخیر، با توجه به نیازهای فزاینده آموزش و پرورش به نیروی انسانی متخصص، دوره های مهارت آموزی معلمی موضوع ماده ۲۸ اساسنامه دانشگاه فرهنگیان، به عنوان یکی از مسیرهای جذب معلم، مورد توجه قرار گرفته اند. این دوره ها برای دانش آموختگان سایر دانشگاه ها و حوزه های علمیه طراحی شده اند تا در مدت یک سال، آموزش های لازم برای ورود به حرفه مقدس معلمی را دریافت کنند. دانشگاه فرهنگیان با درک واقع بینانه از محدودیت های زمانی این دوره، آن را به عنوان راه حلی موقت برای عبور از بحران کمبود نیروی انسانی تلقی کرده و در تلاش است تا با ارتقاء کیفیت برنامه ها، اثربخشی آن را به حداکثر برساند. برنامه های درسی این دوره، با هدف پرورش معلمانی توانمند، متعهد و آشنا با نیازهای واقعی مدرسه، بر اساس ساختار یک ساله طراحی شده اند. در تدوین این مجموعه، دو محور اساسی مورد توجه قرار گرفته است: نخست، «محتوای مورد نیاز برای ورود به حرفه معلمی» که شامل دانش های پایه، اصول تربیتی و مهارت های حرفه ای است؛ و دوم، «سازوکار تحقق یادگیری» که ناظر بر شیوه هایی است که موجب درونی سازی مفاهیم، شکل گیری نگرش های تربیتی و کسب توانمندی های عملی در بستر تجربه می شود. در این چارچوب، یادگیری نه صرفاً انتقال اطلاعات، بلکه فرآیندی فعال، موقعیت محور و بازتابی تلقی شده است که با تلفیق آموزش های نظری و فعالیت های میدانی، زمینه ساز رشد حرفه ای مهارت آموزان خواهد بود. در طراحی این برنامه درسی تلاش شده است تا آموزش های نظری با تجربه های عملی در مدرسه، کارگاه های مهارتی و فرآیندهای بازنمایشی تلفیق شود. این تلفیق با هدف تعمیق یادگیری، ارتقاء شایستگی های حرفه ای و تقویت هویت معلمی صورت گرفته است. کیفیت دوره، فراتر از غنای محتوای آموزشی، به طراحی هدفمند فعالیت های یادگیری، انسجام ساختاری اجزای برنامه، انتخاب روش های تدریس متناسب با اهداف تربیتی، سازوکارهای ارزیابی مستمر، پشتیبانی آموزشی مؤثر و انطباق محتوا با نیازهای واقعی مدرسه وابسته است. هدف آن است که مهارت آموزان، ضمن فهم دقیق مفاهیم بنیادین، توانایی به کارگیری مؤثر آن ها را در موقعیت های واقعی مدرسه کسب کرده و در مسیر رشد حرفه ای خود گام بردارند. در این میان، تقویت روحیه تأمل ورزی و توان تحلیل تربیتی در مهارت آموزان، نقش مهمی در شکل گیری معلمانی فکور و مسئولیت پذیر ایفا می کند. این مجموعه، حاصل

هم‌اندیشی و تلاش بیش از سی نفر از استادان فرهیخته و دغدغه‌مند در قالب پنج کارگروه تخصصی است که با نگاهی علمی، متعهدانه و آینده‌نگر، به تدوین برنامه‌ای جامع برای مهارت‌آموزان پرداخته‌اند. در این فرآیند، از تجربیات دوره‌های پیشین، بازخوردهای نظام‌مند میدانی و بینش‌های حاصل از درس‌های آموخته‌شده بهره گرفته شده است تا برنامه‌ای منسجم، قابل اجرا و متناسب با شرایط واقعی مدارس کشور تدوین گردد. این‌جانب ضمن قدردانی از همه همکاران گرامی، استادان محترم، مدیران دلسوز و کارشناسان پرتلاش که در تهیه، تدوین و بازنگری این برنامه نقش‌آفرینی کرده‌اند، از مدرسان و مجریان دوره نیز صمیمانه سپاسگزارم. امید آن می‌رود که این مجموعه، در پرتو همت جمعی و التزام به مبانی تحول‌گرایانه تعلیم و تربیت، بتواند گامی مؤثر در مسیر تربیت معلمانی باشد که با دانش، تفکر، تعهد و بصیرت، پرچم‌دار رشد و بالندگی نسل آینده ایران اسلامی باشند.

با تقدیم احترام

فرهاد علی‌پور

معاون آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشگاه فرنگیان

فصل اول

مشخصات کلی برنامه درسی

در عصر کنونی که تحولات جهانی با لایه‌هایی پیچیده، درهم‌تنیده و گاه تهدیدآمیز، عرصه‌های مختلف زندگی بشر را تحت‌تأثیر قرار داده‌اند، رسالت نظام‌های آموزشی فراتر از انتقال صرف دانش است؛ این نظام‌ها مأموریت دارند نسلی توانمند، آگاه و متعهد را در ابعاد هویتی، فرهنگی، اجتماعی و دفاعی تربیت کنند. براین اساس، رشته «آمادگی دفاعی» در ساختار تعلیم و تربیت جمهوری اسلامی ایران، با تکیه بر مبانی تربیت اسلامی و بهره‌گیری از مقتضیات ملی، طراحی شده است تا شهروندانی مسئول، بصیر، مشارکت‌جو و تحلیل‌گر پرورش یابند؛ افرادی که بتوانند درک عمیقی از تهدیدات و فرصت‌های پیرامونی داشته باشند و در مسیر ارتقای امنیت ملی و حیات اجتماعی، نقش سازنده ایفا کنند.

برنامه درسی مهارت‌آموزی معلمی در این رشته با رویکردی تلفیقی، چندبعدی و مبتنی بر شواهد علمی طراحی شده است. این برنامه فراتر از تقویت شایستگی‌های حرفه‌ای صرف، به پرورش معلمی متعهد، اندیشه‌ورز و فکور در چارچوب ارزش‌های اسلامی می‌پردازد؛ معلمی که با تکیه بر عقلانیت دینی و اخلاق حرفه‌ای، توان بازاندیشی، تحلیل، تأمل انتقادی و تصمیم‌گیری اخلاقی را در موقعیت‌های پیچیده داراست. این مجموعه هویت حرفه‌ای معلمان آینده را از یک انتقال‌دهنده دانش نظری به یک کنشگر یادگیری، پژوهشگر عمل و الگوی تربیت اسلامی تحول‌آفرین ارتقاء می‌دهد.

در این فرایند، «تربیت معلم فکور» در پیوند با عقلانیت دینی و آموزه‌های اسلامی به‌عنوان جوهره برنامه، بر ابعاد عملکردی، ارتباطی، بازتابی و ارزشی تأکید دارد؛ به‌گونه‌ای که معلمان آینده ضمن آموزش مهارت‌های دفاعی و اجتماعی، خود به نمونه‌ای از تفکر نقادانه، بصیرت ایمانی، مسئولیت‌پذیری و اخلاق اسلامی برای دانش‌آموزان تبدیل شوند.

از منظر یاددهی - یادگیری، این برنامه بر بهره‌گیری از رویکردهای نوینی چون یادگیری فعال^۱، یادگیری مبتنی بر مسئله^۲، یادگیری بازتابی^۳ و تجربه‌محور^۴ و... استوار است. چارچوب نظری آن نیز متکی بر سازنده‌گرایی اجتماعی^۵، یادگیری

۱. (Active Learning) به مجموعه‌ای از راهبردهای یاددهی-یادگیری اشاره دارد که در آن یادگیرندگان به‌طور فعال در فرآیند یادگیری مشارکت می‌کنند، به‌جای آنکه صرفاً دریافت‌کننده منفعل اطلاعات باشند. از منظر نظری، یادگیری فعال بر پایه‌ی رویکردهای سازنده‌گرایی (Constructivism) و به‌ویژه سازنده‌گرایی اجتماعی (Social Constructivism) استوار است. در این چارچوب، یادگیری زمانی عمیق‌تر و پایدارتر می‌شود که فراگیران با بحث، حل مسئله، کار گروهی، تحلیل و بازاندیشی درگیر شوند.
۲. (Problem-Based Learning) رویکردی است که یادگیری با طرح یک مسئله واقعی و معنادار آغاز می‌شود و فراگیران با جستجو، تحلیل و کار گروهی به کشف دانش و راه‌حل می‌پردازند.
۳. (Reflective Learning) یادگیری بازتابی در این برنامه درسی ناظر بر رویکردی است که طی آن یادگیرنده با مرور مرحله‌ای تجربه‌های آموزشی (توصیف، واکاوی احساسات، ارزیابی، تحلیل و تأمل، استنتاج و نتیجه‌گیری)، به بازنگری در باورها، تصمیمات و ارتقای فهم حرفه‌ای دست‌یافته و توانایی تدوین راهبردهای بهبود برای موقعیت‌های مشابه آینده را کسب می‌کند.
۴. (Experiential Learning)، یادگیری تجربه‌محور، فرایندی است که در آن فرد از طریق تجربه مستقیم، مشاهده، و بازتاب، مفاهیم را به‌طور عمیق درک می‌کند. این رویکرد بر اساس چرخه یادگیری کولب شامل تجربه، تأمل، مفهوم‌سازی و آزمون عملی است.
۵. (Social Constructivism) سازنده‌گرایی اجتماعی نظریه‌ای است که یادگیری را نتیجه تعاملات اجتماعی، گفتگو و همکاری با دیگران می‌داند. در این دیدگاه، دانش از طریق مشارکت فعال در محیط‌های فرهنگی و اجتماعی شکل می‌گیرد.

موقعیتی^۱ و یادگیری تحول آفرین^۲ است. هدف اصلی آن است که مهارت آموزان در فرایندی مستمر از تولید اندیشه، کنش آموزشی، بازتاب‌نگری، خودنظارتی و بازسازی دانش در پرتو ارزش‌های اسلامی، توانایی تحلیل، تصمیم‌گیری و اقدام مؤثر در موقعیت‌های واقعی را بیابند.

از بُعد اجرایی، این برنامه به صورت کاملاً حضوری و در قالب محیط‌های یادگیری متنوع طراحی شده است؛ از جمله آموزش در کلاس درس، کارگاه‌های مهارت‌محور، آموزش بالینی، بازدیدهای میدانی، فعالیت‌های گروهی در فضای باز و مشارکت در پروژه‌های اجتماعی و... این فعالیت‌ها در تعامل با نهادهایی نظیر جمعیت هلال احمر، سازمان بسیج، مراکز مدیریت بحران، پدافند غیرعامل، سازمان‌های مردم‌نهاد، مراکز فرهنگی محلی و سایر نهادهای هم‌راستا با مأموریت‌های دفاعی، امدادی، فرهنگی و اجتماعی و فراتر از فضای مدرسه انجام می‌گیرند. تنوع این محیط‌ها زمینه‌ساز مواجهه با چالش‌های واقعی، تقویت مسئولیت‌پذیری اجتماعی، و دستیابی به درک عمیق‌تری از نقش تربیتی معلم در عرصه‌های گوناگون است.

افزون بر محیط‌های یادگیری متنوع، این برنامه شامل کارگاه‌های شبیه‌سازی شده با سناریوهای آموزشی، دفاعی و فرهنگی پیچیده نیز هست؛ فضاهایی ایمن و هدفمند که برای تمرین مهارت‌های تصمیم‌گیری، مدیریت بحران، و مواجهه با چالش‌های اخلاقی، تربیتی و اجتماعی طراحی و اجرا می‌شوند. این ساختار چندلایه، با تأکید بر یادگیری عمیق، پایدار و قابل انتقال، زمینه‌ساز شکل‌گیری معلمان می‌شود که نه تنها در انتقال دانش بلکه در هدایت اندیشه، تربیت ارزش‌ها و پرورش شهروندان بصیر و مسئول، نقش آفرینی می‌کنند.

ضرورت و اهمیت اجرای برنامه درسی آمادگی دفاعی در دوره مهارت آموزی

تدوین و اجرای برنامه درسی آمادگی دفاعی در دوره مهارت‌آموزی معلمی، اقدامی راهبردی و ملی است که در پاسخ به تحولات ژرف محیطی، الزامات بنیادین تربیتی و مأموریت‌های کلان نظام تعلیم و تربیت جمهوری اسلامی ایران صورت می‌گیرد. این برنامه، فراتر از یک دوره آموزشی، ضرورتی حیاتی برای تقویت انسجام ملی، ارتقای امنیت فرهنگی و اجتماعی (تعمیق گفتمان دفاع، فراگیری مهارت‌های دفاع، آمادگی جهت رویارویی با شرایط بحرانی، تجهیز فراگیران جهت مواجهه با اخبار متفاوت که در فضای مجازی منتشر می‌شود)، و تربیت نسل آینده در تراز انقلاب اسلامی به شمار می‌آید.

۶. (Situating Learning) یادگیری موقعیتی نظریه‌ای است که می‌گوید یادگیری زمانی مؤثر است که در بستر واقعی، اجتماعی و فرهنگی رخ دهد. افراد با مشارکت در جوامع عمل و تجربه‌های واقعی، دانش و مهارت را به صورت طبیعی و زمینه‌مند کسب می‌کنند.

۷. (Transformative Learning) یادگیری تحول آفرین نظریه‌ای است که می‌گوید افراد از طریق بازاندیشی در باورها و تجربیات گذشته، دیدگاه‌های خود را تغییر داده و به درک عمیق‌تری از خود و جهان می‌رسند. این نوع یادگیری منجر به تحول در هویت، نگرش و شیوه زندگی فرد می‌شود.

تمرکز این برنامه بر تحقق آرمان‌های کلان تربیت شهروندی، تحکیم بنیان‌های هویت ملی و دینی، و ارتقای تاب‌آوری اجتماعی در برابر تهدیدات نوظهور است. از این رهگذر، معلمان آینده به‌عنوان کنشگران فرهنگی و تربیتی، توانمند می‌شوند تا نسل نو را برای زیستی مؤثر، مسئولانه و مقاوم در چارچوب ارزش‌های جمهوری اسلامی ایران آماده سازند. در شرایطی که جامعه امروز با تهدیدات پیچیده و چندلایه در عرصه‌های فرهنگی، اجتماعی، فناورانه و امنیتی مواجه است، آموزش آمادگی دفاعی نه صرفاً یک حوزه درسی، بلکه ضرورتی هویتی و تربیتی است که باید در ساختار مدرسه نهادینه گردد. مطابق با سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، تربیت انسان‌های مؤمن، متعهد، مسئول، مقاوم و آگاه به اقتضات زمانه، از مأموریت‌های اصلی نظام آموزشی محسوب می‌شود. راهکارهای این سند نیز بر تقویت فرهنگ ایثار، مقاومت، مسئولیت‌پذیری و آمادگی در برابر بحران‌ها تأکید ویژه دارند؛ امری که برنامه درسی آمادگی دفاعی به‌طور مستقیم بستر تحقق آن را فراهم می‌سازد.

از منظر نهادی نیز، دانشگاه فرهنگیان به‌عنوان مرجع تخصصی تربیت معلم، بر اساس ماده ۲۸ اساس‌نامه خود، موظف به تأمین بخشی از نیازهای خاص آموزش و پرورش در رشته‌هایی است که توسعه آن‌ها از مسیرهای متعارف دانشگاهی امکان‌پذیر نیست. طراحی دوره یک‌ساله مهارت‌آموزی برای دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها و حوزه‌های علمیه، پاسخی مؤثر به این تکلیف قانونی و یک مأموریت ملی در جهت ارتقای کیفیت تربیت معلم به‌شمار می‌رود.

اهم اهداف و توانمندی‌های مورد انتظار در برنامه درسی دوره مهارت‌آموزی یک‌ساله «آمادگی دفاعی»

• اهداف

- تربیت معلمان متخصص، متعهد، آگاه، اندیشه‌ورز، خلاق، بصیر و مسئولیت‌پذیر در حوزه آمادگی دفاعی، به‌گونه‌ای که با انتقال مؤثر دانش، مهارت‌ها و ارزش‌های دفاعی، نسل جوان را توانمند سازند تا در مواجهه با بحران‌ها و تهدیدات نوظهور در سطح مدرسه و جامعه، با خودباوری نقش‌آفرینی اثربخش داشته باشند.
- نهادینه‌سازی مجموعه‌ای از ارزش‌های بنیادین چون جملهٔ ایمان و توکل، ایثار و فداکاری، شجاعت و مقاومت، بصیرت، آگاهی، عدالت و مسئولیت‌پذیری و ... در شخصیت معلمان آینده، به‌گونه‌ای که این ارزش‌ها به بخشی پایدار از منش حرفه‌ای و اخلاقی آنان تبدیل شده و به‌طور طبیعی و الهام‌بخش در فرآیند آموزش و تربیت بازتاب یابد.
- تقویت هویت ایرانی-اسلامی در این معلمان به‌گونه‌ای که بتوانند به‌عنوان الگوهای تربیتی الهام‌بخش، ارزش‌های ملی و دینی و فرهنگی را در مدرسه و جامعه بازتولید و پایدار سازند و به نسل‌های آینده منتقل کنند.

• توانمندی‌های مورد انتظار

- طراحی، اجرا و ارزشیابی برنامه‌های آموزشی با رویکرد فعال و مشارکتی، به‌گونه‌ای که معلم بتواند دانش، مهارت و ارزش‌های تربیتی را در فرآیند یاددهی - یادگیری تلفیق کرده و زمینه ارتقای توانمندی‌های فردی و اجتماعی دانش‌آموزان را فراهم آورد.

- مهارت بهره‌گیری از فناوری‌های آموزشی و محیط‌های یادگیری هوشمند به منظور ارتقای کیفیت آموزش آمادگی دفاعی، استفاده از ابزارهای دیجیتال، شبیه‌سازها و سامانه‌های آموزشی نوین.
- توانایی مدیریت موقعیت‌های بحرانی در مدرسه و جامعه از طریق سازمان‌دهی گروه‌های امداد و نجات دانش‌آموزی، طراحی مانورهای عملی و آموزش واکنش مؤثر در برابر حوادث.
- قابلیت تحلیل و بازآفرینی محتوای کتاب‌های درسی در چارچوب اختیارات معلم، به گونه‌ای که بتواند آن را با نیازهای روز دانش‌آموزان و تهدیدات نوظهور تطبیق داده و در شیوه ارائه و جهت‌دهی آموزشی اثرگذار باشد.
- توانایی هدایت و سازمان‌دهی فعالیت‌های فرهنگی - دفاعی مدرسه شامل طراحی و اجرای برنامه‌های مشارکتی، جشنواره‌ها و پروژه‌های گروهی و... به گونه‌ای که ضمن تقویت مهارت‌های عملی، تفکر جمعی، همکاری مؤثر و انسجام اجتماعی دانش‌آموزان را ارتقا دهد.
- مهارت نهادینه‌سازی ارزش‌های اخلاقی و قرآنی دفاعی در جریان یاددهی - یادگیری، به گونه‌ای که آموزه‌های قرآنی و دینی در فعالیت‌های مهارتی و رفتاری دانش‌آموزان تجلی یابد.
- آشنایی فراگیران با علوم و معارف دفاع مقدس و مقاومت و توانایی تحلیل ابعاد تاریخی، فرهنگی و ارزشی آن، به گونه‌ای که بتوانند با درک مفاهیم ایثار، مقاومت، خودباوری و همبستگی ملی، هویت ایرانی - اسلامی خود را تقویت کرده و در مقام معلم، این ارزش‌ها را به صورت الهام‌بخش در فرآیند آموزش و تربیت دانش‌آموزان بازتاب دهند.
- توانایی ایجاد تشکیلات اجتماعی دفاع‌محور در سطح مدرسه برای سازمان‌دهی دانش‌آموزان در قالب گروه‌های همیار، داوطلب و مسئول، و آموزش شیوه‌های مشارکت فعال در شرایط بحران.
- قابلیت پرورش سواد رسانه‌ای و قدرت تحلیل در برابر جنگ نرم و تهاجم فرهنگی با بهره‌گیری از روش‌های تعاملی، تمرین‌های انتقادی و استفاده از مثال‌های واقعی در زندگی روزمره دانش‌آموزان.
- توانایی ارتقای تاب‌آوری فردی و جمعی دانش‌آموزان در برابر بحران‌های طبیعی، اجتماعی و امنیتی، با آموزش راهبردهای بقا، خودیاری، و... تقویت روحیه مقاومت در محیط مدرسه.
- توانمندی طراحی و اجرای برنامه‌های آموزشی مبتنی بر اصول پدافند غیرعامل در محیط مدرسه، با تمرکز بر کاهش آسیب‌پذیری زیرساخت‌های آموزشی، ارتقای آگاهی مخاطبان نسبت به تهدیدات غیرمستقیم، و آموزش راهکارهای ایمن‌سازی در برابر مخاطرات انسانی و طبیعی و... .
- مهارت پاسخ‌گویی تحلیلی و مستند به پرسش‌های دانش‌آموزان پیرامون دفاع مقدس و گفتمان مقاومت، با بهره‌گیری از منابع معتبر تاریخی، روایت‌های میدانی، و تبیین مفاهیم در پیوند با تحولات نوین عرصه‌های دفاعی،

از جمله جنگ‌های ترکیبی، نبردهای شناختی و تهدیدات نوظهور، به منظور ارتقای درک راهبردی و تقویت بینش دفاعی دانش‌آموزان.

- و ..

ساختار آموزشی و اجرایی دوره یک‌ساله مهارت‌آموزی معلمی در رشته آمادگی دفاعی

برنامه درسی این دوره به صورت پودمانی طراحی شده و در دو نیمسال آموزشی اجرا می‌شود. ساختار آن مشتمل بر سه بخش اصلی است: بخش مقدماتی با ۱۴۶ ساعت، پودمان اول با ۱۸۰ ساعت، و پودمان دوم با ۱۴۲ ساعت. علاوه بر آن، دوره کارآموزی در محیط‌های آموزش واقعی به مدت ۳۰ ساعت و دوره کارورزی در عرصه مدرسه به مدت ۱۶۰ ساعت به صورت ترکیبی در ساختار آموزشی دوره پیش‌بینی شده است. مجموع ساعات آموزشی ۶۵۸ ساعت بوده و نوع آموزش تمامی دروس به صورت کارگاهی طراحی شده است. در این چارچوب، بخش مقدماتی بر «آشنایی، نگرش و هویت‌سازی»، پودمان نخست بر «تحلیل تربیتی و کنشگری اجتماعی» و پودمان دوم بر «طراحی و اجرای برنامه‌های آمادگی دفاعی» متمرکز است.

نوع آموزش و رویکردهای آن^۱

آموزش در این دوره بر پایه رویکردهای نوین یاددهی-یادگیری و با تمرکز بر تربیت معلمان اندیشه‌ورز، مسئولیت‌پذیر و توانمند طراحی گردیده است. فرایند آموزشی به صورت تلفیقی، چندلایه و مبتنی بر موقعیت اجرا می‌شود تا مهارت‌آموزان در بسترهای واقعی، معنادار و چالش‌برانگیز قرار گرفته و زمینه رشد پایدار قابلیت‌های حرفه‌ای آنان فراهم گردد.

• رویکردهای آموزشی موردنظر عبارت‌اند از:

- یادگیری مهارت‌محور: تمرکز بر کسب توانمندی‌های عملی، قابل اجرا و منطبق با نیازهای محیط‌های آموزشی و دفاعی
- یادگیری پروژه‌محور: طراحی و اجرای فعالیت‌های کاربردی با خروجی مشخص، قابل ارزیابی و مرتبط با مسائل واقعی
- یادگیری مسئله‌محور: مواجهه با چالش‌های واقعی و تمرین تحلیل، تصمیم‌گیری و حل مسئله در شرایط پیچیده و بحرانی
- یادگیری تجربه‌محور: بهره‌گیری از موقعیت‌های میدانی، محیط‌های شبیه‌سازی شده و تجربیات زیسته برای تعمیق یادگیری
- یادگیری فعال و تعاملی: مشارکت فعال در فعالیت‌های گروهی، ایفای نقش‌های آموزشی و یادگیری از طریق تعامل با محیط و دیگران
- یادگیری فناورانه و هوشمند: استفاده هدفمند از ابزارهای دیجیتال، شبیه‌سازها، سامانه‌های آموزشی و فناوری‌های هوشمند
- یادگیری بازتاب‌محور: مشاهده هدفمند موقعیت‌های آموزشی و دفاعی، توصیف بی‌طرفانه محیط و تعاملات، بازتاب احساسات و واکنش‌های درونی، تحلیل و ارزیابی تجربه‌ها، مشارکت گروهی و مداخله آموزشی، تدوین برنامه اقدام و خودارزیابی نهایی

^۱ تفکیک رویکردها صرفاً در سطح نظری کاربرد دارد؛ در عرصه عمل، این رویکردها درهم‌تنیده، هم‌افزا و مکمل یکدیگر عمل می‌کنند. ارائه این تفکیک تنها با هدف شفاف‌سازی مفهومی صورت گرفته است.

ظرفیت کارگاه

ظرفیت هر کارگاه حداکثر تا ۳۰ مهارت آموز تعیین می شود تا امکان آموزش فردی و گروهی، اجرای پروژه های عملی و برگزاری مانورهای آموزشی و ... فراهم گردد. این محدودیت در ظرفیت، شرایطی را برای نظارت دقیق مدرس، ارائه بازخوردهای فوری و هدایت مؤثر فعالیت ها فراهم می آورد.

کارآموزی و کارورزی ترکیبی در آموزش آمادگی دفاعی

کارآموزی و کارورزی ترکیبی، به عنوان بخش عملی و تکمیلی فرایند آموزش، یکی از ارکان بنیادین تربیت حرفه ای در برنامه درسی آمادگی دفاعی به شمار می آید. این درس با هدف تعمیق یادگیری، ارتقای مهارت های کاربردی، تقویت توانمندی های فردی و اجتماعی مهارت آموزان، و از همه مهم تر، تقویت مهارت های معلمی در زمینه آموزش دفاعی طراحی شده است. در این مسیر، مهارت آموزان ضمن قرار گرفتن در موقعیت های واقعی، نیمه واقعی و مجازی مرتبط با حوزه آمادگی دفاعی، فرصت می یابند تا مهارت های آموخته شده را به صورت عملی اجرا کرده و در محیط های آموزشی به کارگیرند. همچنین، فرآیند ارزیابی مستمر این مهارت ها در قالب بازخوردهای حرفه ای و تحلیل عملکرد، زمینه رشد و اصلاح را برای آنان فراهم می سازد. فراگیران در این مرحله با حضور در محیط هایی چون مدارس، اردوگاه های آموزشی، مراکز امدادی، دفاعی و پدافندی نظیر جمعیت هلال احمر و سایر نهادهای داوطلبانه مشابه، به ایفای نقش در فعالیت های میدانی می پردازند تا مفاهیم نظری را به صورت عملی تجربه کرده، توان تحلیل موقعیت، تصمیم گیری مؤثر و عملکرد مسئولانه را در شرایط واقعی توسعه دهند.

ساختار کارآموزی و کارورزی این رشته، بر پایه رویکردهای ترکیبی و بازتاب محور بنا شده است؛ این ساختار، در قالب ۹ محور تخصصی سامان یافته است که هر یک در عین درهم تنیدگی، به ابعاد متفاوتی از توانایی های حرفه ای معلم آینده می پردازد؛ از تجربه محور تا طراحی آموزشی و تدریس خرد، مشارکتی، پژوهش محور، بازی سازی، مجازی، فناورانه و بازتابی. آغاز مسیر با تجربه زیسته در موقعیت های واقعی است که طی آن مهارت آموز با حضور در محیط های مأموریت محور، مشاهده عملکرد نهادهای مسئول، مشارکت در فعالیت های میدانی و بازتاب حرفه ای، به درک عمیق تری از تربیت دفاعی، مسئولیت پذیری اجتماعی و نقش محوری معلم در امنیت پایدار دست می یابد. رویکرد بازتابی در این میان نقش سازوکار تحلیلی و یکپارچه را ایفا می کند؛ به گونه ای که انواع کارآموزی در هر ۴ مرحله مشاهده، مشارکت، مداخله و مسئولیت پذیری، از گذرگاه توصیف، تحلیل و تأمل و استنتاج عبور داده می شوند. بدین ترتیب مهارت آموز در هر مرحله، با تحلیل عملکرد، دریافت بازخورد تخصصی و ورود به فرایند خودارزیابی مستمر، مسیر رشد حرفه ای خود را بازسازی می کند. این ساختار مرحله ای، با تلفیق دانش تربیتی، شایستگی های عملی و بهره گیری از فناوری های نوین، زمینه ساز شکل گیری هویت معلمی فکور و ارتقای ظرفیت تصمیم گیری تربیتی مبتنی بر شواهد و تجربه های زیسته است و در نهایت مهارت آموز را به درکی یکپارچه و پایدار از نقش حرفه ای خود می رساند.

ارزشیابی در دوره

ارزشیابی دوره مشتمل بر ارزشیابی تکوینی، تراکمی و جامع پایان دوره است:

ارز شیایی تکوینی: ارز شیایی تکوینی در این دوره، نه تنها ابزاری برای سنجش، بلکه بخشی از فرایند یادگیری فعال و تجربه محور محسوب می شود. این نوع ارزشیابی به صورت مستمر و در جریان فعالیت های آموزشی، عملی و گروهی انجام می گیرد و تمرکز این نوع ارز شیایی بر مشاهده، تعامل، و تحلیل فعالیت های جاری است. ابزارهای مورد استفاده شامل گفت وگوهای آموزشی هدفمند، تکالیف کوتاه، تمرین های عملی، تعامل آموزشی و ارتباط مؤثر، تحلیل موقعیت های آموزشی و... است. این ارزشیابی نه تنها به سنجش دانش و مهارت، بلکه به رشد نگرش، مسئولیت پذیری، و آمادگی روانی نیز توجه دارد.

ارز شیایی تراکمی: ارزشیابی تراکمی این درس بر پایه رویکردی چندبُعدی طراحی شده است که ترکیبی از سنجش های نظری، عملی، پژوهشی، فناورانه و اخلاقی را دربر می گیرد. این ساختار، علاوه بر آزمون کتبی پایان درس برای ارزیابی دانش نظری و تحلیل مفاهیم بنیادین، شامل سنجش توانمندی های حرفه ای در محیط های واقعی یا شبیه سازی شده، کیفیت پروژه های کاربردی، میزان مشارکت گروهی، بازتاب و خودارزیابی یادگیری، بهره گیری از فناوری های نوین، نوآوری و خلاقیت در فعالیت های آموزشی، رعایت اخلاق حرفه ای و اصول ایمنی، و مستندسازی فعالیت ها در قالب پوشه کار است. بدین ترتیب ارزشیابی تراکمی تصویری جامع از شایستگی های دانشی، مهارتی، ارزشی و حرفه ای معلم آینده ارائه می دهد و امکان سنجش یکپارچه رشد و هویت حرفه ای او را فراهم می سازد.

بر این اساس نمره ارزشیابی تراکمی می تواند ساختار و سهمی به شرح ذیل داشته باشد^۱: (البته در هر درس با توجه به ماهیت، هدف و نوع درس، سهم هر کدام از مؤلفه ها ممکن است متفاوت باشد).

فصل ۱ جدول ۲: ساختار و سهم نمره ارزشیابی تراکمی

سهم نمره	شرح مؤلفه	مؤلفه ارزشیابی
۵	سنجش دانش نظری و تحلیل مفاهیم بنیادین دفاعی و...	آزمون کتبی پایان درس
۴	ارزیابی کیفیت توانمندی های حرفه ای در طراحی و اجرای فعالیت های آموزشی، میزان تسلط بر فنون و مهارت های تدریس، توانایی مدیریت موقعیت های آموزشی پیچیده و... در محیط های واقعی / شبیه سازی شده	فعالیت های عملی، مهارتی، عملکردی، تدریسی، تحلیلی و... در محیط های واقعی یا شبیه سازی شده ^۲
۲	بررسی کیفیت طراحی و اجرای پروژه های کاربردی با محوریت حل مسائل واقعی	پروژه مرتبط با درس
۲	سنجش همکاری گروهی، مسئولیت پذیری و هماهنگی تیمی در موقعیت های واقعی یا شبیه سازی شده و...	مشارکت فعال و مؤثر

^۱. پیشنهادی می باشد.

۲	سنجش توانایی بازاندیشی نظام‌مند فرایند یادگیری، ارزیابی مستمر عملکرد فردی، تشخیص نقاط قوت و نیازهای بهبود، و...	بازتاب و خودارزیابی یادگیری
۲	سنجش بهره‌گیری مؤثر از فناوری‌های نوین و ابزارهای هوشمند در آموزش و یادگیری و...	کاربرد فناوری‌های نوین آموزشی و ابزارهای هوشمند
۱	سنجش میزان ابتکار و توان تولید راه‌حل‌های نوین در تمامی عرصه‌های آموزشی و تربیتی، با تأکید بر طراحی خلاقانه، به‌کارگیری روش‌های نوین یاددهی-یادگیری، و ارائه پاسخ‌های ابتکاری به چالش‌های دفاعی و تربیتی و...	نوآوری و خلاقیت در فعالیتهای آموزشی
۱	ارزیابی پایبندی به استانداردهای اخلاقی و الزامات ایمنی در فعالیتهای آموزشی و میدانی و...	اخلاق حرفه‌ای و رعایت اصول ایمنی
۱	مستندسازی فعالیت‌ها، بازتاب یادگیری، و ارائه شواهد عملکردی فردی و گروهی و...	پوشه کار
۲۰	جمع نمره	

ارزشیابی جامع پایان دوره و صدور گواهی صلاحیت حرفه‌ای

• هدف ارزشیابی جامع:

ارزشیابی جامع پایان دوره با هدف سنجش صلاحیت حرفه‌ای مهارت‌آموزان رشته آمادگی دفاعی انجام می‌شود. این ارزشیابی به‌گونه‌ای طراحی شده است که توانمندی‌های فرد در کسب، تلفیق و به‌کارگیری دانش تخصصی، مهارت‌های عملی، نگرش‌های تربیتی و رفتارهای حرفه‌ای را به‌صورت نظام‌مند، معتبر و مبتنی بر شواهد عینی و عملکرد واقعی مورد ارزیابی قرار دهد.

• ساختار ارزشیابی جامع صلاحیت حرفه‌ای^۱ و سهم هر مؤلفه در نمره نهایی

هدف: صدور گواهی صلاحیت حرفه‌ای در پایان دوره آموزشی

جمع کل نمره: ۱۰۰٪

فصل ۱ جدول ۳: ساختار ارزشیابی جامع صلاحیت حرفه‌ای

شماره	مؤلفه‌های ^۲ ارزشیابی	شرح کامل مؤلفه	سهم درصدی	نمره معادل
				از ۲۰

^۱ ساختار ارزشیابی جامع صلاحیت حرفه‌ای به‌عنوان یک پیشنهاد تخصصی در شرایط استاندارد و مطلوب ارائه شده است؛ هدف از طرح این ساختار، تبیین و ایجاد چارچوبی علمی، نظام‌مند و معتبر برای سنجش و ارزیابی شایستگی‌های حرفه‌ای معلمان آینده می‌باشد. از این‌رو مرکز مجری می‌تواند متناسب با شرایط، امکانات و اقتضائات واقعی اجرا، نسبت به تعدیل و انطباق آن اقدام نماید.

^۲ مؤلفه «تدریس عملی در کلاس درس» توسط مدرس کارورزی ارزیابی و نمره‌دهی می‌شود. اما دو مؤلفه «ارزشیابی مبتنی بر تجربه میدانی» و «ارزشیابی از مشارکت مؤثر» به‌صورت مشترک توسط تمامی مدرسان دوره مورد ارزیابی قرار می‌گیرند. هر مدرس می‌تواند در بازه‌ی ۰ تا ۲۰ نمره، امتیاز خود را به

۴	۲۰٪	این مؤلفه به سنجش دانش نظری دانشجو در حوزه‌های مرتبط با آمادگی دفاعی، امداد و نجات، تربیت فرهنگی و سواد پدافندی، امنیت اجتماعی و... اختصاص دارد. آزمون باید بر اساس استانداردهای طراحی آزمون آموزشی (مانند اعتبار محتوا، پایایی، روایی و انسجام ساختاری) تنظیم شود و شامل انواع سؤالات چندگزینه‌ای، تشریحی و تحلیلی باشد؛ لازم است سطوح مختلف تفکر را از یادآوری و فهم تا تحلیل، ترکیب و ارزیابی در برگیرد. هدف اصلی، سنجش عمق یادگیری و توان استفاده از آموخته‌ها در موقعیت‌های متنوع است. همچنین می‌توان آزمون را به گونه‌ای طراحی کرد که علاوه بر سنجش شناختی، زمینه بروز نگرش‌های آموزشی، حساسیت‌های تربیتی، و درک مسئولیت‌های فردی و اجتماعی و... نیز فراهم شود.	آزمون کتبی استاندارد	۱
۲	۱۰٪	این مؤلفه به ارزیابی توان مهارت‌آموز در طراحی و اجرای تدریس در فضای آموزشی اختصاص دارد؛ فضایی که می‌تواند کلاس درس واقعی یا موقعیتی شبیه‌سازی شده باشد. هدف اصلی، بررسی کیفیت حضور آموزشی مهارت‌آموز در نقش معلم است؛ از لحظه ورود به کلاس تا پایان تعامل با یادگیرندگان. در این بخش، نحوه برنامه‌ریزی درسی، سازمان‌دهی محتوا، انتخاب روش‌های مناسب تدریس، و توانایی هدایت فرایند یادگیری مورد توجه قرار می‌گیرد. ارزیابی شامل بررسی توانایی مهارت‌آموز در تدوین طرح درس متناسب با اهداف آموزشی، استفاده از شیوه‌های فعال و متنوع یاددهی-یادگیری، برقراری ارتباط مؤثر با دانش‌آموزان، مدیریت زمان و فضای کلاس، و واکنش مناسب به موقعیت‌های تربیتی پیش‌بینی نشده است. تدریس عملی فرصتی است برای مشاهده نحوه تلفیق دانش، تجربه، و نگرش تربیتی در عمل؛ جایی که مهارت‌آموز باید بتواند با اعتماد، انعطاف و خلاقیت، فضای یادگیری را شکل دهد و به نیازهای آموزشی و تربیتی مخاطبان پاسخ دهد.	تدریس عملی در کلاس درس	۲
۵	۲۵٪	این مؤلفه شامل مشاهده و تحلیل فعالیت‌های عملی دانشجو در محیط‌های واقعی مانند کارگاه، مدارس، نهادهای امدادی، دفاعی و... است. ارزیابی بر اساس میزان مشارکت، مسئولیت‌پذیری، رعایت اصول ایمنی، و توانایی مهندسی و اجرای مأموریت‌های دفاعی و امدادی و... انجام می‌شود.	ارزشیابی مبتنی بر تجربه میدانی	۳

مهارت‌آموز اختصاص دهد. سپس میانگین نمرات ثبت شده به عنوان نمره نهایی آن مؤلفه در نظر گرفته می‌شود و بر اساس سهم درصدی هر مؤلفه در جدول ارزشیابی، به نمره‌ی متناسب در مقیاس کل (از ۲۰) تبدیل خواهد شد.

۴	۲۰٪	در این مرحله، دانشجو در یک گفت‌وگوی هدفمند و ساختاریافته با اعضای هیئت ارزشیابی شرکت می‌کند تا درباره تجربه‌های آموزشی، تصمیم‌گیری‌های تربیتی، و نحوه مواجهه با موقعیت‌های واقعی توضیح دهد. این بخش فرصتی است برای نگرش بازتابی در فرایند یادگیری، و ارائه تحلیل‌های شخصی از موقعیت‌های تجربه شده در محیط‌های آموزشی است. در جریان مصاحبه، توان تفکر تحلیلی، قدرت بیان، دقت در استدلال، و نگاه مسئولانه دانشجو نسبت به آموزش و تربیت مورد توجه قرار می‌گیرد. همچنین نحوه مواجهه با چالش‌ها، انعکاس تجربه‌های میدانی، و توان پاسخ‌گویی به پرسش‌های تخصصی از جمله مواردی است که در ارزیابی لحاظ می‌شود.	مصاحبه تخصصی / دفاع از عملکرد	۴
۳	۱۵٪	در این بخش، میزان تعامل مهارت‌آموز با مدرس و هم‌کلاسی‌ها، مشارکت فعال در بحث‌های آموزشی، همکاری در اجرای فعالیت‌های گروهی، و تلاش برای ارتقای فضای یادگیری مورد توجه قرار می‌گیرد. همچنین نحوه پاسخ‌گویی به مسئولیت‌های واگذار شده، رعایت نظم و احترام در تعاملات، ابتکار در فعالیت‌های مشترک، بازتاب نگرش حرفه‌ای در تعامل با مربی و گروه، و مشارکت در تصمیم‌گیری‌های آموزشی از جمله شاخص‌های ارزیابی هستند.	ارزشیابی از مشارکت مؤثر	۵
۲	۱۰٪	پوشه کار حرفه‌ای به‌عنوان ابزاری کیفی در ارزشیابی، شامل گردآوری و سازمان‌دهی مستندات آموزشی، تربیتی و تجربی دانشجو در طول دوره، به‌ویژه کارآموزی و کارورزی ترکیبی است. این مستندات می‌تواند شامل طرح درس‌های طراحی شده، گزارش فعالیت‌های میدانی، بازتاب‌های یادگیری، نمونه فعالیت‌ها، تحلیل موقعیت‌های تربیتی و مدارک تعامل حرفه‌ای و... باشد. پوشه کار نه تنها شواهدی از عملکرد آموزشی و تربیتی دانشجو ارائه می‌دهد، بلکه بازتابی از فرایند رشد حرفه‌ای، خودآگاهی تربیتی، و شکل‌گیری هویت معلمی اوست.	پوشه کار حرفه‌ای	۶
نمره ۲۰		جمع کل		۱۰۰٪

شرکت در ارزشیابی جامع منوط به احراز شرایط زیر است:

- اخذ گواهینامه مهارت‌های هفت‌گانه رایانه‌ای (ICDL) : به‌منظور تسلط بر فناوری‌های پایه آموزشی، تولید محتوای دیجیتال و بهره‌گیری از ابزارهای فناورانه در محیط‌های یاددهی-یادگیری.
- اخذ گواهینامه مهارت روخوانی و روان‌خوانی قرآن کریم^۱: به‌عنوان شاخصی از آمادگی فرهنگی-دینی و توان ایفای نقش تربیتی در مدارس و نهادهای آموزشی.
- تکمیل موفقیت‌آمیز تمامی پودمان‌های آموزشی و فعالیت‌های عملی دوره: شامل گذراندن تمامی دروس مطابق با برنامه درسی

^۱ گواهینامه مهارت روخوانی و روان‌خوانی قرآن کریم صرفاً باید از دارالقرآن‌های سازمان تبلیغات اسلامی یا سازمان اوقاف و امور خیریه اخذ شود؛ مدارک صادر شده از سایر مراکز مورد تأیید نمی‌باشند.

• کسب توانمندی‌های عملکردی در دوره کارآموزی و کارورزی ترکیبی: شامل حضور فعال، منظم و هدفمند در محیط‌های واقعی آموزشی، امدادی و فرهنگی (مانند مدارس، مراکز هلال احمر، پایگاه‌های بسیج و نهادهای داوطلبانه و...)، و انجام مؤثر ۸ فعالیت تخصصی کارورزی^۱

• ضوابط و شرایط دریافت گواهی پایان دوره

در صورت عدم احراز حدنصاب در ارزشیابی جامع صلاحیت حرفه‌ای، مهارت آموز موظف است در بازه زمانی تعیین شده از سوی مرکز مجری، در فرایند جبرانی شرکت نموده و اقدامات لازم را جهت احراز شرایط دریافت گواهی پایان دوره به عمل آورد. این فرایند جبرانی ممکن است شامل یکی یا ترکیبی از موارد زیر باشد:

- تکرار مؤلفه یا مؤلفه‌های ارزشیابی که حدنصاب لازم را کسب نکرده‌اند (مانند آزمون کتبی یا تدریس عملی و...)
 - ارائه مستندات تکمیلی در پوشه کار حرفه‌ای
 - حضور در دوره‌های بازآموزی یا کارگاه‌های تقویتی، در صورت تشخیص کمیته ارزشیابی
- بدیهی است صدور گواهی صلاحیت حرفه‌ای منوط به احراز کامل حدنصاب نمره نهایی و تأیید نهایی هیئت ارزشیابی خواهد بود.

برای دریافت گواهی صلاحیت حرفه‌ای در حوزه آموزش آمادگی دفاعی، کسب حداقل ۷۵٪ از مجموع امتیاز کل آزمون جامع الزامی است.

• گواهی صادره و اعتبار آن

- دوره: منتهی به صدور گواهی صلاحیت حرفه‌ای معلم آمادگی دفاعی از دانشگاه فرهنگیان می‌شود.
- اعتبار: ملی، صادرشده توسط دانشگاه فرهنگیان و مورد تأیید وزارت آموزش و پرورش
- مدت اعتبار و شرایط تمدید: اعتبار اولیه این گواهی پنج سال است. تمدید آن منوط به شرکت در دوره‌های بازآموزی تخصصی، موفقیت در ارزیابی‌های مجدد و استمرار در فعالیتهای حرفه‌ای مرتبط با حوزه آمادگی دفاعی است. گواهی صادره به‌عنوان سند معتبر احراز صلاحیت حرفه‌ای، بیانگر دستیابی فرد به صلاحیتهای علمی، تربیتی، اجرایی و اخلاقی لازم برای تدریس در حوزه تخصصی آمادگی دفاعی در نظام آموزشی جمهوری اسلامی ایران است.

^۱ با توجه به محدودیت‌های زمانی محتمل در اجرای کامل و مستقل تمامی محورهای تخصصی کارآموزی و کارورزی ترکیبی در طول دوره مهارت‌آموزی، پیشنهاد می‌شود در ۸ محور تخصصی (به‌جز کارآموزی تجربه محور) به‌جای تمرکز بر پروژه‌هایی با اهداف مجزا، طراحی و اجرای ۱ تا ۲ پروژه ترکیبی در طی دو نیمسال تحصیلی در دستور کار قرار گیرد. این پروژه‌ها به‌گونه‌ای طراحی شوند که امکان تلفیق چند محور تخصصی در قالب یک تجربه یادگیری یکپارچه و هم‌افزا فراهم گردد.

فصل دوم

جدول عناوين و مشخصات دروس

مشخصات و ساختار پودمانی دروس رشته «آمادگی دفاعی» دوره مهارت آموزی معلمي

بخش اول: مشخصات دروس در چارچوب تربیت چندبعدی^۱

فصل ۲ جدول ۱: مشخصات دروس برنامه درسی رشته آمادگی دفاعی

ردیف	نام درس	تعداد ساعت
ماهیت درس: تربیتی		
۱	روان‌شناسی تربیتی	۲۴
جمع ساعت		
ماهیت دروس: تعلیم و تربیت اسلامی		
۲	معلم تحول‌آفرین	۲۸
۳	آشنایی با تجارب مدارس اسلامی	۲۲
۴	روش‌شناسی پاسخ به شبهات	۲۴
جمع ساعت		
ماهیت دروس: تربیت قرآنی و اخلاقی		
۵	اخلاق دفاعی کاربردی	۲۰
۶	تفسیر آیات جهاد و مقاومت در قرآن کریم	۲۲
جمع ساعت		

۱. در جدول حاضر، ماهیت تربیتی هر درس بر اساس هدف تربیتی غالب آن، در قالب دسته‌بندی‌هایی چون تعلیم و تربیت اسلامی، تربیت قرآنی و اخلاقی، تربیت اجتماعی و فرهنگی، تربیت رسانه‌ای، تربیت سیاسی و اجتماعی، تربیت هویتی (ملی و دینی)، تربیت حرفه‌ای معلمي، تربیت فناورانه و تربیت ایمنی-حفاظتی مشخص شده است. روشن است که در فرآیند تعلیم و تربیت، ابعاد گوناگون تربیت به صورت درهم‌تنیده، هم‌افزا و شبکه‌ای عمل می‌کنند و تفکیک کامل آن‌ها از یکدیگر نه ممکن است و نه مطلوب. با این حال، تعیین «ماهیت غالب» هر درس در این جدول با هدف برجسته‌سازی جهت‌گیری اصلی آن صورت گرفته است و به هیچ‌وجه به معنای حذف یا نادیده‌انگاشتن سایر ابعاد تربیتی نیست. برای نمونه، اگرچه «تربیت شهروند مسئول در بحران» می‌تواند ابعاد اجتماعی، اخلاقی، هویتی و... را نیز دربر گیرد، اما ماهیت مدنی آن در این درس به‌عنوان جهت‌گیری اصلی برجسته می‌شود. چنین تفکیکی، ضمن حفظ نگاه کل‌نگر به تربیت و جلوگیری از پراکندگی مفهومی، می‌تواند امکان تمرکز بر مأموریت اصلی را فراهم آورده و به مدرسان و مهارت‌آموزان این رشته کمک کند تا مسیر، فعالیت‌ها و تجارب یادگیری را با آگاهی بیشتری جهت‌دهی کنند.

ماهیت دروس: تربیت اجتماعی و فرهنگی			
۲۰	Defense-Based Social Organizations	تشکیلات اجتماعی دفاع محور	۷
۲۴	Design and Implementation of Cultural-Defensive Programs in Schools	طراحی و اجرای برنامه‌های فرهنگی دفاعی در مدارس	۸
۳۰	Experience-based internship in the real environment (in the field of social institutions with defense and relief missions)	کارآموزی تجربه‌محور در محیط واقعی (عرصه نهادهای اجتماعی با مأموریت دفاعی و امدادی)	۹
۷۴	جمع ساعت		
ماهیت درس: تربیت رسانه‌ای			
۲۸	Media Literacy and Countering Cultural Invasion	سواد رسانه‌ای و مقابله با تهاجم فرهنگی	۱۰
۲۸	جمع ساعت		
ماهیت درس: تربیت مدنی			
۲۸	Educating Responsible Citizens in Crisis	تربیت شهروند مسئول در بحران	۱۱
۲۸	جمع ساعت		
ماهیت درس: تربیت سیاسی و اجتماعی			
۲۶	Cognitive Warfare and Defensive Insight	جنگ شناختی و بصیرت دفاعی	۱۲
۲۶	جمع ساعت		
ماهیت درس: تربیت هویتی - ملی و دینی			
۳۰	Sciences and Teachings of the Holy Defense and Resistance	علوم و معارف دفاع مقدس و مقاومت	۱۳
۳۰	جمع ساعت		
ماهیت دروس: تربیت حرفه‌ای معلمی			

۳۰	Instructional Strategies in Defensive Readiness Education	راهنمای آموزش در آموزش آمادگی دفاعی	۱۴
۲۸	Instructional Design in Defensive Readiness Education	طراحی آموزشی در آموزش آمادگی دفاعی	۱۵
۲۶	Content Analysis of Defensive Readiness Textbooks	تحلیل محتوای کتب درسی آمادگی دفاعی	۱۶
۱۶۰	Internship in the school field	کارورزی در عرصه مدرسه	۱۷
۲۴۴	جمع ساعت		
ماهیت درس: تربیت فناورانه			
۳۰	Smart and Technological Defensive Readiness Education	آموزش آمادگی دفاعی هوشمند و فناورانه	۱۸
۳۰	جمع ساعت		
ماهیت دروس: تربیت ایمنی - حفاظتی			
۳۰	Tactical Rescue in Defensive Operations	امداد و نجات تاکتیکی در عملیات دفاعی	۱۹
۲۸	Passive Defense and Crisis Management in Schools	پدافند غیرعامل و مدیریت بحران در مدرسه	۲۰
۵۸	جمع ساعت		
۶۵۸	مجموع ساعات		

بخش دوم: ساختار پودمانی دروس

فصل ۲ جدول ۲: ساختار پودمانی دروس رشته آمادگی دفاعی (پیشنهادی)

تعداد ساعت	عناوین دروس ^۱		دوره اجرا
۲۴	کارآموزی تجربه محور در محیط واقعی (عرصه نهادهای اجتماعی با مأموریت دفاعی و امدادی) و کارورزی در عرصه مدرسه	روان شناسی تربیتی	مقدماتی (آشنایی، نگرش و هویت سازی)
۲۲		تفسیر آیات جهاد و مقاومت در قرآن	
۲۰		اخلاق دفاعی کاربردی	
۲۸		معلم تحول آفرین	
۲۲		آشنایی با تجارب مدارس اسلامی	
۳۰		علوم و معارف دفاع مقدس و مقاومت	
۱۴۶ ساعت	جمع ساعت		
۲۶	کارآموزی و کارورزی ترکیبی:	جنگ شناختی و بصیرت دفاعی	پودمان اول (تحلیل تربیتی و کنشگری اجتماعی)
۲۸		پدافند غیرعامل و مدیریت بحران در مدرسه	
۲۰		تشکیلات اجتماعی دفاع محور	
۲۸		سواد رسانه‌ای و مقابله با تهاجم فرهنگی	
۲۸		تربیت شهروند مسئول در بحران	
۲۴		روش شناسی پاسخ به شبهات علوم و معارف دفاع مقدس و مقاومت	
۲۶		تحلیل محتوای کتاب‌های درسی آمادگی دفاعی	
۱۸۰ ساعت	جمع ساعت		
۲۸	طراحی آموزشی در آموزش آمادگی دفاعی	۱	

^۱ دروس «روش شناسی پاسخ به شبهات»، «اخلاق دفاعی کاربردی»، «سواد رسانه‌ای و مقابله با تهاجم فرهنگی»، «تشکیلات اجتماعی دفاع محور»، «جنگ شناختی و بصیرت دفاعی» و «کارآموزی تجربه محور در محیط واقعی» این قابلیت را دارند که در هماهنگی با معاونت تربیت و آموزش ستاد کل نیروهای مسلح و با بهره‌گیری از ظرفیت سازمان‌های تابعه، از جمله آجا، سپاه، فراجا و سایر نهادهای ذی ربط، در سراسر کشور، اجرا گردند؛ همچنین بر اساس مفاد مصوبات جلسه شماره ۸۹۰ شورای عالی انقلاب فرهنگی، درس «علوم و معارف دفاع مقدس و مقاومت» باید با محوریت «بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس و مقاومت» در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور اجرا شود.

۳۰		راهبردهای آموزشی در آموزش آمادگی دفاعی	۲	پودمان دوم (طراحی و اجرای برنامه‌های آمادگی دفاعی)
۲۴		طراحی و اجرای برنامه‌های فرهنگی دفاعی در مدارس	۳	
۳۰		آموزش آمادگی دفاعی هوشمند و فناورانه	۴	
۳۰		امداد و نجات تاکتیکی در عملیات دفاعی	۵	
۱۴۲ ساعت	مجموع ساعات دروس (به جز کارآموزی و کارورزی ترکیبی)			
۳۰ + ۱۶۰	مجموع ساعات کارآموزی + کارورزی			
۶۵۸ ساعت	جمع کل ساعات دوره			

فصل سوم ویژگی های دروس

سرفصل درس «روان‌شناسی تربیتی»

۱. معرفی درس و منطق تدوین آن:

درس «روان‌شناسی تربیتی» یکی از ارکان اساسی در تربیت حرفه‌ای مهارت‌آموزان معلمی رشته آمادگی دفاعی، محسوب می‌شود و نقش تعیین‌کننده‌ای در ارتقای کیفیت آموزش و تربیت دارد. این درس با رویکردی علمی، کاربردی و مهارت‌محور طراحی شده است تا معلمان آینده را برای مواجهه با پیچیدگی‌های روانی، تربیتی و آموزشی دانش‌آموزان در محیط‌های متنوع و چالش‌برانگیز آماده سازد. در رشته آمادگی دفاعی، وظیفه معلم فراتر از انتقال مفاهیم نظری و مهارت‌های عملی مرتبط با دفاع و امنیت است؛ او باید در تربیت نسلی آگاه، مسئولیت‌پذیر، منضبط، خلاق و دارای توانمندی‌های روانی و اجتماعی نقش‌آفرینی کند. از این رو، تسلط بر اصول روان‌شناسی تربیتی برای معلمان این حوزه ضرورتی دوچندان دارد.

این درس به معلمان کمک می‌کند تا با شناخت علمی از ابعاد رشد شناختی، اجتماعی، اخلاقی و هیجانی، آموزش را متناسب با مراحل تحولی دانش‌آموزان طراحی کنند. همچنین با درک تفاوت‌های فردی، فرهنگی، جنسیتی و استعدادی، زمینه‌ساز آموزش‌های فراگیر و متنوع می‌شوند. آشنایی با فرایندهای شناختی؛ مانند تفکر، حل مسئله و خلاقیت، آنان را قادر می‌سازد تا فعالیت‌های آموزشی را به‌گونه‌ای تنظیم کنند که منجر به پرورش ذهنی و توانمندی‌های تحلیلی دانش‌آموزان گردد. در حوزه مدیریت کلاس درس، بهره‌گیری از شیوه‌های علمی و تربیتی موجب ایجاد فضای یادگیری امن، منظم و انگیزشی خواهد شد. همچنین، آشنایی با ویژگی‌های دانش‌آموزان با نیازهای ویژه، از جمله ناتوانی‌های یادگیری، اختلالات رفتاری و دانش‌آموزان تیزهوش، معلمان را برای طراحی آموزش‌های عادلانه و مؤثر آماده می‌سازد. شناخت علمی از استعدادها و عوامل مؤثر بر بروز آنها، به‌ویژه در چارچوب طرح‌هایی مانند شهاب، زمینه‌ساز شکوفایی توانمندی‌های دانش‌آموزان خواهد بود.

در مجموع، درس روان‌شناسی تربیتی، مهارت‌آموزان رشته آمادگی دفاعی را به معلمان آگاه، منعطف و توانمند تبدیل می‌کند که می‌توانند در کنار آموزش مفاهیم دفاعی، نقش تربیتی مؤثری در رشد همه‌جانبه دانش‌آموزان ایفا کنند. این درس، پلی میان دانش روان‌شناختی و مهارت‌های حرفه‌ای معلمی، و بستری برای تربیت نسلی متعادل، خلاق و مسئول در جامعه امروز و آینده.

جدول مشخصات درس	
روانشناسی تربیتی Educational Psychology	ماهیت درس: تربیتی نوع آموزش: کارگاهی تعداد ساعت: ۲۴ پیش‌نیاز: -
توانمندی‌های حرفه‌ای مورد انتظار در پایان یادگیری این درس مهارت‌آموز قادر خواهد بود:	تخصص موردنیاز برای تدریس: روان‌شناسی تربیتی، روان‌شناسی کودک و متخصصان مشاوره و راهنمایی یا علوم تربیتی
۱. مفاهیم و تعاریف روان‌شناسی و روان‌شناسی تربیتی را از منابع معتبر تحلیل تطبیقی کرده و تفاوت‌های نظری و کاربردی آنها را تبیین کند. ۲. موقعیت‌های آموزشی واقعی را با استفاده از اصول روان‌شناسی تربیتی تحلیل کرده و راهکارهای مبتنی بر شواهد ارائه دهد. ۳. تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان را با استفاده از ابزارهای روان‌سنجی، مشاهده، مصاحبه و تحلیل رفتاری شناسایی کرده و راهبردهای آموزشی متناسب تدوین کند.	

<p>۴. مفاهیم هوش، استعداد، خلاقیت، تیزهوشی و هوش هیجانی را مقایسه و ارتباط آن‌ها را در قالب نمودارهای مفهومی و جداول تحلیلی تبیین کند</p> <p>۵. موقعیت‌های آموزشی خاص مانند ناتوانی‌های یادگیری، اختلال گفتار یا محدودیت‌های حرکتی را تحلیل کرده و برنامه‌های آموزشی تطبیقی و حمایتی تدوین کند.</p> <p>۶. تعاریف علمی هوش و استعداد را مقایسه کرده و نمودار مفهومی رابطه و تفاوت آن‌ها را ترسیم کند.</p> <p>۷. راهکارهای آموزشی برای ایجاد فضای یادگیری انگیزشی و حمایتی در جهت پرورش استعدادها تدوین کند.</p> <p>۸. موانع فیزیکی کلاس را برای دانش‌آموزان دارای محدودیت حرکتی شناسایی کرده و راهکارهای اصلاحی ارائه دهد.</p> <p>۹. عملکرد تحصیلی دانش‌آموز دارای ناتوانی یادگیری را تحلیل کرده و برنامه آموزشی فردی با اهداف قابل سنجش تدوین کند.</p> <p>۱۰. فعالیت‌های یادگیری چالش‌برانگیز و چندلایه برای تحریک خلاقیت دانش‌آموزان تیزهوش طراحی کند.</p> <p>۱۱. هشت حوزه استعدادی طرح شهاب را معرفی کرده و برای هر حوزه مثال آموزشی ارائه دهد.</p>	<p>ظرفیت کلاس: حداکثر ۳۰ نفر</p>
---	---

۲. ساختار محتوای آموزشی و فعالیت‌های مرتبط:

فصل اول: کلیات

- تعریف روانشناسی
- موضوعات و گرایش‌های روانشناسی
- کاربرد روانشناسی در آموزش

<ul style="list-style-type: none"> - تحلیل تطبیقی تعاریف روان‌شناسی در منابع علمی با تمرکز بر تفاوت‌های نظری و کاربردی - طراحی نقشه مفهومی از گرایش‌های روان‌شناسی با تأکید بر پیوندهای میان‌حوزه‌ای و کاربرد در آموزش - ارزیابی موردی یک موقعیت آموزشی با استفاده از اصول روان‌شناسی تربیتی و ارائه راهکار مبتنی بر شواهد 	<p>فعالیت‌های مهارتی^۱/عملکردی^۲</p>
---	--

فصل دوم: روانشناسی تربیتی

- تعریف روانشناسی تربیتی
- روانشناسی تربیتی و تدریس اثربخش
- معلمان کارآمد
- روش‌های پژوهش در روانشناسی تربیتی

^۱. Skill-Based Tasks

^۲. Performance-Based Tasks

<p>- تحلیل سه تعریف معتبر از روان‌شناسی تربیتی از منابع علمی مختلف و استخراج عناصر مشترک و متمایز آن‌ها در قالب یک جدول مقایسه‌ای</p> <p>- تحلیل یک طرح درس واقعی با استفاده از اصول روان‌شناسی تربیتی و شناسایی مؤلفه‌های مؤثر بر اثربخشی تدریس، همراه با پیشنهاد اصلاحات مبتنی بر شواهد روان‌شناختی و نیازهای یادگیرندگان.</p> <p>- ارزیابی تطبیقی ویژگی‌های معلمان کارآمد در منابع علمی با طراحی یک پروفایل حرفه‌ای شامل شایستگی‌های شناختی، ارتباطی، اخلاقی و مدیریتی و ...، قابل استفاده در سنجش عملکرد آموزشی در کلاس‌های دفاعی.</p> <p>- تحلیل یک موقعیت آموزشی واقعی با انتخاب و توجیه روش پژوهش مناسب در روان‌شناسی تربیتی</p>	<p>فعالیت‌های مهارتی/عملکردی</p>
---	----------------------------------

فصل سوم: رشد

- رشد انسان
- رشد چیست؟
- رشد شناختی
- رشد اجتماعی و عاطفی
- رشد اخلاقی

<p>- فراگیر با تحلیل یک موقعیت آموزشی واقعی، مراحل رشد شناختی، اجتماعی، عاطفی و اخلاقی دانش‌آموز را شناسایی کرده و با استناد به نظریه‌های رشد، راهکارهای تربیتی متناسب با هر بعد را طراحی و ارائه می‌کند.</p> <p>- فراگیر با طراحی یک فعالیت آموزشی برای پایه تحصیلی مشخص، مؤلفه‌های رشد اخلاقی را در قالب سناریوی تصمیم‌گیری اخلاقی در کلاس بکار می‌گیرد و واکنش‌های دانش‌آموزان را تحلیل می‌کند.</p>	<p>فعالیت‌های مهارتی/عملکردی</p>
--	----------------------------------

فصل چهارم: تفاوت‌های فردی

- عوامل مؤثر بر رفتار
- احساس و ادراک
- هوش
- هوش و مسئله طبیعت و تربیت
- هوش و رشد شناختی
- دیدگاه‌های مختلف درباره هوش
- شیوه‌های یادگیری و سبک تفکر
- شخصیت و خلق و خو
- انگیزش، آموزش و یادگیری
- تفاوت‌های فرهنگی و جنسیتی

<ul style="list-style-type: none"> - مقایسه دیدگاه‌های کلاسیک و معاصر درباره هوش با ارزیابی تأثیر آن‌ها بر سنجش و پرورش توانمندی‌های شناختی دانش‌آموزان - شناسایی و طبقه‌بندی عوامل زیستی (مانند خلق‌وخو)، شناختی (مانند سبک تفکر)، محیطی (مانند فضای کلاس) و فرهنگی (مانند پیش‌زمینه خانوادگی) در رفتار یک دانش‌آموز خاص از طریق مشاهده مستقیم، مصاحبه کوتاه با معلم و تحلیل یک موقعیت رفتاری واقعی در کلاس؛ سپس ارائه راهکارهای آموزشی متناسب با یافته‌ها در قالب یک گزارش کوتاه. - استفاده از ابزارهای روان‌سنجی ساده برای شناخت تیپ‌های شخصیتی دانش‌آموزان و تنظیم راهبردهای ارتباطی و انگیزشی متناسب با آن‌ها. - جمع‌آوری داده‌های انگیزشی از دانش‌آموزان و بررسی ارتباط آن با میزان مشارکت، پیشرفت تحصیلی و رفتارهای یادگیری در کلاس. 	<p>فعالیت‌های مهارتی/عملکردی</p>
---	----------------------------------

فصل پنجم: استعداد

- بیان تعریف‌های «هوش» و «استعداد» و بیان رابطه میان آن‌ها
- فاصله‌گذاری میان دو مفهوم «هوش» و «استعداد»
- بیان تعریف دیگر مفاهیم مرتبط با طرح (خلاقیت، تیزهوشی یا سرآمدی، هوش عاطفی و هیجانی و...) و رابطه میان آن‌ها
- تأکید بر تکیه بر طرح شهاب بر مفهوم «استعداد» و بیان تعریف مصوب شهاب از استعداد
- معرفی انواع استعداد (استعداد کلی، استعدادهای خاص)
- بیان هشت حوزه استعدادی طرح شهاب {با رعایت اختصار، در حد معرفی اجمالی}
- بیان عوامل مؤثر بر وجود تفاوت در استعدادها و بروز آن‌ها
- اشاره به عامل ژنتیک
- اشاره به عامل محیط (خانواده، جامعه، و ...)
- تعامل دو عامل ژنتیک و محیط در تفاوت استعدادها
- تأکید بر ایجاد بستر «محیط تربیتی مناسب» برای بروز استعدادها
- بیان مشکلات شایع دانش‌آموزان مستعد و علل عدم موفقیت آن‌ها در مدارس

<ul style="list-style-type: none"> - مقایسه تعاریف علمی هوش و استعداد در منابع معتبر و ترسیم نمودار مفهومی رابطه، تفاوت و هم‌پوشانی آن‌ها در زمینه آموزش. - شناسایی و تعریف مفاهیم خلاقیت، تیزهوشی، هوش هیجانی و عاطفی با تحلیل ارتباط آن‌ها با استعداد در چارچوب روان‌شناسی تربیتی - تهیه جدول معرفی اجمالی هشت حوزه استعدادی (کلامی، ریاضی، هنری، حرکتی، اجتماعی، فضایی، طبیعی، دینی) همراه با مثال‌های آموزشی برای هر حوزه. - ارائه راهکارهای آموزشی و تربیتی برای ایجاد فضای یادگیری انگیزشی، حمایتی و متنوع در جهت پرورش استعدادهای فردی 	<p>فعالیت‌های مهارتی/عملکردی</p>
---	----------------------------------

فصل ششم: فرآیندهای شناختی

- سطوح پایین فرایندهای شناختی
- فرآیندهای شناختی پیچیده
- درک مفهوم
- تفکر
- حل مسئله
- خلاقیت

<ul style="list-style-type: none"> - ارائه جدول مقایسه‌ای میان فرآیندهای پایه و پیچیده با طراحی یک فعالیت آموزشی که هر دو سطح را در برگیرد. - طراحی یک تمرین آزاد باهدف تحریک تفکر واگرا، تخیل و نوآوری در یادگیری. - انتخاب یک موقعیت چالشی واقعی در کلاس درس و هدایت دانش‌آموزان مطابق با مراحل حل مسئله 	فعالیت‌های مهارتی/عملکردی
---	--------------------------------------

فصل هفتم: مدیریت کلاس درس

- اصول کلی مدیریت کلاس
- شیوه‌های مدیریت کلاس
- فضای مطلوب برای یادگیری
- پیش‌گیری از مشکلات رفتاری
- مداخله‌های خاص برای هدایت رفتار نامناسب
 - قرارداد گروهی
 - قرارداد فردی
 - بازی رفتار خوب
 - دوری موقت
 - ملاحظات هدایت کلاسی
- پذیرش و حرمت‌گذاری دانش‌آموزان با تفاوت‌های استعدادی
- ایجاد فضای امن در کلاس برای ابراز وجود و بروز استعداد
- توجه به شخصی بودن امر یادگیری و نقش فعال و محوری یادگیرندگان
- تلقی معلم به‌عنوان تسهیلگر فرایند یادگیری و زمینه‌ساز بروز استعداد
- تأکید بر هم‌زمانی و تلازم امر «شناسایی» و «هدایت» استعدادها در طراحی آموزشی و تدوین فعالیت‌های کلاسی («شناسایی» و «هدایت» استعدادها در کلاس، دو روی یک سکه هستند)

<ul style="list-style-type: none"> - تحلیل یک موقعیت واقعی کلاس با شنا سایی اصول مدیریتی به کاررفته و ارزیابی اثربخشی آن‌ها در ارتقاء کیفیت یادگیری. - تحلیل نقش معلم در یک موقعیت آموزشی با تمرکز بر تسهیلگری، هدایت غیرمستقیم و حمایت از رشد شناختی. - طراحی یک فعالیت آموزشی با امکان انتخاب مسیر یادگیری توسط دانش‌آموزان بر اساس علایق و توانمندی‌های فردی. - ارزیابی شاخص‌های امنیت روانی در کلاس و تدوین راهکارهایی برای حمایت از ابراز خلاقیت و مشارکت دانش‌آموزان. - طراحی یک قرارداد رفتاری گروهی با مشارکت دانش‌آموزان و اجرای آن در کلاس برای ارتقاء مسئولیت‌پذیری جمعی. - تحلیل یک رفتار چالش‌برانگیز در کلاس و انتخاب مداخله مناسب (مانند تقویت مثبت، بازداری، گفت‌وگوی اصلاحی) 	<p>فعالیت‌های مهارتی/عملکردی</p>
---	--------------------------------------

فصل هشتم: کودکان با نیازهای ویژه

- دانش‌آموزان مبتلا به ناتوانی
- اختلالات حسی
- اختلالات جسمی
- کم‌توان ذهنی
- اختلالات زبانی و گفتاری
- ناتوانی‌های یادگیری
- اختلالات رفتاری و عاطفی
- کودکان تیزهوش
- کودکان سرآمد

<ul style="list-style-type: none"> - تحلیل یک نمونه موردی از دانش‌آموز دارای ناتوانی و طراحی راهبردهای آموزشی تطبیقی برای مشارکت فعال او در کلاس. - بررسی موانع فیزیکی در کلاس برای دانش‌آموزان دارای محدودیت حرکتی و ارائه راهکارهای اصلاحی در چیدمان و فعالیت‌های آموزشی. - شنا سایی نشانه‌های اختلال گفتار در کلاس و طراحی تمرین‌های ارتباطی با همکاری گفتار درمانگر یا مربی توان‌بخشی. 	<p>فعالیت‌های مهارتی/عملکردی</p>
---	--------------------------------------

<p>- تحلیل عملکرد تحصیلی یک دانش آموز دارای ناتوانی یادگیری و تدوین برنامه آموزشی فردی (IEP) ^۱ با اهداف قابل سنجش.</p> <p>- طراحی فعالیت های یادگیری باز، چالش برانگیز و چندلایه برای تحریک تفکر واگرا و خلاقیت در دانش آموزان تیزهوش.</p>	
---	--

۳. مهارت های تدریس و تسهیل یادگیری:

مدرس این درس لازم است مهارت آموزان را با مجموعه ای از مهارت های حرفه ای و راهبردهای آموزشی آشنا سازد که به تسهیل یادگیری و ارتقاء کیفیت تدریس منجر می شود. مهارت در شناخت و تحلیل ویژگی های فردی و روان شناختی یادگیرندگان، از جمله سبک های یادگیری، نوع انگیزش، ظرفیت های شناختی و هیجانی، به مهارت آموز کمک می کند تا فضای آموزشی را به گونه ای سازمان دهد که مشارکت فعال، درک عمیق و رشد همه جانبه تسهیل شود. هدایت شناختی دانش آموزان از طریق تقویت تفکر، حل مسئله، تحلیل و خلاقیت، با بهره گیری از پرسش های باز، تمرین های تحلیلی و موقعیت های چالش برانگیز، موجب تعمیق یادگیری می شود. مدیریت روانی-تربیتی کلاس نیز با ایجاد فضای امن، انگیزشی و مشارکتی، زمینه ساز رشد هیجانی و اجتماعی خواهد بود. در کنار این مهارت ها، راهبردهایی چون یادگیری گروهی، آموزش مبتنی بر مسئله، پروژه محور، خودتنظیمی، استفاده از منابع دیداری و شنیداری، بازخورد مستمر، شبیه سازی موقعیت های واقعی، سناریوهای تربیتی، آموزش تلفیقی، نقش آفرینی، نقشه برداری ذهنی، و ارزشیابی های عملکردی، فرایند یاددهی-یادگیری را برای مهارت آموزان اثربخش تر و عمیق تر می سازد.

۴. منابع و مراجع آموزشی و پایگاه های اطلاعاتی:

منابع اصلی:

۱. سانتراک، جان دبلیو. (۱۳۹۱). روان شناسی تربیتی. ترجمه سعیدی شاهده و همکاران. نشر موسسه خدمات فرهنگی رسا.
۲. وایت برد، دیوید. (۱۳۸۷). روان شناسی یاددهی و یادگیری: سازمان دهی محیط یادگیری (ترجمه محمود تلخابی و مقصود خدایاری، چاپ دوم). تهران: انتشارات آبیژ.
۳. وایت برد، دیوید. (۱۳۸۹). *مبانی روان شناختی آموزش برای همه* (ترجمه مقصود خدایاری و محمود تلخابی، چاپ اول). تهران: انتشارات آبیژ.
۴. بنتهام، سوزان (۱۳۹۷). روان شناسی کاربردی برای معلمان، مترجم رابعه موحد. انتشارات ارجمند.
۵. مجدفر، مرتضی؛ اصلانی، ابراهیم و سلیقه دار، لیلا (۱۳۹۴). دست نامه شهاب (راهنمای آموزگاران و مدیران). تهران: مرکز ملی پرورش استعداد های درخشان و دانش پژوهان جوان.

منابع فرعی:

۱. سیف، علی اکبر (۱۳۸۵). روان شناسی پرورشی (روان شناسی یادگیری و آموزش). تهران: انتشارات آگاه.
۲. فونتانا، دیوید (۱۳۸۹). روان شناسی کاربردی برای معلمان، ترجمه مهشید فروغان. تهران: انتشارات ارجمند.

۱. Individualized Education Program «برنامه آموزشی فردی»

پایگاه‌های اطلاعاتی عمومی / تخصصی:

- <https://ensani.ir>
- <https://rcap.uma.ac.ir>
- <https://ebd.shirazu.ac.ir>
- <https://kpf.ir>
- <https://iacap.ir>
- <https://www.sid.ir>

۵. ارزشیابی از یادگیری مهارتی و عملکردی:

ارزشیابی یادگیری در درس «روان‌شناسی تربیتی» با توجه به ماهیت کارگاهی آن، بر مبنای سنجش عملکرد واقعی و مهارت‌های کاربردی فراگیران در موقعیت‌های آموزشی طراحی شده است. این ارزشیابی به صورت ترکیبی از روش‌های مشاهده مستقیم، تحلیل مورد، ایفای نقش، طراحی فعالیت‌های آموزشی مبتنی بر اصول روان‌شناسی رشد، تفاوت‌های فردی و استعداد، و ارائه طرح‌های تدریس مبتنی بر یافته‌های روان‌شناسی تربیتی انجام می‌شود. همچنین، توانایی تحلیل و تفسیر داده‌های رفتاری، تشخیص سبک‌های یادگیری، و به‌کارگیری اصول انگیزشی و شناختی در طراحی محیط یادگیری، از شاخص‌های کلیدی ارزشیابی محسوب می‌شوند. استفاده از ابزارهایی مانند چک‌لیست‌های عملکردی، گزارش‌های تحلیلی، بازخورد هم‌تایان و خودارزیابی، امکان سنجش عمیق‌تر شایستگی‌های تربیتی و روان‌شناختی معلمان آینده را فراهم می‌سازد.

۶. محیط اجرا^۱ / امکانات مورد نیاز:

برای اجرای اثربخش درس «روان‌شناسی تربیتی» با رویکرد کارگاهی، محیط آموزشی باید واجد ویژگی‌هایی باشد که یادگیری فعال، تعاملی و مبتنی بر تجربه را تسهیل کند. فضای فیزیکی کلاس باید انعطاف‌پذیر و قابل تغییر برای فعالیت‌های گروهی، بحث‌های مشارکتی، ایفای نقش و تحلیل مورد باشد. وجود میز و صندلی‌های قابل جابه‌جایی، تخته هوشمند یا وایت‌برد بزرگ، و تجهیزات چندرسانه‌ای مانند ویدئو فراتاب، رایانه و بلندگو برای نمایش محتوای آموزشی و فیلم‌های روان‌شناختی ضروری است. دسترسی به منابع تخصصی روان‌شناسی تربیتی، ابزارهای سنجش روان‌شناختی (پرسشنامه‌ها، فرم‌های مشاهده، مقیاس‌های رشد و انگیزش)، و فضای مناسب برای تمرین‌های عملی مانند شبیه‌سازی موقعیت‌های کلاسی، تحلیل رفتار دانش‌آموزان و طراحی سناریوهای آموزشی، از دیگر الزامات محیطی است. همچنین، محیط باید از نظر روانی ایمن، حمایت‌گر و مشوق تعامل باشد تا فراگیران بتوانند بدون ترس از قضاوت، ایده‌ها و تجربیات خود را به اشتراک بگذارند. در صورت امکان، استفاده از فضاهای مکمل مانند اتاق مشاوره، کتابخانه تخصصی، یا پلتفرم‌های یادگیری الکترونیکی برای تکمیل فعالیت‌های خارج از کلاس نیز توصیه می‌شود.

^۱ تمامی فعالیت‌های عملی این برنامه در سی، چه در محیط‌های واقعی و چه در محیط‌های شبیه‌سازی شده، باید در فضایی ایمن و استاندارد، مطابق با پروتکل‌های مصوب و تحت نظارت مستقیم مدرس اجرا شود تا ایمنی و کیفیت فرایند یادگیری به‌طور کامل تضمین گردد.

سرفصل درس: «اخلاق دفاعی کاربردی»

۱. معرفی درس و منطق تدوین آن:

درس «اخلاق دفاعی کاربردی» یکی از دروس مربوط به حوزه معارف اسلامی در برنامه درسی است که با هدف تبیین ضرورت عقلانی و بایسته‌های اخلاقی دفاع و مقاومت از نظر اسلام و آموزش مسائل و حل تعارضات اخلاقی در حوزه دفاع و مقاومت برای مهارت‌آموزان رشته آمادگی دفاعی و توانمند سازی آنان برای ایفای نقش مؤثر و اخلاقی در مواجهه با موقعیت‌های جنگی، امنیتی، بحرانی و تهدیدآمیز در محیط‌های آموزشی طراحی شده است. این درس تلاش دارد تا مفاهیم اخلاقی را از سطح نظری به عرصه عمل و تصمیم‌گیری تربیتی منتقل کند و معلمان آینده را به کنشگرانی اخلاق‌مدار، مسئول و مقاوم در برابر چالش فرهنگی و اجتماعی جنگ و بحران تبدیل نماید. تمرکز اصلی درس بر آموزش اصول اخلاق عملی اسلامی جهت تحقق مهارت‌هایی چون دفاع، مقاومت، مسئولیت‌پذیری، ایثار، وفاداری، حفظ کرامت انسانی و تقویت همبستگی اجتماعی و ... در محیط‌های آموزشی به‌ویژه مدرسه است.

در طراحی محتوای این درس، توجه ویژه‌ای به اسناد بالادستی از جمله آیات قرآن کریم و اسناد تحولی آموزش و پرورش مانند سند تحول بنیادین، برنامه درسی ملی و الگوی تربیت معلم شده است و مفاهیم و فعالیت‌های آموزشی آن همسو با مأموریت‌های تربیتی نظام تعلیم و تربیت جمهوری اسلامی ایران تدوین شده‌اند. ساختار درس در قالب شش فصل تنظیم شده که از مبانی نظری اخلاق دفاعی کاربردی آغاز شده و تا آینده‌پژوهی تربیت اخلاقی در مواجهه با تهدیدات نوظهور امتداد می‌یابد. در هر فصل، علاوه بر تبیین مفاهیم بنیادین، اصول روان‌شناختی و جامعه‌شناختی، نقش نهادهای مؤثر مانند خانواده، معلم و مدیر مدرسه نیز مورد توجه قرار گرفته است.

ویژگی برجسته این درس، تأکید بر یادگیری مهارتی و عملکردی است؛ به این معنا که مهارت‌آموزان نه تنها با مفاهیم و اصول اخلاقی آشنا می‌شوند، بلکه از طریق روش‌های تدریس فعال مانند ایفای نقش، مطالعه موردی، طراحی سناریو، تولید محتوای تربیتی و تحلیل موقعیت‌های اخلاقی، توانایی عملی برای حل مسائل تعارض اخلاقی در دفاع و هدایت تربیتی در شرایط جنگی و بحرانی را کسب می‌کنند. این رویکرد، اخلاق دفاعی را از یک مفهوم انتزاعی به یک مهارت تربیتی قابل اجرا تبدیل می‌کند و معلم را در جایگاه الگو، هدایت‌گر و حافظ ارزش‌های اسلامی و انسانی در مدرسه قرار می‌دهد.

جدول مشخصات درس	
<p>ماهیت درس: تربیت قرآنی و اخلاقی (از مجموعه دروس معارف اسلامی)</p> <p>نوع آموزش: کارگاهی</p> <p>تعداد ساعات آموزش: ۲۰ ساعت</p> <p>پیش‌نیاز: -</p> <p>مدرس واجد شرایط:</p> <p>- دارای تخصص در حوزه تعلیم و تربیت اسلامی و اخلاق دفاع مقدس</p>	<p>«اخلاق دفاعی کاربردی» «Applied Defensive Ethics»</p> <p>توانمندی‌های حرفه‌ای مورد انتظار</p> <p>در پایان یادگیری این درس مهارت آموز قادر خواهد بود:</p> <p>۱. با استفاده از اسناد بالادستی مانند سند تحول بنیادین و برنامه درسی ملی، پنج گزاره مرتبط با اخلاق دفاع مقدس را تحلیل کرده و جایگاه آن‌ها را در سیاست‌های تربیتی آموزش و پرورش در قالب یک گزارش تحلیلی ارائه دهد.</p>

<p>۲. با بهره‌گیری از تفاسیر آیات جهاد و مقاومت قرآن کریم، سیره رسول اکرم و اهل بیت علیهم السلام، نظریه‌های روان‌شناسی رشد اخلاقی و جامعه‌شناسی تربیتی، فعالیت آموزشی مناسبی طراحی کند که منجر به تقویت ارزش‌های دفاع محور مانند شجاعت، شهادت طلبی، آمادگی دفاعی و ایثار و مسئولیت‌پذیری در دانش‌آموزان شود.</p> <p>۳. در مواجهه با یک موقعیت تهدیدآمیز شبیه‌سازی شده مانند جنگ روانی دشمن، شایعه یا تبعیض، راهکار تربیتی مناسبی ارائه دهد که حفظ کرامت انسانی و تقویت همبستگی اجتماعی را هدف قرار دهد و در کارگاه گروهی مورد ارزیابی قرار گیرد.</p> <p>۴. با تحلیل تهدیدات نوظهور فرهنگی و فناورانه، سناریویی از آینده طراحی کند که در آن ارزش‌های اخلاقی دفاعی در معرض خطر قرار گرفته‌اند و راهکارهایی برای حفظ این ارزش‌ها با استفاده از فناوری‌های نوین پیشنهاد دهد.</p> <p>۵. الگوی تربیت شهروند اخلاق مدار و کنشگر را در افق ۱۴۱۰ طراحی کرده و عناصر اخلاق دفاعی را در آن تلفیق کند.</p> <p>۶. سناریوهای تربیتی آینده محور با محوریت اخلاق دفاعی طراحی کرده و پیامدهای تربیتی آن‌ها را تحلیل کند.</p> <p>۷. مخاطرات اخلاقی فناوری‌های نوین را شناسایی کرده و راهکارهای تربیتی برای استفاده ایمن و مسئولانه از آن‌ها پیشنهاد دهد.</p> <p>۸. چالش‌های هویتی ناشی از جهانی شدن و تحول رسانه‌ها را در تربیت اخلاقی دانش‌آموزان واکاوی کند.</p> <p>۹. در تحلیل یک موقعیت اخلاقی واقعی، حداقل سه پیامد رفتاری را با استدلال منطقی و بر اساس اصول اخلاق دفاعی شناسایی و مقایسه کند.</p> <p>۱۰. یک موقعیت بحرانی تربیتی را طراحی و اجرا کند که در آن دانش‌آموزان حداقل دو تصمیم اخلاقی متفاوت را تجربه کرده و پیامدهای آن را تحلیل کنند.</p>	<p>- آشنا با اسناد بالادستی تربیتی (مانند سند تحول بنیادین)</p> <p>- دارای تجربه عملی در طراحی و اجرای موقعیت‌های تربیتی دفاعی</p> <p>- توانمند در هدایت گفت‌وگوی اخلاقی، تحلیل موقعیت‌های بحرانی، و تربیت موقعیت محور</p> <p>ظرفیت کارگاه: حداکثر ۳۰ نفر</p>
--	---

۲. ساختار محتوای آموزشی و فعالیت‌های مرتبط:

فصل اول: مبانی نظری و تربیتی اخلاق دفاعی

- دفاع و مقاومت از منظر قرآن کریم و سیره تربیتی معصومان علیهم السلام
- مفاهیم بنیادین اخلاق دفاعی: تعاریف، قلمرو و تمایز با اخلاق عمومی و حرفه‌ای
- ضرورت اخلاق دفاعی در پرورش شهروندان مسئول و مقاوم در برابر تهدیدها
- جایگاه اخلاق دفاعی در اسناد بالادستی آموزش و پرورش و سیاست‌های تربیتی
- اصول روان‌شناختی و جامعه‌شناختی در آموزش اخلاق دفاعی

- جایگاه معلم در نهادینه سازی ارزش های دفاعی

<p>- طراحی نمودار مقایسه ای برای تبیین تفاوت های اخلاق دفاعی با اخلاق عمومی و حرفه ای با استفاده از مثال های تربیتی.</p> <p>- تحلیل گزاره های مرتبط با اخلاق دفاعی در سند تحول بنیادین و برنامه درسی ملی با هدف شناسایی جایگاه آن در سیاست های تربیتی.</p>	<p>فعالیت های مهارتی^۱/ عملکردی^۲</p>
--	---

فصل دوم: اصول بنیادین و ارزش های محوری اخلاق دفاعی

- اصول بنیادین اخلاق دفاعی
- اصل تبعیت از فرامین فرماندهی کل قوا و مافوق
- اصل ترجیح ارزش های اسلامی بر منافع فردی
- اصل مسئولیت پذیری در موقعیت های دفاعی
- اصل وفاداری به ارزش های ملی و انسانی
- اصل رعایت حقوق انسانی در شرایط جنگی
- ارزش های محوری اخلاق دفاعی در نظام تربیتی
- ایثار، فداکاری و تعهد اجتماعی
- اصل شجاعت و شهادت طلبی
- صداقت، شجاعت و عدالت در موقعیت های دفاعی
- احترام به کرامت انسانی در مواجهه با تهدیدات
- مسئولیت های فردی و جمعی دانش آموزان در تحقق ارزش های دفاعی
- نقش معلمان در الگوسازی و هدایت رفتار اخلاق دفاعی دانش آموزان
- نقش خانواده در نهادینه سازی اخلاق دفاعی

<p>- تحلیل یک موقعیت تهدیدآمیز مانند جنگ روانی و ارائه راهکارهایی تربیتی برای حفظ کرامت انسانی و تقویت همبستگی اجتماعی.</p> <p>- اجرای کارگاه آموزشی با تحلیل موقعیت های اخلاقی شبیه سازی شده و اتخاذ تصمیم هایی مبتنی بر ارزش های دفاعی مانند ایثار، مسئولیت پذیری و وفاداری.</p> <p>- طراحی نمودار مفهومی برای نمایش اصول بنیادین اخلاق دفاعی همراه با مثال های تربیتی در محیط مدرسه با هدف نهادینه سازی رفتارهای اخلاقی دفاع محور.</p>	<p>فعالیت های مهارتی/ عملکردی</p>
---	-----------------------------------

فصل سوم: راهبردهای تربیت اخلاق دفاعی در محیط های یادگیری

^۱. Skill-Based Tasks

^۲. Performance-Based Tasks

- راهبرد شناختی-تحلیلی
- آموزش مفاهیم اخلاق دفاعی از طریق تقویت تفکر انتقادی، تحلیل موقعیت‌های اخلاقی و بررسی پیامدهای کنش‌های فردی.
- راهبرد الگوسازی رفتاری-تربیتی
- نهادینه‌سازی ارزش‌های اخلاقی از طریق رفتار حرفه‌ای، منصفانه و مسئولانه معلم به‌عنوان الگوی عملی.
- راهبرد هیجانی-تجربی
- درونی‌سازی اخلاق دفاعی با بهره‌گیری از تجربه‌های عاطفی، مشارکتی و موقعیت‌های یادگیری درگیرکننده.
- راهبرد فرهنگی-روایی
- انتقال مفاهیم اخلاقی با استفاده از روایت‌های ملی، دینی و فرهنگی برای تقویت هویت اخلاقی و تاریخی دانش‌آموزان.
- راهبرد موقعیت‌محور-شبیه‌سازی شده
- تمرین واکنش‌های اخلاقی و مسئولانه در موقعیت‌های واقعی یا شبیه‌سازی شده تربیتی و اجتماعی.
- راهبرد ارزیابی‌محور-پیش‌رونده
- سنجش مستمر رفتارهای اخلاقی و ارائه بازخورد تربیتی برای اصلاح و تقویت کنش‌های دفاعی.
- راهبرد ارتباطی-گفت‌وگو محور
- تقویت مدارا، تفاهم و دفاع از ارزش‌ها از طریق گفت‌وگوی همدلانه، شنیدن فعال و تعامل محترمانه.
- راهبرد حل مسئله اخلاقی-موقعیتی
- آموزش تصمیم‌گیری اخلاقی در موقعیت‌های چالش‌برانگیز با تحلیل مسئله و انتخاب راه‌حل‌های مسئولانه.
- راهبرد مشارکت‌محور-اجتماعی
- پرورش مسئولیت‌پذیری و همدلی از طریق فعالیت‌های گروهی، داوطلبانه و پروژه‌های اجتماعی مدرسه.
- راهبرد بازتاب‌محور-خودسنجی اخلاقی
- تقویت خودآگاهی اخلاقی از طریق تأمل در رفتارهای فردی، نوشتن یادداشت‌های بازتابی و گفت‌وگوهای درونی.
- راهبرد محیط‌سازی تربیتی-فضاسازی اخلاقی
- ایجاد فضای یادگیری اخلاق مدار با نمادها، ساختارها و پیام‌هایی که رفتارهای دفاعی را تشویق می‌کنند.
- راهبرد تلفیقی- میان‌رشته‌ای
- ادغام مفاهیم اخلاق دفاعی در دروس مختلف برای تربیت چندبعدی، پیوسته و کاربردی دانش‌آموزان.

<ul style="list-style-type: none"> - انجام مصاحبه با یک رزمنده یا امدادگر و تهیه گزارشی تحلیلی از ارزش‌های اخلاقی مشاهده شده در رفتار او مانند فداکاری، صداقت و مسئولیت‌پذیری. - اجرای کارگاه آموزشی که در آن دانش‌آموزان در موقعیت بحرانی فرضی قرار گرفته و تصمیم‌های اخلاقی خود را تحلیل کرده و با ارزش‌های دفاعی تطبیق می‌دهند. - تولید پادکست یا کلیپ تربیتی با الهام از روایت‌های فرهنگی یا خانوادگی درباره یک قهرمان اخلاقی و انتشار آن با هدف ترویج الگوهای رفتاری دفاع‌محور. - تجربه حداقل دو تصمیم اخلاقی دفاع‌محور و تحلیل پیامدهای آن از طریق طراحی و اجرای یک موقعیت بحرانی 	<p>فعالیت‌های مهارتی / عملکردی</p>
---	--

<p>- تلفیق مفاهیم اخلاق دفاعی در یک درس غیر مذهبی (مانند علوم یا هنر) و تدریس آن به کلاس درس شبیه سازی شده</p>	
--	--

فصل چهارم: مدیریت موقعیت های بحرانی مدرسه در چارچوب اخلاق دفاعی

- مفهوم شناسی بحران، اخلاق و دفاع در محیط آموزشی
- انواع موقعیت های بحرانی در مدرسه و تحلیل اخلاقی آن ها
- نقش معلم و مدیر مدرسه در مدیریت اخلاقی بحران ها
- آموزش و توانمندسازی کادر مدرسه برای مواجهه اخلاقی با بحران ها
- نقش دانش آموزان در دفاع از ارزش ها در شرایط بحرانی
- راهبردهای تربیتی برای مواجهه با بحران های رفتاری دانش آموزان
- ارزیابی و بازنگری عملکرد مدرسه در مواجهه با بحران ها

<p>- طراحی نقشه مفهومی اخلاق دفاعی در بحران های مدرسه ای با تمرکز بر مفاهیمی چون ایثار، مسئولیت پذیری، حفظ آرامش، و تصمیم گیری اخلاقی؛ قابل اجرا به صورت گروهی با استفاده از ابزارهای بصری.</p> <p>- شناسایی موقعیت های بحرانی مدرسه ای و تحلیل اخلاقی واکنش ها از منظر دفاع غیر نظامی؛ شامل تدوین جدولی با سه ستون: نوع بحران، واکنش رایج، و واکنش مطلوب بر اساس اصول اخلاق دفاعی.</p> <p>- اجرای سناریوی شبیه سازی بحران با نقش آفرینی مدیر، معلم و دانش آموز با هدف تمرین تصمیم گیری اخلاقی در شرایط اضطراری؛ تمرکز بر حفظ کرامت انسانی، همدلی و انسجام جمعی.</p>	<p>فعالیت های مهارتی / عملکردی</p>
--	--

فصل پنجم: الگوهای موفق مدیریت بحران با تمرکز بر اخلاق دفاعی در مدارس ایران و جهان

- الگوهای موفق مدیریت بحران در مدارس ایران با رویکرد تربیتی و اخلاقی مطالعه موردی مدارس ایرانی در مواجهه با بحران های فرهنگی، اجتماعی یا امنیتی و ارزیابی رفتارهای اخلاقی مدیران و معلمان.
- مدارس موفق در جهان در مواجهه با بحران های طبیعی، روانی یا اجتماعی و نقش اخلاق دفاعی در تصمیم گیری ها.
- استخراج اصول قابل تعمیم برای تربیت اخلاقی دفاع محور در مدارس ایران.
- الگوی بومی برای مدیریت بحران با رویکرد اخلاق دفاعی در مدارس کشور
- منشور اخلاق دفاعی مدرسه محور برای مواجهه با تهدیدات نوپدید طراحی چارچوبی تربیتی و اخلاقی برای مدارس در مواجهه با بحران های فرهنگی، رسانه ای، روانی یا اجتماعی.

<p>- بررسی تطبیقی مدیریت بحران در دو مدرسه، یکی ایرانی و دیگری خارجی، با تمرکز بر مؤلفه های اخلاق دفاعی مانند ایثار، مسئولیت پذیری، همبستگی اجتماعی و کرامت انسانی. تحلیل تفاوت های</p>	<p>فعالیت های مهارتی / عملکردی</p>
---	--

<p>فرهنگی و تربیتی در بروز رفتارهای اخلاقی، همراه با تدوین جدول تطبیقی و گزارش تحلیلی برای استخراج اصول قابل تعمیم در مدیریت بحران مدرسه‌ای</p> <p>- تدوین منشور اخلاق دفاعی مدرسه محور برای مواجهه با تهدیدات نوپدید</p> <p>- طراحی الگوی تربیتی بومی برای آموزش اخلاق دفاعی در برنامه‌های فرهنگی-اجتماعی مدرسه برای تقویت تاب‌آوری و مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان.</p>	
---	--

فصل ششم: آینده‌پژوهی تربیت اخلاق دفاعی

- تحلیل روندهای جهانی مؤثر بر تربیت اخلاقی در افق آینده
- واکاو روندهای کلان مانند جنگ‌های منطقه‌ای، تحریم‌های ظالمانه غرب علیه کشورهای اسلامی، جهانی شدن، تحول در رسانه‌ها، و چالش‌های هویتی
- ارزیابی تأثیرات فرهنگی، اجتماعی و فناورانه بر تربیت اخلاقی نسل آینده
- فناوری‌های نوین و تحول در تربیت اخلاق دفاعی: فرصت‌ها و چالش‌ها
- بررسی نقش هوش مصنوعی، واقعیت مجازی، و پلتفرم‌های دیجیتال در آموزش اخلاق دفاعی
- تحلیل مخاطرات تربیتی فناوری‌های نوین و راهکارهای اخلاق محور برای بهره‌برداری ایمن
- طراحی سناریوهای تربیتی آینده‌محور با محوریت اخلاق دفاعی
- تدوین سناریوهای محتمل، ممکن و مطلوب در تربیت اخلاقی دفاعی
- تحلیل پیامدهای تربیتی هر سناریو و ارائه راهبردهای مقابله‌ای مبتنی بر شواهد
- آینده‌نگری در سیاست‌گذاری تربیتی با محوریت اخلاق دفاعی
- ارزیابی سیاست‌های کلان تربیتی در مواجهه با تهدیدات نرم و تحولات آینده
- پیشنهاد اصلاحات ساختاری، محتوایی و ارزشی برای تقویت اخلاق دفاعی در برنامه‌های درسی
- چشم‌انداز تربیت اخلاق دفاعی در افق ۱۴۱۰: الگوی تربیت شهروند متعهد، اخلاق‌مدار و کنشگر در نظام تعلیم و تربیت اسلامی ایرانی

<p>شناسایی انواع تهدیدات نوظهور و تحلیل و تأثیر آن‌ها بر اخلاق دفاعی دانش‌آموزان</p> <p>- طراحی سناریوهایی از آینده‌های محتمل که در آن ارزش‌های اخلاقی دفاعی در معرض خطر قرار می‌گیرند.</p> <p>- نقد و بررسی برنامه‌های فعلی در زمینه اخلاق دفاعی و ارائه پیشنهادها اصلاحی</p> <p>- تحلیل فرصت‌ها و مخاطرات تربیتی ناشی از هوش مصنوعی، واقعیت مجازی و شبکه‌های اجتماعی</p> <p>- ارزیابی تأثیر فناوری‌های نوین بر اخلاق دفاعی دانش‌آموزان و بهره‌گیری از آن‌ها در طراحی فعالیت‌های تربیتی</p> <p>- طراحی الگوی تربیت شهروند اخلاق‌مدار و کنشگر را در افق ۱۴۱۰ همراه با تلفیق عناصر اخلاق دفاعی را در آن</p>	<p>فعالیت‌های مهارتی/ عملکردی</p>
--	-----------------------------------

۳. مهارت‌های تدریس و تسهیل یادگیری:

برای تدریس این درس، بهره‌گیری از روش‌های فعال و تجربه‌محور ضروری است. ایفای نقش در موقعیت‌های بحرانی، مهارت‌آموزان را درگیر تصمیم‌گیری اخلاقی می‌کند. مطالعه موردی با تحلیل رفتارهای واقعی، درک مفاهیم دفاعی را تعمیق می‌بخشد. پروژه‌محور بودن فعالیت‌ها، مسئولیت‌پذیری و همبستگی اجتماعی را تقویت می‌کند. قصه‌گویی تربیتی با روایت‌های فرهنگی و خانوادگی، ارزش‌های دفاع مقدس را درونی می‌سازد. بحث گروهی هدایت‌شده زمینه تفکر انتقادی و تبادل دیدگاه‌های اخلاقی را فراهم می‌سازد. یادگیری تجربی با فعالیت‌های عملی، اخلاق دفاعی را ملموس و قابل اجرا می‌سازد. درنهایت، مقایسه تحلیلی میان اخلاق دفاعی و عمومی، فهم دقیق‌تری از قلمرو این درس ارائه می‌دهد.

۴. منابع و مراجع آموزشی و پایگاه‌های اطلاعاتی:

منبع اصلی: نیاز به تألیف منبع اختصاصی

منابع فرعی:

۱. واحد جوان، وحید (۱۳۹۱). اخلاق جنگ و صلح در اسلام، قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره).
۲. بشیر، حسن، جانی‌پور، محمد. (۱۳۹۰). اخلاق در جنگ: تحلیل محتوای مکاتبات امیرالمؤمنین علی (ع) و معاویه، تهران: دانشگاه امام صادق (ع).
۳. مصباح یزدی، محمدتقی (۱۳۸۳). جنگ و جهاد در قرآن، قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره).

پایگاه‌های اطلاعاتی عمومی / تخصصی:

- <https://www.imam-khomeini.ir>
- <https://www.rahavardnoor.ir>
- <https://wiki.ahlolbait.com>
- <https://www.hawzah.net>
- <https://iict.ac.ir>
- www.bonyaddefa.ir

۵. ارزشیابی از یادگیری مهارتی و عملکردی:

در ارزشیابی این درس تمرکز بر سنجش توانایی مهارت‌آموزان در به کارگیری مفاهیم اخلاقی در موقعیت‌های واقعی و شبیه‌سازی شده است. استفاده از چک‌لیست‌های رفتاری برای مشاهده مهارت‌هایی مانند تصمیم شجاعانه، مسئولیت‌پذیری، همدلی و حفظ کرامت انسانی در فعالیت‌های گروهی مؤثر است. ارزشیابی عملکردی از طریق ایفای نقش در سناریوهای بحرانی، میزان تصمیم‌گیری اخلاقی و واکنش‌های دفاع‌محور را نشان می‌دهد. پروژه‌های تربیتی مانند تولید پادکست یا طراحی نمودار مفهومی، ابزار مناسبی برای سنجش خلاقیت و درک مفاهیم هستند. همچنین، خودارزیابی و بازخورد همسالان به تقویت خودآگاهی اخلاقی کمک می‌کند. ترکیب این روش‌ها، ارزشیابی را از حالت صرفاً نظری خارج کرده و به فرآیندی تربیتی و رشد آفرین تبدیل می‌سازد.

۶. محیط اجرا / امکانات مورد نیاز:

محیط اجرای این درس باید فضایی تربیتی، منعطف و موقعیت‌محور باشد که امکان تجربه‌زیسته، تحلیل اخلاقی، و تمرین کنش‌های دفاعی را فراهم کند. کلاس درس باید به ابزارهایی مانند تخته هوشمند، ویدئو فراتاب، و میزهای قابل جابه‌جایی برای تشکیل گروه‌های مشارکتی مجهز باشد تا فعالیت‌های فصل سوم مانند شبیه‌سازی موقعیت، گفت‌وگوی اخلاقی و تلفیق میان‌رشته‌ای به‌درستی اجرا شوند. برای اجرای فعالیت‌های فصل اول و دوم، دسترس به منابع نظری، اسناد تربیتی، و ابزارهای طراحی مفهومی مانند نمودار، پوستر و فرم‌های تحلیلی ضروری است. در فصل چهارم، اجرای سناریوهای بحرانی نیازمند فضای نمایشی یا اتاق نقش‌آفرینی است تا تصمیم‌گیری اخلاقی در شرایط اضطراری تمرین شود. برای فصل پنجم، امکان استفاده از منابع تطبیقی، پلتفرم‌های مقایسه‌ای و ابزارهای گزارش‌نویسی تحلیلی موردنیاز است. در فصل ششم، بهره‌گیری از فناوری‌های نوین مانند واقعیت مجازی، هوش مصنوعی و شبکه‌های تعاملی برای طراحی سناریوهای آینده‌محور و تحلیل مخاطرات تربیتی اهمیت دارد. در مجموع، محیط اجرا باید از نظر فیزیکی، روانی و تربیتی به‌گونه‌ای طراحی شود که اخلاق دفاعی در بستر تجربه، تحلیل، روایت و مشارکت نهادینه گردد.

سرفصل درس: «تفسیر آیات جهاد و مقاومت در قرآن کریم»

۱. معرفی درس و منطق تدوین آن:

درس «تفسیر آیات جهاد و مقاومت در قرآن کریم» با هدف توانمندسازی مهارت‌آموزان در افزایش ایمان و فهم و انتقال مفاهیم قرآنی مرتبط با مجاهده در راه خدا و دفاع و مقاومت در برابر دشمنان اسلام و میهن اسلامی طراحی شده است. این درس معلم را با اصولی چون ضرورت و وجوب الهی دفاع از حق، مقابله با ظلم، ارزش شهادت‌طلبی، حفظ عزت مؤمنین، نپذیرفتن ذلت و نیز تقویت روحیه ایثار و بصیرت آشنا می‌سازد. آشنایی با این مفاهیم قرآنی نه تنها به ارتقاء بینش قرآنی معلمان کمک می‌کند، بلکه زمینه‌ساز تربیت دانش‌آموزانی است که با هویت دینی و عقلانیت قرآنی در برابر چالش‌های نظامی و فرهنگی ایستادگی می‌کنند.

این درس، بستری فراهم می‌آورد تا مهارت‌آموزان با رویکردی تحلیلی و تربیتی، به بررسی آیات مرتبط با ولایت‌پذیری، جهاد، مقاومت، صلح و دشمن‌شناسی بپردازند. چنین رویکردی، معلم را از سطح دانشی صرف فراتر برده و به کنشگری تربیتی در تراز آموزه‌های اسلامی نزدیک‌تر می‌سازد. تفسیر آیات جهادی و دفاعی قرآن، در کنار مفاهیم اخلاقی و اعتقادی، به‌مثابه ابزارهایی تربیتی عمل می‌کنند که می‌توانند در کلاس درس، فضای گفت‌وگو، تحلیل و رشد فکری را برای دانش‌آموزان فراهم سازند.

با توجه به نقش معلم در شکل‌دهی به هویت دینی و اجتماعی نسل آینده، این درس می‌کوشد تا پیوندی زنده میان متن آیات وحیانی جهاد و مقاومت و زیست سرفرازانه، در جهان امروز برقرار کند. درک تربیتی تفسیر و مفاهیم این آیات، به معلم کمک می‌کند تا مفاهیم مقاومت، عزت، و مسئولیت‌پذیری را نه تنها در قالب مفاهیم نظری، بلکه در رفتار و تربیت عملی دانش‌آموزان نهادینه سازد. چنین رویکردی، در راستای تحقق اهداف تربیتی سند تحول بنیادین، برنامه درسی ملی، و مأموریت دانشگاه فرهنگیان در تربیت معلمان مؤمن، آگاه و متعهد قرار دارد.

درنهایت، درس «تفسیر آیات دفاعی در قرآن کریم» فرصتی برای بازخوانی آموزه‌های قرآنی در زمینه دفاع از حقیقت، و تبدیل آن‌ها به ابزارهایی تربیتی در خدمت رشد انسان‌هایی است که بتوانند در برابر هجمه‌های فرهنگی، تحریف‌های تاریخی، و بحران‌های هویتی، با حکمت و هدایت قرآنی ایستادگی کنند.

جدول مشخصات درس	
<p>«تفسیر آیات جهاد و مقاومت در قرآن کریم» "Interpretation of Verses on Jihad and Resistance in the Holy «Qur'an"</p>	<p>ماهیت درس: تربیت قرآنی (از مجموعه دروس معارف اسلامی) نوع آموزش: کارگاهی تعداد ساعات آموزشی: ۲۲ ساعت پیش‌نیاز: - مدرس واجد شرایط:</p>
<p>توانمندی‌های حرفه‌ای مورد انتظار در پایان یادگیری این درس مهارت آموز قادر خواهد بود:</p> <p>۱. اهداف جهاد و مقاومت و دفاع در قرآن را از دل آیات استخراج کرده و در قالب نمودار مفهومی دسته‌بندی کند.</p> <p>۲. شرایط مشروعیت دفاع را در یک واقعه قرآنی (مانند بدر یا احد) یا ۸ سال دفاع مقدس و جنگ دوازده‌روزه علیه اسرائیل، تحلیل کرده و در قالب گزارش تحلیلی ارائه دهد.</p>	<p>دارای تخصص در علوم قرآن و حدیث، باتجربه در حوزه تعلیم و تربیت اسلامی و توانمندی در طراحی فعالیت‌های تربیتی و کارگاهی ظرفیت کلاس: ۳۰ نفر</p>

<p>۳. اصول اخلاقی حاکم بر جهاد با نفس و جهاد با دشمنان را از آیات قرآن استخراج کرده و در قالب منشور اخلاقی طراحی کند.</p> <p>۴. قواعد عمومی تفسیر قرآن را در تحلیل آیات جهادی و دفاعی بکار گیرد و تفاوت برداشتها را با توجه به سیاق و شأن نزول بررسی کند.</p> <p>۵. دیدگاه مفسران درباره یک یا چند آیه جهادی و دفاعی را مقایسه کرده و تفاوت‌های روش‌شناختی و تربیتی آنها را تحلیل می‌کند.</p> <p>۶. پس از مطالعه و مقایسه دو یا چند برداشت ساده از تفاسیر معتبر درباره یک آیه جهادی- دفاعی، برداشت و تحلیل تربیتی خود را در قالب یک گزارش کوتاه یا گفت‌وگوی کلاسی ارائه می‌دهند.</p> <p>۷. دانشجو بتواند مراحل تحلیل، استخراج و تدوین پیام‌های تربیتی را از آیات دفاعی تشریح کرده و نمونه‌ای کاربردی ارائه دهد.</p> <p>۸. با بررسی آیات مرتبط، اهداف جهاد و مقاومت در قرآن کریم را استخراج کرده و شرایط مشروعیت آن را با توجه به سیاق آیات، شأن نزول و اصول فقهی و اخلاقی تحلیل کند؛ همچنین بتواند این مفاهیم را در قالب تربیتی و آموزشی بازتولید نماید.</p> <p>۹. آسیب‌های برداشت سطحی از آیات دفاعی را شناسایی کرده و راهکارهای تربیتی برای اصلاح آن ارائه دهد.</p> <p>۱۰. آیات دفاعی را قرائت کرده، مفاهیم کلیدی آنها را کدگذاری کرده و در قالب نقشه مفهومی خوشه‌بندی کند.</p> <p>۱۱. پیام دفاعی یک آیه را با توجه به سیاق و زمینه نزول تحلیل کرده و تفاوت برداشت سطحی و تفسیری را توضیح دهد.</p> <p>۱۲. پیام یک آیه دفاعی را در قالبی خلاقانه مانند داستان، پوستر یا اینفوگرافیک بازآفرینی کند.</p>	
---	--

۲. ساختار محتوای آموزشی و فعالیت‌های مرتبط:

فصل اول: کلیات و مبانی جهاد و دفاع در قرآن کریم

- تعریف و مفهوم‌شناسی مجاهده در راه خدا (جهاد فی سبیل الله) در قرآن کریم
- تعریف لغوی و اصطلاحی و مفهوم‌شناسی دفاع در قرآن کریم
- بررسی واژگان کلیدی مانند جهاد، شهادت، مقاومت، قتال، دفع، نصرت و تحلیل مفهومی آنها در بستر قرآنی
- بررسی اهداف دفاع در قرآن کریم
- تبیین اهداف الهی دفاع از منظر قرآن؛ از حفظ ایمان و عدالت تا مقابله با ظلم و فساد
- دسته‌بندی اشکال مختلف دفاع در قرآن (جهاد ابتدایی، جهاد دفاعی، جهاد دفاع از مظلومان، جهاد اکبر (مجاهده با نفس)، جهاد اصغر، جهاد رسانه‌ای (جهاد تبیین)، جهاد با جان (جبهه)، جهاد با مال

- بررسی موری و تحلیل مصادیق و نمونه‌های قرآنی جهاد و مقاومت
- جایگاه و اهمیت جهاد در راه خدا و دفاع در منظومه ارزشی قرآن کریم
- تحلیل رابطه جهاد با ارزش‌هایی چون شهادت، دفاع از مظلوم، عدالت، آزادی، کرامت انسانی و صلح‌جویی و تسلیم‌ناپذیری
- نقش ایمان و توکل در دفاع قرآنی
- بررسی پیوند میان باورهای دینی و انگیزه‌های دفاعی در آیات قرآن
- بررسی مبانی و اصول اخلاقی دفاع در قرآن
- بررسی اصول فقهی و حقوقی دفاع در قرآن مانند ضرورت، تناسب دفاع مشروع و ...
- تبیین تفاوت مرزهای مفهومی میان دفاع مشروع و رفتارهای خشونت‌آمیز یا تهاجمی و تجاوز در قرآن کریم
- جایگاه دفاع در سیره پیامبر گرامی اسلام بر اساس قرآن کریم
- بررسی نمونه‌های دفاعی در زندگی پیامبر با استناد به آیات قرآن و تحلیل تربیتی آن‌ها

<ul style="list-style-type: none"> - بررسی مفهوم دفاع در قرآن کریم با استفاده از منابع تفسیری و لغوی و مقایسه آن با مفاهیم مشابه مانند جهاد، قتال و صبر در قالب یک جدول تحلیلی - مطالعه موردی یک واقعه دفاعی قرآنی (مانند بدر یا احد) با تحلیل آیات مرتبط، ارزیابی شرایط مشروعیت آن و تدوین گزارشی درباره اهداف دفاعی و زمینه‌های تربیتی آن - استخراج اصول اخلاقی رفتار دفاعی از آیات منتخب قرآن، دسته‌بندی آن‌ها در محورهای تربیتی و طراحی من‌شور اخلاقی در قالب برو شور یا پو ستر آموز شی قابل استفاده در محیط‌های فرهنگی و آموزشی - ارائه روایت تحلیلی از سیره دفاعی پیامبر اسلام با استناد به آیات قرآن برای الگو سازی تربیتی در کلاس درس - طراحی سناریوهای اخلاقی مبتنی بر اصول فقهی دفاع در قرآن برای تمرین تصمیم‌گیری تربیتی در موقعیت‌های فرضی 	<p>فعالیت‌های مهارتی^۱/عملکردی^۲</p>
---	--

فصل دوم: روش‌شناسی فهم و تفسیر آیات دفاعی

- مبانی معرفت‌شناختی فهم آیات دفاعی
- بررسی پیش‌فرض‌های معرفتی در مواجهه با آیات دفاعی و تأثیر آن بر نوع برداشت و تفسیر
- رویکردهای تفسیری در فهم آیات دفاعی (تفسیر موضوعی، تاریخی، تربیتی)
- آشنایی با روش‌های مختلف تفسیر و نحوه کاربرد آن‌ها در تحلیل آیات مرتبط با دفاع
- جایگاه سیاق و بافت تاریخی در تفسیر آیات دفاعی
- تحلیل نقش زمینه تاریخی، مخاطب و موقعیت نزول در فهم دقیق مفاهیم دفاعی
- نقش زبان‌شناسی قرآنی در تبیین مفاهیم دفاعی

^۱. Skill-Based Tasks

^۲. Performance-Based Tasks

- بررسی ساختار واژگان، صرف و نحو، و دلالت‌های زبانی در فهم واژه‌های کلیدی دفاع
- تحلیل تطبیقی آیات دفاعی با آیات اخلاقی و تربیتی قرآن
- بررسی پیوند مفهومی میان آیات دفاعی و آموزه‌های اخلاقی برای استخراج الگوی رفتاری معلم
- نقد و بررسی برداشت‌های افراطی و تفریطی از آیات دفاعی
- تحلیل آسیب‌های تفسیری در برداشت‌های غیرمتوازن از مفاهیم دفاعی و ارائه معیارهای اصلاحی
- کاربرد روش تفسیر تربیتی در فهم آیات دفاعی برای محیط‌های آموزشی
- تبیین چگونگی استخراج پیام‌های تربیتی از آیات دفاعی برای استفاده در کلاس درس
- طراحی الگوی آموزشی برای تدریس آیات دفاعی در مدارس
- ارائه چارچوبی برای تبدیل مفاهیم دفاعی قرآنی به محتوای قابل تدریس در محیط‌های تربیتی

<ul style="list-style-type: none"> - تحلیل یک آیه دفاعی با سه روش تفسیری و بررسی تفاوت‌های تربیتی حاصل از هر رویکرد - تحلیل آیه‌ای دفاعی با توجه به زمان نزول، مخاطب و شرایط اجتماعی و مقایسه آن با برداشت بدون زمینه تاریخی. - آموزش گام به گام فرآیند تبدیل آیه به پیام تربیتی و اجرای آن در قالب فعالیت گروهی یا داستان‌پردازی. - طراحی الگوی آموزشی برای تدریس مفاهیم دفاعی قرآن در مدارس با تلفیق اخلاق و مهارت‌های زندگی 	<p>فعالیت‌های مهارتی/ عملکردی</p>
--	---------------------------------------

فصل سوم: دیدگاه‌های تفسیری و برداشت‌های تربیتی

- تحلیل تطبیقی دیدگاه‌های تفسیری کلاسیک و معاصر درباره آیات دفاعی
- بررسی تفاوت‌های رویکرد مفسرانی مانند طبری، زمخشری، علامه طباطبایی و معاصران در تفسیر آیات دفاعی و تأثیر آن بر برداشت تربیتی.
- بررسی روش‌های تفسیری (تفسیر اجتهادی، روایی، عقلی) در فهم آیات دفاعی
- تحلیل مهارتی در نحوه استفاده از منابع حدیثی، عقل‌گرایی و اجتهاد در تفسیر آیات مرتبط با دفاع و پیامدهای تربیتی آن‌ها.
- نقش تفسیر سیاقی و تاریخی در تبیین تربیتی آیات دفاعی
- بررسی تأثیر بافت تاریخی و سیاق نزول در فهم دقیق آیات دفاعی و نحوه استخراج پیام‌های تربیتی از آن‌ها.
- کاربرد تفسیر موضوعی در تحلیل تربیتی مجموعه آیات دفاعی قرآن
- آموزش مهارت دسته‌بندی آیات دفاعی در قالب موضوعات تربیتی مانند صبر، شجاعت، عدالت و طراحی فعالیت‌های آموزشی بر اساس آن.
- نقد دیدگاه‌های تفسیری افراطی و تفریطی در حوزه دفاع و پیامدهای تربیتی آن‌ها

شناسایی برداشت‌های نادرست یا افراطی از آیات دفاعی در برخی تفاسیر و بررسی آسیب‌های تربیتی ناشی از آن‌ها در محیط آموزشی.

- استخراج پیام‌های تربیتی از تفسیر اخلاقی آیات دفاعی قرآن
- تحلیل دیدگاه‌هایی که آیات دفاعی را در چارچوب اخلاق اسلامی تفسیر کرده‌اند و طراحی تمرین‌های تربیتی بر اساس آن‌ها.
- بررسی دیدگاه‌های تربیتی در تفاسیر معاصر درباره آیات دفاعی
- تحلیل رویکرد مفسران تربیت‌محور مانند آیت‌الله معرفت، استاد قرائتی یا محمدرضا حکیمی در تفسیر آیات دفاعی و کاربرد آن در آموزش.

<ul style="list-style-type: none"> - یک آیه دفاعی را انتخاب کرده و دیدگاه دو مفسر (مثلاً علامه طباطبایی و فخر رازی) را درباره آن بررسی کند. سپس تفاوت‌های روش‌شناختی، محتوایی و تربیتی را در قالب یک گزارش تحلیلی به کلاس ارائه دهد. - با استفاده از روش‌هایی مانند تحلیل سیاق، توجه به شأن نزول و تفسیر موضوعی، پیام‌های تربیتی یک آیه دفاعی را استخراج کرده و در قالب پوستر، شعار آموزشی یا ... ارائه نمایند. 	فعالیت‌های مهارتی / عملکردی
---	--------------------------------

فصل چهارم: شخصیت‌های قرآنی و الگوهای دفاعی آنان

- حضرت ابراهیم (ع): دفاع اعتقادی در برابر شرک و طاغوت
- حضرت موسی (ع): مقابله با استبداد و تربیت امت مقاوم
- حضرت محمد (ص): مدیریت دفاعی در مدینه و غزوات
- حضرت نوح (ع): پایداری در دعوت و مقابله با تمسخر و تهدید
- حضرت یوسف (ع): دفاع اخلاقی در برابر فتنه و فساد
- حضرت مریم (س): دفاع از کرامت و ایمان در برابر تهمت‌ها
- اصحاب کهف: مقاومت فرهنگی و حفظ هویت ایمانی
- طالوت و جالوت: سازمان‌دهی دفاعی و نقش ایمان در پیروزی
- حضرت هود و صالح (ع): دفاع از حق در برابر قوم لجوج
- الگوهای دفاعی زنان مؤمن در قرآن (همسر فرعون، مادر موسی، و...)

<ul style="list-style-type: none"> - قرار گرفتن فراگیر در موقعیت‌های شبیه‌سازی‌شده برگرفته از زندگی شخصیت‌های قرآنی با بهره‌گیری از روش ایفای نقش و تمرین واکنش‌های دفاعی در برابر چالش‌های اخلاقی و تحلیل و اصلاح رفتار خود با استفاده از تکنیک بازتاب‌نگاری - بررسی روند تحول مفاهیم دفاع، اخلاق و تربیت را در بستر فرهنگی و اجتماعی و تحلیل تطبیقی میان یک شخصیت قرآنی و یک چهره تاریخی یا معاصر 	فعالیت‌های مهارتی / عملکردی
---	--------------------------------

۳. مهارت‌های تدریس و تسهیل یادگیری:

در تدریس درس «تفسیر آیات دفاعی در قرآن کریم»، نقش مدرس بسیار فراتر از انتقال‌دهنده مفاهیم است و شامل هدایت مهارت‌آموزان در فهم دقیق آیات مرتبط با دفاع، تحلیل زمینه‌های تاریخی و اجتماعی آن‌ها، و کشف پیام‌های تربیتی نهفته در متن قرآن می‌شود. این امر با بهره‌گیری از راهبردهایی چون تحلیل موضوعی آیات، مقایسه تطبیقی با الگوهای تاریخی و معاصر، بازسازی موقعیت‌های دفاعی از طریق ایفای نقش، و سازمان‌دهی فعالیت‌های گروهی تحقق می‌یابد. استفاده از روایت‌محوری، تجربه‌محوری، و تلفیق هنر و فناوری در آموزش، موجب ارتقاء کیفیت یادگیری، تقویت تفکر انتقادی، و پیوند مفاهیم قرآنی با زیست‌جهان فراگیران می‌شود. پرسش‌های چالش‌برانگیز درباره مفهوم جهاد، دفاع مشروع یا صلح در قرآن—زمینه‌ای فراهم کند تا دانش‌آموزان دیدگاه‌های خود را بیان کرده، به تأمل فردی و گفت‌وگوی گروهی بپردازند. همچنین با طراحی فعالیت‌های خلاقانه مانند تحلیل یک موقعیت دفاعی تاریخی در قالب ایفای نقش، نگارش نامه‌ای خیالی از زبان یک صحابی در میدان نبرد، یا ساخت پادکست درباره آیات دفاعی، می‌توان مفاهیم نظری را به تجربه‌ای تربیتی و اجتماعی تبدیل کرد که در آن دانش‌آموزان نه تنها آیات را می‌فهمند، بلکه نسبت به مسئولیت‌های اخلاقی و اجتماعی خود نیز آگاه‌تر می‌شوند.

۴. منابع و آموزشی و پایگاه‌های اطلاعاتی:

منابع اصلی:

نیاز به تألیف منبع اختصاصی

منابع فرعی:

۱. پاکیزه، م و دیگران. (۱۳۹۹). تفسیر آیات جهاد و دفاع. تهران: انتشارات زمزم، وابسته به پژوهشکده علوم اسلامی امام صادق (ع).

۲. مصباح یزدی، محمدتقی (۱۳۸۳). جنگ و جهاد در قرآن، قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره).

۳. مهاجرنیا، محسن (۱۳۹۵). اندیشه دفاعی اسلام. تهران: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.

پایگاه‌های اطلاعاتی عمومی / تخصصی:

- <https://quran.makarem.ir>
- <https://quran.inoor.ir>
- <https://quran.com/fa>
- <https://defamoghaddas.ir>
- <https://hds.sndu.ac.ir>
- <https://wikidefa.ir>
- <https://islamicedu.rihu.ac.ir>
- <https://tarbiatmaaref.cfu.ac.ir>
- <https://bonyaddefa.ir>

۵. ارزشیابی از یادگیری مهارتی و عملکردی:

در ارزشیابی این درس، هدف آن است که توانایی فراگیران در تحلیل، تفسیر و به‌کارگیری مفاهیم قرآنی در موقعیت‌های واقعی تربیتی سنجیده شود. معلم می‌تواند با طراحی فعالیت‌هایی چون ایفای نقش در بازسازی موقعیت‌های دفاعی تاریخی، ارائه تحلیل

موضوعی آیات در قالب سخنرانی یا پادکست، و تولید محتوای خلاقانه مانند بروشور یا پوستر آموزشی، مهارت‌های تفکر انتقادی، خلاقیت، و استناد قرآنی مهارت‌آموزان را ارزیابی کند. همچنین مشارکت در گفت‌وگوهای تربیتی، توانایی استدلال اخلاقی، و احترام به دیدگاه‌های دیگران از طریق مشاهده، خودارزیابی یا چک‌لیست‌های عملکردی مورد سنجش قرار می‌گیرد.

۶. محیط اجرا/ امکانات مورد نیاز:

کلاس این درس یادگیری محور، تعاملی و تربیت‌مدار است که می‌بایست در آن امکان گفت‌وگوی آزاد، تأمل فردی، و فعالیت‌های گروهی فراهم باشد. فضای کلاس باید به گونه‌ای سازمان‌دهی شود که امکان تشکیل حلقه‌های گفت‌وگو، کارگاه‌های گروهی و ایفای نقش دانشجو معلمان در آن وجود داشته باشد. تجهیز کلاس به رایانه، لپ‌تاپ، ویدئو فراتاب، بلندگو، و دسترس به اینترنت برای نمایش منابع تفسیری، مستندهای تاریخی، یا پادکست‌های آموزشی توصیه می‌شود. همچنین وجود تخته هوشمند یا وایت‌برد برای ترسیم ساختار مفهومی آیات، و ابزارهای کمک‌آموزشی مانند قرآن‌های ترجمه‌دار، منابع تفسیری معتبر، فرم‌های ارزشیابی، و مواد هنری (مانند کاغذ، ماژیک، مقوا) برای فعالیت‌های خلاقانه ضروری است.

سرفصل درس: «آشنایی با تجارب مدارس اسلامی»

۱. معرفی درس و منطق تدوین آن:

درس «آشنایی با تجارب مدارس اسلامی» با هدف ارتقای بینش تربیتی مهارت آموزان رشته آمادگی دفاعی نسبت به تجربه‌های شکل‌گیری، تحول و نهادینه‌سازی «مدرسه اسلامی» در ایران طراحی شده است. این درس می‌کوشد تا مخاطبان را با زمینه‌های فرهنگی، اجتماعی و معرفتی پیدایش مدارس اسلامی از آغاز ورود مدرسه به‌عنوان نظام آموزشی جدید به ایران آشنا کند و آنان را به تأمل در ظرفیت‌ها، چالش‌ها و چشم‌اندازهای تربیت اسلامی در این‌گونه مدارس سوق داده و از تجارب موفق این مدارس در عرصه‌های مختلف، برای مدارس امروز بهره‌مند گردند.

منطق تدوین این درس بر پایه یک ضرورت تربیتی و حرفه‌ای استوار است: معلمان آینده، به‌ویژه در حوزه‌هایی چون آمادگی دفاعی که با هویت ملی، انسجام اجتماعی و تربیت مسئولانه نسل جوان سروکار دارند، باید بتوانند مدرسه را نه صرفاً به‌عنوان یک نهاد آموزشی، بلکه به‌مثابه یک فضای تربیتی با مأموریت فرهنگی و تمدنی تحلیل کنند. در جهانی که الگوهای آموزشی متنوع و گاه متعارض در حال رقابت‌اند، شناخت تجربه‌های بومی و اسلامی مدرسه‌داری، به معلمان کمک می‌کند تا با اعتمادبه‌نفس فرهنگی، در مسیر طراحی و هدایت مدرسه‌ای متناسب با ارزش‌های جامعه ایرانی-اسلامی گام بردارند.

درس حاضر، با تمرکز بر تجربه‌های تاریخی و تربیتی مدارس اسلامی، زمینه‌ای فراهم می‌آورد تا مهارت‌آموزان بتوانند نسبت به نقش تربیتی خود در مدرسه، نگاه عمیق‌تری پیدا کنند. برای معلمان آمادگی دفاعی، این درس فرصتی است تا نسبت تربیت دینی، ملی و اجتماعی را در مدرسه اسلامی بازشناسی کرده و در طراحی فعالیت‌های آموزشی خود، از الگوهای موفق تربیت اسلامی بهره‌مند شوند.

این درس، مهارت‌آموزان را به پرسش‌گری درباره چپستگی مدرسه مطلوب، چگونگی تربیت اسلامی، و نسبت مدرسه با جامعه، فرهنگ و امنیت ملی دعوت می‌کند؛ تا بتوانند در مقام معلم، طراح و کنشگر تربیتی، در مسیر تحول مدرسه ایرانی-اسلامی مؤثر و الهام‌بخش باشند.

جدول مشخصات درس	
<p>ماهیت درس: تعلیم و تربیت اسلامی</p> <p>نوع آموزش: کارگاهی</p> <p>تعداد ساعات آموزشی: ۲۲</p> <p>پیش‌نیاز: معلم تحول‌آفرین</p> <p>مدرس واجد شرایط:</p> <p>استاد دارای مجوز از سوی دبیرخانه هماهنگی گروه‌های معارف و تربیت اسلامی دانشگاه</p> <p>ظرفیت کارگاه: حداکثر ۳۰ نفر</p>	<p>«آشنایی با تجارب مدارس اسلامی»</p> <p>«Exploring the Experiences of Islamic Schools»</p> <p>توانمندی‌های حرفه‌ای مورد انتظار</p> <p>در پایان یادگیری این درس مهارت آموز قادر خواهد بود:</p> <p>۱. مفهوم تربیت در اسلام را با استناد به منابع دینی و تربیتی تحلیل و تبیین کند</p> <p>۲. اهداف، اصول و ارزش‌های تربیت اسلامی را در نظام معنایی دین استخراج و طبقه‌بندی کند.</p> <p>۳. سیر تاریخی نهادهای آموزشی اسلامی را در قالب خط زمانی بازسازی و تحلیل کند</p>

<p>۴. نقش علمای دین را در تأسیس و هدایت نهاد مدرسه با مطالعه موردی مستند بررسی کند.</p> <p>۵. چالش‌های فرهنگی و هویتی مدارس جدید را در مواجهه با سنت تربیتی اسلامی تحلیل کند.</p> <p>۶. نقش انقلاب اسلامی را در احیای تربیت دینی مدارس با تحلیل اسنادی و تاریخی تبیین کند.</p> <p>۷. تفاوت‌های تربیت اسلامی و سکولار را در قالب مقایسه مفهومی و ارزشی تشریح نماید.</p> <p>۸. الگوی مفهومی مدرسه اسلامی را با تأکید بر احیای هویت تربیتی دینی طراحی و ارائه کند.</p> <p>۹. با بررسی آثار و گفتار اصلاح‌گران دینی در حوزه تربیت رسمی و عمومی، نحوه بازنگری مفاهیم و الگوی تربیتی سنتی را استخراج کرده و در قالب یک گزارش تطبیقی، میزان انطباق آن با اصول آموزش نوین را تحلیل نماید.</p> <p>۱۰. با تحلیل اسناد رسمی، تغییرات ساختاری و سیاست‌گذاری آموزش و پرورش پس از انقلاب را در قالب نمودار مفهومی یا تطبیقی ترسیم و تبیین کند.</p> <p>۱۱. نقش تربیتی معلم و دانش‌آموز را در مدرسه اسلامی معاصر با استناد به تجربه‌های میدانی بررسی کند.</p> <p>۱۲. سناریوی تربیتی مدرسه اسلامی را با الهام از الگوهای موفق طراحی و ارائه نماید.</p> <p>۱۳. با بررسی و تحلیل تجارب پیشگامان مدارس اسلامی معاصر، عناصر نوآورانه تربیت اسلامی را شناسایی کرده و در قالب یک طرح تربیتی، پیشنهادهای خلاقانه برای به‌کارگیری آن‌ها در مدرسه ارائه دهد.</p> <p>۱۴. مهارت‌آموز بتواند با طراحی ماتریس مقایسه‌ای، تفاوت‌انگاره‌های رایج با انگاره «معلم به‌مثابه مربی» را ارزیابی کرده و پیامدهای تربیتی آن‌ها را بررسی کند.</p> <p>۱۵. مهارت‌آموز بتواند موقعیت‌های تربیتی دشوار را بازسازی کرده و با بهره‌گیری از چرخش‌های تحولی، پاسخ تربیتی مناسب طراحی کند.</p> <p>۱۶. مهارت‌آموز بتواند چرخش از معلم‌محوری به یادگیرنده‌محوری را در تعاملات آموزشی اجرا کرده و نقش فعال دانش‌آموز را در فرآیند یادگیری تقویت کند.</p> <p>۱۷. مهارت‌آموز بتواند چرخش از حافظه‌محوری به تفکر را در طراحی فعالیت‌های یاددهی-یادگیری بکار گیرد و نقش خود را در هدایت تفکر دانش‌آموزان ایفا کند.</p>	
--	--

۲. ساختار محتوای آموزشی و فعالیت‌های مرتبط:

فصل اول: بنیادهای نظری و تاریخی مدارس اسلامی

- مفهوم تربیت در منظومه فکری اسلام
- تفاوت‌های بنیادین تربیت اسلامی با تربیت سکولار
- اهداف، اصول و ارزش‌های تربیت اسلامی در نظام معنایی دین
- تطور تاریخی نهادهای آموزشی: مکتب، مسجد، مدرسه، با تأکید بر تحلیل تاریخی ورود مدرسه به ایران و شکل‌گیری ایده «مدرسه اسلامی»
- نقش علمای دین در تأسیس، هدایت و تحول نهادهای تربیتی: مکتب و مدرسه
- چالش‌های فرهنگی و هویتی مدارس جدید (الگوی آموزشی متجدد/ مدرنیته)
- پیدایش گفتمان مدرسه اسلامی در ایران معاصر
- نقش انقلاب اسلامی در احیای تربیت دینی

<ul style="list-style-type: none"> - طراحی یک نقشه مفهومی از مؤلفه‌های نظام تربیتی اسلام (مبانی، اهداف، اصول، روش، و ...) - مقایسه تطبیقی مفاهیم تربیت در اسلام با مکاتب تربیتی غربی در قالب جدول یا نمودار - تحلیل یک سند مرتبط با تربیت رسمی از منظر تربیت اسلامی - طراحی خط زمانی از سیر تحول نهادهای آموزشی در ایران - بازسازی نمادین یک فضای آموزشی تاریخی (مثلاً مکتب‌خانه یا دارالعلم) در کلاس - مطالعه موردی یک عالم دینی مؤثر در مکتب داری یا مدرسه‌داری اسلامی - روایت پژوهی از فرآیند تربیت اسلامی در یک مدرسه منتخب پس از انقلاب 	<p>فعالیت‌های مهارتی^۱/عملکردی^۲</p>
---	--

فصل دوم: واکنش جریان‌های فکری و اجتماعی ایران به مدرنیزاسیون آموزش و پرورش

- روشنفکری سکولار
- سنت‌گرایی محافظه‌کار
- اصلاح‌گری دینی
- احیاء‌گری دینی

<ul style="list-style-type: none"> - تحلیل دیدگاه‌های روشنفکران در خصوص نقش آموزش نوین در تحول جامعه، با تمرکز بر اهداف تربیتی - بررسی مبانی فکری جریان سنت‌گرا در دفاع از ساختارهای آموزشی سنتی و تحلیل چالش‌های معرفتی و فرهنگی در مواجهه با آموزش نوین. - تحلیل نقش اصلاح‌گران دینی در بازنگری مفاهیم تربیتی سنتی و انطباق آن‌ها با ساختار آموزش نوین، در قالب گزارش تحلیلی مستند به منابع معتبر 	<p>فعالیت‌های مهارتی / عملکردی</p>
--	--

^۱. Skill-Based Tasks

^۲. Performance-Based Tasks

^۳. Timeline

تدوین الگوی مفهومی مدرسه اسلامی با تمرکز بر احیای هویت تربیتی دینی و انطباق آن با نیازهای فرهنگی و تربیتی نسل امروز.	
--	--

فصل سوم: مدارس پیش از انقلاب اسلامی

- ساختار نهادی آموزش و پرورش و نقش اجتماعی مدرسه در ایران پیش از انقلاب
- رویکردهای تربیتی و محتوای برنامه‌های تربیتی در مدارس پیش از انقلاب
- جایگاه تربیتی و فرهنگی معلم و دانش‌آموز در نظام مدرسه‌ای پیش از انقلاب
- چالش‌ها و محدودیت‌های تربیت دینی در مدارس پیش از انقلاب

فعالیت‌های مهارتی / عملکردی	<ul style="list-style-type: none"> - تحلیل ساختار اداری و سازمانی آموزش و پرورش و بررسی کارکردهای اجتماعی مدرسه در جامعه ایران پیش از انقلاب. - بررسی جهت‌گیری‌های تربیتی و محتوای برنامه‌های درسی با تأکید بر اهداف آموزشی و تربیتی آن دوره. - تحلیل نقش تربیتی و فرهنگی معلم و دانش‌آموز در نظام مدرسه‌ای، با توجه به انتظارات نهادهای آموزشی آن زمان. - بررسی موانع و چالش‌های موجود در تحقق تربیت دینی در مدارس، با تمرکز بر زمینه‌های ساختاری و برنامه‌ای.
-----------------------------	---

فصل چهارم: مدارس پس از انقلاب اسلامی

- تحول ساختار نهادی و سیاست‌گذاری آموزش و پرورش در دوران پس از انقلاب
- بازتعریف و ارتقای جایگاه تربیت دینی در برنامه‌های رسمی و غیررسمی مدارس کشور
- نوآوری‌های تربیتی و تحول در رویکردهای آموزش و پرورش در مدارس پس از انقلاب
- تحول نقش معلم و دانش‌آموز در منظومه تربیتی مدرسه اسلامی معاصر
- چالش‌ها و ظرفیت‌های توسعه تربیت اسلامی در مدارس ایران در دهه‌های پس از انقلاب

فعالیت‌های مهارتی / عملکردی	<ul style="list-style-type: none"> - بررسی تطبیقی ساختار سازمانی آموزش و پرورش قبل و بعد از انقلاب و ترسیم نمودار تحول نهادی. - تحلیل یک سند رسمی آموزشی پس از انقلاب (مانند سند تحول بنیادین) و استخراج تغییرات ساختاری و سیاستی در قالب نمودار مفهومی. - نگارش یادداشت تحلیلی درباره تغییرات نقش معلم و دانش‌آموز در مدرسه اسلامی، با استناد به تجربه‌های میدانی یا منابع معتبر تربیتی. - تهیه یک گزارش تحلیلی درباره فرصت‌ها و موانع تربیت اسلامی در مدارس، با تمرکز بر راهکارهای قابل اجرا در محیط مدرسه.
-----------------------------	---

فصل پنجم: تحلیل تجربی مدارس شاخص پیش و پس از انقلاب

- مرور تجارب تربیتی مدارس اسلامی منتخب^۱ با تمرکز بر برنامه‌های درسی، فعالیت‌های فوق برنامه، راهبردهای یاددهی - یادگیری، نقش معلمان و فراگیران، فضای تربیتی، فعالیت‌ها و فرصت‌های یادگیری، دستاوردها و ...
- بررسی تحلیلی انتقادی مدارس اسلامی در ایران معاصر (تبیین نقاط قوت و ضعف مبتنی بر مؤلفه‌های نظام تربیتی اسلام)
- تحلیل و جمع‌بندی مدارس اسلامی

<ul style="list-style-type: none"> - تدوین گزارش تحلیلی تطبیقی درباره اهداف، ساختار و محتوای برنامه‌های درسی و فعالیت‌های فوق برنامه در دو مدرسه منتخب از دوره‌های پیش و پس از انقلاب، با تمرکز بر رویکردهای تربیتی. - نگارش یک روایت تربیتی از تجربه زیسته دانش آموز یا معلم در یکی از مدارس منتخب، با تمرکز بر فضای یادگیری، تعاملات انسانی، و ارزش‌های حاکم بر مدرسه. - طراحی یک سناریوی تربیتی برای مدرسه اسلامی معاصر با الهام از نقاط قوت مدارس منتخب، شامل یک روز کامل آموزشی و تربیتی با جزئیات فعالیت‌ها، تعاملات و اهداف. 	<p>فعالیت‌های مهارتی / عملکردی</p>
--	--

۳. مهارت‌های تدریس و تسهیل یادگیری:

تدریس این درس مستلزم بهره‌گیری از مجموعه‌ای از مهارت‌های حرفه‌ای و تربیتی است که بتواند یادگیری مفهیم پیچیده و چندلایه تربیت اسلامی را تسهیل کند. استفاده از راهبردهای یادگیری فعال مانند یادگیری مبتنی بر مسئله، تحلیل روایت‌های تربیتی، و گفت‌وگوی انتقادی، زمینه‌ساز رشد تفکر انتزاعی، تحلیل تاریخی و تربیت‌محور در مهارت‌آموزان خواهد بود. به کارگیری سازمان‌دهی مفهومی، طراحی سناریوهای آموزشی، و بازسازی تجربه‌های زیسته، موجب تقویت توان ترکیب دانش نظری با موقعیت‌های واقعی مدرسه می‌شود. همچنین، مهارت در هدایت بحث‌های چندمنظوره، مدیریت تعاملات تربیتی، و طراحی فعالیت‌های مشارکتی، نقش معلم را از انتقال‌دهنده محتوا به تسهیلگر یادگیری ارتقا می‌دهد.

با توجه به ساختار محتوای درس، راهبردهای تدریس باید متناسب با ماهیت هر فصل تنظیم شوند؛ برای مثال در فصل اول، استفاده از نقشه‌های مفهومی و مقایسه تطبیقی برای فهم تفاوت‌های تربیتی اسلام و سکولاریسم مؤثر است؛ در فصل دوم، بهره‌گیری از تحلیل دیدگاه‌ها و کارگاه‌های گفت‌وگو محور برای فهم جریان‌های فکری توصیه می‌شود؛ در فصل سوم و چهارم، روایت‌پژوهی، تحلیل اسنادی و طراحی نمودارهای تحولی می‌تواند درک تاریخی و ساختاری را تعمیق بخشد؛ و در فصل پنجم، تدوین سناریوهای تربیتی و بازسازی تجربه‌های مدرسه‌ای، مهارت‌آموز را به طراحی الگوهای تربیتی نزدیک تر می‌کند.

۴. منابع و مراجع آموزشی و پایگاه‌های اطلاعاتی:

منبع اصلی:

۱. کتاب آشنایی با تجارب مدارس اسلامی معاصر، نشر مشترک دانشگاه فرهنگیان و پژوهشگاه حوزه و دانشگاه (در دست انتشار)

منابع فرعی:

۱. مدارس اسلامی در دوره پهلوی دوم- ناهید روشن‌نهاد- تهران: انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۴.

^۱. مدارس منتخب: پیش از انقلاب شامل: جامعه تعلیمات اسلامی، رفاه، دین و دانش، کمال، علوی، رفاه و پس از انقلاب شامل: حکمت بابلسر، آینده‌سازان، حکمت سرا، فائزون، آینده‌سازان و امام صادق (ع) که متناسب با نوع به کارگیری مهارت آموزان حداقل دو مدرسه در هر بخش قابل انتخاب می‌باشد.

۲. نقش جریان روشنفکری در سکولاریسم تربیتی، جمیله علم‌الهدی، تهران: بنیاد فرهنگ و اندیشه معاصر، ۱۳۸۰.
 ۳. جامعه تعلیمات اسلامی؛ آیه الله شیخ عباسعلی اسلامی و نقش ایشان در انقلاب اسلامی، حمید کرمی پور، تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۰.
 ۴. مدرسه‌ای برای آینده، جمعی از نویسندگان، اصفهان: انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۴۰۲.
 ۵. یادنامه استاد علامه کریم سچیان؛ مجموعه مقالات به مناسبت بزرگداشت پنجاهمین سال تأسیس مدرسه علوی، مرکز تدوین و نشر آثار علامه کریم سچیان، تهران: آفاق، ۱۳۸۶.
 ۶. جستجو در راه‌ها و روش‌های تربیت: تجربیات مدرسه فرهاد، توران میرهادی، تهران: انتشارات آگاه، ۱۳۷۶.
 ۷. حجت‌الاسلام حاج شیخ عباسعلی اسلامی به روایت ساواک، مرکز اسناد تاریخی وزارت اطلاعات تهران: مرکز اسناد تاریخی وزارت اطلاعات، ۱۳۸۸.
 ۸. دیدگاه‌های آموزشی- تربیتی. موسسه فرهنگی تربیتی توحید. چاپ اول. نشر: موسسه فرهنگی تربیتی توحید، ۱۳۷۶.
 ۹. مدارس جدید در دوره قاجاریه؛ بنیان و پیشروان، اقبال قاسمی پویا، تهران: مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۷۷.
 ۱۰. روش‌نگران تاریکی‌ها- خاطرات و زندگی نامه خودنوشت مرحوم جبار باغچه‌بان و همسرش صفیه میربابایی، تهران: موسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان، ۱۳۸۹.
 ۱۱. بررسی نقش مدارس اسلامی در تقویت فرهنگ حجاب از منظر سرمایه اجتماعی، ابوالفضل شکوری، جلیل دارا، تحقیقات فرهنگی ایران، پاییز ۱۳۹۰، شماره ۱۵.
- پایگاه‌های اطلاعاتی عمومی / تخصصی:

- <https://www.sce.ir>
- <https://sccr.ir>
- <https://sccr.ir>
- <https://medu.gov.ir>
- <https://www.roshd.ir>
- <https://bonyaddefa.ir>
- <https://www.oerp.ir>

۵. ارزشیابی از یادگیری مهارتی و عملکردی:

با توجه به ماهیت تربیتی و تحلیلی این درس، ارزیابی صرفاً بر پایه حافظه یا بازتولید اطلاعات کافی نیست، بلکه باید توان تحلیل، تفسیر، طراحی و بازآفرینی تربیت اسلامی در موقعیت‌های مدرسه‌ای سنجیده شود. استفاده از روش‌های ارزشیابی کیفی مانند تحلیل موردی، ارائه روایت پژوهی، طراحی سناریوهای تربیتی، و تولید نقشه‌های مفهومی، امکان سنجش عمق یادگیری و میزان درونی‌سازی مفاهیم را فراهم می‌سازد.

در این مسیر، ابزارهایی چون گزارش تحلیلی، ارائه‌های گروهی، کارگاه‌های بازسازی تجربه، و نگارش تأمل‌نامه‌های تربیتی، به‌عنوان شیوه‌های معتبر ارزشیابی عملکردی بکار گرفته می‌شوند. همچنین، ارزیابی فرایندی با تمرکز بر مشارکت فعال، توان گفت‌وگوی انتقادی، و خلاقیت در طراحی تربیت‌محور، به سنجش واقعی‌تر مهارت‌های حرفه‌ای مهارت‌آموزان کمک می‌کند. برای معلمان رشته

آمادگی دفاعی، این نوع ارزشیابی زمینه ساز شناخت دقیق تر نسبت تربیت اسلامی با مفاهیمی چون هویت ملی، مسئولیت پذیری اجتماعی و انسجام فرهنگی خواهد بود و آنان را برای ایفای نقش مؤثر در مدرسه اسلامی آماده تر می سازد.

۶. محیط اجرا/ امکانات مورد نیاز:

اجرای این درس نیازمند محیط آموزشی فعال، مشارکتی و مجهز به امکانات یادگیری ترکیبی است. کلاس باید امکان چیدمان انعطاف پذیر برای کار گروهی، بحث های تعاملی و بازسازی های نمادین را داشته باشد. دسترسی به منابع مکتوب و دیجیتال (مانند اسناد تربیتی، روایت های تاریخی، و برنامه های درسی رسمی) ضروری است. استفاده از تخته هوشمند، رایانه، و نرم افزارهای طراحی مفهومی و ارائه، فرایند تحلیل و تولید را تسهیل می کند. فضای کلاس باید امکان اجرای سناریوهای تربیتی و فعالیت های نمایشی را فراهم آورد. وجود کتابخانه تخصصی و آرشیو تجربه های مدارس اسلامی، به غنای یادگیری کمک می کند. همچنین، امکان بازدید میدانی از مدارس منتخب یا دعوت از معلمان باتجربه، ارزش افزوده تربیتی ایجاد خواهد کرد.

سرفصل درس: «معلم تحول آفرین»

۱. معرفی درس و منطق تدوین آن:

درس «معلم تحول آفرین» یکی از دروس کلیدی در حوزه تعلیم و تربیت اسلامی در برنامه درسی مهارت آموزان رشته آماده‌گی دفاعی است که با هدف توانمندسازی معلمان برای ایفای نقش تربیتی در تراز گام دوم انقلاب اسلامی طراحی شده است. این درس پاسخی است به نیاز بنیادین نظام تعلیم و تربیت کشور برای تربیت معلمان آگاه، متعهد و فکور که بتوانند در میدان واقعی مدرسه، نقش راهبر تحول را ایفا کنند و تربیت را از سطح انتقال دانش به سطح هدایت معنوی، اخلاقی و تمدن ساز ارتقا دهند.

منطق تدوین این درس بر پایه ضرورت تحول بنیادین در آموزش و پرورش استوار است؛ تحولی که نه تنها به تغییر محتوا و روش‌ها، بلکه به بازنگری در مبانی فکری، اهداف تربیتی، نقش‌ها و تعاملات انسانی در مدرسه می‌پردازد. در این چارچوب، معلم به مثابه مربی و کنشگر تربیتی معرفی می‌شود؛ کسی که با درک عمیق از فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی، اسناد تحولی و چرخش‌های بنیادین، بتواند مسیر رشد همه‌جانبه دانش آموزان را هموار سازد.

درس «معلم تحول آفرین» با تأکید بر یادگیری کاربردی دانش نظری، تلاش می‌کند تا مفاهیم بنیادین تربیت اسلامی را از سطح انتزاعی به سطح عملیاتی در کلاس درس منتقل کند. مهارت آموزان در این درس، ضمن آشنایی با مبانی معرفت‌شناختی، هستی‌شناختی، انسان‌شناختی و ارزش‌شناختی تربیت اسلامی، از طریق روش‌های تدریس فعال مانند بحث گروهی، تحلیل موقعیت، طراحی سناریو و حل مسئله، توانایی تحلیل مسائل تربیتی و پاسخ‌گویی به چالش‌های واقعی را کسب می‌کنند.

ویژگی برجسته این درس، پیوند میان نظریه و عمل تربیتی است. معلم نه تنها با مفاهیم تحول‌خواهی، فلسفه تربیت اسلامی و اسناد بالادستی آشنا می‌شود، بلکه می‌آموزد چگونه این مفاهیم را در طراحی آموزش، مدیریت کلاس، هدایت گفت‌وگوهای تربیتی، و مواجهه با موقعیت‌های دشوار به کار گیرد. این درس همچنین به معلم کمک می‌کند تا نقش خود را در تربیت دفاعی، تحلیل محتوای کتاب‌های درسی، و مواجهه با تهدیدات نرم با رویکردی فلسفی و تربیتی بازتعریف کند.

در نهایت، درس «معلم تحول آفرین» معلم را در جایگاه عامل اصیل تحول قرار می‌دهد؛ کسی که با بصیرت، تعهد و مهارت، بتواند در مسیر تحقق حیات طیبه، تربیت تمام‌ساحتی و ساخت تمدن نوین اسلامی نقش آفرینی کند. این درس نه تنها یک واحد درسی، بلکه یک مسیر تربیتی برای شکل‌گیری معلمان است که آینده را می‌سازند.

جدول مشخصات درس	
ماهیت درس: تعلیم و تربیت اسلامی نوع آموزش: کارگاهی تعداد ساعات آموزشی: ۲۸ پیش‌نیاز: - مدرس واجد شرایط: استاد دارای مجوز از سوی دبیر خانه هماهنگی گروه های معارف و تربیت اسلامی دانشگاه	«معلم تحول آفرین» «Transformative Teacher» توانمندی‌های حرفه‌ای مورد انتظار مهارت آموز قادر خواهد بود: ۱. مؤلفه‌های اصلی نظام تربیتی (مبانی، اهداف، اصول، روش‌ها و...) را شناسایی و دسته‌بندی کند و روابط علی و تربیتی میان این مؤلفه‌ها را در قالب نمودار مفهومی ترسیم نماید.

<p>۲. با تحلیل وضع موجود، ضرورت تحول بنیادین در نظام تربیت رسمی کشور را تبیین کرده و پیامدهای آن را ارزیابی کند.</p> <p>۳. با تحلیل مهم‌ترین مبانی تربیت اسلامی، جایگاه انسان و تربیت را در سلسله‌مراتب هستی تبیین کند.</p> <p>۴. انواع اسناد بالادستی تربیتی را بر اساس مأموریت، مخاطب و سطح اجرا طبقه‌بندی کرده و با طراحی یک جدول تحلیلی، تفاوت‌های ساختاری و کارکردی آن‌ها را در نظام تعلیم و تربیت رسمی کشور ارزیابی و تبیین کند.</p> <p>۵. چرخش‌های بنیادین مندرج در سند تحول بنیادین را استخراج و تحلیل کرده و با طراحی یک سناریوی تربیتی مدرسه‌ای، نحوه به‌کارگیری این چرخش‌ها را در سازمان‌دهی اهداف، روش‌ها و تعاملات آموزشی نشان دهد.</p> <p>۶. با تحلیل برنامه درسی ملی از منظر پوشش ساحت‌های شش‌گانه تربیتی، میزان تحقق هر ساحت را در یک درس مشخص ارزیابی کرده و با طراحی یک جدول پیشنهادی، راهکارهای ارتقاء تربیت تمام‌ساحتی را در آن درس ارائه دهد.</p> <p>۷. با انتخاب یک ابزار دیجیتال آموزشی، فعالیت یاددهی-یادگیری طراحی کند که به ارتقاء کیفیت تعامل تربیتی منجر شود و یکی از اهداف تربیت اسلامی را در فضای کلاس درس محقق سازد.</p> <p>۸. با طراحی و اجرای یک الگوی تعامل تربیتی در کلاس درس، شیوه‌هایی را بکار گیرد که شأن، اختیار و کرامت انسانی دانش‌آموزان را در گفت‌وگو، ارزیابی و مدیریت تربیتی حفظ و تقویت کند.</p> <p>۹. با بهره‌گیری از تأمل تربیتی و بازخورد همسالان و مربیان، نقاط قوت و ضعف عملکرد حرفه‌ای خود را شناسایی کرده و یک برنامه توسعه فردی شامل اهداف، اقدامات و زمان‌بندی مشخص تدوین و در محیط آموزشی اجرا کند.</p> <p>۱۰. اهداف درس آمادگی دفاعی را با شاخص‌های غایت‌شناسی با اهداف نظام تربیتی اسلام تطبیق داده و برای جهت‌دهی آن‌ها به‌سوی حیات طیبه آن را اصلاح نماید.</p> <p>۱۱. با بررسی یک نمونه محتوای رسانه‌ای تهدیدآمیز، ابعاد غفلت از تربیت رسانه‌ای را شناسایی کرده و فعالیتی آموزشی طراحی و اجرا کند که به تقویت بصیرت رسانه‌ای دانش‌آموزان در مواجهه با جنگ نرم منجر شود.</p> <p>۱۲. مهارت‌آموز بتواند یک فعالیت دفاعی با بهره‌گیری از عناصر هنری طراحی کند که ذوق فطری دانش‌آموز را فعال کرده و تربیت زیبایی‌شناختی را تقویت نماید</p>	<p>ظرفیت کارگاه: حداکثر ۳۰</p>
---	--------------------------------

<p>۱۳. فعالیت آموزشی طراحی و اجرا کند که با استفاده از نگاه آیتی در کتاب آمادگی دفاعی، مفهوم خلقت الهی را در قالب گفت‌وگوی تربیتی یا تولید محتوای خلاق (مانند پوستر یا روایت‌گری) به دانش‌آموز منتقل کند.</p>	
---	--

۲. ساختار محتوای آموزشی و فعالیت‌های مرتبط:

فصل اول: چیستی تحول

- چیستی و چرایی نظام تعلیم و تربیت
- مؤلفه‌های نظام تعلیم و تربیت (شامل مبانی، اهداف و ساحت‌ها، اصول، روش‌ها، مراحل، عوامل و موانع و روابط بین آن‌ها)
- چیستی و چرایی تربیت و مؤلفه‌های نظام تعلیم و تربیت از دیدگاه اسلام
- ضرورت امتداد مبانی اندیشه اسلامی در نظام تعلیم و تربیت (از نظریه‌پردازی تا تحقق فرایند تربیتی)
- روایت وضعیت موجود و مطلوب تربیت در نظام تربیت رسمی و عمومی کشور
- معناشناسی تحول و تحول‌خواهی
- فلسفه تربیت اسلامی؛ چیستی و ضرورت
- معناشناسی تربیت (با تأکید بر ارتباط اصطلاحات کلیدی تعریف با تحول‌خواهی مبتنی بر فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی: حیات طیبه، نظام معیار اسلامی، هویت یکپارچه ایرانی- اسلامی، فطرت‌گرایی توحیدی)

<ul style="list-style-type: none"> - طراحی نمودار مفهومی از مؤلفه‌های نظام تعلیم و تربیت و روابط بین آن‌ها با تأکید بر مبانی اسلامی - نگارش یادداشت تأملی درباره ضرورت امتداد مبانی اندیشه اسلامی در ساختارهای تربیتی رسمی کشور - تولید یک پوستر آموزشی یا اینفوگرافیک درباره اصطلاحات کلیدی تربیت اسلامی (حیات طیبه، فطرت‌گرایی، هویت اسلامی- ایرانی) و کاربرد آن‌ها در تحول تربیتی - تحلیل تطبیقی وضعیت موجود و مطلوب تربیت در نظام در نظام تربیت رسمی و عمومی کشور، با بهره‌گیری از اسناد رسمی و داده‌های میدانی 	<p>فعالیت‌های مهارتی^۱/عملکردی^۲</p>
---	--

فصل دوم: ضرورت و چرایی تحول (مبانی تربیت)

- ضرورت تحول‌خواهی بنیادین (ناظر به زیربنای فکری وضع موجود)
- نظریه اسلامی تعلیم و تربیت زیربنای تحول بنیادین (مبانی نظری):
- مبانی معرفت‌شناختی با تأکید ویژه بر مبنای معرفت
- مبانی هستی‌شناختی با تأکید ویژه بر واقعیت‌های غیرمادی و سلسله‌مراتب موجودات در عالم هستی
- مبانی خداشناختی با تأکید بر توحید در ربوبیت تشریحی و معادباوری

^۱. Skill-Based Tasks

^۲. Performance-Based Tasks

- مبانی انسان شناختی با تأکید بر اصالت بعد غیرمادی انسان، کرامت ذاتی و اکتسابی وی و آزادی و اختیار
 - مبانی ارزش شناختی با تأکید بر واقعی بودن معیار و مصداق ارزش، ثابت بودن اصول ارزشی و قرب اختیاری به خداوند
- به‌مثابه ارزش ذاتی و غایی در اسلام

<ul style="list-style-type: none"> - طراحی یک چارچوب مفهومی تحول تربیت اسلامی مبتنی بر نظریه اسلامی تعلیم و تربیت، شامل تبیین پیوندهای درونی میان مبانی هستی‌شناختی، انسان‌شناختی، خداشناختی و ارزش‌شناختی؛ همراه با نمودار روابط علی و تربیتی بین مؤلفه‌ها. - استخراج دلالت‌های تربیتی هرکدام از مبانی نظری در تحول با تأکید بر نقش معلم به‌مثابه مربی - طراحی سناریوی تربیتی مدرسه‌ای بر پایه مبانی انسان‌شناختی اسلامی؛ با محوریت کرامت ذاتی، اختیار و فطرت‌گرایی به‌عنوان اصول راهنما در سازمان‌دهی اهداف، روش‌ها، و تعاملات تربیتی در محیط یادگیری. - تدوین چارچوب تحلیلی برای نقد سیاست‌های آموزشی موجود بر اساس مبانی انسان‌شناختی و ارزش‌شناختی تربیت اسلامی، با تمرکز بر پیامدهای تربیتی در سطح مدرسه و کلاس درس. - تحلیل یک سند رسمی آموزشی (مانند برنامه درسی ملی) از منظر خداشناسی تربیتی؛ با تمرکز بر نحوه انعکاس توحید ربوبی و معادباوری در اهداف، روش‌ها و غایت تربیت، و ارزیابی میزان انطباق آن با اصول تربیت اسلامی در نظام تعلیم و تربیت رسمی کشور. 	<p>فعالیت‌های مهارتی/ عملکردی</p>
--	---------------------------------------

فصل سوم: اسناد تحولی در نظام تعلیم و تربیت کشور

- مفهوم‌شناسی و مفروضات نظری
- سلسله‌مراتب اسناد تحولی، قوانین و ساختار نظام تربیت رسمی
- نقش و کارکرد اسناد کلیدی در فرایند تحول آموزش و پرورش
- معرفی و تحلیل اسناد مهم:
 - سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و مبانی نظری آن
 - برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران
 - رتبه‌بندی معلمان
 - نقشه جامع علمی کشور
 - سند اسلامی شدن دانشگاه‌ها
 - سایر اسناد مرتبط و پیوندهای بین‌سندی

<ul style="list-style-type: none"> - تنظیم جدول مقایسه‌ای میان اسناد از نظر مأموریت، مخاطب و سطح اجرا. - تحلیل جایگاه معلم به‌عنوان مربی، طراح تربیت و عامل تحول در اسناد مختلف - تشکیل میزگرد یا مناظره درباره چالش‌ها و ظرفیت‌های اجرایی اسناد تحولی در آموزش و پرورش. - ارزیابی میزان تحقق اهداف اسناد در مدرسه و شناسایی موانع اجرایی موجود. 	<p>فعالیت‌های مهارتی/ عملکردی</p>
--	---------------------------------------

<ul style="list-style-type: none"> - تحلیل میزان پاسخ‌گویی اسناد به چالش‌های تربیتی دانش‌آموزان در عصر دیجیتال - بررسی فعالیت‌های مدرسه از منظر پوشش ساحت‌های شش‌گانه برنامه درسی ملی. - استخراج بخش‌هایی از اسناد که کمتر مورد توجه قرار گرفته‌اند و قابلیت فعال‌سازی دارند. - تحلیل توصیه‌های اسناد درباره سواد رسانه‌ای، تربیت دیجیتال و مواجهه با تهدیدات نرم. 	
--	--

فصل چهارم: الزامات دانشی، نگرشی و مهارتی معلم تحول‌آفرین (مروری بر مهم‌ترین الزامات)

• الزامات دانشی معلم تحول‌آفرین

- دانش فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی: فهم عمیق از مبانی انسان‌شناختی، هستی‌شناختی، معرفت‌شناختی و ارزش‌شناختی تربیت اسلامی، درک مبانی نظری تحول بنیادین و تربیت تمام‌ساحتی
- دانش اسناد تحولی نظام تعلیم و تربیت فهم ساختار، اهداف، و راهبردهای کلان اسناد بالادستی مانند سند تحول بنیادین، مبانی نظری تعلیم و تربیت رسمی و عمومی، و برنامه درسی ملی و ...
- دانش تربیتی و روان‌شناسی رشد: شناخت مراحل رشد فطری، نیازهای معنوی، شناختی و هویتی دانش‌آموزان؛ آگاهی از اصول تربیت اسلامی و نظریه‌های روان‌شناسی یادگیری
- دانش جامعه‌شناسی آموزش و پرورش: آگاهی از مفاهیم، نظریه‌ها و رویکردهای جامعه‌شناسی مرتبط با نهاد آموزش؛ فهم نقش مدرسه به‌عنوان نهاد اجتماعی در ساختار فرهنگی، سیاسی و اقتصادی جامعه
- دانش برنامه‌ریزی درسی و طراحی آموزشی: آگاهی از مفاهیم، اصول و نظریه‌های برنامه‌ریزی درسی و طراحی آموزشی؛ فهم ساختار، اهداف و عناصر برنامه درسی؛ تحلیل رویکردهای تحول‌گرا در سازمان‌دهی محتوا و ...
- دانش فناوری‌های نوین آموزشی: آگاهی از مبانی نظری، مفاهیم و کاربردهای فناوری‌های دیجیتال در آموزش؛ فهم نقش ابزارهای نوین در ارتقاء کیفیت یادگیری، تسهیل تعامل تربیتی، و تحقق اهداف تربیت تحول‌گرا

• الزامات اخلاقی معلم تحول‌آفرین

- اخلاص و نیت الهی در تربیت: تلقی فرآیند تعلیم و تربیت به‌مثابه عبادت
- تواضع، کرامت‌مداری و احترام به فطرت انسانی: رعایت شأن، اختیار و شخصیت دانش‌آموز در همه تعاملات تربیتی و ..
- صبر تربیتی و حلم در هدایت: توانایی مدیریت موقعیت‌های دشوار با آرامش، تدبیر و پرهیز از واکنش‌های هیجانی
- تعهد اجتماعی و مسئولیت‌پذیری در افق تمدن اسلامی: درک رسالت تربیتی معلم در ساخت آینده جامعه اسلامی و التزام به نقش‌آفرینی فعال در تربیت نسلی مؤمن، بصیر، مسئول، عدالت‌خواه و تمدن‌ساز
- صداقت، شفافیت و اعتمادسازی: ایجاد فضای امن روانی، اخلاقی و عاطفی در کلاس درس؛ پایبندی به صداقت در گفتار و رفتار، شفافیت در تصمیم‌گیری‌های تربیتی، و ...
- الگوی رفتاری بودن برای دانش‌آموزان: تجلی عملی ارزش‌های اسلامی، اخلاقی و انقلابی در رفتار روزمره
- پایبندی به عدالت تربیتی: رعایت انصاف و عدالت در ارزیابی، توجه به تفاوت‌های فردی، و پرهیز از هرگونه تبعیض آموزشی یا تربیتی.

- روحیه جهادی و خدمت محور در تعلیم و تربیت: پایبندی به فرهنگ مجاهدت در عرصه تربیت، آمادگی برای تلاش خستگی ناپذیر در مسیر رشد و تعالی نسل آینده و ...
- الزامات مهارتی معلم تحول آفرین
- مهارت طراحی تربیت تمام ساحتی: توانایی طراحی فعالیت های یاددهی-یادگیری در راستای تربیت متوازن در ساحت های شش گانه
- مهارت هدایت تربیتی و گفت و گوی مؤثر: توانایی برقراری ارتباط تربیتی، هدایت گفت و گوهای اخلاقی، اعتقادی و هویتی و تقویت تفکر انتقادی و مسئولانه در فضای آموزشی.
- مهارت مدیریت تربیتی کلاس درس: تسلط بر روش های مدیریت کلاس با رویکرد مشارکتی، کرامت مدار و انگیزشی؛ ایجاد فضای امن، منظم و معنوی
- مهارت برنامه ریزی درسی و طراحی آموزشی تحول گرا: توانمندی در تحلیل نیازهای تربیتی بر اساس مبانی اسلامی و اسناد تحولی، طراحی و سازمان دهی محتواهای آموزشی با رویکرد تربیت تمام ساحتی
- مهارت بهره گیری از فناوری های نوین در تربیت اسلامی: استفاده هدفمند از ابزارهای دیجیتال، رسانه های نو و شبکه های یادگیری برای ارتقاء کیفیت تربیت اسلامی
- مهارت روایتگری تربیتی و انتقال مفاهیم ارزشی: توانایی استفاده از داستان، خاطره، تجربه زیسته و روایت های تاریخی و ... برای انتقال مفاهیم ارزشی
- مهارت خودارزیابی و توسعه حرفه ای مستمر: توانایی تأمل تربیتی، دریافت بازخورد، و ارتقاء مداوم شایستگی های علمی، اخلاقی و آموزشی در مسیر معلمی تمدن ساز.
- مهارت تعامل بین سازمانی و مشارکت اجتماعی: توانایی هم افزایی با خانواده و نهادهای فرهنگی و اجتماعی برای تحقق تربیت تمام ساحتی در افق تمدن اسلامی.

<ul style="list-style-type: none"> - استخراج اهداف درس آمادگی دفاعی از سند تحول بنیادین و برنامه درسی ملی - طراحی واحد درسی آمادگی دفاعی با رویکرد تربیت تمام ساحتی؛ سازمان دهی محتوای دفاعی بر اساس چرخش های تحولی. - تولید یک اینفوگرافیک درباره کاربرد فناوری های نوین در تحقق اهداف تربیت اسلامی - تمرین ایفای نقش در موقعیت دشوار تربیتی با تأکید بر حلم و تدبیر - تحلیل موردی از یک موقعیت آموزشی با بررسی رعایت عدالت تربیتی - روایتگری یک تجربه تربیتی شخصی برای انتقال یک ارزش اسلامی به دانش آموزان - نگارش گزارش خودارزیابی حرفه ای و تدوین برنامه توسعه فردی معلمی 	<p>فعالیت های مهارتی / عملکردی</p>
---	------------------------------------

فصل پنجم: تجلی تحول در کنش تربیتی معلم

- بازخوانی انگاره های معلمی در گفتمان تربیتی از نقش های ابزاری تا نقش تربیتی معلم
- تحلیلی تطبیقی انگاره های رایج از معلمی (معلم به مثابه مهندس، نجار، فروشنده و ...) در برابر انگاره مختار مبتنی بر سند تحول بنیادین (معلم به مثابه مربی)

- کنش تحول آفرین معلم در موقعیت‌های تربیتی دشوار با تأکید بر چرخش‌های تحولی^۱ مندرج در اسناد بالادستی تربیتی در نظام تعلیم و تربیت رسمی کشور (چرخش از حافظه‌محوری به تفکر، از آموزش‌محوری به تربیت، از معلم‌محوری به یادگیرنده‌محوری، و از نگاه بخشی به نگاه تمام‌ساحتی و ...)

<ul style="list-style-type: none"> - طراحی ماتریس مقایسه‌ای از انگاره‌های رایج درباره نقش معلم در برابر انگاره منتخب «معلم به مثابه مربی» مبتنی بر سند تحول بنیادین؛ همراه با ارزیابی پیامدهای تربیتی هر انگاره در چهار حوزه کلیدی: هدف‌گذاری تربیتی، روش‌های یاددهی-یادگیری، نوع تعامل انسانی در کلاس، و غایت تربیت در نظام تعلیم و تربیت اسلامی. - بازسازی یک موقعیت تربیتی دشوار در محیط مدرسه (نظیر تعارض فرهنگی میان دانش‌آموزان، افت انگیزشی در فرآیند یادگیری، یا بحران هویتی در دوره نوجوانی، ضعف در تعاملات انسانی و ...) در قالب یک سناریوی تربیتی قابل اجرا، با هدف استخراج عناصر پیچیده تربیتی و طراحی پاسخ تربیتی مبتنی بر چرخش‌های تحولی مصرح در اسناد بالادستی نظام تعلیم و تربیت رسمی کشور 	<p>فعالیت‌های مهارتی / عملکردی</p>
--	------------------------------------

فصل ششم: بازاندیشی مسائل تربیتی در نظام تعلیم و تربیت با رویکرد فلسفه تربیت اسلامی (تحلیل مسائل نظری و عملی در آمادگی دفاعی)

- بی‌توجهی به غایت تربیت اسلامی در طراحی اهداف دفاعی؛ مبنای فلسفی: غایت‌شناسی اسلامی (رشد همه‌جانبه، بندگی خدا، تحقق حیات طیبه)
- ضعف در تربیت فطری و کرامت‌مدار، تقلیل دفاع به مهارت‌های اجرایی؛ مبنای فلسفی: انسان‌شناسی اسلامی (انسان دارای فطرت الهی، اختیار و کرامت ذاتی)
- ضعف در تربیت ولایی و عاشورایی در مفاهیم دفاعی؛ مبنای فلسفی: ارزش‌شناسی و غایت‌شناسی اسلامی (دفاع امتداد راه انبیا و اولیای الهی)
- فقدان تربیت رسانه‌ای در مواجهه با تهدیدات نرم؛ مبنای فلسفی: معرفت‌شناسی اسلامی (تحلیل پیام‌ها، بصیرت رسانه‌ای و ...)
- ضعف در تربیت اجتماعی و مسئولیت‌پذیری جمعی؛ مبنای فلسفی: انسان‌شناسی و ارزش‌شناسی اسلامی (انسان موجودی اجتماعی، مسئول و عدالت‌خواه و ...)
- تقلیل فعالیت‌های دفاعی به تمرین‌های فنی و غفلت از تربیت معنوی؛ مبنای فلسفی: غایت‌شناسی اسلامی (تمرکز فعالیت‌های دفاعی بر مهارت‌های فنی به جای جهت‌گیری معنوی، اخلاقی و تربیتی)
- تنزل نقش تربیتی معلم آمادگی دفاعی، تبدیل او به انتقال‌دهنده صرف اطلاعات؛ مبنای فلسفی: انسان‌شناسی اسلامی (تمرکز بر نقش فنی و ابزاری معلم به جای زمینه‌ساز هدایت فطری، گفت‌وگوی تربیتی و رشد کرامت انسانی)

^۱. درس آشنایی با تجارب مدارس اسلامی نمونه‌هایی از مصادیق و مثال‌های عملیاتی را گزارش خواهد نمود؛ لذا این بخش با تأکید بر ارائه مصادیق چرخش‌های تحولی که یک معلم به‌ویژه دبیر آمادگی دفاعی می‌تواند خلاقانه در مدرسه خود عملیاتی نماید، ارائه شود.

- بی توجهی به تربیت زیبایی شناختی در طراحی فعالیت‌های دفاعی، مبنای فلسفی: انسان شناسی اسلامی (انسان موجودی برخوردار از قوه ذوق، حس زیبایی‌شناسی، و استعداد هنری به صورت فطری)

۳. مهارت‌های تدریس و تسهیل یادگیری:

برای تدریس این درس، بهره‌گیری از راهبردهای فعال و تأمل‌برانگیز ضروری است؛ از جمله راهبرد یادگیری مبتنی بر مسئله^۱ که با طرح موقعیت‌های واقعی تربیتی، مهارت‌آموزان را درگیر تحلیل، تصمیم‌گیری و حل مسئله‌های تربیتی می‌کند و موجب تقویت تفکر انتقادی، مسئولیت‌پذیری و بصیرت تربیتی می‌شود. راهبرد یادگیری مشارکتی نیز با سازمان‌دهی فعالیت‌های گروهی، فرصت تعامل، گفت‌وگو و هم‌افزایی تربیتی را فراهم می‌سازد و زمینه تربیت اجتماعی و اخلاقی را تقویت می‌کند. همچنین، یادگیری تأمل‌محور با مهارت‌آموزان را به بازاندیشی در تجربه‌های زیسته، تحلیل موقعیت‌های تربیتی و ارتقاء بینش حرفه‌ای سوق می‌دهد. روایت‌محوری با استفاده از خاطرات، داستان‌ها و تجربه‌های تربیتی، امکان انتقال مفاهیم ارزشی، هویتی و معنوی را فراهم می‌سازد و به تربیت زیبایی شناختی و فرهنگی کمک می‌کند. تدریس تلفیقی میان ساحت‌های تربیتی، هنر، ادبیات و مفاهیم ارزشی نیز با رویکرد تربیت تمام‌ساحتی، به رشد متوازن در ابعاد شناختی، عاطفی، معنوی و اجتماعی منجر می‌شود. در مدیریت تربیتی کلاس، استفاده از الگوی مدیریت کرامت‌مدار با تأکید بر احترام به فطرت، اختیار و تفاوت‌های فردی، فضای امن، منظم، معنوی و انگیزشی را ایجاد می‌کند.

۴. منابع و مراجع آموزشی و پایگاه‌های اطلاعاتی:

منابع اصلی: (نیاز به تألیف منبع اختصاصی)

منابع فرعی:

۱. شورای عالی انقلاب فرهنگی (۱۳۹۰). مبانی نظری سند تحول بنیادین تعلیم و تربیت رسمی و عمومی (بخش اول و دوم، صص از ابتدا تا ص ۳۰۸ و بخش چرخش‌های تحول‌آفرین، صص: ۴۱۳-۴۱۸)
۲. شورای عالی انقلاب فرهنگی (۱۳۹۰). سند تحول بنیادین آموزش و پرورش.
۳. شورای عالی انقلاب فرهنگی (۱۳۹۰). سند برنامه درسی ملی. وزارت آموزش و پرورش.
۴. فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی (۱۳۹۱). جمعی از نویسندگان زیر نظر علامه مصباح یزدی، انتشارات مدرسه برهان (بخش دوم مبانی تعلیم و تربیت، صص: ۸۳-۲۱۱).
۵. فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی (۱۴۰۰). محمد داوودی و حسین کارآمد، نشر مشترک دانشگاه فرهنگیان و پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.

پایگاه‌های اطلاعاتی عمومی / تخصصی:

- <https://www.sce.ir>
- <https://sccr.ir>
- <https://sccr.ir>

^۱. Problem-Based Learning

- <https://medu.gov.ir>
- <https://www.ros hd.ir>
- <https://bonyaddefa.ir>
- <https://www.oerp.ir>

۵. ارزشیابی از یادگیری مهارتی و عملکردی:

ارزشیابی در درس «معلم تحول آفرین» باید به گونه‌ای طراحی شود که هم صلاحیت‌های نظری و معرفتی مهارت‌آموزان را در فهم مبانی فلسفه تربیت اسلامی، نظریه تعلیم و تربیت و اسناد تحولی را مورد سنجش قرار دهد، و هم مهارت‌های حرفه‌ای و عملی آنان در برنامه‌ریزی، مدیریت کرامت‌مدار کلاس، هدایت گفت‌وگوی اخلاقی و روایتگری تربیتی و ... را ارزیابی کند. برای سنجش مباحث نظری، می‌توان از ابزارهایی چون آزمون‌های تأمل‌محور، تحلیل متون تربیتی، نگارش یادداشت‌های مفهومی و نقد اسناد و ... استفاده کرد. در بخش عملکردی، ابزارهایی مانند پوشه یادگیری^۱، چک‌لیست‌های مشاهده‌ای و سناریوهای شبیه‌سازی و ... بکار گرفته می‌شوند. بازخوردهای مدرس این درس باید توصیفی، رشد‌مدار و مبتنی بر گفت‌وگوی تربیتی باشد تا ضمن اصلاح مسیر یادگیری، به ارتقاء بینش حرفه‌ای و تربیت فطری مهارت‌آموزان منجر شود.

۶. محیط اجرا/ امکانات مورد نیاز:

اجرای درس «معلم تحول آفرین» نیازمند محیطی یادگیری‌محور، تعاملی و تربیت‌افزا است که امکان تجربه‌ورزی، تأمل و گفت‌وگوی تربیتی را فراهم کند. کلاس درس باید به امکانات ارائه‌چندرسانه‌ای (رایانه، ویدئو فراتاب، اینترنت)، فضای مناسب برای فعالیت‌های گروهی، میزگردهای تربیتی و اجرای سناریوهای شبیه‌سازی مجهز باشد. دسترسی به منابع اسنادی مبانی نظری سند تحول، سند تحول، برنامه درسی ملی و ... و ابزارهای طراحی آموزشی ضروری است. محیط باید امکان اجرای روایتگری تربیتی، تحلیل موقعیت‌های واقعی و تولید طرح‌های تربیتی را فراهم آورد. فضای مجازی مکمل نیز باید برای فعالیت‌های تأمل‌محور، ارزشیابی کیفی و تعامل مستمر بین استاد و مهارت‌آموزان فعال باشد.

سرفصل درس: «روش‌شناسی پاسخ به شبهات^۱ (با تمرکز بر آمادگی دفاعی)»

۱. معرفی درس و منطق تدوین آن:

در جهان امروز که مرزهای حقیقت با امواج رسانه‌ای، گفتمان‌های متنوع و جریان‌های شبهه‌ساز درهم آمیخته‌اند، توانمندی تحلیل و مواجهه سنجیده با شبهات، به یکی از ضرورت‌های بنیادین تربیت معلم تبدیل شده است. بسیاری از مفاهیم روشن و بدیهی زندگی، از جمله دفاع، مقاومت، امداد و نجات، در معرض پرسش‌های پیچیده و شبهات هدفمند قرار گرفته‌اند؛ پرسش‌هایی که گاه از دل فضای مجازی، گاه از گفت‌وگوهای روزمره، و گاه از متون آموزشی سر برمی‌آورند و ذهن دانش‌آموز را با تردید، تعارض یا سردرگمی مواجه می‌سازند.

درس «روش‌شناسی پاسخ به شبهات» با تمرکز بر حوزه آمادگی دفاعی، در پاسخ به این نیاز طراحی شده است تا معلمان را به مجموعه‌ای از مهارت‌های تحلیلی، ارتباطی و تربیتی مجهز کند؛ مهارت‌هایی که آنان را قادر می‌سازد در موقعیت‌های واقعی آموزشی، با شناخت ساختار شبهه، تحلیل زمینه‌های روانی و اجتماعی آن، و درک ویژگی‌های مخاطب، واکنشی سنجیده، مستند و روش‌نگر ارائه دهند. این درس با اتخاذ رویکرد کارگاهی و بهره‌گیری از فعالیت‌های عملکردی متنوع مانند تحلیل موردی، نقش‌آفرینی آموزشی، نقد محتوای رایج و تولید پاسخ‌های هدفمند، بستری فراهم می‌آورد تا دانش‌نظری به کنش تربیتی تبدیل شود و مهارت‌آموز بتواند در فضای واقعی کلاس، توانمندی‌های تفکر انتقادی، گفت‌وگوی مؤثر و هدایت تربیتی را به صورت عملی تجربه و تثبیت کند.

از سوی دیگر، رشته آمادگی دفاعی به‌عنوان بستری برای آموزش مفاهیمی چون جنگ، دفاع، امداد، مقاومت و امنیت، خود محل بروز شبهات متعددی است؛ شبهاتی که گاه ریشه در تاریخ دارند، گاه در فضای رسانه‌ای و گاه در برداشت‌های نادرست از مفاهیم دینی و انسانی. مواجهه با این شبهات، نیازمند معلمانی است که نه تنها به مبانی عقلی، دینی و منطقی مسلط باشند، بلکه بتوانند با رعایت اصول اخلاقی و ارتباطی، گفت‌وگویی مؤثر و تربیت‌محور با دانش‌آموزان شکل دهند.

منطق تدوین این درس بر چهار محور اصلی استوار است. نخست، شناخت دقیق شبهه و جریان‌های تولید و انتشار آن که به معلم امکان می‌دهد ساختار و مسیرهای شکل‌گیری شبهه را درک کند. دوم، تحلیل مبانی نظری، روانی و اجتماعی شبهه با توجه به زمینه‌های شکل‌گیری آن، تا پاسخ‌ها بر پایه‌ی منطق علمی و تربیتی سامان یابند.

^۱ تأکید راهبردی: غایت این درس، تجهیز مهارت‌آموزان به روش‌های علمی و تربیتی پاسخ‌گویی به شبهات است؛ بدین معنا که تمرکز اصلی نه بر ارائه پاسخ‌های آماده، بلکه بر شناخت منطق، چارچوب و شیوه‌های تولید پاسخ متناسب با شرایط مخاطب و موقعیت می‌باشد. از این منظر، فصل سوم به‌عنوان نقطه‌ی کانونی و هدف محوری درس طراحی شده است؛ زیرا در این فصل، دو محور اساسی یعنی «رویکردها و استراتژی‌های پاسخ‌گویی» و «روش‌های پاسخ‌گویی به شبهات» اهمیت ویژه دارند. در این محورهای کلیدی، معلم می‌آموزد چگونه ساختار شبهه را تحلیل کند، پیش‌فرض‌های پنهان آن را آشکار سازد، منابع و مستندات را اعتبارسنجی نماید و در نهایت، با انتخاب و تلفیق روش‌های نقضی، حلی، اقناعی، تعلیمی، ارجاعی، تلفیقی و مبتنی بر تجربه زیسته، پاسخی علمی، اخلاقی و تربیتی ارائه دهد. از این رو، مدرس موظف است، تبیین، تمرین و تثبیت این رویکرد را به‌عنوان مسئولیت محوری دنبال کند تا هدف کلان درس - یعنی تربیت معلمانی کارآمد در مواجهه علمی، اخلاقی و تربیتی با شبهات - تحقق یابد.

سوم، و مهم ترین محور این درس، طراحی پاسخ های متناسب با موقعیت، نوع مخاطب و شرایط طرح شبهه است؛ جایی که معلم می آموزد چگونه رویکردها و استراتژی های پاسخ گویی را انتخاب کند و از میان روش های نقضی، حلی، اقناعی، تعلیمی، ارجاعی، تلفیقی و مبتنی بر تجربه ی زیسته، شیوه ای علمی، اخلاقی و تربیتی را برگزیند. این محور، نقطه ی کانونی درس است و تحقق هدف کلی آن - یعنی تربیت معلمانی توانمند در روش شناسی پاسخ گویی - در گرو تمرکز و تعمیق یادگیری در همین بخش می باشد.

چهارم، تمرین عملی در مواجهه با شبهات رایج در محیط های تربیتی که موجب تثبیت یادگیری و تبدیل دانش نظری به کنش تربیتی می شود.

در نهایت، این درس می کوشد تا معلمان را در مسیر تربیت نسل آینده ای آگاه، پرسش گر، مقاوم و متعهد به حقیقت همراهی کند؛ نسلی که در برابر امواج شبهه، نه منفعل، بلکه تحلیل گر، سنجش گر و توانمند در پاسخ گویی باشد

جدول مشخصات درس	
<p>«روش شناسی پاسخ به شبهات»</p> <p>«Methodology for responding to doubts»</p>	<p>ماهیت درس: تعلیم و تربیت اسلامی</p> <p>نوع آموزش: کارگاهی</p> <p>تعداد ساعات آموزشی: ۲۴</p> <p>پیش نیاز: -</p> <p>مدرس واجد شرایط: مدرسین آشنا با فرهنگ و تاریخچه دفاع مقدس، اصول و مبانی امداد و نجات، فلسفه و مبانی دفاع، فرهنگ و تربیت اسلامی</p> <p>ظرفیت کارگاه: حداکثر ۳۰ نفر</p>
<p>توانمندی های حرفه ای مورد انتظار</p> <p>مهارت آموز در پایان یادگیری این درس بتواند:</p> <ul style="list-style-type: none"> - جریان شکل گیری یک شبهه را ترسیم کرده و عناصر مؤثر در تولید و انتشار آن را شناسایی کند. - با تحلیل پیام های رسانه ای، عناصر نفوذ فرهنگی و تربیت استعماری را تشخیص داده و در برابر آن موضع تربیتی اتخاذ کند. - با رعایت اصول اخلاقی، در نقش پاسخ گو ظاهر شده و به شبهات رایج با شیوه ای اقناعی و مستند پاسخ دهد. - تفاوت های ساختاری شبهه و سؤال را تشخیص داده و برای هر یک پاسخ مناسب طراحی کند. - با بهره گیری از مبانی فلسفی، روان شناختی، جامعه شناختی و دین شناختی، ریشه شبهات را تحلیل و پاسخ متناسب ارائه دهد - با استفاده از انواع پاسخ نقضی، حلی و اقناعی، به شبهات رایج پاسخ داده و اثربخشی هر نوع پاسخ را ارزیابی کند. - شبهات مرتبط با آمادگی دفاعی را تحلیل کرده و با طراحی پاسخ های تربیتی، در فضای آموزشی روشنگری کند. - با تحلیل تاریخی شبهات دفاعی، تأثیر فضای سیاسی و رسانه ای بر شکل گیری و تحول آن ها را بررسی کند. 	

<ul style="list-style-type: none"> - در موقعیت‌های بحرانی مانند امداد و نجات، شبیهات رایج را شناسایی کرده و پاسخ‌های همدلانه و اقناعی ارائه دهد. - با بررسی اسلوب‌های شبهه‌سازی فرهنگی، راهکارهای تربیت مقاومتی را در محیط آموزشی پیشنهاد دهد. - با طراحی پاسخ‌های چندلایه، مخاطب را از سطح تردید به سطح اقناع و روشنگری هدایت کند. 	
--	--

۲. ساختار محتوای آموزشی و فعالیت‌های مرتبط:

فصل اول: کلیات

- مفهوم شناسی و قلمرو: سؤال و شبهه و مفاهیم مرتبط
- اهمیت و ضرورت پاسخگویی: پاسخ، اقناع و روشنگری در مواجهه با شبهه؛
- استعمار و نفوذ و شبهه‌سازی فرهنگی و ضرورت تربیت مقاومتی
- جریان شناسی شبیهات و محورهای آن
- انواع و جهات شبهه
- منابع و مولدین شبهه
- اصول اخلاقی مواجهه با شبهه
- نقش معلم در شبهه‌زدایی

<ul style="list-style-type: none"> - ترسیم نقشه جریان یک شبهه شامل منشأ، توزیع‌کننده، کانال‌ها، شتاب‌دهنده، مخاطب و بازتاب و ارائه نمودار شبکه‌ای همراه شرح نقش هر عنصر. - تحلیل محتوای یک پیام رسانه‌ای خارجی با بررسی اسلوب، پیام پنهان، مخاطب و استخراج سه عنصر نفوذ و ارائه گزارش دو صفحه‌ای. - طراحی و اجرای یک آزمون کوتاه کلاسی پنج‌سؤالی برای سنجش عمق باور یا تردید دانش‌آموزان نسبت به یک موضوع و تحلیل نتایج. - اجرای یک تمرین نقش‌آفرینی دونفره در کلاس که در آن یکی شبهه‌پراکنی می‌کند و دیگری با استفاده از منشور اخلاقی پاسخ می‌دهد و بازخورد همسالان ثبت می‌شود. - ساخت یک ویدئوی دو تا سه دقیقه‌ای حاوی پاسخ کوتاه و مستند به یک شبهه رایج و بارگذاری آن در پلتفرم کلاس. - ارائه جدول مقایسه‌ای شامل پنج ویژگی تربیت استعماری و پنج ویژگی تربیت مقاومتی با ذکر نمونه‌های عینی از محیط آموزشی و بیان الزامات تحقق هر نوع تربیت در قالب اقدامات قابل اجرا در کلاس 	<p>فعالیت‌های مهارتی^۱/عملکردی^۲</p>
--	--

^۱. Skill-Based Tasks

^۲. Performance-Based Tasks

فصل دوم: مبانی و اصول شبهه‌شناسی و مهارت‌های پاسخ‌گویی

مبانی شبهه‌شناسی و تحلیل شبهات:

- مبانی فلسفی (معرفت‌شناختی، هستی‌شناختی، انسان‌شناختی، ارزش‌شناختی)
- مبانی روان‌شناختی
- مبانی جامعه‌شناختی
- مبانی دین‌شناختی

اصول شبهه‌شناسی و پاسخ به شبهات:

- اصول مربوط به مخاطب و پرسشگر
- اصول مربوط به شبهه و سؤال
- اصول مربوط به شرایط و موقعیت طرح و پاسخ شبهه
- اصول مربوط به پاسخگو

<ul style="list-style-type: none"> - تهیه جدول چهارستونی شامل هر یک از مبانی فلسفی (معرفت‌شناختی، هستی‌شناختی، انسان‌شناختی، ارزش‌شناختی) با ذکر یک نمونه شبهه مرتبط، تحلیل ریشه‌ای و پیشنهاد پاسخ متناسب با آن مبنا. - تحلیل یک شبهه رایج از منظر روان‌شناختی با تمرکز بر انگیزه پرسشگر، نوع اضطراب یا تعارض درونی و طراحی پاسخ همدلانه با رعایت اصول اقناع و آرام‌سازی ذهنی. - بررسی یک موقعیت اجتماعی یا رسانه‌ای که در آن شبهه‌ای عمومی مطرح شده و تحلیل آن از منظر جامعه‌شناختی با توجه به زمینه فرهنگی، گروه مرجع و نحوه بازتاب آن در فضای عمومی. - انتخاب یک شبهه دینی و تحلیل آن از منظر دین‌شناختی با ارجاع به منابع معتبر، تبیین تفاوت برداشت‌ها و طراحی پاسخ مستند با رعایت اصول گفت‌وگوی دینی. - شناسایی تفاوت‌های ساختاری بین شبهه و سؤال در قالب جدول مقایسه‌ای و ارائه سه مثال واقعی از هر نوع همراه با پیشنهاد نحوه پاسخ‌گویی مناسب. - شبیه‌سازی یک موقعیت کلاسی واقعی که در آن شبهه‌ای مطرح می‌شود و طراحی پاسخ متناسب با شرایط زمانی، فضای روانی کلاس و سطح آمادگی مخاطبان. - احصای بایدها و نبایدهای پاسخ‌گویی به سه شبهه رایج در قالب جدول سهردیفی شامل نوع شبهه، رفتار مناسب و رفتار نامناسب، و ارائه مکتوب به استاد برای بررسی و بازخورد. 	<p>فعالیت‌های مهارتی/ عملکردی</p>
--	-----------------------------------

فصل سوم: روش‌شناسی تحلیل و پاسخ‌گویی به شبهات

- شناسایی ساختار و مؤلفه‌های شبهه
- تبارشناسی و استخراج پیش‌فرض‌های پنهان در شبهه
- تحلیل روانی، اجتماعی و معرفتی شبهه و توجه به لوازم و نتایج آن
- اعتبارسنجی منابع و مستندات شبهه و بررسی زمینه‌های طرح آن

- تشخیص موقعیت، نوع مخاطب و شرایط پاسخ‌گویی مناسب
 - آشکارسازی تضاد درونی استدلال و ارجاع به مسلمات و سنگ‌بنای مشترک
 - رویکردها و استراتژی پاسخگویی
 - روش‌های پاسخ‌گویی به شبهات
 - پاسخ نقضی: استفاده از مثال‌های نقض برای بی‌اعتبار سازی فرض شبهه
 - پاسخ حلی: استفاده از منابع معتبر دینی، علمی و تاریخی برای رفع ابهام
 - پاسخ اقناعی: بهره‌گیری از زبان همدلانه، مثال‌های ملموس و ...
 - پاسخ تعلیقی: تعویق پاسخ در شرایط نامناسب یا مخاطب غیر آماده و ارجاع به منابع یا افراد متخصص در موارد حساس
 - پاسخ ارجاعی: هدایت مخاطب به منابع معتبر برای مطالعه بیشتر
 - پاسخ تلفیقی: ترکیب چند روش برای پاسخ‌گویی مؤثرتر، استفاده از نقضی و اقناعی و ... به صورت هم‌زمان در پاسخ‌های چندلایه
 - پاسخ مبتنی بر تجربه زیسته و روایت تربیتی: بهره‌گیری از خاطرات، تجربه‌های شخصی یا فرهنگی برای ایجاد ارتباط
- و ...

<ul style="list-style-type: none"> - تحلیل سه شبهه رایج در قالب جدول ساختاری شامل مؤلفه‌های اصلی (ادعا، استدلال، هدف، مخاطب) و ارائه به صورت مکتوب. - استخراج پیش‌فرض‌های پنهان از یک شبهه مشخص و نگارش یادداشت تحلیلی یک صفحه‌ای درباره تبارشناسی و زمینه شکل‌گیری آن. - تنظیم انواع پاسخ برای یک شبهه واحد با ارجاع به منابع معتبر و مقایسه اثربخشی هر پاسخ در جدول. 	<p>فعالیت‌های مهارتی / عملکردی</p>
---	--

۳. مهارت‌های تدریس و تسهیل یادگیری:

تدریس این درس مستلزم بهره‌گیری از راهبردهای یادگیری فعال، موقعیت‌محور و مبتنی بر تعامل شناختی و عاطفی است. معلم باید بتواند با استفاده از روش‌های مشارکتی مانند بحث گروهی، تحلیل موردی، نقش‌آفرینی آموزشی، سناریو پردازی، گفت‌وگوی هدایت‌شده، روایت‌محور و تجربه‌نگاری، فضای یادگیری را از حالت انتقالی به بستری برای ساخت معنا و تمرین مهارت‌های پاسخ‌گویی تبدیل کند. در پیوند با درس آمادگی دفاعی، طراحی موقعیت‌های شبیه‌سازی شده نظیر بحران‌های امدادی، تهدیدات امنیتی، تهاجم فرهنگی یا چالش‌های اعتقادی، موجب درگیری ذهنی، هیجانی و رفتاری دانش‌آموز با موضوع شبهه می‌شود و امکان یادگیری در زمینه‌های واقعی را فراهم می‌سازد. بهره‌گیری از منابع معتبر، خاطرات تربیتی، مستندات تاریخی و روایت‌های بومی، به معلم کمک می‌کند تا پاسخ‌گویی را در قالبی اقناعی، همدلانه و تربیت‌مدار ارائه دهد. تلفیق این راهبردها با طراحی فعالیت‌های عملکردی، از جمله تمرین‌های چندلایه، تحلیل ساختار شبهه، تولید پاسخ‌های مستند و نقد پاسخ‌های رایج، زمینه پرورش تفکر انتقادی، قدرت تشخیص، سواد رسانه‌ای و توان گفت‌وگوی مؤثر را در دانش‌آموزان فراهم می‌آورد و نقش معلم را از انتقال‌دهنده دانش به تسهیلگر رشد تربیتی ارتقاء می‌دهد.

۴. منابع و مراجع آموزشی و پایگاه‌های اطلاعاتی:

منبع اصلی: نیاز به تألیف منبع اختصاصی

منابع فرعی:

۱. برنجکار، رضا، روش شناسی پاسخ به شبهات اعتقادی، نشریه مطالعات شبهه پژوهی «دوره ۱، شماره ۱ (بهار و تابستان ۱۴۰۱).
 ۲. جباری، محمد صالح، روش شناسی اهل بیت (ع) در پاسخ به شبهات، قم: مرکز مطالعات و پاسخگویی به شبهات، ۱۴۰۲.
 ۳. درویشی، فرهاد، جنگ ایران و عراق: پرسش‌ها و پاسخ‌ها، تهران: مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۳۸۶.
 ۴. روح‌بخش، رحیم و حشمتی، فریده، طرح تاریخ شفاهی وزارت آموزش و پرورش؛ تاریخ شفاهی نقش وزارت آموزش و پرورش در دفاع مقدس، شورای عالی آموزش و پرورش.
 ۵. شریفی، احمد حسین و محیطی اردکان، محمد علی، روش شناسی آیت‌الله مصباح یزدی در پاسخ به شبهات اعتقادی، نشریه: عیار پژوهش در علوم انسانی «دوره ۹، شماره ۲ (پاییز و زمستان ۱۳۹۷).
 ۶. عباسی ولدی، محسن، روش شناسی پاسخ‌گویی به پرسش‌های اعتقادی، نشر آیین فطرت، ۱۳۹۰.
 ۷. عباسی ولدی، محسن، روش شناسی پاسخ‌گویی به پرسش‌های اعتقادی، نشریه رشد آموزش معارف اسلامی، ش پیاپی ۱۱۵ - ۱۷۷، ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱.
 ۸. کردان، هادی، پاسخ به شبهات اینترنتی (دوره ۸ جلدی)
 ۹. کیائی تنکابنی، علیرضا و ابوالفضل قهاری، پرسش‌ها و پاسخ‌ها به شبهات هشت سال دفاع مقدس / تهران: دانشگاه آزاد اسلامی، نشر علمی و دانشگاهی، ۱۴۰۳.
 ۱۰. محمدی، رضا، شیوه شناسی پاسخ‌گویی به سؤالات و شبهات دینی؛ پاسخگویی و روش شناسی، نشریه پیام، پاییز ۱۳۹۰ - شماره ۱۰۷ (۱۶ صفحه - از ۲۰ تا ۳۵) و شماره بعد.
 ۱۱. محمدی، محمد علی، شیوه پاسخ به پرسش‌های دینی، قم: مرکز مدیریت حوزه علمیه قم، ۱۳۹۱.
 ۱۲. محمدی احمدآبادی، فرشته، روش‌های پاسخ به شبهات در قرآن و روایات، قم: مرکز نشر هاجر (وابسته به مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خاوران) ۱۳۹۹.
 ۱۳. منصور لاریجانی، اسماعیل، کارآمدی سیاست دفاعی از دیدگاه مقام معظم رهبری، تهران: مرکز فرهنگی و انتشاراتی آیه: سازمان تحقیقات خودکفایی بسیج، ۱۳۷۹.
 ۱۴. نرم‌افزار روش پاسخ به شبهه، موسسه حوزه مجازی
- پایگاه‌های مطالعاتی عمومی / تخصصی:

- www.porseman.com
- www.andisheqom.com
- www.pasokhgoo.ir
- www.bonyaddefa.ir

- www.defamoghaddas.ir/index.php

۵. ارزشیابی از یادگیری مهارتی و عملکردی:

ارزشیابی در این درس مبتنی بر سنجش شایستگی‌های حرفه‌ای معلم در تحلیل، طراحی و اجرای پاسخ‌گویی تربیتی به شبهات است و بر اساس الگوی ارزشیابی عملکردی، به جای سنجش دانش نظری، بر ارزیابی توان عملی در موقعیت‌های واقعی آموزش تمرکز دارد. ابزارهای ارزشیابی شامل مشاهده مستقیم رفتار آموزش، تحلیل فرآیند تصمیم‌گیری، ارزیابی محصولات یادگیری (نظیر پاسخ‌های مستند، روایت‌های تربیتی، سناریوهای آموزشی)، ایفای نقش در موقعیت‌های شبیه‌سازی شده، و ارائه بازخورد هم‌تا و مربی‌محور هستند. شاخص‌های سنجش شامل توانایی تشخیص نوع شبهه، انتخاب روش مناسب پاسخ‌گویی، رعایت اصول اخلاقی و ارتباطی، بهره‌گیری از منابع معتبر، و توان اقناع مخاطب در فضای تربیتی است. همچنین، تلفیق روش‌ها، طراحی پاسخ‌های چندلایه، و استفاده از تجربه زیسته به‌عنوان مؤلفه‌های پیشرفته در ارزشیابی لحاظ می‌شوند.

۶. محیط اجرا/ امکانات مورد نیاز:

اجرای این درس نیازمند محیطی یادگیری‌محور، انعطاف‌پذیر و قابل پشتیبانی برای فعالیت‌های گروهی، تمرین‌های عملی و تعاملات تربیتی است. فضای کلاس باید امکان چیدمان متغیر برای تشکیل گروه‌های کوچک، اجرای نقش‌آفرینی، سناریو پردازی و بحث‌های هدایت‌شده را فراهم کند. تجهیز کلاس به امکانات چندرسانه‌ای مانند رایانه، ویدئو فراتاب، بلندگو، و دسترسی به اینترنت برای جست‌وجوی منابع معتبر، الزامات اجرای مؤثر درس است. همچنین، وجود تخته‌های سفید یا هوشمند برای تحلیل ساختار شبهه، طراحی پاسخ و ثبت مشارکت‌ها، نقش مهمی در تسهیل یادگیری ایفا می‌کند. برای اجرای فعالیت‌های شبیه‌سازی شده در حوزه آمادگی دفاعی، استفاده از ابزارهای کمک‌آموزشی مانند نقشه‌ها، تصاویر، مستندات تاریخی، و منابع چندرسانه‌ای مرتبط با دفاع، امداد و امنیت توصیه می‌شود. فراهم‌سازی فضای امن روانی برای گفت‌وگوی آزاد، تمرین اقناع و مواجهه با دیدگاه‌های متفاوت نیز از مؤلفه‌های کلیدی محیط اجرا محسوب می‌شود.

سرفصل درس: «جنگ شناختی و بصیرت دفاعی»

۱. معرفی درس و منطق تدوین آن:

درس «جنگ شناختی و بصیرت دفاعی» با هدف توانمندسازی معلمان آینده رشته آمادگی دفاعی برای پرورش نسلی با هویت مستقل و تفکر انتقادی طراحی شده است. منطق تدوین این درس بر این اصل استوار است که مؤثرترین راه برای مصونیت بخشی به دانش آموزان در برابر پیام‌های مخرب رسانه‌ای، تجهیز معلمان به دانش نظری و مهارت‌های عملی برای آموزش «سواد رسانه‌ای» و «تفکر نقادانه» است. این درس با رویکردی مسئله‌محور و کارگاهی، مفاهیم کلیدی جنگ شناختی را با آموزه‌های اسلامی-ایرانی و تجربیات انقلاب اسلامی تلفیق کرده و به معلمان کمک می‌کند تا بتوانند برنامه‌های بصیرت‌افزای دفاعی را متناسب با فضای مدرسه طراحی و اجرا کنند. با توجه به اسناد بالادستی مانند بیانیه گام دوم انقلاب و سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، این درس تلاش می‌کند معلمان را در نقش پیشگامان تربیت نسلی بصیر، معتقد و مقاوم در برابر تهاجم فرهنگی، توانمند سازد. ارزشیابی مستمر و عملی درس نیز تضمین می‌کند که دانشجویان بتوانند مهارت‌های نظری و کاربردی را در محیط مدرسه به کار بندند و بازخوردهای تربیتی مؤثری دریافت کنند. بدین ترتیب، این درس در راستای تحقق اهداف آموزش و پرورش اسلامی و تربیت نسل جوانی آگاه، متعهد و پایبند به ارزش‌های دینی و ملی طراحی شده است که با بصیرت و هوشمندی، زمینه ساز امنیت پایدار فرهنگی و دفاعی کشور باشند. در پایان این دوره، دانشجو قادر خواهد بود تهدیدات شناختی را شناسایی، تحلیل و راهبردهای خنثی‌سازی خلاقانه و تربیتی برای آن ارائه دهد.

جدول مشخصات درس	
<p>«جنگ شناختی و بصیرت دفاعی» «Cognitive Warfare and Defensive Insight»</p>	<p>ماهیت درس: تربیت سیاسی و اجتماعی</p> <p>نوع آموزش: کارگاهی</p> <p>تعداد ساعات آموزشی: ۲۶</p> <p>پیش‌نیاز: -</p> <p>مدرس واجد شرایط:</p> <ul style="list-style-type: none"> - دارای مدرک تخصصی در علوم دفاعی، علوم سیاسی، یا علوم تربیتی - تسلط بر مفاهیم جنگ شناختی، بصیرت دفاعی و تربیت اسلامی - تجربه تدریس و اجرای برنامه‌های فرهنگی-تربیتی در مدارس
<p>توانمندی‌های حرفه‌ای مورد انتظار</p> <p>در پایان یادگیری این درس مهارت آموز قادر خواهد بود:</p> <ol style="list-style-type: none"> ۱. با استفاده از معیارهای علمی و چارچوب‌های تحلیل گفتمان، نمونه‌های واقعی از محتوای رسانه‌ای تهدیدکننده را شناسایی، روندهای آن را رصد و نقاط ضعف و فرصت‌های اثرگذاری آن بر دانش‌آموزان را به صورت مستدل تحلیل نماید ۲. چرخه کامل جنگ شناختی را به صورت نمودار ترسیم کرده و در جلسات تخصصی آموزشی، نقش و تأثیر هر مرحله را بر فضای مدرسه با شواهد مستند توضیح دهد. ۳. با استفاده از معیارهای علمی، محتوای رسانه‌ای مخرب را شناسایی و نمونه‌های متناسب با سن دانش‌آموزان را دسته‌بندی کند و گزارشی تدوین کند که شامل تحلیل عمیق و پیشنهادی برای کاهش اثرات منفی باشد. 	

<p>۴. متناسب با محتوای تحلیل شده، واکنش‌های تربیتی هدفمند و مبتنی بر اصول روانشناسی تربیتی پیشنهاد دهد و میزان کارآمدی آن‌ها را در کارگاه‌های آموزشی با مستندسازی نتایج ارائه کند.</p> <p>۵. یک طرح درس یا یک فعالیت آموزشی کارگاهی برای بصیرت‌افزایی دفاعی بر اساس نیازهای واقعی مدرسه طراحی کند.</p> <p>۶. یک سناریو یا طرح اولیه^۱ برای تولید محتوای دیجیتال آموزشی (مانند یک موشن‌گرافیک کوتاه) با هدف افزایش مقاومت شناختی دانش‌آموزان تهیه کند.</p> <p>۷. محتوای چندرسانه‌ای و دیجیتال آموزشی تولید کند که در بازه زمانی کوتاه، قابلیت افزایش مقاومت شناختی دانش‌آموزان را در مواجهه با جنگ شناختی داشته باشد و در کارگاه‌های مدرسه به اجرا درآید.</p> <p>۸. با استفاده از روش‌های علمی، روندهای رسانه‌ای تهدید شناختی را رصد و تحلیل کند و در قالب گزارش‌های تخصصی، شاخص‌های کلیدی تهدید را به زبان قابل فهم برای مدیران و معلمان ارائه دهد.</p> <p>۹. گزارش تحلیلی جامع از اثربخشی برنامه‌های بصیرت دفاعی تهیه کرده و بر اساس داده‌های معتبر، نقاط قوت و چالش‌ها را شناسایی و پیشنهادهای کاربردی برای ارتقاء برنامه ارائه نماید.</p>	<p>- توانمندی در به کارگیری روش‌های فعال یادگیری و آموزش مهارتی</p> <p>ظرفیت کارگاه: حداکثر ۳۰ نفر</p>
--	---

۲. ساختار محتوای آموزشی و فعالیت‌های مرتبط:

فصل اول: مبانی و الگوهای جنگ شناختی

- تعاریف و مؤلفه‌های جنگ شناختی
- تمایز جنگ شناختی با سایر انواع جنگ‌ها
- تاریخچه و تحولات جنگ شناختی
- اهداف و ابزارهای جنگ شناختی در عصر رسانه
- نقش ذهن و ادراک در پیروزی و شکست ملت‌ها
- الگوها و مدل‌های اثرگذاری ذهنی
- نقش محیط‌های فرهنگی و آموزشی در جنگ شناختی
- نمونه‌های بومی و بین‌المللی عملیات شناختی

۱. Storyboard

فعالیت‌های مهارتی ^۱ /عملکردی ^۲	<ul style="list-style-type: none"> - بررسی نمونه‌های واقعی جنگ شناختی در رسانه‌های داخلی و خارجی، استخراج نکات کلیدی و ارائه تحلیل کاربردی در قالب گزارش کوتاه - کارگاه طراحی اینفوگرافیک چرخه جنگ شناختی و ارائه آن
--	--

فصل دوم: شناسایی و تحلیل محتوای شناختی مخرب

- شاخص‌های محتوای شناختی تهدیدکننده
- طبقه‌بندی منابع تولید محتوای مخرب
- روش‌های تحلیل پیام‌های رسانه‌ای
- سوگیری‌ها و تکنیک‌های دست‌کاری ذهنی
- مطالعه موردی از تهدیدات فرهنگی و آموزشی

فعالیت‌های مهارتی / عملکردی	<ul style="list-style-type: none"> - جمع‌آوری نمونه‌های محتوای رسانه‌ای یا پیام‌های فضای مجازی منطقه‌ای، شناسایی عناصر مخرب - تهیه فهرست معیارهای تشخیص محتوای تهدیدکننده هویت ملی و دینی و امنیت فرهنگی به کمک تحلیل نمونه‌ها - تحلیل گروهی پیام‌های مخرب و طراحی واکنش‌های فرهنگی و تربیتی متناسب با هر نوع تهدید
-----------------------------	--

فصل سوم: طراحی برنامه‌های بصیرت‌افزایی دفاعی در مدرسه

- ضرورت بصیرت‌افزایی دفاعی
- اصول طراحی برنامه‌های تربیتی دفاع‌محور
- عناصر کلیدی در برنامه‌های بصیرتی مدرسه‌ای
- استفاده از ظرفیت‌های محیط آموزشی و محلی
- روش مصون‌سازی ذهنی و بصیرت‌افزایی (جلسات معرفتی و پرسش و پاسخ اعتقادی و الگوگیری از شهدا و قهرمان‌های ملی، تقویت ایمان و باور دینی با تکیه بر قرآن و سیره اهل بیت و ...)
- نمونه برنامه‌های موفق بصیرت‌افزایی

فعالیت‌های مهارتی / عملکردی	<ul style="list-style-type: none"> - تدوین برنامه آموزشی مرحله‌ای با هدف افزایش آگاهی و مشارکت دانش‌آموزان، مستند شده در قالب نقشه راه عملیاتی - شناسایی منابع محتوایی مناسب برای تولید محتوای بصیرت‌افزایی و تهیه چارچوب پیشنهادی آموزش و فعالیت‌ها - ارزیابی برنامه‌های موجود در مدرسه و ارائه پیشنهادها با صلاحی جهت انطباق بیشتر با شرایط و فرهنگ مدرسه
-----------------------------	--

^۱. Skill-Based Tasks

^۲. Performance-Based Tasks

- مناظره بین گروه‌ها با هدف پرورش مهارت گفتگو و پرداختن به شبهات و تردیدها	
--	--

فصل چهارم: مقابله و خنثی‌سازی جنگ شناختی

- مبانی مقابله فعال و منفعل
- استراتژی‌های ضد روایت و روایت‌سازی
- نقش رسانه‌های آموزشی در مقابله شناختی
- ظرفیت‌های نهادی و اجتماعی در خنثی‌سازی تهدیدات
- تجربیات بومی و جهانی در مقابله با جنگ شناختی

<ul style="list-style-type: none"> - شبیه‌سازی یک بحران رسانه‌ای در مدرسه: دانشجویان در نقش‌های (مدیر، معلم، دانش‌آموز، خبرنگار) قرار گرفته و بحران را مدیریت می‌کنند. - طراحی سناریوهای عملی برای واکنش به تهدیدات شناختی و تولید پیام‌های مقابله‌ای جایگزین با مشارکت تیمی - تهیه محتوای آموزشی دیجیتال (مثل کلیپ کوتاه یا پوستر) با محوریت مقابله شناختی برای استفاده در مدارس 	فعالیت‌های مهارتی / عملکردی
--	--

فصل پنجم: ارزشیابی اثربخشی برنامه‌های بصیرت دفاعی

- مبانی ارزشیابی تربیتی برنامه‌های فرهنگی دفاعی
- شاخص‌ها و معیارهای سنجش اثربخشی
- روش‌های گردآوری و تحلیل داده‌ها
- بازخورد گیری و تحلیل چند سطحی
- چرخه بهبود مستمر بر اساس نتایج ارزشیابی

<ul style="list-style-type: none"> - طراحی و توزیع پرسشنامه کاربردی برای سنجش تغییرات نگرش و رفتار دانش‌آموزان پس از اجرای برنامه‌های بصیرت دفاعی - برگزاری جلسات گروه کانونی با معلمان و دانش‌آموزان برای دریافت بازخوردهای کیفی درباره اثربخشی برنامه‌ها - تحلیل داده‌ها و تدوین گزارش نهایی شامل نقاط قوت، چالش‌ها و پیشنهادهای عملی به منظور بهینه‌سازی برنامه‌ها 	فعالیت‌های مهارتی / عملکردی
--	--

فصل ششم: پایش و پیش‌بینی تهدیدات شناختی

- مبانی و روش‌های پایش روندهای شناختی
- معرفی ابزارهای ساده رصد فضای مجازی مانند (Google Trends, ...)
- آینده‌پژوهی تهدیدات فرهنگی و اجتماعی نوپدید

– تدوین گزارش‌های هشدار برای کادر مدرسه

<p>– انجام رصد مستمر رسانه‌ها و فضای مجازی محلی و مستندسازی روندهای تهدید شناسی در قالب گزارش ماهانه</p> <p>– طراحی مدل عملی پایش تهدیدات شناختی متناسب با ظرفیت مدرسه و اجرای پایلوت آن با مشارکت دانش‌آموزان</p> <p>– تهیه پیش‌بینی تهدیدات آتی با تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده و تدوین توصیه‌های کاربردی برای کادر مدرسه</p>	<p>فعالیت‌های مهارتی / عملکردی</p>
--	------------------------------------

۳. مهارت‌های تدریس و تسهیل یادگیری:

تسهیلگر این دوره باید فراتر از یک مدرس، نقش یک راهبر کارگاه‌های عملی را ایفا کند. او باید با استفاده از روش‌های زیر، یادگیری عمیق را ممکن سازد:

روش مطالعه موردی: تحلیل عمیق و گروهی نمونه‌های واقعی از عملیات‌های جنگ شناختی.

یادگیری مبتنی بر سناریو: طراحی سناریوهای فرضی از تهدیدات شناختی در محیط مدرسه و تمرین واکنش به آن‌ها.

تسهیلگری مباحثات حساس: مدیریت گفتگوهای چالش‌برانگیز با حفظ احترام متقابل و ایجاد فضای امن برای ابراز نظرات متفاوت. بازخورد سازنده: ارائه بازخوردهای دقیق، عملی و مستند به پروژه‌ها و تحلیل‌های دانشجویان به منظور تقویت مهارت‌های ایشان.

۴. منابع و مراجع آموزشی و پایگاه‌های اطلاعاتی:

منابع اصلی: نیاز به تألیف منبع اختصاصی

منابع فرعی:

۱- برنال، آلونسو. (۱۴۰۲). جنگ شناختی: حمله به واقعیت و اندیشه (مترجم: محمدحسین قربانی زواره). تهران: انتشارات شناخت پژوه.

۲- مرکز صهبا. (۱۳۹۴). بصیرت و استقامت: بیانات مقام معظم رهبری درباره بصیرت و استقامت با ضمیمه فتنه. نوبت چاپ شانزدهم). تهران: مؤسسه فرهنگی هنری ایمان جهادی.

پایگاه‌های اطلاعاتی عمومی / تخصصی:

<http://www.defamoghaddas.ir/>

۵. ارزشیابی از یادگیری مهارتی و عملکردی:

ارزشیابی از این درس بر سنجش توانایی دانشجویان در تحلیل، طراحی و اجرای برنامه‌های بصیرت‌افزایی دفاعی متمرکز است. معلم از روش‌های ارزیابی مستمر شامل مشاهده مستقیم فعالیت‌های کارگاهی، تحلیل پروژه‌های دانشجویی و اجرای شبیه‌سازی‌های جنگ شناختی استفاده می‌کند تا مهارت‌های مقابله و خنثی‌سازی تهدیدات شناختی را به‌دقت بسنجد. ابزارهای سنجش شامل پرسشنامه‌های نگرشی، چک‌لیست‌های رفتاری و فرم‌های تحلیل محتوای شناختی مخرب است که تغییر نگرش، رفتار و مقاومت شناختی دانشجویان را ارزیابی می‌کند. بازخورد هدفمند و تحلیلی به دانشجویان ارائه می‌شود تا نقاط قوت و ضعف در فهم و

مهارت‌های دفاع شناختی شناسایی و اصلاح شود. علاوه بر آن، معیارهای کیفی مانند توانایی طراحی برنامه‌های بصیرت‌افزایی متناسب با محیط مدرسه و معیارهای کمی مرتبط با عملکرد در شبیه‌سازی‌ها، برای ارزیابی اثربخشی یادگیری به کار می‌رود. این فرآیند ارزشیابی، یادگیری فعال و مستمر را تضمین کرده و توانمندی دانشجویان را در مقابله هوشمندانه با جنگ شناختی ارتقاء می‌دهد.

۶. محیط اجرا/ امکانات مورد نیاز:

محیط اجرای درس باید فضایی کارگاهی، تعاملی، مجهز به امکانات فناوری نوین باشد تا دانشجویان بتوانند در قالب تیم‌های عملی و فعالیت‌های شبیه‌سازی، مهارت‌های تحلیلی و مقابله‌ای خود را توسعه دهند. سالن‌های مجهز به سامانه‌های چندرسانه‌ای، اینترنت پایدار و تجهیزات ضبط و پخش محتوا برای ارائه و تحلیل محتواهای شناختی مخرب ضروری است. همچنین فضای انعطاف‌پذیر برای اجرای بازی‌های نقش‌آفرینی و تمرین‌های گروهی، به همراه دسترس به منابع مکتوب و دیجیتال مرتبط با جنگ شناختی، باید فراهم باشد. بهره‌گیری از نرم‌افزارهای طراحی نقشه ذهنی (Mind Map) مانند XMind برای تحلیل ساختار پیام، و ابزارهای تولید محتوای ساده مانند Canva یا Powtoon برای تمرین عملی و ابزارهای سنجش نگرش، به تسهیل فرآیند یادگیری و ارزشیابی کمک می‌کند.

سرفصل درس: «پدافند غیرعامل و مدیریت بحران در مدرسه»

۱. معرفی درس و منطق تدوین آن:

درس «پدافند غیرعامل و مدیریت بحران در مدرسه» به منظور توانمند سازی دانشجویان دوره مهارت آموزی معلمي رشته آمادگی دفاعی با هدف حفاظت از جان دانش آموزان و کارکنان، و استمرار فعالیتهای آموزشی در شرایط بحرانی طراحی شده است. منطق تدوین این درس مبتنی بر ضرورت ارتقاء آمادگی و تقویت مهارت های تخصصی معلمان برای مقابله با طیف وسیعی از تهدیدات نوین (از حوادث طبیعی مانند زلزله و سیل گرفته تا بحران های سلامت عمومی (مانند همه گیری ها)، حوادث انسان ساخت (آتش سوزی، نشت مواد شیمیایی در آزمایشگاه) و حتی مخاطرات فضای مجازی که ایمنی روانی دانش آموزان را هدف قرار می دهد) در فضای مدرسه است که ایمنی و سلامت جامعه دانش آموزی را هدف قرار می دهد. این درس با رویکردی علمی، عملی و مهارتی، ضمن انتقال مفاهیم کلیدی پدافند غیرعامل و مدیریت بحران، بر بومی سازی آموزه های ایمنی و استانداردهای ملی در حوزه حفاظت از زیر ساخت های آموزشی تمرکز دارد. ساختار درس به گونه ای برنامه ریزی شده که از مبانی نظری پدافند غیرعامل آغاز شده، به تحلیل ریسک ها و آسیب پذیری های محیط مدرسه پرداخته و سپس به طراحی و اجرای برنامه های آمادگی و واکنش در شرایط اضطراری می پردازد. دانشجویان با بهره گیری از روش های فعال یادگیری و مانورهای تخصصی، مهارت های لازم برای شناسایی تهدیدات، تدوین طرح های واکنش اضطراری و مدیریت صحنه بحران مبتنی بر اصول علمی و تجربیات موفق را کسب می کنند. این امر به توسعه تفکر سیستمی، تقویت تاب آوری و افزایش قدرت واکنش سریع و مؤثر دانش آموزان منجر می شود. با توجه به اسناد بالادستی مانند «سیاست های کلی نظام در حوزه پدافند غیرعامل» و «سند تحول بنیادین آموزش و پرورش»، این درس تلاش می کند معلمان را در نقش پیشگامان تربیت نسلی آماده، مسئولیت پذیر و مقاوم در برابر بحران ها توانمند سازد. ارزشیابی مستمر و عملی درس نیز تضمین می کند که دانشجویان بتوانند مهارت های نظری و کاربردی را در محیط مدرسه به کار بندند و بازخوردهای اصلاحی مؤثری دریافت کنند. بدین ترتیب، این درس در راستای تحقق اهداف آموزش و پرورش و تربیت نسل جوانی آگاه، آماده و توانمند طراحی شده است که با افزایش آمادگی و هوشمندی، زمینه ساز امنیت پایدار فیزیکی، روانی و آموزشی کشور باشند.

جدول مشخصات درس	
<p>«پدافند غیرعامل و مدیریت بحران در مدرسه» «Passive Defense and Crisis Management in Schools»</p>	<p>ماهیت درس: تربیت ایمنی و حفاظتی</p>
<p>توانمندی های حرفه ای مورد انتظار</p> <p>در پایان یادگیری این درس مهارت آموز قادر خواهد بود:</p> <p>۱. توانایی تحلیل انتقادی حوادث واقعی در مدارس و شناسایی ریشه های نقاط ضعف و قوت ایمنی با استناد به شواهد</p>	<p>نوع آموزش: کارگاهی</p> <p>تعداد ساعات آموزشی: ۲۸</p> <p>پیش نیاز: -</p> <p>مدرس واجد شرایط:</p>

<p>۲. با استفاده از معیارهای علمی، مخاطرات و آسیب پذیری های محیط مدرسه را شناسایی و نمونه های متناسب با هر مدرسه را دسته بندی کند و گزارشی تدوین کند که شامل تحلیل عمیق و پیشنهادی برای کاهش اثرات منفی باشد.</p> <p>۳. با استفاده از روش های علمی، روندهای تهدیدات محیطی را رصد و تحلیل کند و در قالب گزارش های تخصصی، شاخص های کلیدی خطر را به زبان قابل فهم برای مدیران و معلمان ارائه دهد.</p> <p>۴. چرخه کامل مدیریت بحران (پیشگیری، آمادگی، مقابله، بازتوانی) را به صورت نمودار ترسیم کرده و در جلسات تخصصی آموزشی، نقش و تأثیر هر مرحله را بر فضای مدرسه با شواهد مستند توضیح دهد.</p> <p>۵. متناسب با بحران تحلیل شده، واکنش های اضطراری هدفمند (پناه گیری، خروج اضطراری، کمک های اولیه) و مبتنی بر اصول ایمنی پیشنهاد دهد و میزان کارآمدی آن ها را در کارگاه های آموزشی با مستندسازی نتایج ارائه کند.</p> <p>۶. محتوای چند رسانه ای و دیجیتال آموزشی (پوستر، کلیپ، اینفوگرافیک) تولید کند که در بازه زمانی کوتاه، قابلیت افزایش آمادگی دانش آموزان را در مواجهه با بحران ها داشته باشد و در کارگاه های مدرسه به اجرا درآید.</p> <p>۷. توانایی برقراری ارتباط مؤثر و آرامش بخش با دانش آموزان، والدین و سایر کارکنان در شرایط اضطراری</p> <p>۸. توانایی اجرای اصول اولیه حمایت روانی (کمک های اولیه روانی) برای دانش آموزان آسیب دیده یا مضطرب</p> <p>۹. توانایی ارزیابی اثربخشی برنامه های آمادگی (مانند مانورها) با استفاده از شاخص های کمی و کیفی و ارائه بازخورد سازنده برای بهبود.</p>	<p>- دارای مدرک تخصصی در علوم پدافند غیر عامل، مدیریت بحران، HSE^۱، یا علوم نظامی/دفاعی</p> <p>- تسلط بر مفاهیم پدافند غیرعامل، مدیریت بحران و تربیت ایمنی</p> <p>- تجربه تدریس و اجرای برنامه های فرهنگی-تربیتی و مانورهای ایمنی در مدارس</p> <p>ظرفیت کارگاه: حداکثر ۳۰ نفر</p>
---	--

۲. ساختار محتوای آموزشی و فعالیت های مرتبط:

فصل اول: مبانی و الگوهای پدافند غیرعامل

- تعاریف، اهداف و مؤلفه های پدافند غیرعامل
- تمایز پدافند غیرعامل با پدافند عامل و مدیریت بحران
- انواع پدافند غیرعامل (کالبدی، زیستی، سایبری، شیمیایی و...)
- نقش محیط های آموزشی در زنجیره دفاعی کشور
- نمونه های بومی و بین المللی از اجرای پدافند غیرعامل

^۱ مخفف Health, Safety and Environment به معنای سلامت، ایمنی و محیط زیست است.

فعالیت‌های مهارتی ^۱ /عملکردی ^۲	<ul style="list-style-type: none"> - بررسی نمونه‌های واقعی بحران‌های طبیعی و انسان‌ساخت در مدارس، استخراج نکات کلیدی و ارائه تحلیل کاربردی در قالب گزارش کوتاه. - تهیه نمودار ارکان پدافند غیرعامل در مدرسه با مشخص کردن نقاط تأثیرگذاری و روش‌های مقابله پیشنهادی.
--	---

فصل دوم: شناسایی و تحلیل مخاطرات شناختی در مدرسه

- شاخص‌های شناسایی مخاطرات (طبیعی، صنعتی، عمدی)
- طبقه‌بندی منابع تهدید در محیط پیرامونی مدرسه
- روش‌های ارزیابی ریسک و آسیب‌پذیری (فیزیکی، انسانی)
- اصول مکان‌یابی و طراحی ایمن فضاهای آموزشی
- مطالعه موردی از تهدیدات بومی و منطقه‌ای مدارس

فعالیت‌های مهارتی / عملکردی	<ul style="list-style-type: none"> - جمع‌آوری نمونه‌های مخاطرات بالقوه منطقه‌ای (سیل، زلزله، آلودگی صنعتی و...) و شناسایی عناصر آسیب‌پذیر در مدرسه. - تهیه فهرست معیارهای تشخیص فضاهای پرخطر و نایمن در مدرسه به کمک تحلیل نمونه‌ها. - تحلیل گروهی مخاطرات و طراحی واکنش‌های ایمنی و تربیتی متناسب با هر نوع تهدید. - برگزاری یک «پیاپی‌رومی ایمنی»^۳ در محوطه فرضی مدرسه (یا با استفاده از نقشه و تصاویر)، شناسایی نقاط پرخطر (مانند پله‌های بدون نرده، پریزهای برق معیوب، آزمایشگاه) و ارائه راه‌حل‌های کم‌هزینه و فوری
-----------------------------	---

فصل سوم: طراحی برنامه‌های آمادگی و واکنش اضطراری در مدرسه

- ضرورت تدوین برنامه واکنش در شرایط اضطراری (EOP)^۴
- اصول طراحی برنامه‌های آموزشی-ایمنی
- عناصر کلیدی در برنامه‌های آمادگی (تیم مدیریت بحران، تجهیزات، دستورالعمل‌ها)
- استفاده از ظرفیت‌های محیط آموزشی و محلی (هلال احمر، آتش‌نشانی)
- نمونه برنامه‌های موفق آمادگی در مدارس

فعالیت‌های مهارتی / عملکردی	<ul style="list-style-type: none"> - شناسایی منابع محتوایی مناسب برای تولید محتوای آموزشی-ایمنی و تهیه چارچوب پیشنهادی آموزش و فعالیت‌ها.
-----------------------------	--

^۱. Skill-Based Tasks

^۲. Performance-Based Tasks

^۳. Safety Walk

^۴. Emergency Operations Plan، برنامه عملیات اضطراری

- ارزیابی برنامه‌های موجود در مدرسه و ارائه پیشنهادهای اصلاحی جهت انطباق بیشتر با شرایط و فرهنگ مدرسه.	
--	--

فصل چهارم: مقابله و مدیریت صحنه بحران

- میانی مقابله (فرماندهی، ارتباطات، تریاژ)
- استراتژی‌های پناه‌گیری و خروج ایمن
- نقش تیم‌های واکنش سریع مدرسه (اطفاء حریق، کمک‌های اولیه)
- ظرفیت‌های روانی و اجتماعی در مدیریت بحران (حمایت روانی اولیه)
- تجربیات بومی و جهانی در مقابله با بحران در مدارس

- اجرای بازی‌های نقش‌آفرینی با موضوع مقابله با حوادث (آتش‌سوزی، زلزله) و تحلیل واکنش‌های دانشجویان در جلسات کارگاهی. - طراحی سناریوهای عملی (مانور) برای واکنش به تهدیدات و تولید پیام‌های مقابله‌ای جایگزین با مشارکت تیمی. - تهیه محتوای آموزشی دیجیتال (مثل کلیپ کوتاه یا پوستر) با محوریت اصول ایمنی برای استفاده در مدارس. - شبیه‌سازی یک «اتاق وضعیت» ساده در کلاس. یک سناریوی بحران (مثلاً گم‌شدن یک دانش‌آموز در اردو) به یک گروه داده می‌شود و آن‌ها باید با اطلاعات محدود، تصمیم‌گیری کرده، وظایف را تقسیم کنند و ارتباطات را مدیریت نمایند.	فعالیت‌های مهارتی / عملکردی
---	--------------------------------

فصل پنجم: ارزشیابی اثربخشی برنامه‌های آمادگی و ایمنی

- میانی ارزشیابی تربیتی برنامه‌های ایمنی و دفاعی
- شاخص‌ها و معیارهای سنجش اثربخشی مانورها

- طراحی و توزیع پرسشنامه کاربردی برای سنجش تغییرات دانش و رفتار دانش‌آموزان پس از اجرای برنامه‌های آمادگی. - برگزاری جلسات گروه کانونی با معلمان و دانش‌آموزان برای دریافت بازخوردهای کیفی درباره اثربخشی برنامه‌ها. - تحلیل داده‌ها و تدوین گزارش نهایی شامل نقاط قوت، چالش‌ها و پیشنهادهای عملی به منظور بهینه‌سازی برنامه‌ها. - نمایش فیلم یک مانور واقعی اجرا شده در یک مدرسه و نقد و بررسی عملکرد تیم‌ها بر اساس چک‌لیست‌های استاندارد ارزیابی	فعالیت‌های مهارتی / عملکردی
--	--------------------------------

فصل ششم: پایش و پیش‌بینی تهدیدات

- میانی پایش مستمر محیطی و شناسایی تهدیدات نوپدید

- شاخص‌ها و معیارهای سنجش تهدیدات آینده
- روش‌های گردآوری و تحلیل داده‌ها (رصد اخبار، گزارش‌های محلی)
- چرخه بهبود مستمر بر اساس نتایج پایش

<ul style="list-style-type: none"> - انجام رصد مستمر رسانه‌ها و فضای مجازی محلی و مستندسازی روندهای تهدیدشناسی در قالب گزارش ماهانه. - طراحی مدل عملی پایش تهدیدات متناسب با ظرفیت مدرسه و اجرای پایلوت آن با مشارکت دانش‌آموزان. - تهیه پیش‌بینی تهدیدات آتی با تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده و تدوین توصیه‌های کاربردی برای کادر مدرسه. 	<p>فعالیت‌های مهارتی / عملکردی</p>
--	--

۳. مهارت‌های تدریس و تسهیل یادگیری:

تدریس این درس مبتنی بر فلسفه یادگیری از طریق تجربه^۱ است. ما باور داریم که مهارت مدیریت بحران در کلاس درس و پشت میز آموخته نمی‌شود، بلکه از طریق شبیه‌سازی، ایفای نقش و حل مسئله واقعی درونی‌سازی می‌گردد. در تدریس این درس، استاد باید با بهره‌گیری از راهبردهای یادگیری فعال و مشارکتی، محیطی کارگاهی و مبتنی بر شبیه‌سازی خلق کند که مهارت‌آموزان را به تحلیل پیام‌ها و شبیه‌سازی موقعیت‌های بحرانی فرا خواند. استفاده از روش‌های یادگیری مبتنی بر پروژه (تدوین طرح واکنش اضطراری) و طراحی سناریوهای عملی (مانور)، فرصت تمرین کاربردی برای تدوین و اجرای برنامه‌های آمادگی و ایمنی را فراهم می‌آورد. استاد باید با هدایت جلسات بحث‌محور و بازخورد هدفمند، مهارت تفکر انتقادی و حل مسئله دانشجویان را تقویت کند. همچنین، به‌کارگیری فناوری‌های آموزشی و ابزارهای ارزیابی کیفی، روند سنجش اثربخشی یادگیری را دقیق و مستند سازد. استاد موظف است یک محیط یادگیری امن از نظر روانی ایجاد کند. با توجه به ماهیت استرس‌زای موضوعات، بحث‌ها به‌گونه‌ای هدایت می‌شوند که ضمن حفظ جدیت، از ایجاد اضطراب غیرضروری در دانشجویان جلوگیری شده و فرصت به اشتراک‌گذاری دغدغه‌ها و تجربیات فراهم باشد.

۴. منابع و مراجع آموزشی و پایگاه‌های اطلاعاتی:

منابع اصلی: نیاز به تألیف منبع اختصاصی

منابع فرعی:

۱. احمدی‌قلعه‌نوی، امیرحسین. (۱۴۰۳). مدیریت بحران در مدارس. تهران: انتشارات چشم‌انداز قطب.
۲. پیراسته، سعید، و دیگران. (۱۳۹۱). پدافند غیرعامل در مدرسه. تهران: انتشارات علم‌آفرین.
۳. آقامیری، سید صمد، و دیگران. (۱۳۹۲). راهنمای مربیان طرح ملی سلامت‌محور (دادرسی): دانش‌آموز آماده در روزهای سخت. تهران: مؤسسه آموزش عالی علمی-کاربردی هلال ایران (وابسته به جمعیت هلال‌احمر).

۱. Experiential Learning

۴. قموشی‌رامند، حسن. (۱۴۰۳). آموزش کمک‌های اولیه و مدیریت حوادث در مدارس ویژه (همکاران، اولیا و دانش‌آموزان). تهران: انتشارات ارشک.
۵. مظفری، مجتبی. (۱۳۹۲). مدیریت بحران در مدرسه. تهران: موسسه فرهنگی مدرسه برهان.
۶. اسکندری، حمید (۱۳۹۱). فرهنگ واژگان موضوعی پدافند غیرعامل، چاپ اول، تهران: بوستان حمید.
۷. جلالی فراهانی، غلامرضا. هاشمی فشارکی، سید جواد (۱۳۸۹). پدافند غیرعامل در آیینیه قوانین و مقررات، تهران: انتشارات نقش یاس.
۸. جلالی، غلامرضا (۱۳۹۰). پدافند غیرعامل و تهدیدات نوین، تهران: انتشارات بوستان حمید.

پایگاه‌های اطلاعاتی عمومی / تخصصی:

- <https://ndmo.ir>
- <https://pdrc.ir>
- <https://www.iiies.ac.ir>

۵. ارزشیابی از یادگیری مهارتی و عملکردی:

ارزشیابی از این درس بر سنجش توانایی دانشجویان در ارزیابی شرایط، تحلیل، تدوین و تنظیم برنامه‌ها و اجرای مؤثر اقدامات مرتبط با آمادگی و واکنش اضطراری متمرکز است. معلم از روش‌های ارزیابی مستمر شامل مشاهده مستقیم فعالیت‌های کارگاهی، تحلیل پروژه‌های دانشجویی (طرح واکنش اضطراری) و اجرای شبیه‌سازی‌های بحران (مانور) استفاده می‌کند تا مهارت‌های مقابله و مدیریت بحران را به‌دقت بسنجد. ابزارهای سنجش شامل پرسش‌نامه‌های دانشی، فهرست‌های رفتاری و فرم‌های ارزیابی عملکرد در مانور است که تغییر دانش، رفتار و آمادگی دانشجویان را ارزیابی می‌کند. بازخورد هدفمند و تحلیلی به دانشجویان ارائه می‌شود تا نقاط قوت و ضعف در فهم و مهارت‌های پدافند غیرعامل شناسایی و اصلاح شود.

فعالیت‌های اصلی در فرآیند ارزشیابی شامل موارد زیر است: مشارکت فعال در کارگاه‌ها و بحث‌های گروهی، تحلیل مطالعات موردی و نگارش گزارش‌های کوتاه، تدوین پروژه میان‌ترم با محوریت طرح واکنش اضطراری برای یک مدرسه فرضی، عملکرد در شبیه‌سازی و مانور نهایی، و آزمون پایانی برای سنجش مفاهیم کلیدی.

علاوه بر ارزیابی توسط استاد، از ابزارهایی مانند فهرست ارزیابی هم‌گروهی در فعالیت‌های گروهی و کار برگ‌های خودسنجی پس از هر مانور برای تعمیق یادگیری و تقویت تفکر انتقادی استفاده خواهد شد. این فرآیند ارزشیابی، یادگیری فعال و مستمر را تضمین کرده و توانمندی دانشجویان را در مقابله هوشمندانه با بحران‌ها ارتقاء می‌دهد.

۶. محیط اجرا/ امکانات موردنیاز:

محیط اجرای درس باید فضایی کارگاهی، تعاملی، مجهز به امکانات فناوری نوین باشد تا دانشجویان بتوانند در قالب تیم‌های عملی و فعالیت‌های شبیه‌سازی، مهارت‌های تحلیلی و مقابله‌ای خود را توسعه دهند. سالن‌های مجهز به سامانه‌های چندرسانه‌ای برای نمایش فیلم و تحلیل، فضای باز مناسب برای اجرای مانورهای پناه‌گیری و خروج اضطراری، و تجهیزات کمک‌های اولیه و اطفاء حریق آموزشی ضروری است. همچنین فضای انعطاف‌پذیر برای اجرای بازی‌های نقش‌آفرینی و تمرین‌های گروهی، به همراه

دسترسی به منابع مکتوب و دیجیتال مرتبط با پدافند غیرعامل، باید فراهم باشد. بهره‌گیری از نرم‌افزارهای تحلیل ریسک و ابزارهای سنجش آمادگی، به تسهیل فرآیند یادگیری و ارزشیابی کمک می‌کند. کلاس با چیدمان قابل تغییر (U شکل یا کارگروهی)، ویدئو فراتاب و تخته سفید، دسترسی به اینترنت برای نمایش فیلم و جستجو، کیت کمک‌های اولیه آموزشی، فضای باز یا سالن ورزشی برای اجرای مانورها، چند دستگاه کپسول آتش‌نشانی آموزشی (خاموش)، دسترسی به نرم‌افزارهای شبیه‌سازی ساده یا اپلیکیشن‌های مرتبط با ایمنی، و دوربین برای ضبط عملکرد دانشجویان در مانورها جهت بازبینی و تحلیل، از جمله امکاناتی هستند که در اجرای مؤثر این درس نقش کلیدی دارند.

سرفصل درس: «علوم و معارف دفاع مقدس و مقاومت»^۱

۱. معرفی درس و منطق تدوین آن:

در طول تاریخ، زیاده خواهی عده‌ای مستکبر، همواره باعث سلطه ناعادلانه و به استضعاف کشیدن دیگران شده است. در مقابل، دو راهبرد عمده در رویارویی با استکبار مطرح بوده که یکی خط «سازش و تسلیم» و دیگری «مقاومت و ظلم‌ناپذیری» است. تاریخ، نمونه‌های گوناگونی از رویارویی حق و باطل و مقاومت در برابر ظلم را ثبت کرده و حادثه عاشورا، نقطه عطفی در تاریخ اسلامی مقاومت به شمار می‌رود که الهام‌بخش دیگر حرکت‌های انقلابی پس از خود است. ظهور انقلاب اسلامی در امتداد فرهنگ عاشورا، نقطه عطف دیگری در تاریخ مقاومت بوده و الگوی بسیاری از حرکت‌های انقلابی معاصر قرار گرفته است. فتح‌الفتوح انقلاب اسلامی ایران، تربیت نسلی باایمان راسخ و شهادت‌طلب بوده و دفاع مقدس هشت‌ساله، الگویی بی‌بدیل از رفتار اجتماعی و سیاسی در قالب دفاع از ارزش‌های اصیل اسلامی به نمایش گذاشت.

فرهنگ دفاع مقدس و مقاومت به‌مثابه ذخیره تربیتی راهبردی در جنگ فرهنگ‌ها تلقی می‌شود که ارزش‌هایی چون «حق‌محوری»، «ظلم‌ناپذیری»، «خودباوری»، «جهاد»، «ایثار» و «ایمان» را در ساحت‌های گوناگون زندگی پدیدار ساخته و الگویی برای تربیت نسل مجاهد انقلابی فراهم آورده است. از این رو، دانشگاه فرهنگیان به‌عنوان مرکز تربیت نیروی انسانی تراز آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران، نباید از این ظرفیت عظیم در برنامه درسی خود غافل باشد.

این سرفصل درسی درصدد است تا ضمن تبیین مفاهیم اساسی فرهنگ مقاومت، با مرور تجربه دفاع مقدس و ارائه بینشی روشن از واقعیت‌های آن، از منظر فرازین به «مطالعه درباره دفاع مقدس» همت بگمارد و با روایت ارزش‌های خودسازانه و دگرسازانه تجلی‌یافته میان فرماندهان، رزمندگان و کنشگران این حماسه شگرف و انعکاس آن در تشکیل جبهه جهانی مقاومت، بستر لازم را برای تحقق شایستگی‌ها و شکل‌گیری هویت معلم مجاهد انقلابی فراهم نماید. بدون اغراق می‌توان گفت این درس، نه تنها یک واحد درسی، بلکه سنگری برای پاسداری از هویت ملی و اعتقادی نسل‌های آینده و پلی میان گذشته‌ای پرافتخار و آینده‌ای روشن است که با خون شهیدان و ایثار مجاهدان این سرزمین بنا شده و امروز، وظیفه انتقال آن بر عهده معلمان آینده است. کسی که علوم و معارف دفاع مقدس و مقاومت را فرا می‌گیرد، نه تنها یک آموزگار، بلکه یک الهام‌بخش خواهد بود؛ فردی که می‌تواند با قدرت کلام و عمق اندیشه خود، دانش‌آموزان را از سطح شنیدن به مرحله باور و عمل برساند. این درس، فرصتی است برای آموختن این حقیقت که عزت و امنیت یک ملت، محصول ایثار و پایداری است و وظیفه هر نسل، حفظ و گسترش این فرهنگ در بستر اجتماعی و تربیتی است؛ معلمانی که این مفاهیم را درک کنند، نه تنها در کلاس‌های درس، بلکه در متن جامعه نقش‌آفرین خواهند بود و پیام مقاومت را به نسل‌های آینده منتقل خواهند کرد. این رسالت، عهدی مقدس و مسئولیتی عظیم است که باید با ایمان، بصیرت و عشق به آرمان‌های دفاع مقدس ادا شود تا روح ایثار و جهاد در نسل‌های آینده زنده بماند و پرچم مقاومت را در قلب‌ها برافراشته نگاه دارد؛ معلمی که این ارزش‌ها را انتقال دهد، نه تنها تاریخ را روایت می‌کند، بلکه آینده‌ای را می‌سازد که در آن، عزت و سربلندی یک ملت جاودان خواهد ماند.

^۱ بر اساس مفاد مصوبات جلسه شماره ۸۹۰ شورای عالی انقلاب فرهنگی، درس «علوم و معارف دفاع مقدس و مقاومت» باید با محوریت «بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس و مقاومت»، در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور اجرا گردد.

حمید جدیدی
رئیس‌ماده تخصصیات آموزش و تربیت معلمان معارف و معنویت

<p style="text-align: center;">«علوم و معارف دفاع مقدس و مقاومت» «Sciences and Teachings of the Holy Defense and Resistance»</p>	<p>مشخصات درس</p>
<p style="text-align: center;">توانمندی های حرفه ای مورد انتظار</p> <p>در پایان یادگیری این درس مهارت آموز رشته آمادگی دفاعی قادر خواهد بود:</p> <ol style="list-style-type: none"> ۱. با مطالعه اسناد و تحلیل های ژئوپلیتیکی، موقعیت ایران اسلامی را در منطقه بررسی کند و این مفاهیم را به صورت ساده و کاربردی برای دانش آموزان توضیح دهد. ۲. با مطالعه تطبیقی اسناد تاریخی، تأثیر قراردادهای مرزی بر امنیت ملی ایران را توضیح دهد و با اجرای نمایش های تاریخی در کلاس، فهم دانش آموزان را نسبت به این موضوع تقویت کند. ۳. شاخص های سیاسی، نظامی و اقتصادی مؤثر در آغاز جنگ را ارزیابی کند، راهبردهای دشمن را واکاوی کند و شیوه های تدریس این مباحث در قالب مطالعات امنیتی و سیاسی را تدوین نماید. ۴. با تحلیل نقش امام خمینی (ره) در هدایت دفاع مقدس، ویژگی های الگوی مدیریتی ایشان از جمله وحدت فرماندهی، اعتماد به جوانان و تلفیق ایمان با اقتدار نظامی را شناسایی و تبیین کند. ۵. نقش مردم و نیروهای مسلح را در پایداری دفاع مقدس تحلیل و شیوه های بسیج مردمی را بررسی کند. ۶. با تحلیل روند پایان جنگ و پذیرش قطعنامه ۵۹۸، پیامدهای آن را بر امنیت ملی ارزیابی کند و با بررسی نقش بازسازی کشور، ارتقای توان دفاعی و مدیریت تهدیدات پسا جنگی، دانش آموزان را نسبت به اهمیت حفظ اقتدار ملی و تقویت روحیه مقاومت آگاه سازد. ۷. با بررسی خاطرات و مستندات رزمندگان، نقش مردم در دفاع مقدس را تشریح کند و دانش آموزان را به مشارکت در بازسازی وقایع جنگ از طریق نمایش های آموزشی و روایت پژوهی ترغیب نماید. ۸. با بررسی دستاوردهای دفاع مقدس و مقاومت، تأثیر آن ها را بر استقلال ملی، هویت فرهنگی، پیشرفت های نظامی، تحولات منطقه ای و دیپلماسی جهانی تحلیل کند و با استفاده از مطالعات تاریخی، تحلیل های تطبیقی و ... زمینه انتقال این ارزش ها به نسل های آینده را فراهم کرده و روحیه ایثار و خودباوری را تقویت نماید. ۹. با فرهنگ دفاع مقدس و مقاومت انس بگیرد و مجموعه شایستگی های لازم برای شکل گیری هویت معلم مجاهد انقلابی را کسب و درونی نماید. ۱۰. روش های ترویج فرهنگ دفاع مقدس و مقاومت (روایت پژوهشی و شهید پژوهی) را فرا گرفته و یک پروژه پژوهشی متناسب با روش های مذکور تدوین و تنظیم نماید. ۱۱. رفتار سازمان های بین المللی در دوران جنگ را نقد کند و پیامدهای آن بر استقلال سیاسی ایران را تحلیل نماید. ۱۲. محتوای چند رسانه ای (پوستر، اینفوگرافی، پادکست) را با خلاقیت، انسجام و دقت علمی تولید کند و در انتقال ارزش های دفاع مقدس به دانش آموزان به صورت مؤثر بکار گیرد. 	<p>ماهیت درس: تربیت هویتی - ملی و دینی</p> <p>نوع آموزش: کارگاهی</p> <p>تعداد ساعات آموزشی: ۳۰ استاد</p> <p>م تخصص برای تدریس: اعضای هیئت علمی و اساتید دانشگاه فرهنگیان پس از گذراندن دوره توانمندسازی ویژه دانشگاه فرهنگیان و دریافت مجوز تدریس از بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش های دفاع مقدس و مقاومت</p>

حمید جدری

رئیس سازمان تحقیقات آموزش و ترویج پژوهش های معلمان مدارس متوسط

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل ۱: کلیات، تبیین مفاهیم جنگ و دفاع

- هدف و ضرورت ارائه درس به دانشجویان
- مفهوم شناسی جنگ و جهاد، دفاع، پیروزی و شکست، استکبار و استضعاف، راهبرد سازش و مقاومت (سخت و نرم)، انقلابی گری و تربیت انقلابی
- مبانی گفتمان دفاع مقدس و مقاومت
- علل و عوامل وقوع جنگ‌ها

<ul style="list-style-type: none"> - ترسیم شبکه مفهومی ارتباط میان مفاهیم بنیادین دفاعی - تدوین سناریوی آموزشی برای آموزش صلح پایدار در چارچوب دفاع هوشمند - بازنمایی تفاوت‌های معناشناختی «جهاد»، «دفاع» و «مقاومت» در گفتمان انقلاب اسلامی و مقاومت - نگارش بیانیه تحلیلی-ارزشی با استناد به مبانی گفتمان دفاع مقدس و مقاومت - سازمان‌دهی نشست علمی با حضور دانشجویان برای بررسی چالش‌های تربیت انقلابی در فضای مجازی 	<p>فعالیت‌های مهارتی^۱/عملکردی^۲</p>
--	--

فصل ۲: تبیین جایگاه مهم و استراتژیک ایران در غرب آسیا و معادلات جهانی

- آشنایی با جغرافیای غرب آسیا
- جایگاه مهم و استراتژیک ایران در منطقه و جهان (گذشته، حال و آینده)
- آشنایی با جغرافیا و مناطق مرزی جمهوری اسلامی ایران و عراق
- آشنایی با خلیج فارس

<ul style="list-style-type: none"> - طراحی نقشه تحلیلی از ساختار ژئوپلیتیکی غرب آسیا با جانمایی کانون‌های قدرت، نقاط بحرانی و مسیرهای تنش - ساخت نمودار هم‌پوشانی عوامل فرهنگی، مذهبی، اقتصادی و امنیتی در تحولات منطقه‌ای با استفاده از داده‌های واقعی - تدوین پروفایل قدرت ملی ایران در چهار بُعد سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و دفاعی در قالب پوستر یا ارائه گروهی - ترسیم نقشه نقاط قوت و آسیب‌پذیر مرزهای غربی ایران با تحلیل کاربردی در چارچوب دفاع سرزمینی - اجرای تحلیل گروهی از رقابت‌های منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای در خلیج فارس با تدوین جدول منافع ملی ایران در هر سناریو 	<p>فعالیت‌های مهارتی/عملکردی</p>
---	----------------------------------

^۱. Skill-Based Tasks

^۲. Performance-Based Tasks

حمید جدیری
رئیس‌مدان تربیت، آموزش و تربیت‌های نظامی و سلامت

<p>– مشارکت در گروه‌های بحث و تدوین تو صیه‌های آموزشی برای دانش‌آموزان در زمینه‌ی «استراتژی ایران در منطقه پس از درگیری‌های ۲۰۲۵»</p>	
---	--

فصل ۳: مناقشات مرزی ایران و همسایه غربی از دولت عثمانی تا قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر

- بررسی مناقشات امپراتوری عثمانی و دولت صفویه
- علل جنگ‌های ۲۴ گانه ایران و عثمانی
- تاریخچه تشکیل کشور عراق
- قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر
- بررسی مناقشات مرزی تا پیروزی انقلاب اسلامی

<p>– طراحی نمودار مقایسه‌ای اهداف سیاسی و اقتصادی دو امپراتوری در مناقشات مرزی همراه با تحلیل نقاط قوت و ضعف راهبردی</p> <p>– اجرای شبیه‌سازی مذاکرات مرزی ایران و عراق پیش از قرارداد ۱۹۷۵ در قالب نقش‌آفرینی گروهی با هدف تمرین حل مناقشه</p> <p>– ترسیم نقشه مسیرهای استراتژیک مرزهای غربی ایران و علامت‌گذاری نقاط آسیب‌پذیر امنیتی با تحلیل میدانی</p> <p>– تهیه جدول دسته‌بندی عوامل سیاسی، اقتصادی، مذهبی و نظامی منجر به جنگ‌های ۲۴ گانه همراه با مستندات تاریخی</p> <p>– ترسیم نقشه تحول مرزهای عراق از دوره عثمانی تا استقلال و تحلیل تأثیر آن بر امنیت مرزهای غربی ایران در قالب ارائه تصویری</p> <p>– تحلیل محتوای قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر و تدوین گزارش ارزیابی نقاط قوت و ضعف آن همراه با پیشنهادهای عملی برای تقویت ثبات مرزی</p>	<p>فعالیت‌های مهارتی/عملکردی</p>
---	----------------------------------

فصل ۴: بررسی وضعیت ایران و رژیم بعث در آستانه جنگ تحمیلی و علل، اهداف و زمینه‌های تجاوز رژیم بعث

- بررسی وضعیت‌های سیاسی، اقتصادی، نظامی، امنیتی، فرهنگی و اجتماعی (داخلی و بین‌المللی) جمهوری اسلامی ایران و رژیم بعث صدام در آستانه جنگ تحمیلی
- علل زمینه‌ساز تهاجم رژیم بعث صدام
- اهداف کلی (راهبردی و عملیاتی) رژیم بعث صدام
- تمهیدات و مقدمه سازی رژیم بعث صدام برای تهاجم به جمهوری اسلامی ایران شامل اقدامات سیاسی، فرهنگی، نظامی و امنیتی

حمید جدیری

رئیس سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج پژوهش‌های دفاعی و امنیتی

<ul style="list-style-type: none"> - طراحی جدول زمانی روایت تاریخی بحران ایران و عراق پس از انقلاب و ارائه آن در قالب پوستر یا ارائه کلاسی - تهیه نمودار مقایسه‌ای ساختار قدرت، اقتصاد، توان نظامی و چالش‌های امنیتی ایران و عراق در آستانه جنگ - ترسیم نقشه اهداف میدانی رژیم بعث در آغاز جنگ با نمایش مناطق هدف، منابع حیاتی و مسیرهای عملیاتی - تولید محتوای تحلیلی درباره سازوکارهای داخلی و بین‌المللی رژیم بعث برای م شروع سازی جنگ در قالب مقاله یا ارائه گروهی 	<p>فعالیت‌های مهارتی/عملکردی</p>
--	--------------------------------------

فصل ۵: تجاوز سراسری و اشغال مناطقی از کشور، نقش رهبری حضرت امام (ره)، مقاومت مردمی و نیروهای مسلح

- تهاجم گسترده هوایی ارتش بعث صدام
- تهاجم سراسری و عبور از مرزهای بین‌المللی و آغاز تجاوز
- جنایات صدام در مناطق اشغالی و آثار تهاجم
- نقش رهبری حضرت امام خمینی (ره) در تقویت بنیه دفاعی پس از پیروزی انقلاب اسلامی و تدابیر و رهنمودهای ایشان در مقابله با تهاجم رژیم بعث صدام
- مقاومت مردمی در جلوگیری از پیشروی دشمن
- اقدامات نیروهای مسلح در مقابل تجاوز رژیم بعث صدام

<ul style="list-style-type: none"> - طراحی پوستر آموزشی درباره تجاوز ارتش عراق به خاک ایران با نمایش گرافیکی نقشه مرزها، نمودار زمانی حمله، و نقل قول‌هایی از اسناد حقوقی بین‌المللی برای تبیین ابعاد حقوقی و نظامی تجاوز - برپایی نمایشگاه کلاسی از آثار اشغال مناطق ایران با گردآوری عکس‌ها، خاطرات، آمار مهاجرت، و گزارش‌های مستند درباره تخریب و جنایات‌های ارتش بعث - اجرای سخنرانی کوتاه با محوریت رهنمودهای امام خمینی (ره) با استناد به منابع معتبر و تحلیل تأثیر این رهنمودها بر انسجام ملی و بسیج مردمی در قالب ارائه شفاهی یا ویدئویی - طراحی نقشه عملیاتی از روند بازپس‌گیری مناطق اشغالی با ترسیم مسیر عملیات‌های بزرگ - نمایش نقش ارتش، سپاه و نیروهای مردمی، و تحلیل نقاط عطف در تثبیت جبهه - طراحی یک مدل فرضی از مقاومت مردمی با استفاده از داده‌های واقعی تاریخی 	<p>فعالیت‌های مهارتی/عملکردی</p>
--	--------------------------------------

فصل ۶: متوقف کردن متجاوز، آزادسازی مناطق اشغالی، تعقیب و تنبیه متجاوز

- توقف و تثبیت پیشروی دشمن
- تلاش‌های ناموفق برای عقب راندن دشمن
- عزل بنی‌صدر از فرماندهی کل قوا و ایجاد وحدت در فرماندهی جنگ
- عملیات‌های محدود موفق و تقویت روحیه مدافعان

حمید جدیری
رئیس سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج پژوهش‌های دفاعی و امنیت

- آزادسازی مناطق اشغالی
- چرایی ادامه جنگ بعد از آزادسازی خرمشهر
- دلایل ورود به خاک عراق

<ul style="list-style-type: none"> - تحلیل گزارش‌های نظامی و دفاعی ایران برای تحلیل نحوه توقف پیشروی ارتش بعث در روزهای آغاز جنگ، و شناسایی عوامل مؤثر در تثبیت خطوط مقدم - بررسی دلایل ناکامی عملیات‌های نظامی اولیه ایران در بازپس‌گیری مناطق اشغالی، با تمرکز بر عوامل مؤثر مانند ضعف در فرماندهی، ناهماهنگی نیروها، کمبود تجهیزات و محدودیت‌های اطلاعاتی - تدوین گزارش تحلیلی درباره تغییر ساختار فرماندهی پس از عزل بنی صدر و تأثیر آن بر انسجام عملیاتی - بازسازی روند آزادسازی مناطق اشغالی با تمرکز بر طراحی، اجرا و پیامدهای نظامی و سیاسی عملیات‌های بزرگ - مصاحبه میدانی با شاهدان مقاومت مردمی و تدوین گزارش تحلیلی - شبیه‌سازی مراحل طراحی، اجرا و پیامدهای عملیات‌های بزرگ آزادسازی مناطق اشغالی با تمرکز بر عملیات‌های ثامن‌الائمه، طریق‌القدس و فتح‌المبین 	<p>فعالیت‌های مهارتی/عملکردی</p>
--	--------------------------------------

فصل ۷: جنایات جنگی رژیم بعث صدام (جنگ شهرها، حملات شیمیایی و جنگ نفت‌کش‌ها و رفتار با اسرای ایرانی)

- جنگ شهرها (مراحل بمب باران و موشک‌باران شهرها توسط رژیم بعث صدام اهداف رژیم بعث عراق در حمله به شهرها و منابع حیاتی و حساس) میزان تلفات وارده در اثر بمب باران و موشک‌باران
- حملات شیمیایی (انواع گازهای شیمیایی: مراحل استفاده رژیم بعث صدام از عوامل شیمیایی و اهداف آن در حمله به جبهه‌های نبرد و شهرها) میزان تلفات جمهوری اسلامی ایران در جنگ شیمیایی
- جنگ نفت‌کش‌ها (اهداف رژیم بعث عراق در حمله به شناورهای، چگونگی حمله به جزایر خارک پیری و تضعیف قدرت اقتصادی حضور آمریکا در خلیج فارس در پشتیبانی از رژیم بعث عراق) میزان خسارت به شناورها و سکوها نفتی جمهوری اسلامی ایران
- رفتار با اسرای ایرانی

<ul style="list-style-type: none"> - بازسازی مسیرهای حمله موشکی به یک شهر (مثل دزفول) روی نقشه، همراه با نشان‌گذاری مناطق هدف و درج آمار تلفات در هر منطقه - بررسی وضعیت اسرای ایرانی در دوران جنگ، تحلیل رفتار رژیم بعث با اسرا از منظر حقوق بشر و کنوانسیون‌های بین‌المللی، و مستندسازی روایت‌های آزادگان از دوران اسارت - تحلیل حمله شیمیایی به شهر سردشت از سه منظر: نوع گاز، علائم بالینی، پیامدهای حقوقی و بین‌المللی 	<p>فعالیت‌های مهارتی/عملکردی</p>
--	--------------------------------------

حمید جدری

رئیس‌ماده تخصصی، آموزش و تربیت معملی، دفاع مقدس و سلامت

<ul style="list-style-type: none"> - طراحی یک بروشور آموزشی درباره گازهای شیمیایی استفاده شده در جنگ، مجروحین شیمیایی، علائم جسمی قربانیان، و پیامدهای بلندمدت - انتخاب یک آزاده و تدوین روایت مستند از دوران اسارت با تمرکز بر شرایط اردوگاه و رفتار رژیم بعث - طراحی یک اینفوگرافیک شامل مسیرهای صادرات نفت ایران، نقاط هدف گیری شده توسط عراق (مثل خارک و سیری)، میزان خسارت به سکوها و شناورها، و نقش آمریکا در پشتیبانی از رژیم بعث در خلیج فارس 	
--	--

فصل ۸: نقش سازمان ملل، قدرت‌ها و سازمان‌های منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای در دوران دفاع مقدس

- آشنایی با سازمان ملل متحد و نقش آن در حفظ صلح و امنیت بین‌المللی
- بررسی قطعنامه‌های صادره سازمان ملل در دوران دفاع مقدس
- مفاد قطعنامه ۵۹۸ و شرایط و فرآیند صدور آن و برخورد اولیه جمهوری اسلامی ایران با این قطعنامه
- مقایسه رفتار دوگانه سازمان ملل متحد و صدور قطعنامه در جنگ رژیم بعث صدام علیه جمهوری اسلامی ایران و کویت
- نقش کشورهای بلوک غرب (آمریکا اروپا و ...)
- نقش کشورهای بلوک شرق (شوروی سابق، چین و اروپای شرقی و ...)
- نقش کشورهای عربی منطقه و فرا منطقه‌ای
- نقش سازمان‌های منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای (جنبش عدم تعهد، کنفرانس اسلامی، اتحادیه عرب و شورای همکاری خلیج فارس و ...)

<ul style="list-style-type: none"> - طراحی و ارائه یک اینفوگرافی درباره نقش سازمان ملل و قطعنامه‌های صادره در جنگ تحمیلی رژیم بعث صدام علیه ایران - تهیه و تحلیل جدول مقایسه‌ای قطعنامه‌های صادره در هشت سال دفاع مقدس و جنگ کویت - تدوین و ارائه خلاصه تحلیلی از مفاد قطعنامه ۵۹۸ همراه با نقد تربیتی و سیاسی - اجرای یک میزگرد کلاسی درباره رفتار دوگانه سازمان ملل با مشارکت فعال مهارت‌آموزان در دوران دفاع مقدس و ادامه این روند دوگانه تا امروز - طراحی یک سناریوی آموزشی برای دانش‌آموزان درباره نقش کشورهای غربی در جنگ تحمیلی - تهیه نقشه سیاسی و تحلیل مواضع کشورهای بلوک غرب و شرق در قالب ارائه گروهی 	<p>فعالیت‌های مهارتی/عملکردی</p>
---	----------------------------------

فصل ۹: چگونگی پایان یافتن جنگ، پذیرش قطعنامه ۵۹۸ از سوی ایران و حمله مجدد صدام

- عملیات‌های تأثیرگذار سال‌های پایانی جنگ
- دلایل پذیرش قطعنامه ۵۹۸ توسط جمهوری اسلامی ایران
- تهاجم مجدد رژیم بعث صدام پس از پذیرش قطعنامه ۵۹۸ توسط جمهوری اسلامی ایران
- تأثیر پیام حضرت امام (ره) و حضور ریاست جمهوری اسلامی ایران (حضرت آیت‌الله خامنه‌ای) در جبهه‌های جنوب بر حضور نیروهای مردمی

حمید جدری
رئیس‌مدان تحقیقات، آموزش و تربیت مدرسین و معلمان

- تهاجم منافقین (فروغ جاویدان) و عملیات مرصاد
- پذیرش رسمی قطعنامه ۵۹۸ از سوی صدام
- اعلام آتش بس ۲۹ مرداد ۱۳۶۷

<ul style="list-style-type: none"> - طراحی جدول تحلیلی از عملیات‌های تأثیرگذار سال‌های پایانی جنگ با تمرکز بر اهداف، نتایج و پیامدهای نظامی - تدوین گزارش گروهی درباره دلایل سیاسی، نظامی، اقتصادی و اجتماعی پذیرش قطعنامه ۵۹۸ توسط جمهوری اسلامی ایران - بازسازی سناریوی تهاجم مجدد رژیم بعث پس از پذیرش قطعنامه با ترسیم مسیرهای عملیاتی و تحلیل واکنش‌های دفاعی - تولید پوستر آموزشی از پیام حضرت امام (ره) و حضور ریاست جمهوری اسلامی ایران در جبهه‌ها و تأثیر آن بر بسیج مردمی - طراحی نمایش کوتاه یا روایتگری گروهی از عملیات مرصاد و شکست منافقین در تهاجم فروغ جاویدان - ترسیم نقشه زمانی روند پذیرش رسمی قطعنامه ۵۹۸ از سوی صدام و اعلام آتش بس تا ۲۹ مرداد ۱۳۶۷ 	<p>فعالیت‌های مهارتی/عملکردی</p>
---	--------------------------------------

فصل ۱۰: دلایل و عوامل پیروزی جمهوری اسلامی ایران در دفاع مقدس

- دلایل پیروزی جمهوری اسلامی ایران
- عوامل و دلایل پیروزی جمهوری اسلامی ایران از دیدگاه حضرت امام (ره) و مقام معظم رهبری
- تدابیر و ابتکارات فرماندهان
- ایمان، ایثار، فداکاری و شهادت‌طلبی و نقش بسیج مردمی، پشتیبانی‌های مردم، وحدت و انسجام ملی

<ul style="list-style-type: none"> - طراحی نمای شگانه چندرسانه‌ای با محوریت دلایل پیروزی جمهوری اسلامی ایران، شامل پوستر، کلیپ، نقل قول‌های تاریخی و نقشه‌های عملیاتی - تدوین و اجرای یک میزگرد تحلیلی با موضوع «نگاه راهبردی امام خمینی (ره) و رهبر معظم انقلاب به پیروزی در جنگ» با مشارکت گروهی و ارائه مستندات - تولید پادکست یا ویدئوی آموزشی درباره تدابیر و ابتکارات فرماندهان دفاع مقدس با استفاده از روایت‌های میدانی و تحلیل‌های نظامی - طراحی سناریوی تعاملی با محوریت نقش ایمان، ایثار، فداکاری و وحدت ملی در پیروزی جنگ (مانند شبیه‌سازی تصمیم‌گیری در شرایط بحرانی) - نگارش مقاله تحلیلی گروهی با عنوان «نقش بسیج مردمی و پشتیبانی‌های مردمی در تغییر موازنه جنگ» همراه با ارائه در کلاس 	<p>فعالیت‌های مهارتی/عملکردی</p>
---	--------------------------------------

حمید جدیری

رئیس‌مدان تحقیقات، آموزش و تربیت مدرسین هیأت‌مدیس و معاونت

<ul style="list-style-type: none"> - طراحی نقشه مفهومی از عوامل پیروزی جمهوری اسلامی ایران با دسته‌بندی در سطوح راهبردی، عملیاتی و فرهنگی - اجرای نمایش کوتاه یا روایتگری زنده از یک صحنه واقعی اینار و فداکاری رزمندگان با هدف انتقال مفاهیم تربیتی به مخاطب 	
---	--

فصل ۱۱: جبهه جهانی مقاومت

- تغییرات جغرافیایی در غرب آسیا در صدسال اخیر و پیامدهای آن
- بررسی علل و عوامل تجزیه کشورهای اسلامی به‌ویژه امپراتوری عثمانی
- نقش استکبار در پیدایش رژیم صهیونیستی و پیامدهای آن، فرآیند سازش سلطه فرهنگی ریشه‌ها و زمینه‌های پیدایش اندیشه مقاومت
- نقش انقلاب اسلامی در ایجاد و رشد اندیشه مقاومت
- دفاع مقدس و توسعه اندیشه و روش‌های مقاومت در جهان
- طرح‌های آمریکا برای تغییرات جغرافیایی در غرب آسیا (نظریه برخورد تمدن‌ها، خاورمیانه بزرگ و ...)
- اهداف پنهان و آشکار استکبار و نقش بازیگران محلی، منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای در غرب آسیا
- روند توسعه انقلاب اسلامی در کشورهای مختلف در تقابل با استکبار
- مقاومت اسلامی در منطقه غرب آسیا
- مقاومت در سایر نقاط جهان
- نتایج مقاومت در غرب آسیا تاکنون
- عوامل پیروزی در جنگ مقابل استکبار در جغرافیای مقاومت

<ul style="list-style-type: none"> - طراحی نقشه تحلیلی از تغییرات جغرافیایی غرب آسیا در صدسال اخیر با نمایش پیامدهای سیاسی و امنیتی آن - تدوین جدول علل و عوامل تجزیه کشورهای اسلامی با تمرکز بر فروپاشی امپراتوری عثمانی و نقش قدرت‌های استعماری - تولید کلیپ یا پوستر آموزشی درباره نقش استکبار در پیدایش رژیم صهیونیستی و سازوکارهای سلطه فرهنگی - تدوین مقاله گروهی درباره نقش انقلاب اسلامی در شکل‌گیری و گسترش گفتمان مقاومت در منطقه - تحلیل تطبیقی طرح‌های آمریکا برای تغییر جغرافیای سیاسی منطقه (برخورد تمدن‌ها، خاورمیانه بزرگ) در قالب ارائه گروهی - طراحی سناریوی آموزشی درباره اهداف پنهان و آشکار استکبار و نقش بازیگران منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای در غرب آسیا 	<p>فعالیت‌های مهارتی/عملکردی</p>
---	--------------------------------------

محمد حدادی
رئیس دانش‌آموزان، آموزش و تربیت معلم، دبیران و معلمان

<ul style="list-style-type: none"> - تدوین پرونده تحلیلی از روند توسعه انقلاب اسلامی در کشورهای مختلف با تمرکز بر ابزارهای فرهنگی، رسانه‌ای و سیاسی - تدوین گزارش تحلیلی از نتایج مقاومت در غرب آسیا تاکنون با تمرکز بر دستاوردهای سیاسی، نظامی و فرهنگی - طراحی مدل مفهومی از عوامل پیروزی در جنگ‌های مقاومت با استناد به تجربه‌های میدانی و آموزه‌های انقلاب اسلامی 	
--	--

فصل ۱۲: جنگ تحمیلی ۱۲ روزه استکبار علیه مردم قهرمان ایران

- تقابل حق و باطل
- دشمنی صهیونیست‌ها با ایران اسلامی مقتدر
- نقش جمهوری اسلامی ایران در محور مقاومت و امنیت منطقه‌ای
- حمله رژیم صهیونیستی با پشتیبانی آشکار استکبار جهانی
- پاسخ کوبنده نیروهای مسلح، اتحاد و انسجام ملی
- نقش فرماندهی معظم کل قوا و مقام معزز رهبری (مدظله‌العالی) در جنگ تحمیلی ۱۲ روزه

<ul style="list-style-type: none"> - طراحی پوستر آموزشی با عنوان «تقابل حق و باطل» با استفاده از آیات قرآنی، بیانات رهبری، و نمادهای مقاومت برای نصب در کلاس درس - تولید کلیپ کوتاه یا پادکست گروهی درباره دشمنی رژیم صهیونیستی با ایران اسلامی و بازنمایی آن در رسانه‌های غربی، قابل ارائه به دانش‌آموزان - ترسیم نقشه راهبردی نقش ایران در محور مقاومت با نمایش مناطق نفوذ، پیوندهای منطقه‌ای و تأثیرگذاری بر امنیت منطقه‌ای - شبیه‌سازی حمله رژیم صهیونیستی با پشتیبانی استکبار جهانی در قالب سناریوی عملیاتی و ایفای نقش تیم‌های دیپلماتیک، نظامی و رسانه‌ای - طراحی اینفوگرافی از پاسخ نیروهای مسلح و اتحاد ملی با استفاده از تصاویر، آمار، و بیانات فرماندهان برای آموزش مفاهیم انسجام ملی - تهیه جدول تصمیمات کلیدی فرماندهی معظم کل قوا در جنگ ۱۲ روزه و تحلیل نقش رهبری در مدیریت بحران و هدایت راهبردی - اجرای میزگرد تحلیلی با موضوع «جنگ ۱۲ روزه؛ آزمون اقتدار ملی» با مشارکت فعال مهارت‌آموزان و ارائه نتایج در قالب گزارش آموزشی 	<p>فعالیت‌های مهارتی/عملکردی</p>
---	----------------------------------

فصل ۱۳: نتایج و دستاوردهای دفاع مقدس و مقاومت

- دستاوردهای داخلی
- پیشرفت در صنایع دفاعی و نظامی

حمید جدیری
رئیس سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج پژوهش‌های دفاع مقدس و سلامت

- حوزه‌های فرهنگی و اجتماعی
- سیاسی و امنیتی
- علمی و فناوری (پزشکی، مهندسی و ...)
- تحول و ارتقاء ساختار و سازمان نیروهای مسلح
- دستاوردهای خارجی
- حوزه‌های سیاسی و سازمان‌های بین‌المللی
- تثبیت اقتدار نظام جمهوری اسلامی ایران در سطح جهان
- الگودهی به نهضت‌های ضد استکباری (بیداری جهان اسلام)
- اثبات ذات استکباری قدرت‌های بزرگ و سازمان‌های بین‌المللی

<ul style="list-style-type: none"> - طراحی نمایشگاه گروهی با عنوان «ایران پس از دفاع مقدس» شامل پوسترهایی درباره پیشرفت‌های صنایع دفاعی، موشکی، پهپادی و سامانه‌های بومی - تولید کلیپ یا پادکست آموزشی درباره تحولات فرهنگی و اجتماعی مانند نقش زنان، جوانان، و نهادهای مردمی در بازسازی کشور - ترسیم نمودار ساختاری تحول نیروهای مسلح از دوران جنگ تا امروز، با تمرکز بر ارتقاء سازمانی، آموزش، و فناوری دفاعی - ساخت مستند کوتاه یا روایتگری نمایشی از تأثیر انقلاب اسلامی بر بیداری اسلامی و نهضت‌های ضد استکباری در منطقه - برگزاری میزگرد تحلیلی با موضوع «ایران و اثبات چهره واقعی قدرت‌های استکباری» با بررسی عملکرد سازمان‌های بین‌المللی در جنگ تحمیلی و پس از آن - ساخت اینفوگرافی مقایسه‌ای از ایران قبل و بعد از دفاع مقدس در حوزه‌های نظامی، علمی، فرهنگی و بین‌المللی - تشکیل گروه‌های مستندسازی برای جمع‌آوری عکس، فیلم، نقل قول و اسناد از بازدید - طراحی آلبوم دیجیتال یا نمایشگاه تصویری با عنوان «یادمان‌ها و فرهنگ عمومی» - تحلیل محتوای تصویری با تمرکز بر نمادهای مقاومت، ایثار و هویت ملی 	<p>فعالیت‌های مهارتی/عملکردی</p>
---	----------------------------------

فصل ۱۴: مکتب تربیتی دفاع مقدس و مقاومت با نظر به ساحت‌های شش‌گانه در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش

- ساحت اعتقادی، تربیتی و اخلاقی
- مبانی اخلاقی و تربیتی دفاع مقدس در فرآیند تربیت معلم
- نقش ایثار، جهاد و شهادت در شکل‌گیری هویت حرفه‌ای معلمان
- تربیت نسل مقاوم و متعهد بر اساس آموزه‌های دفاع مقدس

حمید جدیری
رئیس‌مدان تحقیقات، آموزش و تربیت معلمان دفاع مقدس و مقاومت

- ساحت علمی و فناوری
- تأثیر مقاومت و دفاع مقدس بر خودکفایی علمی و آموزشی کشور
- ضرورت توسعه فناوری‌های نوین آموزشی در راستای استقلال علمی
- نقش معلمان در انتقال دانش و تجربیات بومی ناشی از دفاع مقدس
- ساحت اقتصادی و حرفه‌ای
- اقتصاد مقاومتی در نظام تعلیم و تربیت و نقش معلمان در نهادینه‌سازی آن
- مهارت‌های حرفه‌ای و مدیریتی الهام‌گرفته از دفاع مقدس در تدریس
- تأثیر فرهنگ جهادی بر سبک مدیریت کلاس و آموزش
- ساحت اجتماعی و سیاسی
- نقش معلمان در تقویت انسجام ملی و ترویج ارزش‌های دفاع مقدس
- مسئولیت اجتماعی معلمان در حفظ آرمان‌های مقاومت و هویت ملی
- آگاهی‌بخشی درباره تحولات سیاسی و اجتماعی پس از دفاع مقدس
- ساحت زیستی و بدنی
- آمادگی جسمانی و روانی در حرفه‌ی معلمی با الهام از آموزه‌های دفاع مقدس
- نقش مدیریت بحران و مهارت‌های امدادی در تربیت معلمان توانمند
- سلامت روانی و جسمی در دوران دفاع مقدس و کاربرد آن در آموزش
- ساحت هنری و زیبایی‌شناختی
- هنر مقاومت در آموزش؛ بهره‌گیری از ادبیات، شعر و هنرهای تجسمی در تدریس
- بازنمایی ارزش‌های دفاع مقدس در فضای آموزشی و طراحی محیط‌های یادگیری
- نقش روایتگری و داستان‌پردازی در انتقال مفاهیم دفاع مقدس به دانش‌آموزان

<ul style="list-style-type: none"> - تدوین روایت نامه‌ای از نقش ایثار و شهادت در شکل‌گیری هویت حرفه‌ای معلم، با ارائه در قالب سخنرانی یا پادکست - تدوین جدول تحلیلی از دستاوردهای علمی دفاع مقدس و تأثیر آن بر خودکفایی آموزشی کشور - طراحی اینفوگرافی از فناوری‌های نوین آموزشی در راستای استقلال علمی با الهام از تجربه‌های جنگ - تدوین راهنمای حرفه‌ای برای معلمان با الهام از مهارت‌های مدیریتی فرماندهان دفاع مقدس - اجرای شبیه‌سازی مدیریت کلاس با سبک جهادی، شامل تصمیم‌گیری در شرایط بحرانی و تربیت مشارکتی - طراحی تمرین‌های آمادگی جسمانی و روانی برای معلمان با الهام از آموزش‌های دفاع مقدس - تدوین راهنمای سلامت روانی معلمان با استفاده از تجربه‌های رزمندگان در شرایط سخت - تولید محتوای هنری با عنوان «هنر مقاومت» شامل شعرخوانی، طراحی پوستر و اجرای تئاتر کوتاه 	<p>فعالیت‌های مهارتی/عملکردی</p>
---	--------------------------------------

حمید جردی

رئیس سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج آموزشی، ایدو، دفاع مقدس و سلامت

<ul style="list-style-type: none"> - طراحی محیط یادگیری با بازنمایی ارزش‌های دفاع مقدس در فضای کلاس، تابلوها و نمادها - اجرای فعالیت داستان‌پردازی با محوریت مفاهیم ایثار، مقاومت و بصیرت برای آموزش مفاهیم تربیتی - مطالعه گروهی خاطرات شهدا و استخراج درس‌های اخلاقی در قالب نمایشنامه یا روایت‌گری - تحلیل پیامدهای اقتصادی جنگ در قالب نمودار و جدول تحلیلی - تحلیل نقش زنان در مقاومت و طراحی بروشور آموزشی با عنوان «زنان در خط مقدم پایداری» - اجرای تمرین‌های آمادگی جسمانی با الهام از آموزش‌های رزمندگان - تحلیل جلوه‌های هنری دفاع مقدس در ادبیات، نقاشی و موسیقی - بررسی مهندسی جنگ (مانند پل‌سازی، مین‌روبی، ارتباطات) و تأثیر آن بر پیشرفت‌های علمی کشور 	
--	--

فصل ۱۵: روش‌شناسی ترویج فرهنگ دفاع مقدس و مقاومت

- روایت پژوهی
 - هدف و اهمیت روایت پژوهی
 - انواع روایت پژوهی
 - فنون و ابزارهای روایت پژوهی
 - مراحل روایت پژوهی
- ۱- جمع‌آوری داده‌های لازم، استفاده از روش‌های مصاحبه، تحلیل اسناد و مدارک، عکس و ... ۲- تدوین روایت ۳- کدگذاری و مشخص کردن نکات کلیدی روایت ۴- تحلیل روایات و باز روایی آن‌ها در قالب چارچوب قابل فهم برای مخاطبان.
- شهید پژوهی
 - فلسفه و هدف شهید پژوهی
 - ویژگی‌های شهید پژوهی شایسته
 - فنون و ابزارهای شهید پژوهی
 - مراحل شهید پژوهی
- ۱- شناسایی و انتخاب دانش‌آموزانی برای نگارش شهید پژوهی و تقسیم وظایف در بین اعضا و تهیه وسایل موردنیاز مثل دوربین عکاسی، فیلم‌برداری و... ۲- جمع‌آوری اطلاعات اولیه از شهدا ۳- برقراری ارتباط با افراد نزدیک به شهدا و اقدام به مصاحبه، فیلم‌برداری و... ۴- ثبت یافته‌ها (وصیت‌نامه، دست‌نوشته و...) ۵- اظهارنظر و نتیجه‌گیری اعضای گروه شهید پژوهی در خصوص آرمان‌ها و اهداف شهید موردنظر ۶- تنظیم و نوشتن گزارش نهایی و ارائه.

<ul style="list-style-type: none"> - تحلیل تأثیر روایت‌پژوهی در ترویج فرهنگ مقاومت از طریق بررسی نمونه‌های موفق در رسانه، کتاب و مستند - تحلیل روایت‌های شفاهی رزمندگان با تمرکز بر انتقال مفاهیم ایثار، بصیرت و پایداری 	<p>فعالیت‌های مهارتی/عملکردی</p>
--	----------------------------------

حمید چیری
رئیس دانش‌آموزان، آموزش و ترویج پژوهش‌های دفاع مقدس و مهارت

<ul style="list-style-type: none"> - بررسی تأثیر روایت پژوهی در شکل‌گیری نگرش تحلیلی دانشجویان با طراحی پرسش‌نامه و تحلیل نتایج - تحلیل ابزارهای هنری و آموزشی در بازنمایی روایات جنگی مانند تئاتر، عکس‌نوشت، پادکست و نقاشی - گردآوری روایت‌های معتبر از دفاع مقدس از طریق مصاحبه با شاهدان عینی، رزمندگان یا خانواده شهدا - تحلیل وصیت‌نامه‌ها و دست‌نوشته‌های شهدا در قالب نقشه مفهومی از ارزش‌های اخلاقی و اعتقادی - اجرای پروژه شهید پژوهی با طی مراحل کامل: <ul style="list-style-type: none"> - شناسایی شهید و تقسیم وظایف - جمع‌آوری اطلاعات اولیه - مصاحبه با خانواده و دوستان شهید - ثبت وصیت‌نامه‌ها و دست‌نوشته‌ها - تحلیل آرمان‌ها و اهداف شهید - تدوین گزارش نهایی و ارائه در کلاس یا نمایشگاه - بازدیدهای میدانی از مراکز فرهنگی، موزه‌های دفاع مقدس، یادمان‌های شهدای گمنام - تدوین گزارش تصویری-تحلیلی از راهیان نور با استفاده از منابع آرشیوی و تحلیل تربیتی 	
---	--

۳. مهارت‌های تدریس و تسهیل یادگیری:

- در تدریس این درس، معلم باید خود را راوی صادق حماسه‌ای بداند که با خون شهیدان و ایثار رزمندگان نگاشته شده است. کلاس درس باید به سنگر تربیتی تبدیل شود؛ جایی که دانش‌آموزان نه تنها تاریخ را می‌آموزند، بلکه با روحیه مقاومت، ولایت‌پذیری و فداکاری آشنا می‌شوند.
- روش "روایتگری زنده و مستند"^۱: حضور راویان جنگ (رزمندگان، شاهدان عینی و کارشناسان دفاع مقدس) برای بیان روایت‌های واقعی همراه با تحلیل‌های علمی و نمایش مستندات مرتبط
- روش "تحلیل اسناد نظامی و جنگ"^۲: بررسی نقشه‌های عملیاتی، قطعنامه‌های بین‌المللی، گزارش‌های نظامی و تحلیل‌های دیپلماتیک جنگ برای درک روند تصمیم‌گیری‌های دفاعی و استراتژیک
- روش "یادگیری مبتنی بر شبیه‌سازی"^۳: اجرای مذاکرات صلح، تصمیمات نظامی و استراتژی‌های پساجنگی در محیط کلاس
- "طراحی سناریو در مطالعات دفاعی"^۴: طراحی سناریو گروهی و تعاملی دفاعی با استفاده از داده‌های تاریخی و تحلیل امنیتی، ارزیابی پیامدها و پیشنهاد راهبردهای عملی برای حل چالش‌های جنگی و امنیتی

^۱ Live Oral Narratives in War Studies

^۲ Document Analysis in Military Studies

^۳ Simulation-Based Learning

^۴ Scenario Design in Defense Studies

حمید جدیری
رئیس سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج پژوهش‌های دفاع مقدس و سلامت

- روش "تفکر انتقادی و تحلیل تصمیمات"^۱: بررسی فرآیندهای تصمیم‌گیری در بحران‌های جنگی و استراتژی‌های بازدارندگی
- روش "یادگیری مبتنی بر پژوهش در مطالعات دفاعی"^۲: تمرکز بر تحلیل داده‌های جنگی، مستندسازی راهبردهای دفاعی و بررسی الگوهای مقاومت، باهدف توسعه مهارت‌های پژوهشی و تحلیلی
- روش "یادگیری مبتنی بر مطالعات تطبیقی"^۳: بررسی جنبش‌های مقاومت جهانی مانند فلسطین، لبنان، و سایر کشورها
- شرکت در پودمان صامد^۴
- و ...

۴. منابع و مراجع آموزشی و پایگاه‌های اطلاعاتی:

منبع اصلی: نیاز به تألیف

منابع فرعی:

۱. آبیاری، ر. (۱۳۹۹). دوقلوهای جنگ (چاپ دوم). مطاف عشق. اصلی.
 ۲. اردستانی، ح. (۱۳۷۸). جنگ عراق و ایران، رویارویی استراتژی‌ها. مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ.
 ۳. افشردی، م. ح. و دیگران. (۱۴۰۲). سلسله مباحث آموزشی تاریخ تو صیفی-تحلیلی دفاع مقدس. بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس.
 ۴. بابایی، گ. (۱۳۹۷). حماسه بی‌پایان، سرگذشت‌نامه سردار خط‌شکن شهید محمود شهبازی دستجردی. نشر صاعقه.
 ۵. پورجباری، پ. (۱۳۹۱). جنگ به روایت فرمانده: (درس گفتارهای جنگ دکتر محسن رضایی). بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس.
 ۶. درودیان، م. (۱۴۰۰). سیری در جنگ ایران و عراق (دوره پنج‌جلدی). مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس.
 ۷. خامنه‌ای، س. ع. (۱۴۰۰). جهاد مقدس: دفاع مقدس در بیانات حضرت آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای. مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس.
 ۸. خسروی، ا. (۱۴۰۲). چهاری بدون مرز. انتشارات راه یار.
 ۹. عاکف، س. (۱۳۹۹). خاک‌های نرم کوشک. ملک اعظم.
- مقالات:
۱۰. اعرابی، غ. ح. (۱۳۹۹). مبانی قرآنی و روایی مقاومت در کلام مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی). مطالعات علوم قرآن، ۳ (۱)، ۱۵-۳۲.

اسناد و منابع دیجیتال:

۱. Critical Thinking & Decision Analysis

۲. Research-Based Learning in Defense Studies

۳. Comparative Study-Based Learning

۴. دستورالعمل اجرایی پودمان «صامد» متعاقباً ابلاغ خواهد شد.

حمید جدری
رئیس‌مدان تحقیقات آموزش و تربیت پژوهش‌های دفاع مقدس و سلامت

۱۱. سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج پژوهش‌های دفاع مقدس. (۱۴۰۳). کلان پروژه‌های مطالعاتی ۶۸ گانه دفاع مقدس. انتشارات سرو اندیشان قلم.
۱۲. جمعی از نویسندگان. (۱۴۰۳). کتاب هو شمند علوم و معارف دفاع مقدس. دانشگاه آزاد اسلامی و بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس، انتشارات سرو اندیشان قلم.
۱۳. السامرای، وفیق (۱۳۹۶)، ویرانی دروازه شرقی، ترجمه عدنان قارونی، مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس
۱۴. جمعی از نویسندگان (۱۴۰۳)، کتاب هو شمند علوم و معارف دفاع مقدس، دانشگاه آزاد اسلامی و بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس و مقاومت، انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی
۱۵. جمعی از نویسندگان (۱۴۰۳) کلان پروژه‌های مطالعاتی ۶۸ گانه دفاع مقدس، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج پژوهش‌های دفاع مقدس، انتشارات سرو اندیشان قلم
۱۶. حسنی سعدی، حسین (۱۳۹۹) ارتش در دفاع مقدس (دوره هشت‌جلدی)، تهران، انتشارات دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا
۱۷. خامنه‌ای، سید علی (۱۴۰۰). جهاد مقدس؛ دفاع مقدس در بیانات حضرت آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای. تهران: مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس
۱۸. درودیان، محمد (۴۰۰۱)؛ سیری در جنگ ایران و عراق، دوره پنج‌جلدی؛ تهران: مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس - درویشی، فرهاد و گروه نویسندگان (۱۳۸۴)؛ تجزیه و تحلیل جنگ ایران و عراق ۱: ریشه‌های تهاجم؛ تهران: مرکز مطالعات جنگ - مؤسسه مطالعات سیاسی فرهنگی اندیشه ناب.
۱۹. رشید، محسن (۱۳۹۷) اطلس آماری جنگ شهرها، انتشارات مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس
۲۰. شیرازی رضا، منصوری لاریجانی، اسماعیل (۱۳۸۳)، بررسی جنگ‌های پانصد سال اخیر ایران و عراق و مقایسه با جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، نشر عروج نور.
۲۱. قاسم‌پور، علی‌محمد (۱۳۹۹)، دفاع قابل دفاع، مؤسسه فرهنگی پژوهشی سردار شهید حسین صیادیان، انتشارات اسوه، چاپ دوم.
۲۲. کوین. ام. وودز و دیگران (۱۳۹۳) جنگ ایران و عراق از دیدگاه فرماندهان صدام، ترجمه عبدالمجید حیدری، نشر مرزوبوم
۲۳. کنت. آر تیمر من (۱۳۷۲)، سوداگری مرگ، ترجمه احمد تدین، مؤسسه خدمات فرهنگی رسا: تهران.

پایگاه‌های مطالعاتی عمومی / تخصصی:

- www.bonyaddefa.ir
- www.defadocs.ir
- www.khamenei.ir
- www.shohada.org
- www.navideshahed.com
- www.emtedad.ir
- www.sabokbalan.com
- www.sobh.org
- www.tubagraphics.com
- www.isaacwv.ir/aboutus.htm
- www.scwvs.org
- www.habilian.com

حمید حیدری
رئیس‌مندان تحقیقات، آموزش و ترویج پژوهش‌های دفاع مقدس و ستاد

- www.aviny.com
- www.۴diplomats.ir
- www.khamenei.ir
- www.amar.org.ir
- www.defadocs.ir
- www.hauzeh.net
- www.tasnimnews.com
- www.isna.ir
- www.farsnews.ir

۵. ارزشیابی از یادگیری مهارتی و عملکردی:

ارزشیابی از یادگیری مهارتی و عملکردی در درس «علوم و معارف دفاع مقدس و مقاومت» بر پایه‌ی سنجش میزان درونی سازی و بازنمایی ارزش‌های ایثار، مقاومت، ولایت‌پذیری، خودباوری و مسئولیت اجتماعی و ... طراحی می‌شود. این ارزشیابی با رویکرد شایستگی‌مدار و فرایند محور، توانایی دانشجو معلمان را در تبدیل مفاهیم دفاع مقدس به تجربه‌های آموزشی و تربیتی می‌سنجد. شاخص‌های اصلی شامل دقت در تحلیل اسناد تاریخی و ژئوپلیتیکی، توانایی روایتگری صادقانه، خلاقیت در بازآفرینی ارزش‌ها، و انسجام در ارائه‌های گروهی است. علاوه بر محصول نهایی، میزان تعهد اخلاقی، مشارکت فعال، و پایبندی به آرمان‌های دفاع مقدس در طول فعالیت‌ها نیز مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. ابزارهای سنجش شامل مشاهده مستقیم عملکرد، ارزیابی پروژه‌های عملی، خودارزیابی و بازخورد همتایان خواهد بود تا تصویری جامع از شایستگی‌های دانشجو معلمان ارائه شود. در نهایت، این ارزشیابی نشان می‌دهد که دانشجو معلمان تا چه اندازه توانسته‌اند ارزش‌های دفاع مقدس را در سطح دانشی، نگرشی و رفتاری درونی کنند و در مقام معلم آینده، آن‌ها را به نسل‌های بعدی منتقل سازند.

۶. محیط اجرا/ امکانات مورد نیاز:

محیط آموزشی این درس باید به گونه‌ای طراحی شود که یک فضای تربیتی پویا و اثرگذار ایجاد کند. کلاس درس باید به امکانات چند رسانه‌ای پیشرفته از جمله ویدئو فراتاب، تخته هوشمند و سیستم صوتی باکیفیت مجهز باشد. امکان نمایش فیلم‌های مستند، نقشه‌های عملیاتی و پخش وصیت‌نامه شهدا باید فراهم گردد. فضای فیزیکی باید انعطاف‌پذیر باشد تا بتوان آن را برای فعالیت‌های گروهی و شبیه‌سازی‌های دفاعی بازچینش کرد. دسترسی به آرشیو منابع مکتوب، تصاویر و بسته‌های آموزشی مرتبط با دفاع مقدس ضروری است. بازدیدهای میدانی از یادمان‌های دفاع مقدس باید به عنوان بخش مکمل برنامه در نظر گرفته شود. در نهایت، محیط آموزشی باید امکان برگزاری کارگاه‌های عملی و اجرای سناریوهای دفاعی را فراهم آورد.

حمید جوری
رئیس سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج پژوهش‌های دفاع مقدس و مقاومت

سرفصل درس: «تشکیلات اجتماعی دفاع محور»

۱. معرفی درس و منطق تدوین آن:

درس «تشکیلات اجتماعی دفاع محور» با هدف گشودن چشم اندازی روشن نسبت به جایگاه و کارکرد نهادهای مردمی، داوطلبانه و سازمان یافته در جامعه طراحی شده است؛ نهادهایی که می توانند با ایجاد شبکه های همیاری و مسئولیت پذیری، ظرفیت های اجتماعی را در برابر تهدیدها و بحران ها ارتقا دهند. منطق تدوین این درس بر این باور استوار است که مدرسه، تنها کارکرد آموزشی ندارد، بلکه می تواند به بستری فعال برای تربیت نسلی مشارکت جو، مسئول، آگاه به محیط اجتماعی و توانمند در مواجهه با شرایط دشوار تبدیل شود. از این رو، هدف این درس تربیت مهارت آموزانی است که بتوانند با نقش آفرینی تسهیل گرانه، پیوندی مؤثر میان مدرسه و نهادهای دفاعی، امدادی، فرهنگی و گروه های داوطلبانه برقرار کرده و از ظرفیت های جامعه برای رشد، مشارکت پذیری و توانمندسازی دانش آموزان بهره مند شوند.

این درس فراتر از آموزش نظری است و با تأکید بر یادگیری کاربردی، مهارت آموزان معلمی رشته آمادگی دفاعی را برای تحلیل نهادی، شناسایی ساختار و مأموریت تشکلهای اجتماعی دفاع محور و طراحی فعالیت ها و پروژه های مشارکتی در مدرسه توانمند می سازد. فصل نخست با گونه شناسی تشکلهای اجتماعی دفاع محور آغاز می شود و به مهارت آموز کمک می کند تا ویژگی ها، مأموریت ها، قلمروها و ساختارهای این تشکلهای را به طور دقیق شناخته و تفاوت آن ها را با تشکلهای عمومی و مدنی تشخیص دهد. این شناخت، پیش نیاز هرگونه همکاری حرفه ای مدرسه با نهادهای اجتماعی است.

فصل دوم به بررسی ساختارهای قانونی و نهادی اختصاص دارد و مخاطب را توانمند می سازد تا تعامل مدرسه با تشکلهای را در چارچوب قانون، اخلاق حرفه ای و اصول مشارکت اجتماعی سازمان دهی کند. در این فصل، فرآیندهای رسمی، الزامات سازمانی، حمایت های نهادی و موانع احتمالی معرفی می شوند تا فعالیت های مدرسه با رعایت امنیت، مسئولیت پذیری و مشروعیت پیش رود. فصل سوم، نقطه ورود مهارت آموز به یادگیری میدانی و تجربه محور است. او می آموزد چگونه برای دانش آموزان تجربه های واقعی، معنادار و هدفمند طراحی کند؛ تجربه هایی که در آن دانش آموز با نقش نهادهای دفاعی و امدادی روبه رو شود، مشاهدات خود را تحلیل کند و در قالب گزارش و فعالیت تکمیلی، تجربیات خود را مستندسازی نماید. این رویکرد، درک دانش آموز از مسئولیت اجتماعی و قدرت مشارکت جمعی را عمیق تر می سازد.

در فصل چهارم، مهارت آموز با طراحی و راهبری پروژه های مشارکتی میان مدرسه و نهادهای دفاعی یا امدادی آشنا می شود. در این بخش، توانمندی هایی مانند شناسایی مسائل اجتماعی، تعیین اهداف پروژه، برنامه ریزی و سازمان دهی مشارکت دانش آموزان، هماهنگی حرفه ای با نهادهای همکار و ارزیابی نتایج تقویت می شود. این رویکرد مدرسه را از یک محیط آموزشی منفعل به فضایی فعال، اجتماعی و اثرگذار تبدیل می کند.

این درس معلمان آینده را توانمند می سازد تا به تسهیلگران اجتماعی تبدیل شوند؛ افرادی که قادرند مدرسه را به محیطی پویا برای مشارکت دانش آموزان، تجربه های واقعی، تعامل با نهادهای محلی و تقویت سرمایه اجتماعی بدل کنند. این تسهیلگران می توانند فرآیند تربیت را از کلاس درس به جامعه گسترش داده و دانش آموزان را با نقش ها و مسئولیت های واقعی اجتماعی آشنا سازند.

جدول مشخصات درس	
<p>«تشکیلات اجتماعی دفاع محور» «Defense-Based Social Organizations»</p>	<p>ماهیت درس: تربیت اجتماعی و فرهنگی</p> <p>نوع آموزش: کارگاهی</p> <p>تعداد ساعات آموزشی: ۲۰ ساعت</p> <p>مدرس و جد شرايط: دارای تحصیلات تخصصی در آمادگی دفاعی، یا علوم اجتماعی با تجربه در آموزش مهارت‌های اجتماعی و دفاعی</p> <p>ظرفیت کارگاه: ۳۰</p>
<p>توانمندی‌های حرفه‌ای مورد انتظار</p> <p>در پایان یادگیری این درس مهارت آموز قادر خواهد بود:</p> <ol style="list-style-type: none"> ۱. اسناد بالادستی مرتبط با فعالیت تشکل‌های دفاع محور را شناسایی و گزیده برداری کند. ۲. روند قانونی تأسیس یک تشکل را در قالب اینفوگرافی مرحله‌ای ترسیم نماید. ۳. یک نمونه فرم قانونی ثبت تشکل را مطالعه و بندهای مهم آن را تشریح کند. ۴. یک طرح اساسنامه برای یک تشکل دفاع محور محلی تدوین کند. ۵. یک برنامه بازدید آموزشی از یک نهاد دفاعی یا امدادی را با رعایت اصول آموزشی طراحی کند. ۶. مکاتبه رسمی شبیه‌سازی شده برای هماهنگی بازدید از نهاد میزبان تنظیم کند. ۷. جلسه شبیه‌سازی شده جذب اعضای تشکل در مدرسه برگزار و مدیریت کند. ۸. یک جلسه شبیه‌سازی شده معارفه و جذب عضو را برای یک تشکل فرضی در مدرسه، طراحی و اجرا کند. ۹. در یک سناریوی شبیه‌سازی شده، وظایف کلیدی اعضای یک تیم (مانند مدیر، مسئول پشتیبانی و مسئول آموزش) را تمرین و تحلیل کند. ۱۰. نتایج یک پروژه فرضی یا واقعی را مستندسازی و در قالب ارائه گزارش نهایی ارائه دهد. ۱۱. چالش‌ها و فرصت‌های پیش روی تشکل‌های دفاع محور در محیط مدرسه را تحلیل کرده و راهکارهای عملی برای غلبه بر آن‌ها پیشنهاد دهد." 	

۲. ساختار محتوای آموزشی و فعالیت‌های مرتبط:

فصل اول: گونه‌شناسی تشکل‌های اجتماعی دفاع محور و مأموریت‌های آن‌ها

- شناخت مصادیق و طبقه‌بندی انواع تشکل‌ها (مردمی، داوطلبانه، سازمان یافته)
- تعریف تشکل اجتماعی دفاع محور و تمایز آن با تشکل‌های صرفاً مدنی
- طبقه‌بندی تشکل‌ها بر اساس حوزه عملکرد (امدادی، امنیتی، فرهنگی، سایبری، تربیتی)
- معرفی نمونه‌هایی از تشکل‌های دفاع محور در ایران (بسپج، هلال احمر، خانه هلال، گروه‌های جهادی)
- بررسی نمونه‌هایی از تشکل‌های مشابه در سایر کشورها
- تطبیق ویژگی‌ها، مأموریت‌ها و ساختارها در نمونه‌های داخلی و خارجی

<ul style="list-style-type: none"> - طراحی یک نقشه ذهنی^۳ از انواع تشکل های اجتماعی دفاع محور - طراحی یک جدول مقایسه ای برای نشان دادن تفاوت ها در مأموریت، ساختار، و میزان مداخله در بحران - مصاحبه یا گفت و گوی میدانی (یا مجازی) با یکی از اعضای فعال یک تشکل محلی - طراحی بازی یا سناریو کلاسی برای شناسایی مأموریت های مختلف تشکل ها - تدوین یک جدول تطبیقی سه ستونه (شکل داخلی، نمونه خارجی، شباهت/تفاوت) - بررسی عملکرد یک تشکل موفق (مانند گروه های جهادی در یک بحران مشخص) و استخراج عوامل موفقیت آن. 	<p>فعالیت های مهارتی^۱/ عملکردی^۲</p>
--	---

فصل دوم: سازوکارهای قانونی و نهادی حمایت از تشکل های دفاع محور در ایران

- شناخت چارچوب های قانونی و سیاست گذاری
- مروری بر قوانین و آیین نامه های تأسیس و فعالیت تشکل های دفاع محور
- نقش نهادهای دولتی و حاکمیتی
- فرآیند دریافت مجوز و ثبت رسمی تشکل
- حمایت های مالی، آموزشی و رسانه ای از سوی نهادهای حامی
- موانع حقوقی و راهکارهای توسعه مشارکت مردمی در تشکل های دفاع محور
- ملاحظات اخلاقی در فعالیت های داوطلبانه و کار با دانش آموزان در شرایط بحران

<ul style="list-style-type: none"> - مرور اسناد بالادستی (مثل سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، سیاست های کلی پدافند غیرعامل و ...) و استخراج بندهای مربوط - طراحی اینفوگرافی گام به گام برای تأسیس یک تشکل طبق آیین نامه های رسمی - اجرای بازی کلاسی «حق یا نادرست» برای سنجش سریع دانش حقوقی مرتبط با تأسیس و فعالیت تشکل ها. - مرور چند نمونه فرم رسمی/حقوقی برای ثبت تشکل و تحلیل بندهای مهم آن - شبیه سازی فرآیند تشکیل و ثبت یک تشکل فرضی در مدرسه - نگارش یک طرح اساسنامه تشکل دفاع محور محلی - تحلیل موردی یک نمونه حمایت نهادی از تشکل (مثلاً خانه های هلال یا گروه های جهادی) 	<p>فعالیت های مهارتی/ عملکردی</p>
---	-----------------------------------

فصل سوم: طراحی و اجرای تجربه های میدانی دفاعی در مدرسه

- تجربه سازی عملی برای آشنایی دانش آموزان با مأموریت های نهادهای دفاعی
- برنامه ریزی بازدید از یک نهاد دفاعی یا امدادی

^۱. Skill-Based Tasks

^۲. Performance-Based Tasks

^۳. Mind Map. یک ابزار بصری برای سازمان دهی اطلاعات، ایده ها و مفاهیم است که به صورت نموداری و شاخه ای حول یک موضوع مرکزی گسترش می یابد.

- آموزش مقدماتی به دانش آموزان درباره مأموریت‌های نهاد میزبان
- طراحی فرم مشاهده برای دانش آموزان
- اجرای فعالیت تکمیلی در مدرسه پس از بازدید
- تهیه گزارش تصویری یا ویدیویی از تجربه میدانی

<ul style="list-style-type: none"> - بازدید نیم روزه از یک نهاد دفاعی یا امدادی - طراحی برگه برنامه‌ریزی بازدید شامل هماهنگی‌ها، زمان‌بندی، اهداف یادگیری، تیم اجرایی - شبیه‌سازی تماس و مکاتبه رسمی با نهاد میزبان برای اخذ مجوز بازدید - برگزاری جلسه شبیه‌سازی شده جذب اعضای یک تشکل دفاع‌محور در مدرسه - تمرین ایفای نقش‌های مختلف در یک تیم تشکیلاتی (مدیر، دبیر، مسئول آموزش و ...) 	<p>فعالیت‌های مهارتی / عملکردی</p>
--	--

فصل چهارم: هدایت پروژه‌های مشارکتی مدرسه-نهاد دفاعی

- شناسایی نهادهای محلی قابل همکاری
- طراحی پروژه‌های مشترک با نهادهای دفاعی
- تعریف هدف پروژه (مثلاً پویش فرهنگی، نمایشگاه، فعالیت امدادی و ...)
- تقسیم وظایف بین دانش آموزان و نهاد همکار
- اجرای پروژه در مدرسه یا فضای عمومی
- ارزیابی و ارائه نتایج پروژه

<ul style="list-style-type: none"> - تمرین طراحی یک پروژه نمونه مشارکتی با تعیین اهداف، مراحل، منابع و زمان‌بندی و ... - تماس یا مکاتبه رسمی (شبیه‌سازی شده) با یک نهاد برای شناخت زمینه همکاری - طراحی یک نمودار شبکه ارتباطی بین مدرسه و نهادهای محلی برای همکاری پروژه‌ای - طراحی جدول تقسیم وظایف با نقش‌ها، مسئولیت‌ها، و زمان‌بندی مشخص - تمرین مدیریت تیمی و ایجاد هماهنگی بین اعضای مدرسه و نهاد در قالب بازی نقش^۱ 	<p>فعالیت‌های مهارتی / عملکردی</p>
--	--

۳. مهارت‌های تدریس و تسهیل یادگیری:

برای تدریس اثربخش این درس، معلم باید فراتر از نقش انتقال‌دهنده دانش، به تسهیلگر یادگیری کیفی و مشارکتی تبدیل شود. این درس با هدف توانمندسازی فراگیران برای درک، تحلیل و تعامل مؤثر با ساختارهای اجتماعی-دفاعی طراحی شده و مستلزم بهره‌گیری از روش‌های فعال مانند یادگیری مبتنی بر پروژه، تجربه میدانی، ایفای نقش، تسهیلگری مباحثات گروهی، ارائه بازخورد سازنده، مدیریت پروژه، شبیه‌سازی نهادی و ... است. معلم باید بتواند موقعیت‌هایی واقعی یا نزدیک به واقعیت خلق کند که در آن‌ها دانش آموزان مهارت‌هایی چون سازمان‌دهی، تحلیل نهادی، همکاری اجتماعی و ارتباط با نهادهای رسمی را در عمل تمرین کنند. توان تسهیل مشارکت، طراحی سناریوهای آموزشی مسئله‌محور، مدیریت بازخورد گروهی، و مستندسازی فرآیند یادگیری، از مهارت‌های کلیدی موردنیاز معلم این درس است.

^۱. Role-play

۴. منابع آموزشی و پایگاه‌های اطلاعاتی:

منابع اصلی: نیاز به تألیف منبع اختصاصی

منابع فرعی:

۱. مشکینی، ب. (۱۳۹۹). تشکل‌های اجتماعی: چیستی، چرایی، چگونگی. تهران: انتشارات سنا.

پایگاه‌های اطلاعاتی عمومی / تخصصی:

<http://defamoghaddas.i>

<http://www.rcs.i>

<http://epoo.ir>

۵. ارزشیابی از یادگیری مهارتی و عملکردی:

ارزشیابی از یادگیری این درس باید به صورت عملکردی، فرایندمحور و مبتنی بر شواهد عینی از مهارت‌آموزی طراحی شود، به گونه‌ای که بتوان میزان تسلط فراگیران بر مهارت‌های عملی، توانایی مشارکت در فعالیت‌های جمعی، و قدرت سازمان‌دهی پروژه‌های اجتماعی-دفاعی را به طور کیفی سنجید. به جای اتکا بر آزمون‌های کتبی، از ابزارهایی مانند چک‌لیست مشاهده، پوشه کار^۱، مستندسازی پروژه، ارائه گروهی، فرم ارزیابی بازدید میدانی، و خودارزیابی و هم‌ارزیابی بهره گرفته می‌شود. ارزشیابی باید ضمن توجه به نتیجه نهایی، بر رشد تدریجی شایستگی‌ها در طول فرایند آموزش متمرکز باشد. همچنین، شاخص‌هایی چون میزان مشارکت فعال، دقت در طراحی، خلاقیت در اجرا، و توانایی ارتباط مؤثر با نهادهای همکار، نقش تعیین‌کننده‌ای در سنجش دارند.

۶. محیط اجرا / امکانات مورد نیاز:

محیط اجرا باید به صورت کارگاهی و تعاملی با بهره‌گیری از فناوری‌های نوین آموزشی فراهم شود که امکاناتی همچون کامپیوتر، اینترنت پر سرعت و ابزارهای طراحی و ارزشیابی (دسترسی به ابزارهای آنلاین ساده مانند Canva برای ساخت اینفوگرافی و پوستر، ابزارهای ارائه PowerPoint یا ابزارهای مشابه، ابزارهای تعاملی: استفاده از پلتفرم‌های نظرسنجی زنده مانند Mentimeter برای افزایش مشارکت و ...) در اختیار مهارت‌آموزان قرار گیرد. فضای مناسب برای فعالیت‌های گروهی، ایفای نقش و شبیه‌سازی‌های میدانی باید فراهم گردد و هماهنگی لازم جهت بازدید میدانی از نهادهای دفاعی و امدادی نیز به عنوان بخشی اساسی از دوره لحاظ شود.

سرفصل درس: «سواد رسانه‌ای و مقابله با تهاجم فرهنگی»

۱. معرفی درس و منطق تدوین آن:

درس «سواد رسانه‌ای و مقابله با تهاجم فرهنگی» با هدف ارتقای توانمندی‌های فرهنگی، تحلیلی و تربیتی مهارت‌آموزان طراحی شده است تا آنان بتوانند در جایگاه معلمان آینده، نقش مؤثری در هدایت نسل نو به سوی زیست رسانه‌ای آگاهانه و مسئولانه ایفا کنند. در شرایطی که رسانه‌ها به یکی از مؤثرترین عوامل شکل‌دهنده به هویت فردی و اجتماعی تبدیل شده‌اند، ضرورت دارد معلمان با مهارت‌هایی چون تحلیل پیام‌های رسانه‌ای، شناسایی تهدیدات فرهنگی، تولید محتوای بومی و هدایت تربیتی مخاطبان آشنا باشند.

این درس با تکیه بر اصول تربیتی برگرفته از فرهنگ اسلامی-ایرانی، و با توجه به تحولات فضای مجازی، به مهارت‌آموزان کمک می‌کند تا ضمن شناخت سازوکارهای رسانه‌ای، قدرت تشخیص و داوری فرهنگی خود را تقویت کرده و در تربیت دانش‌آموزانی بصیر، مسئولیت‌پذیر و هویت‌مدار نقش آفرینی کنند. محتوای درس در هماهنگی با مأموریت دانشگاه فرهنگیان در تربیت معلمان متعهد، متخصص و فرهنگی، و در امتداد اهداف کلان اسناد فرادستی مانند سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، طراحی شده است. در این اسناد، بر ضرورت ارتقای توانمندی‌های فرهنگی و اجتماعی معلمان، تربیت نسلی آگاه و نقاد، و تقویت هویت اسلامی-ایرانی در مواجهه با چالش‌های فرهنگی و رسانه‌ای تأکید شده است. همچنین نقش معلم به‌عنوان عنصر کلیدی در هدایت فرهنگی جامعه و مقاومت سازی نسل آینده در برابر تهاجم نرم، به‌روشنی مورد توجه قرار گرفته است. درس حاضر نیز در همین راستا، می‌کوشد زمینه‌ای فراهم آورد تا این نومعلمان نه تنها درک عمیق‌تری از نقش رسانه‌ها در شکل‌دهی به فرهنگ عمومی پیدا کنند، بلکه بتوانند در مقام مربی، به هدایت فرهنگی دانش‌آموزان در مواجهه با چالش‌های رسانه‌ای بپردازند.

در نهایت، «سواد رسانه‌ای و مقابله با تهاجم فرهنگی» بستری فراهم می‌آورد برای تربیت معلمانی که با درک پیچیدگی‌های زیست رسانه‌ای، توانایی تحلیل، هدایت و تولید محتوا را در خدمت تربیت نسلی فرهیخته، متعهد و آینده‌ساز بکار می‌گیرند؛ نسلی که نه تنها مصرف‌کننده آگاه رسانه‌هاست، بلکه در مسیر تمدن‌سازی اسلامی-ایرانی، نقش فعال و مؤثر ایفا خواهد کرد.

جدول مشخصات درس

<p>ماهیت درس: تربیت رسانه‌ای نوع آموزش: کارگاهی</p>	<p>«سواد رسانه‌ای و مقابله با تهاجم فرهنگی» «Media Literacy and Countering Cultural Invasion»</p>
<p>تعداد ساعات آموزشی: ۲۸ ساعت پیش‌نیاز: - مدرس واجد شرایط: دارای تخصص در علوم تربیتی، ارتباطات، مطالعات فرهنگی یا رسانه، با تسلط بر اسناد تحولی آموزش و پرورش و تجربه عملی در حوزه رسان ظرفیت کارگاه: حداکثر ۳۰ نفر</p>	<p>توانمندی‌های حرفه‌ای مورد انتظار در پایان یادگیری این درس مهارت آموز قادر خواهد بود:</p> <p>۱. تأثیرات اجتماعی و فرهنگی پیام‌های رسانه‌ای را بر اساس چارچوب هویت اسلامی-ایرانی ارزیابی کرده و نقاط قوت و ضعف آن را مشخص نماید. ۲. با تحلیل عناصر کلیدی فعالیت فرهنگی-رسانه‌ای (مخاطب، پیام، زمینه اجرا)، و با انتخاب روش‌های مناسب گردآوری داده، ابزار سنجش اثربخشی را طراحی و تدوین کند.</p>

<p>۳. با بررسی موردی پیام‌های رسانه‌ای واقعی و تحلیل اجزای آشکار و پنهان آن‌ها، ضمن ارزیابی تأثیرات اجتماعی و فرهنگی، محتوای رسانه‌ای را به گونه‌ای بازآفرینی کند که با زمینه فرهنگی و نیازهای مخاطب هم‌راستا باشد.</p> <p>۴. با استفاده از فناوری‌های تولید محتوا و در چارچوب اهداف تربیتی، نیازهای مخاطب، بافت فرهنگی و امکانات اجرایی و ...، محتوای چندرسانه‌ای طراحی و تولید کند و پس از دریافت بازخورد تخصصی از سوی مخاطبان یا متخصصان، نسخه نهایی بهینه‌سازی نماید.</p> <p>۵. تکنیک‌های اقناع و پیام‌های پنهان (مانند کلیشه‌سازی، بازنمایی‌های خاص جنسیتی یا فرهنگی) را در پیام‌های رسانه‌ای واقعی (مانند یک تبلیغ، یک سکانس فیلم یا یک خبر) شناسایی و تحلیل کند.</p>	
---	--

۲. ساختار محتوای آموزشی و فعالیت‌های مرتبط:

فصل اول: شناخت مبانی و کارکردهای رسانه در جامعه امروز

- ضرورت و اهمیت رسانه در عصر اطلاعات
- انواع رسانه‌ها و شیوه‌های عملکرد هر یک
- ساختار پیام رسانه‌ای و بررسی اجزای آن
- نقش اجتماعی رسانه‌ها در شکل‌دهی فرهنگ، افکار عمومی و تأمین امنیت اجتماعی
- تأثیر رسانه‌ها بر فرآیند شکل‌دهی افکار عمومی
- تشخیص و تمایز اهداف آشکار و پنهان پیام‌های رسانه‌ای
- مبانی اخلاق حرفه‌ای رسانه و مسئولیت‌پذیری در تولید و نشر محتوا

<ul style="list-style-type: none"> - انجام تحلیل انتقادی عمیق و ساختاری رسانه‌های مختلف با تمرکز بر شناسایی پیام‌های مخرب فرهنگی و تهدیدات امنیتی - بررسی موردی یک پیام رسانه‌ای واقعی (مانند خبر، ویدئو، پویانمایی، پوستر و یا ...) با تحلیل جامع اجزای پیام، تفکیک اهداف آشکار و پنهان، ارزیابی تأثیرات کوتاه‌مدت و بلندمدت آن بر مخاطبان و بازتاب آن در رفتارهای اجتماعی - بازطراحی خلاقانه یک پیام یا محتوای رسانه‌ای موجود با هدف بومی‌سازی و انطباق فرهنگی 	<p>فعالیت‌های مهارتی^۱/عملکردی^۲</p>
---	--

فصل دوم: شناسایی و تحلیل شیوه‌های تهاجم فرهنگی در فضای رسانه‌ای

- روش‌های تهاجم فرهنگی مستقیم و غیرمستقیم در رسانه‌ها
- نمادها، زبان و تصاویر در پیام‌های رسانه‌ای
- پیام‌های پنهان و زیرمتن‌های فرهنگی با تحلیل انتقادی

^۱. Skill-Based Tasks

^۲. Performance-Based Tasks

- تکنیک‌های سوگیری خبری، تحریف حقایق و فریب مخاطب
- ابزارهای تحلیلی برای ارزیابی نفوذ و تأثیر تهاجم فرهنگی
- نقش معلمان به‌عنوان سرمایه اجتماعی در کاهش آسیب‌پذیری جمعی در برابر حملات تفرقه‌افکن

<ul style="list-style-type: none"> - شبیه‌سازی بررسی و نقد خبری با تمرکز بر شناسایی سوگیری و تحریف در خبرگزاری‌های مختلف - انجام بازی نقش در قالب خبرنگار و مخاطب جهت تمرین تشخیص اخبار تحریف‌شده - کارگاه رمزگشایی پیام‌های پنهان و بررسی انگیزه‌های فرهنگی و سیاسی پنهان - شناسایی پیام‌های چندلایه از طریق مطالعه موردی پوسترها و فیلم‌های کوتاه - تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده از پرسشنامه جهت نتیجه‌گیری درباره اثرگذاری شیوه‌های تهاجم فرهنگی 	<p>فعالیت‌های مهارتی / عملکردی</p>
---	--

فصل سوم: تولید محتوای بومی و هویتی در برابر جریان‌های مخرب

- شناسایی و تحلیل زمینه فرهنگی بومی و آسیب‌ها
- تعیین اهداف محتوایی متناسب با نیازهای هویتی
- طراحی پیام و ساختار محتوای بومی متناسب با مخاطب
- تولید محتوا با روش‌های چندرسانه‌ای و فناوری نوین
- ارزیابی کیفیت و تأثیرگذاری محتوا و بازخورد گیری

<ul style="list-style-type: none"> - تولید محتوای چندرسانه‌ای (ویدئو، پادکست، اینفوگرافیک) با استفاده از ابزارهای دیجیتال - تحلیل، نقد، ارزیابی و اصلاح محتوای تولیدشده 	<p>فعالیت‌های مهارتی / عملکردی</p>
---	--

فصل چهارم: مدیریت مصرف رسانه و ارتقای سواد دیجیتال در مدرسه

- الگوهای مصرف رسانه‌ای و پیامدهای تربیتی
- تقویت هویت فرهنگی، دینی و ملی در تولید و مصرف محتوا
- مدیریت تعادل در بهره‌برداری از رسانه‌ها
- چارچوب‌های اخلاقی، فرهنگی و حقوقی مرتبط با مصرف رسانه‌ای مسئولانه
- نقش مدرسه و خانواده در ارتقاء سواد رسانه‌ای و دیجیتال
- ترویج سبک زندگی ایرانی-اسلامی و بازنمایی ارزش‌های ایرانی در رسانه‌های بومی و پلتفرم‌های داخلی

<ul style="list-style-type: none"> - تحلیل گروهی نمونه‌های مختلف الگوهای مصرف رسانه در بین دانش‌آموزان و ارائه گزارش اثرات تربیتی آنها - اجرای بازی نقش برای شبیه‌سازی مواجهه با پیامدهای مصرف رسانه‌ای ناسالم - تدوین برنامه عملی و فردی مدیریت زمان مصرف رسانه و ارائه آن در گروه - شبیه‌سازی موقعیت‌های بحرانی و تمرین واکنش‌های تعادلی در استفاده از رسانه‌ها - تدوین برنامه همکاری مدرسه و خانواده جهت پایش و مدیریت مصرف رسانه دانش‌آموزان 	<p>فعالیت‌های مهارتی / عملکردی</p>
---	--

فصل پنجم: ارزشیابی و سنجش اثرگذاری فعالیت‌های رسانه‌ای و فرهنگی

- شاخص‌های ارزشیابی فعالیت‌های فرهنگی و رسانه‌ای
- انتخاب و طراحی ابزارهای سنجش بازخورد و اثرگذاری
- اجرای فرایند ارزشیابی در محیط مدرسه
- تحلیل داده‌های ارزشیابی و تفسیر نتایج
- ارائه گزارش نهایی و بازخورد گیری برای بهبود فعالیت‌ها

<ul style="list-style-type: none"> - طراحی مجموعه‌ای از شاخص‌های کیفی و کمی در سه سطح فردی، گروهی و اجتماعی برای ارزیابی فعالیت‌های فرهنگی مدرسه‌ای، با تأکید بر هم‌خوانی - طراحی پرسش‌نامه، فرم مشاهده و چک‌لیست تحلیل محتوا برای سنجش بازخورد مخاطبان نسبت به یک فعالیت رسانه‌ای، با توجه به ویژگی‌های روان‌شناختی و فرهنگی مخاطب - تحلیل داده‌های جمع‌آوری‌شده از ارزشیابی فعالیت‌ها با هدف استخراج نقاط قوت، چالش‌ها و فرصت‌های بهبود 	<p>فعالیت‌های مهارتی / عملکردی</p>
--	--

۳. مهارت‌های تدریس و تسهیل یادگیری:

تدریس این درس نیازمند تلفیق مهارت‌های تحلیل انتقادی، هدایت گفت‌وگوی چندلایه، و طراحی فعالیت‌های یادگیری مسئله‌محور است. استاد باید با بهره‌گیری از روش‌های تولید مشارکتی محتوا، آموزش عملی ابزارهای رسانه‌ای، و بازآفرینی پیام‌ها در بستر فرهنگی، فراگیران را به کنشگران فعال رسانه‌ای تبدیل کند. استفاده از روایت‌سازی بومی، مقایسه تطبیقی پیام‌ها، و طراحی سناریوهای رسانه‌ای، موجب ارتقای تفکر انتقادی و هویت‌محور می‌شود. تسهیل یادگیری در این درس مستلزم ایجاد فضای چندصدایی، اخلاق‌مدار و مبتنی بر ارزش‌های دینی است. استاد باید نقش راهنما و تسهیلگر را ایفا کند تا یادگیری از سطح دانشی به سطح کنشی و فرهنگی ارتقا یابد.

۴. منابع و مراجع آموزشی و پایگاه‌های اطلاعاتی:

منبع اصلی: نیاز به تألیف منبع اختصاصی

منابع فرعی:

۱. فاطمی ورزنده، مطهره‌الاسادات، و طباطبایی‌مطلق، سید محمدحسین. (۱۴۰۲). تهاجم فرهنگی و راهکارهای مقابله با آن. تهران: انتشارات آزادی قلم.
۲. عظیمی خبازان، فرنوش. (۱۴۰۰). تربیت رسانه‌ای. تهران: انتشارات چاپار.
۳. مردانی، محمد. (۱۴۰۱). اهمیت سواد رسانه‌ای در نظام آموزشی نوین. تهران: انتشارات فرزندگان دانشگاه.
۴. هرنجی، منصور. (۱۳۹۰). ابزارهای تهاجم فرهنگی و راه‌های مقابله با آن. تهران: انتشارات نو.

پایگاه‌های اطلاعاتی عمومی / تخصصی:

- <https://jscm.ir>
- <https://lcc.isu.ac.ir>
- <http://cultural-studies.ir>

- <https://ensani.ir>
- <https://journals.dte.ir>
- <https://civilica.com>
- <https://sid.ir>
- <https://noormags.ir>
- <https://magiran.com>

۵. ارزشیابی از یادگیری مهارتی و عملکردی:

در این درس، ارزشیابی باید مبتنی بر سنجش توانایی‌های عملی فراگیران در تحلیل پیام‌های رسانه‌ای، شناسایی تهدیدات فرهنگی، تولید محتوای بومی و مدیریت رسانه باشد. استفاده از روش‌هایی مانند مشاهده مستقیم عملکرد، ارزیابی پروژه‌های چندرسانه‌ای، تحلیل موردی، و ارائه‌های گروهی، امکان سنجش واقعی مهارت‌ها را فراهم می‌سازد. طراحی جدول معیارهای عملکرد^۱ برای سنجش کیفیت تحلیل، خلاقیت در تولید، و میزان انطباق فرهنگی محتوا، به‌دقت ارزشیابی کمک می‌کند. همچنین بهره‌گیری از بازخورد هم‌تا، خودارزیابی، و مصاحبه‌های ساختاریافته، موجب ارتقای خودآگاهی رسانه‌ای فراگیران می‌شود. ارزشیابی در این درس باید فرایندی، چندبُعدی و مبتنی بر شواهد عملکردی باشد تا رشد مهارتی و هویتی فراگیران را به‌درستی منعکس کند.

۶. محیط اجرا/ امکانات مورد نیاز:

برای اجرای مؤثر این درس، فراهم سازی محیطی پویا، فناورانه و مشارکتی ضروری است. فضای آموزشی باید به‌گونه‌ای باشد که امکان تجربه عملی، تعامل گروهی و تولید محتوای رسانه‌ای را برای فراگیران فراهم کند. در این راستا، تجهیز کلاس به رایانه یا لپ‌تاپ برای هر گروه با دسترسی به اینترنت، زمینه تحلیل محتوای رسانه‌ای و انجام پروژه‌های چندرسانه‌ای را فراهم می‌سازد. استفاده از ویدئو فراتاب یا نمایشگر بزرگ برای نمایش نمونه‌های رسانه‌ای، امکان تحلیل جمعی و بحث‌محور را تقویت می‌کند. همچنین، وجود امکانات ضبط و ویرایش صدا و تصویر مانند نرم‌افزارهای تدوین، میکروفون و دوربین، به فراگیران کمک می‌کند تا مهارت‌های تولید محتوای رسانه‌ای را به صورت عملی تمرین کنند. فضای آموزشی باید انعطاف‌پذیر و مناسب فعالیت‌های گروهی باشد تا زمینه مشارکت، گفت‌وگو و یادگیری تعاملی فراهم گردد. دسترسی به منابع رسانه‌ای متنوع از جمله خبرگزاری‌ها، شبکه‌های اجتماعی، فیلم‌ها و تبلیغات فرهنگی، برای تحلیل و نقد محتوای واقعی ضروری است.

^۱. rubrics

سرفصل درس: «تربیت شهروند مسئول در بحران»

۱. معرفی درس و منطق تدوین آن:

درس «تربیت شهروند مسئول در بحران» پاسخی راهبردی به نیازهای واقعی نظام تعلیم و تربیت جمهوری اسلامی ایران است؛ نیازی که در رشته «آمادگی دفاعی» اهمیت ویژه‌ای دارد و مأموریت آن تربیت نسلی آگاه، مسئول و آماده برای مواجهه با شرایط بحرانی و تهدیدات طبیعی، انسانی و اجتماعی است. جامعه امروز با بحران‌های زیستی، اقلیمی، فرهنگی، فناورانه و روانی روبه‌روست و روشن است که آموزش‌های صرفاً نظری یا هشدارهای عمومی برای مواجهه با چنین شرایطی کافی نیست. آنچه ضرورت دارد، ایجاد بستری آموزشی است که دانش‌آموزان بتوانند در موقعیت‌های واقعی، نقش شهروندی فعال، مسئولانه و مشارکت‌جو را تمرین و تجربه کنند.

این درس با هدف پر کردن خلأ تربیتی موجود در آموزش مبتنی بر مدیریت بحران طراحی شده است؛ خلأیی که اغلب به آموزش‌های فنی یا هشدارهای سطحی محدود می‌شود و کمتر به تربیت نگرش، رفتار و کنش اجتماعی دانش‌آموزان می‌پردازد. در این چارچوب، «تربیت شهروند مسئول در بحران» تلاش می‌کند دانش‌آموزانی را پرورش دهد که نه تنها در برابر بحران منفعل نباشند، بلکه بتوانند با تکیه بر مهارت‌های همدلی، تفکر انتقادی، تاب‌آوری و مسئولیت‌پذیری، در مدیریت بحران نقش‌آفرینی کنند. همچنین این درس بر اهمیت پیوند مدرسه با جامعه محلی تأکید دارد و مدرسه را به نهادی فعال در ایمنی اجتماعی تبدیل می‌کند؛ موضوعی که در اسناد تحولی نظیر سند تحول بنیادین، برنامه درسی ملی و سند تربیت معلم در تراز انقلاب اسلامی نیز مورد توجه قرار گرفته است.

ساختار محتوایی درس در هشت فصل تنظیم شده است که هر فصل به یکی از ابعاد تربیت شهروندی در بحران می‌پردازد: مسئولیت‌پذیری فردی و کنش اجتماعی، تفکر انتقادی و همدلی، تاب‌آوری اجتماعی و ارزیابی مشارکت، سازمان‌دهی تیم بحران در سطح کلاس، طراحی نقشه ایمنی و ارزیابی خطر، تمرین سناریو و ابزارهای اولیه امداد، مستندسازی و آموزش همسالان، و در نهایت پیوند مدرسه با جامعه محلی. این مسیر آموزشی به‌گونه‌ای طراحی شده است که دانش‌آموزان از سطح فردی تا سطح اجتماعی، از شناخت تا عمل، و از مدرسه تا جامعه، تجربه‌ای جامع از تربیت شهروندی مسئول در بحران داشته باشند.

درس «تربیت شهروند مسئول در بحران» نه تنها مکمل محتوای رشته آمادگی دفاعی است، بلکه آن را از یک آموزش صرفاً فنی به یک تربیت اجتماعی-اخلاقی ارتقاء می‌دهد. فعالیت‌های عملی، سناریوهای شبیه‌سازی‌شده، کارگاه‌های همیاری و پروژه‌های مدرسه‌محور، فرصت تمرین واقعی مهارت‌های شهروندی را فراهم می‌آورد و با تأکید بر مستندسازی، آموزش همسالان و ارتباط با منابع شهری، نقش مدرسه به‌عنوان محور ایمنی و بازتوانی اجتماعی تقویت می‌شود. اجرای این درس در دانشگاه فرهنگیان نیز می‌تواند به تربیت معلمان منجر شود که خود درک عمیقی از مسئولیت اجتماعی، مهارت‌های مدیریت بحران و تربیت شهروندی دارند و قادرند این فهم را به نسل آینده منتقل کنند.

جدول مشخصات درس	
ماهیت درس: تربیت مدنی نوع آموزش: کارگاهی	«تربیت شهروند مسئول در بحران» «Educating Responsible Citizens in Crisis»
تعداد ساعات آموزشی: ۲۸ پیش‌نیاز: -	توانمندی‌های حرفه‌ای مورد انتظار در پایان یادگیری این درس مهارت‌آموز قادر خواهد بود:

<p>سطح اول: اقدامات پایه درون کلاسی (فردی و گروهی)</p> <p>۱. «بیانیه فردی مسئولیت پذیری» شامل سه تعهد مشخص (مانند کمک به هم کلاسی، نگهداری کیف اضطراری، اطلاع رسانی به والدین) تهیه کند، آن را امضا کرده و در کلاس نصب نماید.</p> <p>۲. با برگزاری «کارگاه تفکر انتقادی در بحران»، زمینه‌ای فراهم کند تا دانش‌آموزان علل، پیامدها و راهکارهای اجتماعی یک بحران را تحلیل و ارائه کنند.</p> <p>۳. یک «کارگاه همدلی فعال» اجرا کند و از دانش‌آموزان بخواهد در هر جلسه، دست کم سه تجربه عملی خود در هم‌زیستی گروهی یا حمایت از دیگران را به اشتراک بگذارند.</p> <p>۴. با مشارکت دانش‌آموزان، «معیارهای تاب‌آوری اجتماعی» مانند اعتماد، همکاری و انعطاف‌پذیری را تعریف کرده و با طراحی پرسشنامه یا چک‌لیست، آن‌ها را در سطح کلاس پایش کند.</p> <p>سطح دوم: سازمان‌دهی و برنامه‌ریزی در سطح کلاس و مدرسه</p> <p>۵. «تیم اورژانس کلاسی» با حداکثر پنج عضو و وظایف مشخص (تماس با والدین، کمک‌های اولیه، راهنمای تخلیه و امدادگران) تشکیل شود و گزارشی از آمادگی تیم ارائه گردد.</p> <p>۶. با استفاده از ابزارهای دیجیتال، «نقشه تعاملی فرار اضطراری مدرسه» طراحی شود که مسیرهای اصلی، جایگزین و نقاط تجمع را مشخص کند.</p> <p>۷. «ماتریس ارزیابی آسیب‌پذیری مدرسه» بر اساس شدت و احتمال خطر تکمیل شده و فضاهای اصلی به ترتیب اولویت طبقه‌بندی شوند.</p> <p>۸. یک «سناریوی چندلایه مخاطره» شامل زلزله، سیل، آتش‌سوزی و باد شدید طراحی و برای هر بحران، پروتکل تخلیه امن تدوین شود؛ سپس با تشکیل گروه‌های امدادی دانش‌آموزی، تمرین بدون خطا اجرا گردد.</p> <p>۹. یک «تمرین شبیه‌سازی شده بحران» تحت فشار زمانی اجرا شده و در پایان، گزارش شفاهی سریع از پارامترهای کلیدی (نوع بحران، محل، تلفات، اقدامات پاسخ) ارائه گردد.</p> <p>۱۰. «کارگاه عملی ساخت ابزارهای امدادی اولیه» مانند بست اضطراری، برانکارد موقت یا پیام‌رسانی دستی با مشارکت دانش‌آموزان برگزار شود.</p> <p>سطح سوم: توسعه و مستندسازی در سطح مدرسه</p> <p>۱۱. «چک‌لیست اخلاقی تصمیم‌گیری در بحران» تدوین شود و در قالب تمرین گروهی در مذاکرات شبیه‌سازی شده بحران مورد استفاده قرار گیرد.</p>	<p>مدرس واجد شرایط: دکترای تربیت اجتماعی یا مدیریت بحران با حداقل ۵ سال تجربه میدانی آموزش ظرفیت کارگاه: حداکثر ۴۰ نفر</p>
---	---

<p>۱۲. «کمپین آگاهی سازی» با اجرای پیش‌آزمون و پس‌آزمون طراحی شده و تغییرات سطح آگاهی و نگرش دانش‌آموزان نسبت به مسئولیت‌پذیری در بحران تحلیل گردد.</p> <p>۱۳. «راهنمای جامع ایمنی مدرسه» به صورت دیجیتال تدوین و با طراحی مناسب در اختیار دانش‌آموزان و خانواده‌ها قرار گیرد.</p> <p>۱۴. یک «فعالیت بازتوانی اجتماعی پسابحران» (مانند باغچه یادبود یا دیوار خاطره) با مشارکت دانش‌آموزان طراحی و اجرا شود.</p> <p style="text-align: center;">سطح چهارم: ارتباط با جامعه محلی و شهر</p> <p>۱۵. «سامانه پیامکی هشدار کلاسی» طراحی و اجرا شود؛ فهرست شماره تماس والدین و دانش‌آموزان تهیه شده، دو پیام آزمایشی با نرخ دریافت حداقل ۹۵٪ ارسال و نتایج در کلاس تحلیل و گزارش شود.</p> <p>۱۶. با اجرای یک پروژه میدانی، «شاخص‌های تاب‌آوری اجتماعی جامعه محلی» مانند مشارکت، دسترسی به منابع، و شبکه حمایت جمع‌آوری، تحلیل و گزارش شوند.</p>	
---	--

۲. ساختار محتوای آموزشی و فعالیت‌های مرتبط:

فصل اول: مسئولیت‌پذیری فردی و کنش اجتماعی

- تقویت مسئولیت‌پذیری در دانش‌آموز
- تدوین تعهدات فردی برای مواجهه با بحران
- آموزش مشارکت فعال و مسئولیت فردی در کلاس

<ul style="list-style-type: none"> - هر دانش‌آموز یک «بیانیه فردی مسئولیت‌پذیری» شامل ۳ تعهد عملی بنویسد، امضا کند و در کلاس نصب نماید. - تحلیل گروهی نمونه‌های واقعی رفتارهای غیرفعال و مسئولانه در بحران. - گفت‌وگوی هدایت‌شده در مورد نقش فرد در مدیریت بحران‌های روزمره. 	فعالیت‌های مهارتی ^۱ /عملکردی ^۲
---	---

فصل دوم: تفکر انتقادی و همدلی در بحران

- توانمندسازی ذهنی و عاطفی برای رفتار مسئولانه
- تحلیل بحران از منظر اجتماعی - فرهنگی
- تمرین مهارت‌های همدلی و مشارکت اجتماعی

<ul style="list-style-type: none"> - برگزاری «کارگاه تفکر انتقادی در بحران» و تحلیل یک بحران محلی با روش طوفان فکری. - اجرای «کارگاه همدلی فعال» و به‌اشتراک‌گذاری سه تجربه واقعی همیاری در گروه. - طراحی بازی‌های کلاسی برای تمرین همدلی و تصمیم‌گیری گروهی. 	فعالیت‌های مهارتی / عملکردی
--	--------------------------------

^۱. Skill-Based Tasks

^۲. Performance-Based Tasks

فصل سوم: تاب آوری اجتماعی و ارزیابی مشارکت

- شناخت و پایش عوامل تقویت تاب آوری
- تعریف عملیاتی شاخص های تاب آوری اجتماعی
- مدل های تاب آوری جامعه محور
- ابزارسازی برای سنجش مشارکت و تعامل

<ul style="list-style-type: none"> - معلم و دانش آموزان «چک لیست تاب آوری اجتماعی» طراحی کنند (اعتماد، همکاری، انعطاف پذیری). - اجرای پرسشنامه و تحلیل نتایج در گروه های دانش آموزی. - اجرای تمرین های میدانی شناسایی رفتارهای تاب آور در مدرسه. 	<p>فعالیت های مهارتی / عملکردی</p>
---	------------------------------------

فصل چهارم: سازمان دهی تیم بحران در سطح کلاس

- طراحی ساختار واکنش گروهی در کلاس
- تشکیل تیم اورژانس کلاس با وظایف مشخص
- تمرین نقش پذیری در تیم های امدادی

<ul style="list-style-type: none"> - تشکیل «تیم اورژانس کلاسی» با ۵ نقش کلیدی و ارائه گزارش عملکرد تیم. - طراحی جدول تقسیم وظایف بین اعضای تیم با سناریوی فرضی بحران. - تمرین نقش ها در یک وضعیت شبیه سازی شده (تخلیه فوری، تماس اضطراری و امداد). 	<p>فعالیت های مهارتی / عملکردی</p>
---	------------------------------------

فصل پنجم: طراحی نقشه ایمنی و ارزیابی خطر

- تحلیل فضا و مسیر در مدرسه
- تحلیل فضاهای پرخطر مدرسه
- مسیرهای فرار و نقاط تجمع

<ul style="list-style-type: none"> - ترسیم «نقشه دیجیتالی فرار اضطراری» مدرسه با مسیر اصلی و جایگزین. - تکمیل «ماتریس ارزیابی خطر» بر اساس احتمال و شدت برای فضاهای مختلف مدرسه. - پیاده روی میدانی در مدرسه و نشانه گذاری نقاط ناایمن. 	<p>فعالیت های مهارتی / عملکردی</p>
--	------------------------------------

فصل ششم: تمرین سناریو و ابزارهای اولیه امداد

- مواجهه عملی با بحران
- طراحی و اجرای سناریوی چندلایه بحران
- آموزش ابزارهای کمک های اولیه و نجات

<ul style="list-style-type: none"> - طراحی یک سناریوی چندمخاطره ای (زلزله، سیل، آتش سوزی) و اجرای آن با مشارکت دانش آموزان. - اجرای تمرین زمان فشار با گزارش دهی فوری در پایان بحران. - اجرای «کارگاه ساخت ابزارهای ساده امدادی» (بست، برانکارد، پیام اضطراری دستی). 	<p>فعالیت های مهارتی / عملکردی</p>
---	------------------------------------

فصل هفتم: مستندسازی و آموزش همسالان

- آموزش به دیگران و تولید محتوای آموزشی
- طراحی کمپین‌های آگاهی سازی
- مستندسازی فرایند ایمنی در مدرسه

<ul style="list-style-type: none"> - اجرای «کمپین آگاهی سازی» با پیش‌آزمون و پس‌آزمون؛ تحلیل نتایج. - تدوین «راهنمای جامع ایمنی مدرسه» و انتشار آن به صورت دیجیتال. - طراحی بروشور، پوستر یا ویدئوی کوتاه برای انتقال پیام به دیگر کلاس‌ها. 	<p>فعالیت‌های مهارتی / عملکردی</p>
--	--

فصل هشتم: پیوند مدرسه با جامعه محلی

- مشارکت شهروندی و ارتباط با منابع شهری
- شناسایی و معرفی منابع ایمنی شهری
- طراحی پروژه بازتوانی مدرسه و محله

<ul style="list-style-type: none"> - تهیه «دفترچه راهنمای پناهگاه‌ها و منابع اضطراری محله» و توزیع آن در خانواده‌ها. - راه‌اندازی «سامانه پیامکی هشدار مدرسه» با شماره تماس والدین و تحلیل پیام‌های آزمایشی. - طراحی و اجرای پروژه «بازتوانی مدرسه» مانند باغچه‌یادبود یا دیوار امید پس از بحران. 	<p>فعالیت‌های مهارتی / عملکردی</p>
--	--

۳. مهارت‌های تدریس و تسهیل یادگیری:

تدریس این درس نیازمند راهبردهایی است که یادگیری را به تجربه‌ای عملی، گروهی و مسئله‌محور تبدیل کند. راهبردهایی مانند یادگیری پروژه‌محور برای اجرای فعالیت‌های واقعی در کلاس و مدرسه، شبیه‌سازی برای تمرین واکنش به بحران، یادگیری مشارکتی برای تشکیل تیم‌های امدادی و تصمیم‌گیری گروهی، و یادگیری مسئله‌محور برای تحلیل موقعیت‌های بحرانی، محور اصلی آموزش‌اند. همچنین، استفاده از گفت‌وگوی هدایت‌شده برای بازتاب تجربیات، یادگیری تجربی برای درگیر شدن با موقعیت‌های واقعی، و به‌کارگیری ابزارهای دیجیتال برای طراحی نقشه، پرسشنامه و کمپین‌های آگاهی، به معلم کمک می‌کند تا نقش تسهیلگر را ایفا کند و یادگیری را به کنش آگاهانه و مسئولانه تبدیل نماید.

۴. منابع و مراجع آموزشی و پایگاه‌های اطلاعاتی:

منبع اصلی:

منابع فرعی:

۱. سازمان پدافند غیرعامل کشور. (۱۴۰۰). مجموعه کتاب‌های آموزش پدافند غیرعامل در مدرسه
۲. فتحی واجارگاه، ک.، و واحد چوکده، س. (۱۳۹۶). آموزش شهروندی در مدارس. تهران: انتشارات آبیژ.
۳. عزیزی، ر. (۱۳۹۷). مدیریت بحران و حقوق شهروندی در نظام حقوقی ایران. تهران: انتشارات یاد عارف.

پایگاه‌های اطلاعاتی عمومی / تخصصی:

- <https://www.irimo.ir>
- <https://www.hac.ir>
- <https://www.undrr.org>
- <https://www.ifrc.org>

۵. ارزشيابى از يادگيرى مهارتى و عملكردى:

ارزشيابى در اين درس بايد عملكردمحور، كيفى و مبتنى بر شواهد واقعى از مشاركت و كنش مهارت آموزان باشد. در اين مسير، به جاي آزمون هاى كتبى، از ابزارهاى مانند مشاهده مستقيم رفتار، سنجش مشاركت در كارگاه ها، ارزشيابى پروژه هاى گروهى، بررسى محصولات عينى مانند نقشه فرار، چك ليست تاب آورى، دفترچه منابع اضطرارى، گزارش تمرين شبیه سازی و طراحى كمپين آگاهى استفاده مى شود. همچنين، بازتاب نويسى، خود سنجى، هم سنجى، و ارائه هاى ميدانى نقش مهمى در سنجش عمق يادگيرى، ميزان مسئوليت پذيرى، همكارى تيمى و توانايى حل مسئله ايفا مى كنند. ارزشيابى بايد فرايندمحور، مستمر و همراه با بازخورد اصلاحى باشد تا رشد مهارت و كنش مسئولانه در بستر واقعى تضمين شود.

۶. محيط اجرا / امكانات موردنياز:

اجراى اين درس نيازمند محيطى پويا، انعطاف پذير و تجهيز شده براى فعاليتهاى كارگاهى، شبیه سازی و كار ميدانى است. كلاس درس بايد قابليت تغيير چيدمان براى كار گروهى و سناريونويسى را داشته باشد. امكانات لازم شامل تخته هوشمند يا ويدئو فراتاب، راينه يا تابلت براى هر گروه، ابزارهاى ساده امدادى (باند، برانكارد دستى، كيف كمك هاى اوليه)، تجهيزات شبیه سازی بحران (علائم، نوار هشدار، سنسورهاى ساده)، وسايل توليد محتوا (پوستر، بروشور، نرم افزارهاى طراحى ديجيتال)، و دسترسى به فضاى باز براى تمرين هاى عملى است.

سرفصل درس: «تحليل محتوای کتابهای درسی آمادگی دفاعی»

۱. معرفی درس و منطق تدوین آن:

هر کتاب درسی، حامل پیامهای آشکار و پنهانی است که هویت و نگرش دانش آموزان را شکل می دهد. کتاب آمادگی دفاعی به دلیل ماهیت خود، نقشی کلیدی در تعریف مفاهیمی چون امنیت ملی، ایثار و مسئولیت پذیری دارد. اما آیا این پیامها به درستی منتقل می شوند؟ آیا محتوا با ویژگیهای سنی و فرهنگی دانش آموزان امروز متناسب است؟ درس حاضر، ابزارهای علمی تحلیل محتوا را در اختیار شما به عنوان معلمان آینده قرار می دهد تا بتوانید با نگاهی نقادانه و پژوهشگرانه، به این پرسشها پاسخ دهید و در راستای اهداف سند تحول بنیادین، در ارتقاء کیفیت این درس کلیدی، نقش آفرین باشید.

بر اساس برنامه درسی ملی، یکی از مأموریت های اصلی آموزش و پرورش، تربیت نسلی است که ضمن شناخت تهدیدات و فرصت های ملی و بین المللی، بتواند در حفظ استقلال، امنیت و تمامیت ارضی کشور نقش آفرینی کند. درس آمادگی دفاعی در این مسیر، بستری برای آموزش مفاهیم بنیادین دفاعی، امنیتی، فرهنگی و اجتماعی فراهم می سازد. از این رو، تحلیل محتوای کتابهای درسی این حوزه، ضرورتی راهبردی برای تضمین کیفیت، انسجام و اثربخشی تربیتی آن دارد.

در این درس، دانشجویان با مبانی نظری تحلیل محتوا، انواع رویکردهای تحلیلی (کمی، کیفی، ترکیبی)، و شاخص های ارزشیابی تربیتی آشنا می شوند. آنها می آموزند چگونه محتوای کتابهای آمادگی دفاعی را از منظر اهداف تربیتی، انسجام مفهومی، هم سویی با ارزش های انقلاب اسلامی، رعایت عدالت آموزشی، و تناسب با ویژگی های سنی و فرهنگی دانش آموزان تحلیل کنند. همچنین، با بهره گیری از اسناد فرادستی، می توانند میزان انطباق محتوای کتابها با اهداف کلان نظام آموزشی را ارزیابی کرده و پیشنهادهای اصلاحی ارائه دهند.

این درس، مهارت آموزان را به سوی تربیت معلم پژوهشگر سوق می دهد؛ معلمی که نه تنها مجری برنامه درسی است، بلکه در ارتقاء آن نیز مشارکت فعال دارد. تحلیل محتوای کتابهای آمادگی دفاعی، زمینه ساز تربیت معلمانی است که با نگاه انتقادی، تربیتی و ملی، بتوانند در تحقق اهداف سند تحول بنیادین، ارتقاء سرمایه اجتماعی، و تقویت روحیه دفاعی نسل آینده نقش آفرینی کنند. در نهایت، این درس پلی است میان نظریه و عمل؛ میان اسناد فرادستی و کلاس درس؛ و میان آرمان های تربیتی و واقعیت های آموزشی. معلمی که این درس را با دقت و تعهد طی کند، نه تنها در تدریس درس آمادگی دفاعی موفق تر خواهد بود، بلکه در مسیر تربیت شهروندانی مسئول، مقاوم و آگاه، گام های مؤثری بر خواهد داشت.

جدول مشخصات درس	
<p>ماهیت درس: تربیت حرفه ای معلمي</p> <p>نوع آموزش: کارگاهی</p> <p>تعداد ساعات آموزشی: ۲۶ ساعت</p> <p>مدرس واجد شرایط:</p>	<p>«تحليل محتوای کتابهای درسی آمادگی دفاعی»</p> <p>«Content Analysis of Defensive Readiness Textbooks»</p> <p>توانمندی های حرفه ای مورد انتظار</p> <p>در پایان یادگیری این درس مهارت آموز قادر خواهد بود:</p> <p>۱. ساختار کتابهای آمادگی دفاعی را مرور کرده و انسجام مفهومی و روند تکاملی مفاهیم دفاعی را در دوره متوسطه اول و دوم تحلیل نماید.</p>

<p>۲. انواع تحلیل محتوا را بر اساس رویکرد کمی، کیفی و ترکیبی مقایسه کرده و با توجه به اهداف آموزشی، تربیتی و فرهنگی و ... درس آمادگی دفاعی، مناسبترین نوع تحلیل را توجیه نماید.</p> <p>۳. مدل های تحلیل محتوا را معرفی کرده و تفاوت های آنها را در یک نمودار مفهومی ترسیم کند.</p> <p>۴. واحد تحلیل مناسب را از میان کلمه، جمله، پاراگراف، تصویر یا نمودار انتخاب کرده و آن را با اهداف تطبیق دهد.</p> <p>۵. نرم افزارهای تخصصی تحلیل محتوا مانند NVivo، MAXQDA و ATLAS.ti و ابزارهای رایگان مانند Google Sheets، Copilot و ChatGPT را معرفی کرده و کاربرد هر یک را در تحلیل آموزشی توضیح دهد.</p> <p>۶. یک متن آموزشی منتخب از کتاب های آمادگی دفاعی را با استفاده از نرم افزارهای تخصصی کدگذاری کرده و مفاهیم اولیه مرتبط با ارزش ها و اهداف دفاعی را استخراج نماید.</p>	<p>متخصص حوزه برنامه ریزی درسی و تحلیل محتوا، دارای سابقه تدریس دروس تربیتی و آشنا با اسناد فرادستی نظام آموزشی با همراهی کارشناس فناوری به منظور بهره گیری از ابزارهای دیجیتال و نرم افزارهای تحلیل محتوا</p> <p>ظرفیت کارگاه: حداکثر ۲۵ نفر</p>
--	--

۲. ساختار محتوای آموزشی و فعالیت های مرتبط:

فصل اول: مبانی نظری تحلیل محتوا

- تعریف تحلیل محتوا و جایگاه آن در مطالعات آموزشی
- اهمیت تحلیل محتوا در نظام های آموزشی
- انواع تحلیل محتوا: بر اساس نوع (کمی، کیفی، ترکیبی)، ویژگی ها، کاربردها
- معرفی مدل های تحلیل محتوا

<p>فعالیت های</p> <p>مهارتی^۱/ عملکردی^۲</p>	<p>- مقایسه ویژگی ها و کاربردهای هر نوع تحلیل محتوا و ارائه در قالب جدول تحلیلی</p> <p>- ترسیم نمودار مفهومی مدل های تحلیل محتوا با نشان دادن تفاوت های آنها</p>
--	--

فصل دوم: مراحل تحلیل محتوای کتاب های درسی آمادگی دفاعی

- مرور ساختار کتاب ها: شناخت فصل ها و موضوعات اصلی، بررسی انسجام مفهومی، تحلیل روند تکاملی مفاهیم دفاعی در دوره متوسطه اول و دوم مثال: مقایسه فصل «جنگ نرم» در پایه نهم (سطح مقدماتی) و پایه دهم/دوازدهم (سطح تخصصی تر)
- تعیین هدف تحلیل محتوا: شفاف سازی اهداف آموزشی، تربیتی، فرهنگی یا اجتماعی و ...، تعیین نوع تحلیل مناسب بر اساس هدف پژوهش مثال: هدف تربیتی درس «بسیج مدرسه عشق» پایه نهم (تقویت روحیه ایثار و ...) در برابر هدف آموزشی درس «آشنایی با بسیج» پایه دهم/دوازدهم (شناخت ساختار سازمانی و ...)
- انتخاب واحد تحلیل: تعیین سطح تحلیل بر اساس کلمه، جمله، تصویر یا نمودار، تطبیق واحد تحلیل با هدف پژوهش مثال: واژه «ایثار» در درس «مردان مبارز و زنان قهرمان» (پایه نهم) یا تصویر «نظام جمع» در فصل «رزم انفرادی» (پایه دهم/دوازدهم)

^۱. Skill-Based Tasks

^۲. Performance-Based Tasks

- طراحی شاخص ها و طبقات مفهومی: تعریف شاخص های علمی، فرهنگی، اخلاقی، امنیتی، و ... ساخت جدول کدگذاری و چک لیست های تحلیلی مثال: طبقه علمی در فصل «جنگ افزارسازی» و طبقه فرهنگی در فصل «فرهنگ دفاع»
- نمونه گیری و انتخاب متن: انتخاب بخش های نماینده برای تحلیل، استفاده از روش های هدفمند یا طبقه بندی شده
- کدگذاری محتوا با فناوری های نوین: استفاده از نرم افزارهای تخصصی برای دسته بندی داده ها، استخراج مضامین اولیه، ثبت داده ها در قالب دیجیتال مثال: کدگذاری واژه های کلیدی در درس «علوم و معارف دفاع مقدس»
- تحلیل داده ها و استخراج نتایج: تحلیل آماری در رویکرد کمی، استخراج مضامین و الگوها در رویکرد کیفی، م صور سازی داده ها با ابزارهای تحلیلی مثال: شمارش واژه «امنیت» در هر دو کتاب (کمی) و استخراج مضامین مقاومت از درس سرباز اسلام- سردار دل ها (کیفی)
- تفسیر یافته ها و ارائه پیشنهادها: بررسی نقاط قوت و ضعف محتوای آموزشی، ارائه راهکارهای اصلاحی، ارزیابی میزان هم سویی با اهداف کلان نظام آموزشی

<ul style="list-style-type: none"> - انتخاب مناسب ترین نرم افزار را برای تحلیل محتوای آموزشی با مقایسه خروجی ابزارهای مختلف و تشریح کاربرد هر یک در تحلیل آموزشی - در گروه های کوچک، تحلیل نحوه بازنمایی یک کنشگر اصلی در محتوای آموزشی به شرح مراحل زیر انجام شود: الف) هدف تحلیل را دقیق بنویسید. ب) واحد تحلیل (کلمه، تصویر، جمله) را مشخص کنید. ج) ۵ کد اولیه پیشنهاد دهید. د) یک صفحه از کتاب را با این کدها تحلیل و نتایج را در یک پاراگراف گزارش کنید. 	<p>فعالیت های مهارتی/ عملکردی</p>
---	---------------------------------------

فصل سوم: کاربرد ابزارهای هوشمند در تحلیل محتوای آموزشی: معرفی، نصب و آموزش عملی نرم افزارها

نرم افزارهای تخصصی، کاربردها و ارزیابی نقادانه خروجی های آن:

- NVivo: تحلیل کیفی متن، کدگذاری مفاهیم، استخراج مضامین تربیتی و فرهنگی
 - درس «انقلاب اسلامی» - پایه نهم: استخراج مضامین هویت ملی و ایثار
 - درس «علوم و معارف دفاع مقدس و مقاومت» - پایه دهم/دوازدهم: تحلیل مضامین مقاومت و پایداری
- MAXQDA: تحلیل ترکیبی متن و تصویر، مناسب برای پروژه های آموزشی چندلایه
 - درس «پدافند غیرعامل» - پایه نهم (متن آموزشی + تصاویر نموداری)
 - درس «پدافند غیرعامل» - پایه دهم/دوازدهم (متن تخصصی + تصاویر کاربردی)
- ATLAS.ti: تحلیل ساختاری و مفهومی متون درسی، بررسی روابط بین مضامین
 - درس «آمادگی و ایمنی در برابر زمین لرزه» - پایه نهم
 - درس «امداد و نجات» - پایه دهم/دوازدهم
- ابزارهای رایگان و قابل دسترس:
- Google Sheets: طراحی چک لیست، ثبت داده ها، تحلیل ساده
- Copilot و ChatGPT: استخراج مفاهیم، دسته بندی موضوعی، پیشنهاد اصلاحات

فعالیت‌های	– کدگذاری داده‌ها با استفاده از یکی از نرم‌افزارهای NVivo، MAXQDA یا ATLAS.ti
مهارتی / عملکردی	– تفسیر یافته‌های تحلیل محتوا و بررسی نقاط قوت و ضعف محتوای آموزشی و ارائه راهکارهای اصلاحی
	– مصورسازی نتایج تحلیل با استفاده از نمودارها، جداول و ... و ارائه گزارش

۳. مهارت‌های تدریس و تسهیل یادگیری:

برای تدریس این درس، بهره‌گیری از راهبردهای فعال و مبتنی بر یادگیری مشارکتی ضروری است. استفاده از روش‌های تدریس مبتنی بر پروژه، بحث گروهی، و تحلیل موردی، موجب درگیری ذهنی دانشجو و تقویت تفکر انتقادی می‌شود. معلم باید با طراحی فعالیت‌های مسئله‌محور، دانشجویان را به تحلیل واقعی محتوای کتاب‌ها بر اساس شاخص‌های علمی ترغیب کند. بهره‌گیری از راهبرد بارش فکری، یادگیری مبتنی بر سناریو، و استفاده از فناوری‌های نوین مانند نرم‌افزارهای تحلیل محتوا، فضای یادگیری را پویا و کاربردی می‌سازد. همچنین، توجه به تفاوت‌های فردی، بازخورد مستمر، و ارزشیابی تکوینی، نقش مهمی در تسهیل یادگیری عمیق دارد. افزون بر این، بهره‌گیری از رویکرد یادگیری پژوهش‌محور می‌تواند دانشجویان را به طرح پرسش‌های عمیق و جستجوی پاسخ‌های علمی در محتوای آمادگی دفاعی سوق دهد. استفاده از یادگیری ترکیبی حضوری و مجازی با تلفیق آموزش کلاسی و ابزارهای دیجیتال، فرصت یادگیری انعطاف‌پذیر و متناسب با نیازهای فردی را فراهم می‌آورد. به‌کارگیری پروژه‌های گروهی علاوه بر تقویت مهارت‌های تحلیلی، روحیه مسئولیت‌پذیری و همکاری را در دانشجویان ارتقا می‌دهد. همچنین، یادگیری مبتنی بر شواهد با تأکید بر داده‌های کمی و کیفی استخراج‌شده از کتاب‌های درسی، موجب تقویت نگاه علمی و نظام‌مند در تحلیل محتوا می‌شود. بهره‌گیری از یادگیری بازتابی نیز اهمیت دارد، زیرا دانشجویان با تأمل بر یافته‌های خود، توانایی نقد و اصلاح محتوای آموزشی را کسب می‌کنند.

۴. منابع و مراجع آموزشی و پایگاه‌های اطلاعاتی:

منابع اصلی: (نیاز به تألیف منبع اختصاصی)

منابع فرعی:

- ۱- حسن‌مرادی، نرگس (۱۳۹۶). تحلیل محتوای کتاب درسی، تهران: آبیژ
- ۲- نوریان، محمد. (۱۳۹۵). روش‌های ارزشیابی کتاب‌های درسی با تأکید بر تحلیل محتوای کمی و کیفی. تهران: انتشارات شورا.
- ۳- نوریان، محمد. (۱۳۹۵). راهنمای عملی تحلیل محتوای کمی و کیفی کتاب‌های درسی دوره ابتدایی. تهران: انتشارات شورا.

پایگاه‌های اطلاعاتی عمومی / تخصصی:

- www.ensani.ir
- www.sid.ir

۵. ارزشیابی از یادگیری مهارتی و عملکردی:

ارزشیابی این درس باید مبتنی بر سنجش مهارت‌های عملی و عملکردی دانشجویان در کنار دانش نظری آنان باشد. در این چارچوب، نخست توانایی کدگذاری و دسته‌بندی مضامین کلیدی کتاب‌های آمادگی دفاعی و تشخیص ارزش‌ها و مفاهیم اصلی

مورد توجه قرار می‌گیرد. سپس میزان تسلط دانشجو بر استفاده از روش‌های کمی و کیفی و ابزارهای تحلیلی برای استخراج داده‌ها و تحلیل محتوا بررسی می‌شود. توانایی طراحی جداول و نمودارها برای نمایش یافته‌ها نیز بخش مهمی از ارزشیابی است، زیرا نشان‌دهنده قدرت دانشجو در م‌صور سازی داده‌ها و ارائه نتایج به شکلی علمی و قابل فهم است. علاوه بر این، قدرت نقد و تفسیر محتوا و توانایی بیان نقاط قوت و ضعف کتاب‌ها به صورت مستند و منطقی سنجیده می‌شود. عملکرد دانشجو در کار گروهی و مشارکت علمی نیز باید ارزیابی گردد، زیرا همکاری در پروژه‌های تحلیلی و ارائه گزارش مشترک بخشی از مهارت‌های حرفه‌ای محسوب می‌شود. در نهایت، توانایی تدوین گزارش‌های تحلیلی منظم و ارائه پیشنهادهای اصلاحی برای ارتقای کیفیت محتوای آموزشی، به عنوان شاخصی مهم در ارزشیابی عملکردی در نظر گرفته می‌شود. چنین رویکردی موجب می‌شود یادگیری دانشجویان از سطح نظری فراتر رفته و به مهارت‌های عملی، پژوهشی و انتقادی در حوزه تحلیل محتوای کتاب‌های آمادگی دفاعی تبدیل گرد

محیط اجرا/ امکانات مورد نیاز:

برای اجرای مؤثر این درس، محیط آموزشی باید از ویژگی‌های پژوهش محور، مشارکتی و فناورانه برخوردار باشد. کلاس درس نیازمند فضایی آرام، مجهز به رایانه یا لپ‌تاپ برای هر دانشجو، و دسترسی به اینترنت جهت استفاده از منابع دیجیتال و نرم‌افزارهای تحلیل محتوا مانند NVivo یا MAXQDA است. وجود ویدئو فراتاب، تخته هوشمند، و امکان نمایش گروهی داده‌ها، فرآیند یادگیری را تسهیل می‌کند (پیشنهاد شود که یک فضای مجازی آنلاین (LMS مثلاً در سامانه آموزش دانشگاه) برای بارگذاری منابع، نمونه تحلیل‌ها، و تحویل پروژه‌ها ایجاد گردد. این کار به مدیریت کلاس و دسترسی دانشجویان کمک شایانی می‌کند). همچنین، کتاب‌های درسی آمادگی دفاعی، اسناد فرادستی (مانند سند تحول بنیادین و برنامه درسی ملی)، و نمونه‌های تحلیل شده قبلی باید در دسترس دانشجویان قرار گیرد. فضای کلاس باید امکان کار گروهی، ارائه شفاهی، و بحث‌های تحلیلی را فراهم کند تا یادگیری فعال و تعاملی شکل گیرد.

سرفصل درس: «طراحی آموزشی در آموزش آمادگی دفاعی»

۱. معرفی درس و منطق تدوین آن:

درس «طراحی آموزشی در آموزش آمادگی دفاعی» از جمله دروس تخصصی و راهبردی است که با هدف ارتقاء شایستگی‌های حرفه‌ای در طراحی، اجرا و ارزشیابی برنامه‌های آموزشی تدوین شده است. این درس با تکیه بر اصول علمی طراحی آموزشی، تلاش دارد مهارت‌آموزان را با فرآیندهای نظام‌مند، هدف‌محور و انعطاف‌پذیر طراحی آموزشی آشنا سازد و آنان را برای ایفای نقش مؤثر در موقعیت‌های پیچیده و ناپایدار آماده کند.

منطق تدوین این درس بر پایه ضرورت تربیت نیروهای آموزشی آگاه، تحلیل‌گر و توانمند در مواجهه با تهدیدات نوپدید و چندلایه شکل گرفته است. در شرایطی که تهدیدات امنیتی، زیستی، سایبری و اجتماعی به سرعت در حال تحول‌اند، آموزش‌های دفاعی نیز باید از قابلیت تطبیق، روزآمدی و اثربخشی برخوردار باشند. از این رو، طراحی آموزشی در این حوزه نیازمند شناخت دقیق مخاطب، تحلیل محیط، تعیین اهداف رفتاری متناسب با نوع تهدید، انتخاب رسانه‌های مناسب، بهره‌گیری از روش‌های تدریس فعال و طراحی ارزشیابی‌های معتبر و پایا است.

این درس مهارت‌آموزان را با مراحل کلیدی طراحی آموزشی شامل تحلیل نیازها و حیطه‌ها، تعیین اهداف، سازمان‌دهی محتوا، انتخاب راهبردها، طراحی رسانه، ارزشیابی آموزشی و بازنگری مستمر آشنا می‌سازد. همچنین با ارائه تمرین‌های مهارتی، سناریوهای آموزشی و تحلیل نمونه‌های واقعی، زمینه یادگیری فعال، مسئله‌محور و مشارکتی را فراهم می‌آورد.

محتوای این درس با اسناد بالادستی، برنامه درسی ملی، سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و راهبردهای کلان دفاعی کشور هم‌راستا بوده و از منظر تربیتی، به فراگیران کمک می‌کند تا با نگاه چندبعدی و بین‌رشته‌ای، آموزش‌هایی را طراحی کنند که علاوه بر ارتقاء دانش و مهارت مخاطبان، موجب تقویت روحیه مسئولیت‌پذیری، خودمراقبتی، آمادگی روانی و توان واکنش سریع در شرایط بحرانی شود.

در این مسیر، مهارت‌آموزان می‌آموزند که چگونه با تحلیل تهدیدات نوظهور، آموزش‌هایی را طراحی کنند که نه تنها واکنشی، بلکه پیش‌دستانه، پیشگیرانه و مبتنی بر سناریوهای واقعی باشند. همچنین با بهره‌گیری از داده‌های آموزشی، بازخورد مخاطبان و ارزیابی‌های اثربخشی، می‌توانند برنامه‌های آموزشی را به صورت مستمر بهبود بخشند و با تغییرات محیطی و فناوری‌های نوین همگام شوند.

این درس با تأکید بر مهارت‌های طراحی آموزشی، تفکر انتقادی، تصمیم‌گیری آموزشی و تحلیل موقعیت، بستری فراهم می‌سازد تا فراگیران بتوانند در موقعیت‌های واقعی، آموزش‌هایی اثربخش، هدفمند و متناسب با شرایط تهدید ارائه دهند. در نهایت، انتظار می‌رود فراگیران پس از گذراندن این درس، به طراحانی آموزشی تبدیل شوند که با رویکردی علمی، بومی، و مبتنی بر تحلیل مأموریت، توانایی طراحی و اجرای برنامه‌های آموزشی دفاعی را در سطوح مختلف و برای مخاطبان متنوع داشته باشند.

جدول مشخصات درس	
ماهیت درس: تربیت حرفه‌ای معلمی نوع آموزش: کارگاهی	«طراحی آموزشی در آموزش آمادگی دفاعی» «Instructional Design in Defensive Readiness Education»

<p style="text-align: center;">توانمندی‌های حرفه‌ای مورد انتظار</p> <p>در پایان یادگیری این درس مهارت آموز قادر خواهد بود:</p> <ol style="list-style-type: none"> ۱. با انتخاب دو نظریه یادگیری (مثلاً رفتارگرایی و سازنده‌گرایی)، یک سناریوی آموزشی را بر اساس هر نظریه طراحی و تفاوت‌های آن را تحلیل می‌کند. ۲. با انتخاب یک مدل مانند مدل (ADDIE)، مراحل طراحی آموزشی را برای یک موضوع دفاعی شبیه‌سازی کرده و خروجی هر مرحله را مستندسازی می‌کند. ۳. فراگیر با بررسی یک طرح آموزشی اجرا شده، اصول بنیادین مانند هدف‌گذاری، سازمان‌دهی محتوا و ارزشیابی را تحلیل و نقاط قابل‌بهبود را پیشنهاد می‌دهد. ۴. با انتخاب یک واحد آموزشی سنتی، فناوری‌هایی مانند واقعیت افزوده یا پلتفرم‌های تعاملی را برای ارتقاء تجربه یادگیری بکار می‌گیرد و نسخه جدید را ارائه می‌دهد. ۵. با تحلیل سناریوی تهدید، نیازهای مخاطبان را در سه حوزه اصلی دسته‌بندی کرده و اولویت‌بندی می‌کند. ۶. با طراحی و اجرای مصاحبه، داده‌های کیفی را تحلیل کرده و نیازهای آموزشی غیر آشکار را مستند می‌سازد. ۷. با بررسی یک مأموریت واقعی (مانند مقابله با تهدید زیستی)، اهداف آموزشی مرتبط را طراحی کرده و آن‌ها را در سه سطح دانشی، مهارتی و نگرشی طبقه‌بندی می‌کند. ۸. با طراحی یک سناریو (مانند حمله سایبری به زیرساخت‌ها)، اهداف آموزشی را در چهار سطح آگاهی، واکنش، مهارت و تصمیم‌گیری تدوین و مستند می‌سازد. ۹. فراگیر با انتخاب یک موضوع آموزشی (مثلاً پناه‌گیری در بحران)، اهداف را در سطوح شناختی بلوم (دانش، فهم، کاربرد، تحلیل، ارزیابی، خلق) طراحی می‌کند. ۱۰. با استفاده از ابزارهای گرافیکی، ساختار محتوای آموزشی را به صورت سلسله‌مراتبی طراحی کرده و ارتباط منطقی بین اجزا را نمایش می‌دهد. ۱۱. فراگیر با انتخاب یک موضوع (مثلاً مقابله با تهدید زیستی)، مراحل یادگیری را به صورت تدریجی و منطقی (از ساده به پیچیده) طراحی و مستند می‌سازد. ۱۲. با بررسی یک نمونه محتوای آموزشی، موارد حساس یا محرمانه را شناسایی کرده و نسخه‌ای اصلاح‌شده با رعایت ملاحظات اخلاقی ارائه می‌دهد. ۱۳. با بررسی یک واحد آموزشی خاص، روش تدریس مناسب را با توجه به سطح تهدید، ویژگی‌های مخاطب و نوع محتوا انتخاب و توجیه می‌کند. 	<p style="text-align: center;">تعداد ساعات آموزشی: ۲۸</p> <p style="text-align: center;">پیش‌نیاز: -</p> <p style="text-align: center;">مدرس واجد شرایط: متخصص در برنامه‌ریزی درسی</p> <p style="text-align: center;">ظرفیت کلاس: حداکثر ۳۰ نفر</p>
---	---

<p>۱۴. با دستهبندی اهداف آموزشی، برای هر حوزه روش تدریس مؤثر طراحی کرده و نحوه اجرای آن را در سناریوی آموزشی دفاعی توضیح می‌دهد.</p> <p>۱۵. با بررسی یک رسانه تولیدشده، شاخص‌هایی مانند وضوح، تعامل‌پذیری، تناسب با اهداف و کیفیت فنی را ارزیابی و گزارش می‌کند.</p> <p>۱۶. با ایفای نقش در یک حمله سایبری فرضی، تصمیم‌گیری، هماهنگی و اقدامات حفاظتی را تمرین می‌کنند.</p> <p>۱۷. مربی با استفاده از چک‌لیست‌های رفتاری، عملکرد فراگیران را در حین تمرین‌های امداد و تخلیه اضطراری ارزیابی کرده و بازخورد فوری ارائه می‌دهد.</p> <p>۱۸. با بررسی تهدید جدید (مثلاً حمله سایبری)، عناصر آموزشی را اصلاح کرده و نسخه ارتقاءیافته را برای اجرا آماده می‌سازد.</p>	
---	--

۲. ساختار محتوای آموزشی و فعالیت‌های مرتبط:

فصل اول: مبانی نظری طراحی آموزشی

- آشنایی با مفاهیم
- رویکردها، نظریه‌های یادگیری و تأثیر آن‌ها بر طراحی آموزشی
- ارتباط طراحی آموزشی با اسناد بالادستی (برنامه درسی ملی، سند تحول بنیادین و ...)
- سطوح طراحی آموزشی (کلان/ میانی/ خرد) و ارتباط سطوح با یکدیگر^۱: نوع مخاطب، اهداف و کاربرد
- مدل‌های طراحی آموزشی
- اصول بنیادین طراحی آموزشی
- فناوری‌های نوین در تحول طراحی آموزشی
- فرایند طراحی آموزشی

<ul style="list-style-type: none"> - مقایسه نظریه‌های یادگیری در طراحی یک سناریوی آموزشی - شبیه‌سازی اجرای یک مدل طراحی آموزشی در یک موقعیت واقعی - کاربرد فناوری نوین در بازطراحی یک واحد آموزشی سنتی - ارزیابی اصول بنیادین طراحی آموزشی در یک طرح موجود 	<p>فعالیت‌های مهارتی^۲/ عملکردی^۳</p>
--	---

فصل دوم: تجزیه و تحلیل نیازها و حیطه‌های آموزشی

- نقش تحلیل نیازها در افزایش اثربخشی برنامه‌های آموزشی دفاعی

^۱. تأکید بر سطح خرد در این درس، به دلیل تناسب بیشتر آن با نیازهای مهارتی مخاطبان برنامه می‌باشد.

^۲. Skill-Based Tasks

^۳. Performance-Based Tasks

- انواع نیازهای آموزشی در حوزه دفاعی
- روش‌ها و ابزارهای تحلیل نیاز آموزشی
- مدل‌های تحلیل نیاز آموزشی در آموزش دفاعی
- چالش‌ها و محدودیت‌های تحلیل نیاز آموزشی در آمادگی دفاعی

<ul style="list-style-type: none"> - طبقه‌بندی نیازهای آموزشی در یک موقعیت بحرانی با استفاده از چارچوب دانشی-مهارتی-نگرشی - اجرای مصاحبه نیمه‌ساختارمند با یک مربی یا کارشناس دفاعی برای استخراج نیازهای آموزشی پنهان - شناسایی چالش‌های تحلیل نیاز آموزشی در یک محیط محرمانه یا پر ریسک و ارائه راهکارهای مقابله‌ای 	<p>فعالیت‌های مهارتی / عملکردی</p>
---	------------------------------------

فصل سوم: طراحی اهداف آموزشی در آمادگی دفاعی

- نقش اهداف آموزشی در طراحی آموزشی مأموریت‌محور
- اهداف آموزشی متناسب با سطوح عملکرد دفاعی (سطوح: آگاهی/ واکنش/ مهارت/ تصمیم‌گیری و ...)
- کاربرد طبقه‌بندی‌های شناختی در تدوین اهداف آموزشی دفاعی
- اصول نگارش اهداف آموزشی در سطوح مختلف و اشتباهات رایج در نگارش اهداف و راه‌های اصلاح آن‌ها در سطح خرد
- سنجش اثربخشی اهداف آموزشی

<ul style="list-style-type: none"> - تحلیل یک مأموریت دفاعی و استخراج اهداف آموزشی مأموریت‌محور - کاربرد طبقه‌بندی بلوم در طراحی اهداف آموزشی برای یک واحد دفاعی 	<p>فعالیت‌های مهارتی / عملکردی</p>
--	------------------------------------

فصل چهارم: انتخاب و سازمان‌دهی محتوای آموزشی در آموزش‌های آمادگی دفاعی

- اصول و معیارهای انتخاب محتوای آموزشی آمادگی دفاعی
- طبقه‌بندی و سازمان‌دهی محتوا
- استفاده از فناوری‌های نوین در سازمان‌دهی محتوا
- طراحی توالی محتوا در آموزش‌های آمادگی دفاعی
- بومی‌سازی و تطبیق محتوا با شرایط منطقه‌ای و فرهنگی
- ارزیابی اثربخشی محتوا و بازنگری مستمر
- ملاحظات اخلاقی و امنیتی در طراحی محتوا

<ul style="list-style-type: none"> - طراحی ساختار درختی برای سازمان‌دهی محتوای یک سناریوی آموزشی دفاعی - تدوین توالی آموزشی برای یک موضوع دفاعی بر اساس اصل از ساده به پیچیده 	<p>فعالیت‌های مهارتی / عملکردی</p>
---	------------------------------------

فصل پنجم: طراحی راهبردهای آموزشی در آموزش‌های دفاعی

- معیارهای انتخاب راهبرد بر اساس نوع محتوا، مخاطب و شرایط تهدید
- تطبیق راهبرد با اهداف
- نقش محیط آموزشی (کلاس، میدان، مجازی) در انتخاب راهبرد
- استفاده از فناوری های نوین
- راهبردهای مهارتی، عملیاتی و میدانی در آموزش های دفاعی
- راهبردهای مشارکتی و گروه محور
- ارزیابی اثربخشی راهبردها

- تحلیل یک محتوای آموزشی دفاعی و انتخاب راهبرد مناسب بر اساس نوع تهدید و مخاطب - مقایسه اثربخشی راهبردهای آموزشی در سه محیط آموزشی: کلاس، میدان، و مجازی - اجرای یک فعالیت گروهی در قالب ایفای نقش برای آموزش واکنش در بحران	فعالیت های مهارتی / عملکردی
--	--------------------------------

فصل ششم: طراحی و به کارگیری رسانه های آموزشی در آمادگی دفاعی

- رسانه آموزشی و نقش آن در آموزش های دفاعی امنیتی
- معیارهای انتخاب رسانه بر اساس نوع محتوا، مخاطب و هدف آموزشی و ...
- طبقه بندی رسانه های آموزشی (دیداری، شنیداری، چندرسانه ای / تعاملی و ...)
- طراحی، انتخاب و به کارگیری رسانه برای آموزش های مهارتی و عملیاتی (شبیه سازهای عملیاتی برای موقعیت های بحرانی، استفاده از واقعیت افزوده (AR) و واقعیت مجازی (VR))
- بومی سازی رسانه های آموزشی
- استانداردهای فنی و آموزشی در طراحی و به کارگیری رسانه
- ارزیابی اثربخشی رسانه های آموزشی

- انتخاب رسانه مناسب برای یک محتوای آموزشی خاص با توجه به نوع مخاطب و هدف آموزشی - تحلیل نقش رسانه آموزشی در انتقال مفاهیم دفاعی از طریق بررسی یک نمونه ویدیوی آموزشی - طبقه بندی رسانه های آموزشی موجود در یک برنامه دفاعی و تحلیل کاربرد هر دسته - ارزیابی فنی و آموزشی یک رسانه دفاعی با استفاده از چک لیست استاندارد طراحی آموزشی	فعالیت های مهارتی / عملکردی
--	--------------------------------

فصل هفتم: طراحی فعالیت های یادگیری^۱

- انواع فعالیت های یادگیری در آموزش های دفاعی (گروهی، فردی، میدانی، مجازی و ...)
- فعالیت های سناریو محور و موقعیت محور (سناریوهای آموزشی بر اساس تهدیدات واقعی (سایبری، زیستی، شیمیایی، موقعیت های بحرانی برای تمرین واکنش سریع و ...)
- فعالیت های یادگیری مهارتی و عملیاتی (مهارت های امداد، پناه گیری، تخلیه اضطراری، تمرین های عملی در محیط های کنترل شده یا واقعی و ...)

- فعالیت‌های یادگیری مشارکتی و گروه‌محور
- فعالیت‌های یادگیری در محیط‌های مجازی و ترکیبی (پلتفرم‌های آموزش آنلاین برای تمرین‌های تعاملی، (شبیه‌سازهای عملیاتی برای موقعیت‌های بحرانی، استفاده از واقعیت افزوده (AR) و واقعیت مجازی (VR) و ...)
- ارزیابی اثربخشی فعالیت‌های یادگیری

فعالیت‌های مهارتی / عملکردی	- اجرای یک فعالیت گروهی برای طراحی نقشه واکنش اضطراری در یک موقعیت بحرانی فرضی
	- طراحی یک فعالیت یادگیری در محیط مجازی با استفاده از واقعیت افزوده برای آموزش امداد اولیه
	- طراحی یک تمرین فردی برای تحلیل تهدیدات منطقه‌ای در قالب جدول مقایسه‌ای

فصل هشتم: ارزشیابی آموزشی

- چستی ارزشیابی آموزشی
- ابعاد ارزشیابی آموزشی
- انواع ارزشیابی در آموزش‌های دفاعی
- ابزارهای ارزشیابی آموزشی
- ارزشیابی اثربخشی آموزش

فعالیت‌های مهارتی / عملکردی	- طراحی یک آزمون تشخیصی برای سنجش آمادگی فراگیران در مواجهه با تهدیدات زیستی و سایبری
	- طراحی یک ابزار ارزشیابی ترکیبی شامل آزمون کتبی، مصاحبه ساختاریافته و ارزیابی عملی
	- برگزاری یک جلسه تحلیل نتایج ارزشیابی برای بهبود برنامه‌های آینده

فصل نهم: بازنگری و بهبود طرح

- اهمیت بازنگری در حفظ اثربخشی آموزش در شرایط متغیر و محیط‌های پر ریسک و تهدید
- روش‌های جمع‌آوری بازخورد از مخاطبان و ذینفعان
- تحلیل داده‌های آموزشی برای شناسایی نقاط ضعف و قوت برنامه
- به‌روزرسانی هدفمند محتوا، رسانه‌ها و راهبردها و ... بر اساس تغییرات تهدید
- ارزیابی اثربخشی اصلاحات و سنجش کیفیت بهبودها

فعالیت‌های مهارتی / عملکردی	- تحلیل یک برنامه آموزشی اجرا شده در محیط پر ریسک و استخراج عوامل مؤثر بر کاهش اثربخشی آن
	- طراحی یک پرسش‌نامه بازخورد برای جمع‌آوری نظرات مخاطبان و مربیان درباره کیفیت آموزش
	- اجرای یک تحلیل تطبیقی بین داده‌های آموزشی قبل و بعد از اصلاحات برنامه آموزشی

۳. مهارت‌های تدریس و تسهیل یادگیری:

برای تدریس اثربخش این درس، مدرس باید از راهبردهای یادگیری فعال مانند پروژه‌محور، مسئله‌محور و شبیه‌سازی بهره‌گیرد تا مهارت‌آموزان را در طراحی واقعی آموزش‌های دفاعی درگیر سازد. استفاده از راهبرد تحلیل موردی و سناریونویسی، زمینه‌ساز تفکر

انتقادی و تصمیم‌گیری در موقعیت‌های بحرانی است. تلفیق نظریه‌های طراحی آموزشی با تمرین‌های عملی، موجب انتقال مفاهیم به‌صورت کاربردی و پایدار می‌شود. بهره‌گیری از راهبردهای مشارکتی مانند کارگروهی و یادگیری هم‌تأ، تعامل و هم‌افزایی مهارت‌آموزان را تقویت می‌کند. علاوه بر راهبردهای فوق‌الذکر، مدرس این دوره باید بر مهارت‌های زیر مسلط باشد: تسهیلگری در شرایط پرفشار: توانایی مدیریت بحث و تمرین در سناریوهایی که نیازمند تصمیم‌گیری سریع هستند. اجرای جلسات بازبینی پس از اقدام: هدایت فراگیران برای تحلیل عملکرد خود پس از هر تمرین یا شبیه‌سازی، شناسایی نقاط قوت و ضعف، و استخراج درس‌های آموخته‌شده. ارائه بازخورد سازنده و فوری: ارائه بازخوردهای دقیق، عملی و به‌موقع در حین تمرین‌های مهارتی برای اصلاح عملکرد فراگیران.

۴. منابع و مراجع آموزشی و پایگاه‌های اطلاعاتی:

منابع اصلی: نیاز به تألیف منبع تخصصی

منابع فرعی:

۱. تلخابی، محمود. (۱۳۹۹). فعالیت‌های یادگیری (طراحی، اجرا و ارزشیابی). تهران: موسسه فرهنگی و هنری شناخت و تربیت انگاره.
۲. شعبانی، ح. (۱۴۰۰). طراحی آموزشی: نظریه‌ها و کاربردها. (چاپ بیست‌وچهارم). تهران: انتشارات سمت.
۳. فردانش، هاشم. (۱۳۹۴). طراحی آموزشی: مبانی، رویکردها و کاربردها، تهران: سمت.

پایگاه‌های اطلاعاتی عمومی / تخصصی:

- <https://www.civilica.com>
- <https://www.isc.ac>
- <https://www.magiran.com>
- <https://www.noormags.ir>
- <https://www.sid.ir>
- <https://sds.sndu.ac.ir>
- <https://www.ensani.ir>
- <https://chap.sch.ir>

۵. ارزشیابی از یادگیری مهارتی و عملکردی:

در تدریس این درس، مدرس باید از راهبردهای ارزشیابی عملکردی بهره‌گیرد که توانایی واقعی مهارت‌آموزان در طراحی، اجرا و تحلیل برنامه‌های آموزش آمادگی دفاعی را نشان دهد. استفاده از ارزشیابی مبتنی بر شایستگی، مانند طراحی یک سناریوی آموزشی کامل و اجرای آن در محیط شبیه‌سازی‌شده، موجب سنجش مهارت‌های عملی و تفکر سیستمی فراگیران می‌شود. راهبردهایی مانند ارزشیابی پوشه کار، چک‌لیست‌های عملکردی و خود ارزشیابی و هم‌ارزشیابی، به استاد امکان می‌دهد تا فرایند یادگیری را به صورت چندبعدی و مستمر دنبال کند. همچنین بهره‌گیری از ارزشیابی تکوینی در طول فعالیت‌های کلاسی، با ارائه بازخوردهای هدفمند، موجب اصلاح و ارتقاء طرح‌های آموزشی مهارت‌آموزان خواهد شد. در این مسیر، مدرس باید بتواند شاخص‌های دقیق و قابل‌سنجش برای مهارت‌های طراحی آموزشی تعریف کرده و آن‌ها را در قالب فعالیت‌های عملی و گروهی مورد

سنجش قرار دهد. اين نوع ارزشيابي نه تنها ميزان يادگيري را مشخص مي کند، بلکه به توسعه مهارت هاي حرفه اي، مسئوليت پذيري و خلاقيت دانشجويان نيز کمک مي کند. در نهايت، ارزشيابي عملکردي در اين درس بايد با رويکردي تربيتي، زمينه ساز رشد هويتي و آمادگي رواني فراگيران براي ايفاي نقش هاي آموزشي در شرايط دفاعي باشد.

۶. محيط اجرا/ امکانات موردنياز:

اجراي اين درس مستلزم محيطي است که از نظر فيزيکي، فناورانه و آموزشي، امکان تمرين طراحي آموزشي را فراهم سازد. کلاس درس بايد مجهز به امکانات چند رسانه اي مانند رایانه، ويدئو فراتاب، تخته هوشمند و نرم افزارهاي طراحي آموزشي باشد تا فراگيران بتوانند اهداف آموزشي، ساختار محتوا و سناريوهاي دفاعي را به صورت عملي تدوين و ارائه کنند. فضاي آموزشي بايد امکان کار گروهي، تحليل موقعيت هاي بحراني، و اجراي تمرين هاي شبیه سازی شده را فراهم آورد. دسترسي به منابع دفاعي، فيلم هاي مستند، پلتفرم هاي آموزش مجازي و ابزارهاي ارزشيابي عملکردي نيز براي طراحي، اجرا و بازنگري برنامه هاي آموزشي ضروري است.

سرفصل درس: «راهبردهای آموزشی در آموزش آمادگی دفاعی»

۱. معرفی درس و منطق تدوین آن:

درس «راهبردهای آموزشی در آموزش آمادگی دفاعی» از جمله دروس راهبردی و مهارت محور در برنامه درسی مهارت آموزان رشته آمادگی دفاعی است که با هدف ارتقای شایستگی های حرفه ای مهارت آموزان در زمینه طراحی، اجرا و ارزیابی فرایندهای یاددهی-یادگیری در آموزش آمادگی دفاعی تدوین شده است. این درس با رویکردی تلفیقی و مبتنی بر یادگیری فعال، تلاش دارد تا آموزش آمادگی دفاعی را از سطح انتقال صرف اطلاعات به سطحی از تجربه ورزی تربیتی، مشارکتی و اثربخش ارتقا دهد؛ به گونه ای که دانش آموزان بتوانند مفاهیم و مهارت های مرتبط با آمادگی دفاعی را در بسترهای واقعی زندگی درک، تمرین و نهادینه کنند. منطق طراحی این درس بر این اصل استوار است که آموزش آمادگی دفاعی در مدارس، ماهیتی عملی، مهارتی و تجربه محور دارد و تحقق اهداف آن مستلزم برخورداری معلم از توانمندی های چندوجهی در حوزه های دانش نظری، مهارت های طراحی آموزشی، و مدیریت یادگیری در موقعیت های متنوع است. از این رو، این درس با تمرکز بر سه محور اساسی — الگوهای تدریس، روش های تدریس، و فنون هدایت یادگیری و مدیریت کلاس — زمینه ساز تربیت معلمانی است که بتوانند نقش فعال، خلاق و تربیت گر در کلاس های آموزش آمادگی دفاعی ایفا نمایند.

در محور نخست، مهارت آموزان با الگوهای نظری و عملی تدریس آشنا می شوند تا بتوانند مفاهیم و مهارت های آمادگی دفاعی را به شیوه ای ساختارمند و اثربخش منتقل کنند. در محور دوم، روش های متنوع تدریس مورد بررسی قرار می گیرد تا مهارت آموزان بتوانند با توجه به اهداف آموزشی، ویژگی های مخاطبان و شرایط محیطی، شیوه های مناسب را انتخاب و بکار گیرند. در محور سوم، فنون هدایت یادگیری و مدیریت کلاس آموزش داده می شود تا مهارت آموزان بتوانند فرایند یادگیری را به گونه ای هدایت کنند که مشارکت فعال، تعامل مؤثر و یادگیری عمیق در کلاس درس محقق شود.

ترکیب این سه محور، چارچوبی منسجم و کاربردی برای ارتقای شایستگی های حرفه ای مهارت آموزان فراهم می آورد و آنان را قادر می سازد تا آموزش آمادگی دفاعی را به تجربه ای یادگیری محور، تربیتی و اثربخش تبدیل کنند. این درس همچنین با تأکید بر رویکردهای نوین در تعلیم و تربیت، در راستای تحقق اهداف سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، نقش مؤثری در تربیت معلمان متعهد، متخصص و توانمند در حوزه آموزش های آمادگی دفاعی ایفا می نماید.

جدول مشخصات درس	
<p>ماهیت درس: تربیت حرفه ای معلمی نوع آموزش: کارگاهی تعداد ساعات آموزشی: ۳۰ پیش نیاز: - مدرس واجد شرایط: متخصص در رشته های روانشناسی تربیتی، علوم تربیتی، برنامه ریزی درسی ظرفیت کارگاه: حداکثر ۳۰</p>	<p>«راهبردهای آموزشی در آموزش آمادگی دفاعی» «Instructional Strategies in Defensive Readiness Education» توانمندی های حرفه ای مورد انتظار در پایان یادگیری این درس مهارت آموز قادر خواهد بود: ۱. یک طرح درس عملیاتی برای یک موضوع دفاعی (مانند اطفاء حریق) را بر اساس حداقل یک الگوی تدریس نوین (مانند یادگیری مبتنی بر پروژه یا شبیه سازی) طراحی کند.</p>

<p>۲. فرایند اجرای الگو را تحلیل کرده، نقاط قوت و ضعف آن را شناسایی و طرح درس را با اصلاحات علمی و عملی بهبود بخشید.</p> <p>۳. مکانیزم‌های بازی را در جریان تدریس بکار گیرد تا انگیزه، مشارکت و تمرین مهارت‌های دفاعی دانش‌آموزان به شکل فعال و قابل‌سنجش افزایش یابد.</p> <p>۴. موقعیت‌های اختلال یا بحران در کلاس را پیش‌بینی و کنترل کند و با به‌کارگیری تکنیک‌های پیشگیرانه و واکنش سریع، نظم، تمرکز و ایمنی کلاس را حفظ نماید.</p> <p>۵. جلسه آموزشی را با زمان‌بندی دقیق فعالیت‌ها برنامه‌ریزی و اجرا کند و جریان یادگیری را پایش نموده و در صورت نیاز اصلاح نماید.</p> <p>۶. آغاز و پایان درس را با بهره‌گیری از تکنیک‌های جلب‌توجه و انگیزه‌دهی طراحی و اجرا کند.</p> <p>۷. بازدید میدانی یا فعالیت تجربه‌محور را هدایت کند تا دانش‌آموزان مفاهیم دفاعی را در موقعیت واقعی مشاهده، تحلیل و بکار ببرند.</p> <p>۸. روش تدریس تعاملی یا سخنرانی کوتاه را به‌گونه‌ای اجرا کند تا یادگیری فعال، مشارکت و تفکر انتقادی دانش‌آموزان تقویت شود.</p> <p>۹. یک جلسه بحث و گفتگوی گروهی را حول یک سناریوی بحران تسهیلگری و مدیریت کند.</p>	
---	--

۲. ساختار محتوای آموزشی و فعالیت‌های مرتبط:

فصل اول: الگوهای تدریس^۱

- الگوی دریافت مفهوم^۲، آموزش مفاهیم پایه‌ای
- الگوی کاوشگری علمی^۳، تحلیل بحران‌ها و یافتن راه‌حل‌های دفاعی
- الگوی حل مسئله^۴، شبیه‌سازی موقعیت‌های بحران و مواجهه با مسئله و تمرین تصمیم‌گیری.
- الگوی آموختن از طریق همکاری^۵، یادگیری از طریق کار گروهی سازمان‌یافته
- الگوی ایفای نقش^۶، بازآفرینی یک موقعیت واقعی یا فرضی برای تجربه احساسات، تصمیم‌گیری و رفتار، تمرین مسئولیت‌پذیری در بحران

۱. بر مزیایا، مراحل و کاربرد الگو در آموزش آمادگی دفاعی تمرکز گردد.

۲. (Concept Attainment) – Jerome S. Bruner

۳. Inquiry Model) – Joseph J. Schwab

۴. (Problem Solving) – John Dewey

۵. (Cooperative Learning) – David W. Johnson & Roger T. Johnson

۶. (Role Playing) – Gary D. Fenwick / Fink

- الگوی شبیه‌سازی و سناریو محور^۱، تمرین واکنش عملی در موقعیت‌های مصنوعی یا واقعی‌سازی شده
- الگوی یادگیری مبتنی بر پروژه^۲، طراحی طرح و تعمیق دانش و مهارت
- الگوی تدریس معکوس^۳، یادگیری مقدماتی در خانه، تمرین عملی در کلاس
- الگوی یادگیری از طریق بازی^۴، یادگیری با استفاده از مکانیزم‌های بازی (امتیاز، رقابت، مرحله، پاداش) برای افزایش انگیزه و تمرین مهارت‌ها.
- الگوی یادگیری تجربی^۵، یادگیری از طریق تجربه مستقیم، بازاندیشی و کاربرد در موقعیت جدید

<ul style="list-style-type: none"> - انتخاب یک موضوع دفاعی مانند «ایمنی در زلزله» و بازطراحی آن بر اساس یک الگوی تدریس مشخص، همراه با تدوین طرح درس کوتاه و قابل اجرا. - ارائه طرح درس در قالب یک تدریس ۱۰ تا ۱۵ دقیقه‌ای با شبیه‌سازی فضای کلاس، به کارگیری عملی الگو و ایفای نقش دانش‌آموزان توسط هم‌تایان. - بررسی نقاط قوت و ضعف اجرای الگو در جمع، نقد گروهی بر اساس معیارهای علمی و بازسازی طرح درس در قالب نسخه اصلاح‌شده و کارآمدتر. 	<p>فعالیت‌های مهارتی^۶/عملکردی^۷</p>
---	--

فصل دوم: روش‌های تدریس

- سخنرانی
- پرسش و پاسخ
- بحث و گفت‌وگوی هدایت‌شده
- بازدید میدانی
- ایفای نقش
- تدریس اعضای تیم
- شبیه‌سازی
- یادگیری هم‌تای
- بازی/داستان‌گویی
- و ...

<ul style="list-style-type: none"> - هدایت گفت‌وگو پیرامون یک بحران واقعی با تمرکز بر تحلیل رفتارهای فردی و اجتماعی و استخراج الگوهای مسئولانه. 	<p>فعالیت‌های مهارتی/عملکردی</p>
--	--------------------------------------

^۱. (Simulation & Scenario-Based Learning) –Based on Gagné & Briggs, and modern Instructional Designers

^۲. (Project-Based Learning – PBL) – William H. Kilpatrick

^۳. (Flipped Classroom) – Jonathan Bergmann & Aaron Sams

^۴. (Game-Based Learning) – Marc Prensky / James Paul Gee

^۵. (Experiential Learning) – David A. Kolb

^۶. Skill-Based Tasks

^۷. Performance-Based Tasks

<ul style="list-style-type: none"> - اجراء نمايش كو تاہ با موضوع «هميارى در بحران» و تمرين نقش هاى امدادى براى تقويت مهارت هاى ارتباطى و اخلاقى - روش تدریس اعضاى تيم: تقسيم محتواى بحران ميان اعضاى گروه، آموزش متقابل درون گروهى، ارائه جمعى به كلاس. - شبیه سازی موقعیت بحران در محیط واقعی مدرسه با هدف ارتقاء مهارت تصمیم گیری، مسئولیت پذیری و واکنش عملی در شرایط اضطراری. 	
--	--

فصل سوم: فنون هدایت یادگیری

- فنون آغاز و پایان مؤثر در كلاس درس
- فنون ایجاد انگیزه و تحریک یادگیری
- فنون مدیریت زمان
- فنون کنترل موقعیت هاى بحرانی
- فنون تقویت تمرکز و توجه كلاس
- فنون تقویت مشارکت گروهی
- فنون ارزشیابی تکوینی و لحظه‌ای
- فنون هدایت بحث و گفتگو در كلاس
- و ...

<ul style="list-style-type: none"> - طراحی و اجراء آغاز و پایان یک جلسه آموزشى با استفاده تکنیک هاى جلب توجه و انگیزه دهی در فضای كلاس شبیه سازی شده - شبیه سازی یک موقعیت اختلال یا بحران در كلاس و اجراء تکنیک هاى پیشگیرانه و واکنش سریع براى حفظ نظم، تمرکز و ایمنی دانش آموزان - طراحی و اجراء یک جلسه آموزشى با زمان بندی دقیق فعالیت ها، پایش جریان یادگیری در طول كلاس و اصلاح مدیریت زمان 	<p>فعالیت هاى مهارتی / عملکردی</p>
---	------------------------------------

۳. مهارت هاى تدریس و تسهیل یادگیری:

برای تدریس این درس، مدرس باید از راهبردهایی استفاده کند که هم جنبه نظری را پوشش دهد و هم تجربه عملی را فراهم آورد. نخست، تدریس مبتنی بر مدل سازی^۱ ضروری است تا دانشجویان اجراء واقعی الگوها را مشاهده و تحلیل کنند. سپس با بهره گیری از یادگیری فعال، فعالیت هایی مانند بحث گروهی، ایفای نقش و حل مسئله طراحی می شود تا دانشجویان در فرایند یادگیری مشارکت کنند. استفاده از پروژه های آموزشی و شبیه سازی موقعیت هاى واقعی كلاس، زمینه تمرین عملی و باز خورد مؤثر را فراهم

^۱ مدرس دوره، خود یک تدریس کوتاه با الگوی ایفای نقش را اجراء کند تا مهارت آموزان نمونه ای عملی از اجراء را مشاهده کنند.

می‌سازد. راهبرد بازاندیشی^۱ نیز به دانشجویان کمک می‌کند تا عملکرد خود را تحلیل و اصلاح کنند. تلفیق نظریه و عمل، از طریق تحلیل مبانی علمی و اجرای عملی، موجب درک عمیق‌تر مفاهیم می‌شود.

۴. منابع و مراجع آموزشی و پایگاه‌های اطلاعاتی:

منابع اصلی: نیاز به تألیف منبع تخصصی

منابع فرعی:

۱. شعبانی، حسن. (۱۳۹۹). مهارت‌های آموزشی و پرورشی (روش‌ها و فنون تدریس) (جلد ۱). تهران: انتشارات سمت.
۲. جویس، ب.، کالهن، ا. (۱۴۰۳). الگوهای تدریس (م. بهرنگی، مترجم). تهران: انتشارات کمال تربیت.
۳. توکوها ما اسپینوسا، تریسی. (۱۳۹۶). ذهن، یادگیری و آموزش: کاربرد اصول علم ذهن، مغز و تربیت (محمود تلخایی، آزاده بزورگی و لاله صحافی، مترجمان). تهران: مؤسسه فرهنگی و هنری شناخت و تربیت انگاره.

پایگاه‌های اطلاعاتی عمومی / تخصصی:

<https://www.sid.ir>

<https://www.irandoc.ac.ir>

<https://www.pajooreshyar.ir>

<https://www.noormags.ir>

<https://www.magiran.com>

<https://www.civilica.com>

<https://www.isc.ac>

<https://www.medlib.ir>

۵. ارزشیابی از یادگیری مهارتی و عملکردی:

برای ارزشیابی، باید از روش‌هایی استفاده شود که توانایی عملی، تصمیم‌گیری و اجرای الگوهای تدریس را در موقعیت‌های واقعی یا شبیه‌سازی شده بسنجند. اجرای تدریس کوتاه با استفاده از الگوهایی مانند ایفای نقش، حل مسئله و شبیه‌سازی بحران، امکان مشاهده مستقیم عملکرد را فراهم می‌کند. استفاده از فهرست وارسی، مقیاس رتبه‌بندی و نقد گروهی، ابزارهایی مؤثر برای سنجش کیفیت اجرای تدریس هستند. ارزشیابی مبتنی بر پروژه، مانند طراحی طرح درس در موضوعاتی چون ایمنی در زلزله، میزان تسلط بر طراحی آموزشی را نشان می‌دهد. همچنین، ارزشیابی تکوینی در طول فعالیت‌ها، همراه با بازخورد فوری، موجب اصلاح رفتار تدریسی می‌شود. بهره‌گیری از روش‌های بازی‌محور و رقابتی نیز انگیزه و مشارکت را افزایش می‌دهد. درنهایت، خودارزیابی و بازاندیشی فردی، به تعمیق یادگیری و ارتقای حرفه‌ای مهارت‌آموز کمک می‌کند.

۶. محیط اجرا/ امکانات مورد نیاز:

۱. پس از هر اجرای تدریس، مهارت‌آموزان با استفاده از چارچوب "What? So What? Now What?" عملکرد خود را تحلیل کرده و در یک دفترچه ثبت می‌کنند.

۲. لازم است کلیه فعالیت‌های عملی و شبیه‌سازی، مطابق با پروتکل‌های ایمنی مصوب و تحت نظارت مستقیم مدرس اجرا گردد تا محیطی ایمن و استاندارد برای یادگیری فراهم شود.

محیط اجرا باید متناسب با ماهیت مهارتی، عملی و موقعیت محور این درس طراحی شود. فضای آموزشی باید قابلیت چیدمان انعطاف پذیر برای اجرای الگوهایی مانند ایفای نقش، شبیه سازی بحران و یادگیری گروهی را داشته باشد. وجود تجهیزات کمک آموزشی مانند رایانه، ویدئو فراتاب، ابزارهای امدادی، و سایل ایمنی و امکانات ضبط و بازپخش برای تحلیل عملکرد ضروری است. همچنین، دسترسی به فضای باز یا سالن چندمنظوره برای اجرای پروژه ها و سناریوهای دفاعی، کیفیت یادگیری را ارتقا می دهد. این محیط باید امکان تمرین فنون هدایت یادگیری مانند مدیریت زمان، کنترل بحران و ایجاد انگیزه را در شرایط واقعی سازی شده فراهم کند.

سرفصل درس: «طراحی و اجرای برنامه‌های فرهنگی دفاعی در مدارس»

۱. معرفی درس و منطق تدوین آن:

درس «طراحی و اجرای برنامه‌های فرهنگی دفاعی در مدارس» در پاسخ به نیاز بنیادین نظام تعلیم و تربیت برای تربیت معلمان کنشگر، فرهنگ‌ساز و مسئول در قبال هویت ملی، دینی و ارزش‌های دفاعی تدوین شده است. منطق طراحی این درس بر پایه تلفیق سه محور اصلی شکل گرفته است: نخست، ضرورت بازتولید گفتمان فرهنگی-دفاعی در بستر مدرسه به‌عنوان نهاد اجتماعی مؤثر؛ دوم، ارتقاء توانمندی‌های حرفه‌ای مهارت‌آموزان در زمینه طراحی، اجرا و ارزیابی برنامه‌های فرهنگی مبتنی بر ارزش‌های انقلاب اسلامی؛ و سوم، پاسخ‌گویی به اسناد بالادستی تربیتی نظیر سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و راهبردهای کلان فرهنگی کشور. این درس با بهره‌گیری از رویکردهای یادگیری تحولی، می‌کوشد تا فراتر از انتقال دانش، زمینه‌ساز شکل‌گیری بینش فرهنگی، مهارت‌های عملی و نگرش مسئولانه در فراگیران شود. ساختار محتوایی آن به‌گونه‌ای طراحی شده که دانش‌جو معلمان بتوانند ضمن تحلیل زمینه‌های فرهنگی مدرسه، به طراحی برنامه‌هایی بپردازند که هم‌راستا با نیازهای بومی، ظرفیت‌های محلی و ارزش‌های ملی باشد. همچنین، این درس بستری فراهم می‌سازد برای تمرین روایتگری تربیتی، تولید محتوای فرهنگی، و اجرای فعالیت‌هایی که به تقویت هویت دانش‌آموزان و پایداری فرهنگی جامعه کمک می‌کند.

درنهایت، هدف این درس نه صرفاً آموزش مفاهیم تئوریک فرهنگی-دفاعی، بلکه کارگاهی برای ایده‌پردازی، طراحی و اجرای واقعی پروژه‌های فرهنگی است تا معلمان بتوانند در مقام تسهیلگر فرهنگی، نقش‌آفرینی مؤثر و پایدار در زیست‌بوم تربیتی مدارس داشته باشند.

جدول مشخصات درس	
<p>«طراحی و اجرای برنامه‌های فرهنگی دفاعی در مدارس» «Design and Implementation of Cultural-Defensive Programs in Schools»</p>	<p>ماهیت درس: تربیت اجتماعی و فرهنگی نوع آموزش: کارگاهی تعداد ساعات آموزشی: ۲۴ پیش‌نیاز:</p>
<p>توانمندی‌های حرفه‌ای مورد انتظار</p> <p>در پایان یادگیری این درس مهارت‌آموز قادر خواهد بود:</p>	<p>مدرس واجد شرایط: برنامه‌ریزی درسی ترجیحاً دارای سابقه اجرایی در طراحی یا مدیریت برنامه‌های فرهنگی مدارس، یا همکاری با نهادهای فرهنگی-تربیتی ظرفیت کارگاه: حداکثر ۳۰</p>
<p>۱. بندهای کلیدی اسناد تحولی آموزش و پرورش و بیانیه گام دوم انقلاب را استخراج کرده، یافته‌ها را در قالب جدول «بند-پیام-کاربرد در مدرسه» ثبت کند و حداقل دو پیشنهاد اجرایی عملی برای هر بند تدوین نماید.</p> <p>۲. با جمع‌آوری داده‌های شناختی، عاطفی، ارزشی و اجتماعی دانش‌آموزان، پروفایل مخاطب را در قالب جدول یا نمودار طراحی کرده و پیشنهادهای کاربردی برای برنامه‌ریزی ارائه دهد.</p> <p>۳. اهداف تربیتی برنامه‌های فرهنگی دفاعی را در سطوح فردی، کلاسی و مدرسه‌ای تدوین و اولویت‌بندی کرده و آن‌ها را در قالب نقشه هدف‌گذاری مستند سازد.</p>	

<p>۴. مسیر یادگیری متوالی دانش آموزان از مرحله آگاهی تا مشارکت فعال را طراحی کرده، نمودار جریان آن را ترسیم نموده و فعالیت‌های مرتبط را در برنامه اجرایی مشخص کند.</p> <p>۵. ابزارهای سنجش نگرشی، رفتاری و هویتی را طراحی و داده‌ها را جمع‌آوری و تحلیل نماید و با تدوین گزارش تحلیلی، پیشنهادهای اصلاحی برای بهبود مستمر برنامه ارائه دهد.</p>	
---	--

۲. ساختار محتوای آموزشی و فعالیت‌های مرتبط:

فصل اول: طراحی برنامه‌های فرهنگی دفاعی در مدرسه

بخش ۱: مبانی تربیتی فرهنگی دفاعی

- مفهوم برنامه فرهنگی دفاعی در منظومه تربیت ایرانی-اسلامی
- نقش برنامه‌های فرهنگی دفاعی در تقویت هویت ملی، دینی و تمدنی دانش‌آموزان
- ارتباط برنامه‌های فرهنگی دفاعی با مفاهیم ایثار، مقاومت، ولایت‌مداری و امنیت فرهنگی
- جایگاه برنامه‌های فرهنگی دفاعی در اسناد تحولی آموزش و پرورش و بیانیه گام دوم انقلاب
- تأثیر تربیتی برنامه‌های فرهنگی دفاعی بر رشد روانی، اجتماعی و اخلاقی نوجوانان
- نقش مدرسه به‌عنوان بستر اجرای برنامه‌های فرهنگی دفاعی و تربیت نسل آینده

<p>- استخراج جایگاه برنامه‌های فرهنگی دفاعی در اسناد تحولی آموزش و پرورش و بیانیه گام دوم انقلاب با ثبت یافته‌ها در جدول «بند-پیام-کاربرد در مدرسه» و طراحی پیشنهادهای اجرایی کوتاه برای هر بند</p> <p>- تحلیل نقش مدرسه به‌عنوان بستر اجرای برنامه‌های فرهنگی دفاعی با ترسیم نقشه اجزای مدرسه (فضا، نیروی انسانی، مناسبت‌ها، انجمن‌ها) و مشخص کردن فرصت‌ها و تهدیدهای هر جزء</p>	<p>فعالیت‌های مهارتی^۱/عملکردی^۲</p>
---	--

بخش ۲: عناصر بنیادین طراحی برنامه‌های فرهنگی دفاعی

- شناخت مخاطب: تحلیل ویژگی‌های شناختی، عاطفی، ارزشی و اجتماعی دانش‌آموزان
- تحلیل محیط مدرسه و جامعه محلی به‌عنوان بستر اجرای برنامه
- بررسی نقش‌آفرینی منابع انسانی مؤثر در اجرای برنامه‌های فرهنگی دفاعی
- شناسایی و انتخاب منابع محتوایی معتبر و الهام‌بخش در حوزه دفاع مقدس
- استخراج ارزش‌های محوری تربیت فرهنگی دفاعی برای گنجاندن در برنامه
- تعیین شاخص‌های ارزشیابی تربیتی
- تحلیل فرصت‌ها، چالش‌ها و تهدیدهای فرهنگی در فضای مدرسه

^۱. Skill-Based Tasks

^۲. Performance-Based Tasks

<ul style="list-style-type: none"> - ترسیم پروفایل مخاطب دانش‌آموز با تحلیل ویژگی‌های شناختی، عاطفی، ارزشی و اجتماعی در قالب جدول یا نقشه ذهنی و ارائه پیشنهادها متناسب برای طراحی برنامه فرهنگی دفاعی - شناسایی و ارزیابی منابع محتوایی معتبر و الهام‌بخش در حوزه دفاع مقدس با طبقه‌بندی بر اساس نوع منبع، میزان تناسب با سن دانش‌آموز و ظرفیت تربیتی - تحلیل محیط مدرسه با شناسایی فرصت‌ها، چالش‌ها و تهدیدهای فرهنگی و تهیه ماتریس آموزشی SWOT^۱ برای استفاده در مراحل بعدی طراحی برنامه 	<p>فعالیت‌های مهارتی / عملکردی</p>
--	------------------------------------

بخش ۳: طراحی برنامه‌های فرهنگی دفاعی

- تدوین اهداف تربیتی برنامه‌های فرهنگی دفاعی در سطوح مختلف
- طراحی مسیر یادگیری از مرحله آگاهی تا مشارکت فعال در برنامه‌ها
- تعیین شاخص‌های کیفی موفقیت بر اساس تغییرات تربیتی و مشارکتی
- هم‌راستایی برنامه‌های فرهنگی دفاعی با دروس رسمی و فعالیت‌های فوق‌برنامه
- طراحی الگوی مشارکت دانش‌آموزان در برنامه‌ها با رویکرد مسئولیت‌پذیری
- پیش‌بینی راهکارهای تربیتی برای مواجهه با آن‌ها

<ul style="list-style-type: none"> - تدوین اهداف تربیتی برنامه‌های فرهنگی دفاعی در سطوح فردی، کلاسی و مدرسه‌ای و اولویت‌بندی آن‌ها در قالب نقشه هدف‌گذاری - طراحی مسیر یادگیری متوالی از مرحله آگاهی تا مشارکت فعال دانش‌آموزان در برنامه‌ها با ترسیم نمودار جریان و تعیین فعالیت‌های مرتبط برای هر مرحله 	<p>فعالیت‌های مهارتی / عملکردی</p>
---	------------------------------------

فصل دوم: اجرا و ارزشیابی برنامه‌های فرهنگی دفاعی در مدارس

بخش ۱: تدوین عملیاتی برنامه‌های فرهنگی دفاعی

- طراحی فعالیت‌های فرهنگی دفاعی مدرسه‌محور متناسب با مناسبت‌ها و نیازهای تربیتی
- تولید محتوای خلاقانه و تربیتی با محوریت فرهنگ ایثار، مقاومت و امنیت فرهنگی
- تدوین پروژه‌های دانش‌آموزی با رویکرد مشارکتی، هویت‌ساز و خلاق
- بهره‌گیری از فناوری‌های نوین برای ارتقاء کیفیت ارائه برنامه‌های فرهنگی دفاعی
- تنظیم تقویم اجرایی سالانه با توجه به مناسبت‌های فرهنگی، ملی و مذهبی
- طراحی بسته‌های آموزشی برای توانمندسازی معلمان و مربیان در اجرای برنامه

^۱ ابزار تحلیلی است که برای شناخت وضعیت موجود و برنامه‌ریزی هدفمند استفاده می‌شود.

- Strengths – S نقاط قوت: (قابلیت‌ها، منابع یا شرایط مثبتی که اجرای برنامه را تسهیل می‌کند).
- Weaknesses – W نقاط ضعف: (محدودیت‌ها یا کمبودهایی که اجرای برنامه را دشوار می‌کند).
- Opportunities – O فرصت‌ها: (شرایط یا موقعیت‌های بیرونی که می‌توان به نفع برنامه استفاده کرد).
- Threats – T تهدیدها: (عوامل بیرونی که ممکن است به برنامه آسیب بزند یا آن را محدود کند).

<ul style="list-style-type: none"> - برگزاری کارگاه ایده پردازی (طوفان فکری) با استفاده از تکنیک‌هایی مانند "نقشه ذهنی" برای تولید حداقل ۱۰ ایده اولیه برای یک مناسبت خاص (مانند هفته دفاع مقدس) و انتخاب ۳ ایده برتر بر اساس معیارهای نوآوری و قابلیت اجرا - ساخت محتوای چندرسانه‌ای خلاقانه (کلیپ کوتاه، پادکست، نمایش عروسکی یا داستان تعاملی) با محوریت فرهنگ ایثار، مقاومت و امنیت فرهنگی در گروه‌های کوچک و نمایش تولیدات در فضای کارگاه - تولید یک نمونه محتوای دیجیتال (مثلاً یک پادکست ۳ دقیقه‌ای یا یک اینفوگرافیک) برای معرفی یکی از قهرمانان دفاع مقدس به دانش‌آموزان. - برنامه‌ریزی و اجرای پروژه دانش‌آموزی با رویکرد تیم‌محور و خلاق، شامل تعریف نقش‌ها، طراحی فعالیت‌های مرحله‌ای و استفاده از فناوری‌های نوین (مانند اپلیکیشن‌های ثبت و مستندسازی) برای ارائه نهایی و بازخورد گیری 	<p>فعالیت‌های مهارتی / عملکردی</p>
---	------------------------------------

بخش ۲: اجرا و مدیریت برنامه‌های فرهنگی دفاعی

- سازمان‌دهی تیم اجرایی مدرسه با نقش‌های مشخص و مسئولیت‌محور
- مدیریت مشارکت دانش‌آموزان، خانواده‌ها و نهادهای فرهنگی همکار
- اجرای رویدادهای فرهنگی دفاعی در مناسبت‌های ملی، مذهبی و انقلابی
- راهبری فعالیت‌های گروهی، کرسی‌ها و حلقه‌های تربیتی با موضوعات فرهنگی دفاعی
- مواجهه با چالش‌های اجرایی و ارائه راه‌حل
- مستندسازی فرآیند اجرا و تدوین گزارش‌های تحلیلی برای انتقال تجربه

<ul style="list-style-type: none"> - تشکیل و سازمان‌دهی تیم اجرایی فرهنگی دفاعی مدرسه با تعیین دقیق نقش‌ها شامل مسئول برنامه‌ریزی، هماهنگ‌کننده، روابط عمومی و مستند ساز، طراحی جدول زمان‌بندی فعالیت‌ها و تعریف فرآیند گزارش‌دهی داخلی - طراحی و اجرای برنامه‌های مشارکت‌محور دانش‌آموزان، خانواده‌ها و نهادهای فرهنگی محلی با برگزاری نشست‌های هم‌افزایی، عقد تفاهم‌نامه همکاری با تشکل‌های مردمی و ایجاد گروه‌های ارتباطی مجازی برای هماهنگی مستمر 	<p>فعالیت‌های مهارتی / عملکردی</p>
---	------------------------------------

بخش ۳: سنجش اثربخشی تربیتی برنامه‌های فرهنگی دفاعی

- طراحی ابزارهای سنجش
- سنجش تغییرات نگرشی، رفتاری و هویتی دانش‌آموزان در اثر اجرای برنامه
- تحلیل بازخوردهای چند سطحی از مخاطبان و مجریان برنامه
- اصلاح مستمر برنامه بر اساس داده‌های ارزشیابی و تحلیل تربیتی
- تدوین گزارش‌های تحلیلی برای ارائه به مدیران و نهادهای فرهنگی

<p>- طراحی ابزارهای سنجش کاربردی شامل پرسشنامه کوتاه نگرشی (با سؤالات بله/خیر و چندگزینه‌ای)، فرم‌های مشاهده رفتار در فعالیتهای مدرسه و چک‌لیست شاخص‌های هویتی متناسب با فرهنگ و شرایط خاص مدرسه</p> <p>- جمع‌آوری داده‌ها از طریق مشاهده مستقیم رفتار دانش‌آموزان در فعالیتهای فرهنگی، توزیع و جمع‌آوری پرسشنامه‌ها در کلاس‌ها، و برگزاری جلسات کوتاه بازخورد با دانش‌آموزان و معلمان برای درک تغییرات نگرشی و هویتی</p> <p>- تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از روش‌هایی مانند شمارش در صد یا سخ‌ها، طبقه‌بندی نظرات و ثبت نکات مهم، تدوین گزارش کوتاه تحلیلی با تأکید بر نقاط قوت و چالش‌ها، و ارائه نتایج به شورای مدرسه برای اصلاح برنامه</p>	<p>فعالیت‌های مهارتی / عملکردی</p>
---	------------------------------------

۳. مهارت‌های تدریس و تسهیل یادگیری:

تدریس مؤثر این درس مستلزم برخورداری از مهارت‌های تلفیقی در حوزه تربیت، فرهنگ و برنامه‌ریزی درسی است. بهره‌گیری از روش‌های یادگیری مبتنی بر تجربه، مانند تحلیل موقعیت‌های واقعی مدرسه، طراحی سناریوهای فرهنگی- دفاعی، و اجرای پروژه‌های میدانی، موجب تعمیق یادگیری و ارتقاء توانمندی‌های عملی فراگیران خواهد شد. تسلط بر فنون روایتگری تربیتی، استفاده از منابع الهام‌بخش ملی و دینی، و ایجاد فضای گفت‌وگوی بین‌نسلی، نقش مهمی در انتقال مفاهیم بنیادین ایفا می‌کند. استاد باید بتواند با طراحی ارزشیابی‌های کیفی، از جمله بازتاب‌نگاری، تحلیل عملکرد فرهنگی، و سنجش تحول نگرشی، فرایند یادگیری را به صورت مستمر پایش و بهینه‌سازی کند. همچنین، توانایی تسهیل یادگیری در محیط‌های چند فرهنگی و متنوع، با رعایت اصول تربیت فراگیر، از الزامات کلیدی تدریس این درس محسوب می‌شود. استفاده از مطالعات موردی از برنامه‌های موفق و ناموفق مدارس دیگر، دعوت از معلمان باتجربه یا فعالان فرهنگی به‌عنوان سخنران مهمان، برگزاری بازدیدهای میدانی از مراکز فرهنگی یا موزه‌های دفاع مقدس، استفاده از روایتگری، نمایش فیلم کوتاه و تحلیل گروهی، بحث و مناظره هدایت‌شده. شبیه‌سازی جلسات برنامه‌ریزی در مدرسه، ارائه و بازخورد همتایان نیز مورد تأکید است. و درنهایت، تلفیق دانش نظری باتجربه عملی، و هدایت فراگیران به‌سوی کنشگری فرهنگی در بستر مدرسه، جوهره اصلی موفقیت در تدریس این واحد درسی است.

۴. منابع آموزشی و پایگاه‌های اطلاعاتی:

منابع اصلی: نیاز به تألیف منبع اختصاصی

منابع فرعی:

۱. سلیمان‌نژاد، ا. (۱۴۰۰). فعالیتهای پرورشی و اجتماعی در مدارس: راهنمای عملی مربیان پرورشی مدارس. تهران: وراي دانش.
۲. شاد الوی، ن. (۱۳۹۸). برنامه‌ریزی فرهنگی. تهران: انتشارات ساکو.
۳. زمانی پور، س. (۱۴۰۲). نقش فعالیتهای پرورشی و اجتماعی در مدارس. تهران: نوروزی.

پایگاه‌های اطلاعاتی عمومی / تخصصی:

- <https://rc.majlis.ir>
- <https://jcr.shirazu.ac.ir>

- <https://sanadtahavol.ir>
- <https://www.sid.ir>
- <https://mfjd.ir>

۵. ارزشیابی از یادگیری مهارتی و عملکردی:

ارزشیابی در این درس باید مبتنی بر سنجش شایستگی‌های واقعی و قابل مشاهده مهارت‌آموزان در موقعیت‌های شبه‌واقعی یا واقعی مدرسه‌ای باشد. این نوع ارزشیابی، فراتر از سنجش دانسته‌ها، به ارزیابی توانمندی‌های طراحی، اجرا، تحلیل و بازتاب فعالیت‌های فرهنگی دفاعی می‌پردازد. استفاده از ابزارهایی مانند چک‌لیست عملکردی و گزارش‌های بازتاب‌نگارانه، امکان سنجش دقیق‌تر کیفیت عملکرد فراگیران را فراهم می‌سازد. طراحی تکالیف اصیل مانند تدوین یک برنامه فرهنگی مدرسه‌محور، اجرای فعالیت‌های فرهنگی در محیط آموزشی، و تحلیل اثربخشی آن‌ها، زمینه‌ساز ارزشیابی عمیق و چندبعدی خواهد بود. همچنین، بهره‌گیری از روش‌های ارزشیابی هم‌تا محور و خود ارزشیابی، موجب ارتقاء خودآگاهی حرفه‌ای و مسئولیت‌پذیری تربیتی در مهارت‌آموزان می‌شود. در این رویکرد، فرایند ارزشیابی به‌مثابه یادگیری تلقی شده و نقش اصلاح‌گر و توسعه‌بخش آن برجسته می‌گردد.

۶. محیط اجرا/ امکانات مورد نیاز:

اجرای مؤثر این درس مستلزم فراهم‌سازی محیطی یادگیرنده‌محور، الهام‌بخش و مجهز به امکانات متناسب با اهداف تربیتی و فرهنگی است. محیط اجرا باید امکان تعامل فعال، تجربه‌محوری و تولید محتوا را برای مهارت‌آموزان فراهم کند. فضای آموزشی باید انعطاف‌پذیر بوده و قابلیت چیدمان گروهی، کارگاهی و نمایشی داشته باشد تا فعالیت‌های مشارکتی و سناریوهای فرهنگی قابل اجرا باشند. امکانات مورد نیاز شامل تجهیزات چندرسانه‌ای (ویدئو فراتاب، سیستم صوتی، رایانه‌های قابل حمل)، ابزارهای تولید محتوای فرهنگی (دوربین، معرفی و آموزش مقدماتی ابزارهای آنلاین و رایگان برای تولید محتوا مانند Canva برای طراحی گرافیکی، Audacity برای ویرایش صدا و InShot برای ویرایش ویدیو با موبایل، تابلوهای تعاملی)، و منابع الهام‌بخش (اسناد دفاع مقدس، روایت‌های فرهنگی، آثار هنری مرتبط) است. همچنین، دسترسی به فضای باز یا محیط‌های شبه‌مدرسه‌ای برای اجرای فعالیت‌های میدانی، نمایش‌های فرهنگی، و تمرین‌های عملی ضروری است.

سرفصل درس: «آموزش آمادگی دفاعی هوشمند و فناورانه»

۱. معرفی درس و منطق تدوین آن:

درس «آموزش آمادگی دفاعی هوشمند و فناورانه» با هدف ارتقاء توانمندی‌های حرفه‌ای مهارت‌آموزان در طراحی، اجرا و تحلیل آموزش‌های دفاعی متناسب با تحولات فناورانه، تهدیدات نوظهور و الزامات تربیتی جامعه تدوین شده است. این درس با رویکرد تلفیقی، آینده‌نگر و تربیت‌محور، تلاش می‌کند تا مفاهیم بنیادین آمادگی دفاعی را با ظرفیت‌های فناوری‌های نوین، سواد‌های چندگانه، و شیوه‌های نوین یاددهی-یادگیری پیوند دهد. تا زمینه‌ساز تربیت معلمان چند سواد، مسئولیت‌پذیر و آگاه به اقتضات آموزش در عصر دیجیتال باشد.

ساختار محتوای این درس بر اساس رویکردهای تحول‌گرا در نظام تعلیم و تربیت جمهوری اسلامی ایران طراحی شده است؛ رویکردهایی که بر تربیت معلمان چند سواد و آشنا با اقتضات یادگیری در عصر فناوری تأکید دارند. همچنین با توجه به تغییرات نسلی و ظهور مخاطبانی با سبک‌های یادگیری متنوع، این درس بر طراحی آموزش‌های تعاملی، چندلایه و فناورانه تمرکز دارد؛ آموزش‌هایی که بتوانند به نیازهای پیچیده و متغیر مخاطبان سریع پاسخ دهند و زمینه‌ساز یادگیری عمیق، مشارکتی و مسئولانه باشند.

فراگیران در این درس با انواع فناوری‌های آموزشی از جمله واقعیت مجازی، شبیه‌سازهای دفاعی، هوش مصنوعی و ... آشنا می‌شوند و می‌آموزند چگونه از این ابزارها برای ارتقاء کیفیت آموزش دفاعی، افزایش مشارکت یادگیرندگان، و تعمیق تجربه‌های یادگیری استفاده کنند. در کنار جنبه‌های فنی، درس به بررسی ملاحظات اخلاقی، فرهنگی و امنیتی در بهره‌گیری از فناوری نیز می‌پردازد و فراگیران را برای مواجهه مسئولانه با چالش‌های فضای دیجیتال، حفظ حریم خصوصی، امنیت اطلاعات و سواد رسانه‌ای آماده می‌سازد.

در بخش پایانی، چشم‌انداز آموزش دفاعی در افق آینده ترسیم می‌شود و فرصت‌های شغلی نوظهور در حوزه آموزش فناورانه معرفی می‌گردد. این درس با تأکید بر تلفیق بینش راهبردی، فناوری آموزشی و تربیت فرهنگی، بستری فراهم می‌کند برای پرورش معلمان که توان تحلیل، طراحی و هدایت آموزش‌های دفاعی در محیط‌های متنوع و فناورانه را دارند و می‌توانند در مسیر تحقق اهداف کلان تربیت معلم در تراز جمهوری اسلامی ایران نقش‌آفرینی مؤثر داشته باشند

جدول مشخصات درس	
ماهیت درس: تربیت فناورانه نوع آموزش: کارگاهی	«آموزش آمادگی دفاعی هوشمند و فناورانه» «Smart and Technological Defensive Readiness Education»
تعداد ساعات آموزشی: ۳۰ ساعت پیش‌نیاز:-	توانمندی‌های حرفه‌ای مورد انتظار در پایان یادگیری این درس مهارت‌آموز قادر خواهد بود:
مدرس واجد شرایط: متخصص تکنولوژی آموزشی، مطالعات امنیتی یا مدیریت بحران، علوم نظامی یا دفاعی	۱. در قالب گروه‌های کوچک، بخش‌های مرتبط با فناوری در سه سند ملی را استخراج کرده و در قالب یک جدول تطبیقی، نقش فناوری در تحقق اهداف آموزشی را تحلیل و ارائه می‌کنند.

<p>۲. با بررسی اسناد ملی و بین‌المللی، فهرستی از شایستگی‌های فناورانه معلمان آموزش دفاعی تهیه و در قالب یک طرح اولیه دو صفحه‌ای برای پیشنهاد افزودن به برنامه درسی تنظیم می‌کنند.</p> <p>۳. با بررسی تجربیات آموزشی گذشته، روش‌های سنتی آموزش دفاعی را تحلیل کرده و در قالب یک اینفوگرافیک، مدل پیشنهادی آموزش دیجیتال با تأکید بر مشارکت و انگیزش نسل Z و آلفا را طراحی می‌کنند.</p> <p>۴. با استفاده از فناوری‌های تعاملی (مانند واقعیت افزوده یا شبیه‌سازهای مجازی)، یک سناریوی آموزشی برای مقابله با تهدیدات ترکیبی و مدیریت شرایط اضطراری طراحی و در قالب یک ارائه عملیاتی معرفی می‌کنند.</p> <p>۵. با بررسی چهار فناوری (VR/AR, AI)، شبیه‌سازها، پلتفرم‌های بازی‌محور)، جدول مقایسه‌ای تهیه کرده و با توجه به زیرساخت‌ها، فرهنگ آموزشی و نیازهای دانش‌آموزان ایرانی، پیشنهادهایی برای انتخاب مناسب‌ترین فناوری ارائه می‌دهند.</p> <p>۶. با استفاده از اصول بازی‌سازی آموزشی، یک بازی دیجیتال ساده طراحی می‌کنند که مفاهیم دفاعی مانند امنیت اطلاعات یا واکنش اضطراری را آموزش دهد و قابلیت شخصی‌سازی مسیر یادگیری را داشته باشد.</p> <p>۷. در گروه‌های کوچک، یک سناریوی فرضی یا واقعی (مثلاً افشای اطلاعات دانش‌آموزان در یک پلتفرم آموزشی) را بررسی کرده، عوامل مؤثر در نقض حریم خصوصی را شناسایی کرده و با استفاده از اصول اخلاقی و حقوقی، راهکارهایی برای جلوگیری از تکرار آن ارائه می‌دهند.</p> <p>۸. با استفاده از منابع معتبر، یک کشور پیشرو را انتخاب کرده و ساختار آموزش دفاعی فناورانه آن را تحلیل می‌کنند. سپس در قالب یک ارائه گروهی، نقاط قوت، تفاوت‌ها و امکان بومی‌سازی برخی الگوها را بررسی می‌کنند.</p>	<p>مسلط به فناوری‌های نوین و دارای تجربه عملی در طراحی آموزشی</p> <p>ظرفیت کارگاه: حداکثر ۳۰ نفر</p>
---	---

۲. ساختار محتوای آموزشی و فعالیت‌های مرتبط:

فصل اول: فناوری‌های نوین در اسناد فرادستی آموزشی و دفاعی

- سند تحول بنیادین آموزش و پرورش ("مدرسه هوشمند" و "یادگیری ترکیبی، عدالت آموزشی و یادگیری مادام‌العمر و ...)
- برنامه درسی ملی و رویکردهای مهارتی ("شایستگی‌های پایه" و "سواد‌های چندگانه" و ...)
- سند چشم‌انداز و سیاست‌های کلی آموزش ("نظام آموزشی پیشرفته و عدالت‌محور")
- تحلیل تطبیقی با اسناد بین‌المللی
- نقش فناوری در تربیت معلم آینده‌نگر و چند سواد

<ul style="list-style-type: none"> - تحليل يك نمونه مدرسه هوشمند موجود (در هر حوزه‌ای) و استخراج سه ویژگی کلیدی کاربردی در آمادگی دفاعی - شناسایی و دسته‌بندی ویژگی‌ها و شایستگی‌های معلم آینده‌نگر و چند سواد حوزه آموزش آمادگی دفاعی - شناسایی و تحليل بندهای مرتبط با فناوری در اسناد تحول بنیادین، برنامه درسی ملی و ... 	<p>فعالیت‌های مهارتی^۱/عملکردی^۲</p>
---	--

فصل دوم: تحول دیجیتال در آموزش آمادگی دفاعی

- آسیب‌شناسی روش‌های سنتی آموزش آمادگی دفاعی
- بررسی نیازهای نسل جدید دانش‌آموزان (نسل Z و آلفا)
- تأثیر فناوری در افزایش مشارکت، انگیزش و عمق یادگیری
- طراحی آموزش موضوعات پیشرفته و چندلایه در حوزه دفاعی، از جمله تهدیدات ترکیبی، امنیت اطلاعات و مدیریت شرایط اضطراری
- چالش‌ها و الزامات پیاده‌سازی تحول دیجیتال در آموزش آمادگی دفاعی

<ul style="list-style-type: none"> - شناسایی چالش‌های اجرایی تحول دیجیتال و ارائه راهکار رفع آن‌ها - طراحی یک سناریوی آموزشی چندلایه در حوزه تهدیدات نوین دفاعی با بهره‌گیری از ابزارهای دیجیتال 	<p>فعالیت‌های مهارتی/عملکردی</p>
--	--------------------------------------

فصل سوم: انواع فناوری‌های نوین قابل‌استفاده در آموزش آمادگی دفاعی^۳

- هوش مصنوعی (AI)
- واقعیت مجازی (VR) و واقعیت افزوده (AR)
- شبیه‌سازهای آموزشی و محیط‌های تعاملی
- پلتفرم‌های یادگیری تطبیقی و بازی‌محور
- بررسی قابلیت‌های هر فناوری در آموزش آمادگی دفاعی
- تحلیل نقاط قوت و محدودیت‌های هر فناوری در محیط‌های آموزشی ایران

<ul style="list-style-type: none"> - تحليل و دسته‌بندی نقاط قوت و محدودیت‌های فناوری‌های نوین را در زمینه آموزش آمادگی دفاعی - طراحی یک بازی آموزشی در حوزه آمادگی دفاعی منطبق با سبک یادگیری دانش‌آموزان 	<p>فعالیت‌های مهارتی/عملکردی</p>
---	--------------------------------------

فصل چهارم: ملاحظات اخلاقی، امنیتی و فرهنگی در بهره‌گیری از فناوری‌های نوین در آموزش دفاعی

- حفظ حریم خصوصی و حقوق دیجیتال دانش‌آموزان در محیط‌های فناورانه

^۱. Skill-Based Tasks

^۲. Performance-Based Tasks

^۳. با توجه به اهمیت و کاربردی بودن فصل سوم، این بخش از درس با عمق و جامعیت بیشتری آموزش داده شود تا زمینه درک بهتر مفاهیم و ارتقاء مهارت‌های عملی مهارت‌آموزان فراهم گردد.

- چالش‌های فرهنگی در استفاده از فناوری‌های تعاملی
- امنیت اطلاعات و مقابله با تهدیدات سایبری در محیط‌های آموزشی دفاعی
- آموزش سواد رسانه‌ای و تفکر انتقادی در فضای دفاعی و امنیتی
- بررسی قوانین، مقررات و چارچوب‌های حقوقی مرتبط با فناوری در آموزش (ملی و بین‌المللی)

فعالیت‌های مهارتی / عملکردی	- تحلیل یک نمونه واقعی یا فرضی از نقض حریم خصوصی و ارائه راهکارهای پیشگیرانه - طراحی چارچوبی برای بومی‌سازی فناوری‌های آموزشی در حوزه دفاعی با در نظر گرفتن ارزش‌های فرهنگی، دینی، اجتماعی و ...
--------------------------------	---

فصل پنجم: آینده‌پژوهی و توسعه حرفه‌ای در آموزش دفاعی فناورانه

- تحول آموزش آمادگی دفاعی در کشورهای پیشرو
- مهارت‌های موردنیاز مربیان آینده
- فرصت‌های شغلی و حرفه‌ای در حوزه آموزش آمادگی دفاعی فناورانه (معرفی مشاغل نوظهور در حوزه آموزش: مربی امنیت سایبری، طراح شبیه‌ساز دفاعی، تحلیل‌گر تهدیدات آموزشی و ...)
- آینده‌پژوهی در حوزه امنیت آموزشی و دفاعی (روندهای نوظهور و ...)

فعالیت‌های مهارتی / عملکردی	- بررسی روندهای تحول آموزش دفاعی در کشورهای پیشرو و مقایسه آن با وضعیت ایران - انتخاب یکی از مشاغل نوین (مانند مربی امنیت سایبری، طراح شبیه‌ساز دفاعی، تحلیل‌گر تهدیدات آموزشی و طراحی یک نقشه مسیر شغلی با توجه به مهارت‌های لازم، دوره‌های آموزشی، فرصت‌های شغلی و چالش‌های آن
--------------------------------	---

۳. مهارت‌های تدریس و تسهیل یادگیری:

تدریس این درس باید بر یادگیری آینده‌نگر، مسئله‌محور و فناورانه متمرکز باشند. استفاده از روش‌های پروژه‌محور و طراحی سناریوهای واقعی، موجب درگیری ذهنی فراگیران با روندهای نوظهور امنیتی می‌شود. بهره‌گیری از یادگیری مبتنی بر تحقیق و آینده‌پژوهی، فراگیران را به تحلیل تحولات جهانی در آموزش دفاعی ترغیب می‌کند. تدریس باید با تلفیق فناوری‌های نوین مانند واقعیت مجازی، شبیه‌سازها و پلتفرم‌های تعاملی انجام شود تا کلاس به محیطی پویا و تجربی تبدیل گردد. مربی باید نقش هدایت‌گر را ایفا کرده و با تسهیل گفت‌وگوهای گروهی، تفکر انتقادی و خلاقیت را پرورش دهد. همچنین معرفی مشاغل نوظهور و طراحی مسیرهای شغلی، انگیزه یادگیری را افزایش می‌دهد. درنهایت، تدریس این درس نیازمند تلفیق بینش راهبردی، فناوری آموزشی و درک عمیق از تحولات فرهنگی و امنیتی آینده است.

۴. منابع و مراجع آموزشی و پایگاه‌های اطلاعاتی:

منابع اصلی: نیاز به تألیف منبع اختصاصی

منابع فرعی:

- ۱- تلخایی، محمود، و دیگران. (۱۳۹۹). آموزه‌های شناختی برای آموزش در دنیای مجازی. تهران: موسسه فرهنگی و هنری شناخت و تربیت انگاره.

۲- کیانی هرچگانی، م. و اصغر زاده، س. (۱۴۰۲). تأثیر تکنولوژی بر یادگیری: تکنولوژی و بهبود یادگیری؛ راهکارها و چالش‌ها. تهران: میعاد اندیشه.

۳- شرچپور، ن. (۱۴۰۴). جادوی فناوری در خلق یادگیری هوشمند. تهران: ایرانشهر.

۴- شادمان‌ماهانی، ا. (۱۴۰۴). مدرسه و معلم در عصر هوش مصنوعی. تهران: جهان آواز.

پایگاه‌های اطلاعاتی عمومی / تخصصی:

- <https://jti.atu.ac.ir>
- <https://jte.sru.ac.ir>
- <https://esjournal.ir>
- <https://www.sid.ir>
- <https://www.isc.ac>
- <https://www.irandoc.ac.ir>
- <https://www.magiran.com>
- <https://www.rie.ir>

۵. ارزشیابی از یادگیری مهارتی و عملکردی:

ارزشیابی در این درس باید بر سنجش توانمندی‌های عملی، مهارت‌های فناورانه و شایستگی‌های رفتاری فراگیران متمرکز باشد. استفاده از سناریوهای واقعی، شبیه‌سازهای آموزشی و فعالیت‌های پروژه‌محور، امکان ارزشیابی عملکرد در موقعیت‌های دفاعی را فراهم می‌سازد. چک‌لیست‌های مهارتی و rubrics برای سنجش توانایی تحلیل تهدیدات، تصمیم‌گیری، کار تیمی و بهره‌گیری از فناوری‌های نوین کاربرد دارند. ارزشیابی باید فرایندی، مشارکتی و متناسب با تفاوت‌های فردی طراحی شود تا یادگیری عمیق و پایدار شکل گیرد. بهره‌گیری از خودارزیابی و هم‌ارزیابی، مسئولیت‌پذیری و تفکر انتقادی را تقویت می‌کند. بازخورد فوری و سازنده نقش کلیدی در اصلاح عملکرد دارد. ارزشیابی باید با در نظر گرفتن ملاحظات اخلاقی، امنیتی و فرهنگی انجام شود. درنهایت، سنجش موفقیت در این درس به میزان آمادگی فراگیران برای مواجهه با چالش‌های دفاعی آینده وابسته است.

۶. محیط اجرا/ امکانات مورد نیاز:

برای اجرای این درس، محیط آموزشی باید مجهز به زیرساخت‌های دیجیتال، فضای تعاملی و امکانات فناورانه باشد. دسترسی به اینترنت پرسرعت، رایانه یا قبلت برای هر گروه، و ویدئو فراتاب یا نمایشگر هوشمند از الزامات پایه هستند. وجود نرم‌افزارهای شبیه‌ساز، پلتفرم‌های یادگیری تطبیقی، و ابزارهای واقعیت مجازی یا افزوده، امکان تجربه‌محور شدن آموزش را فراهم می‌سازد. فضای کلاس باید انعطاف‌پذیر و قابل تغییر برای فعالیت‌های گروهی، سناریوهای عملی و کارگاه‌های مهارتی باشد. همچنین، رعایت اصول امنیت اطلاعات و حفظ حریم خصوصی در محیط دیجیتال ضروری است. پشتیبانی فنی و حضور مربی آشنا با فناوری‌های نوین نیز نقش کلیدی در موفقیت اجرای درس دارد.

سرفصل درس: «امداد و نجات تاکتیکی در عملیات دفاعی»

۱. معرفی درس و منطق تدوین آن:

درس «امداد و نجات تاکتیکی در عملیات دفاعی» یکی از دروس کلیدی و کاربردی است که با هدف ارتقای توانمندی‌های حرفه‌ای، مهارتی و رفتاری مهارت‌آموزان رشته آمادگی دفاعی در مواجهه با شرایط اضطراری و تهدیدات ترکیبی طراحی شده است. منطق تدوین آن بر پایه رویکرد تلفیقی است تا دانشجویان بتوانند در موقعیت‌های پیچیده، تصمیم‌گیری سریع، مؤثر و مسئولانه داشته باشند.

ساختار این درس با رویکرد کارگاهی و مبتنی بر تمرین‌های عملی طراحی شده است؛ به این معنا که بخش عمده‌ای از آموزش از طریق تمرین‌های عملی، سناریوهای شبیه‌سازی‌شده، کارهای گروهی، ایفای نقش، و تحلیل موقعیت‌های واقعی انجام می‌شود. دانشجویان در قالب گروه‌های عملیاتی، مهارت‌هایی مانند ارزیابی صحنه حادثه، کنترل خونریزی، احیای پیشرفته، حمل مجروح، تخلیه اضطراری، ارتباطات عملیاتی و فرماندهی بحران را تمرین می‌کنند. فضای یادگیری این درس، فعال، مشارکتی و مبتنی بر تجربه است و مدرس نقش تسهیلگر را در هدایت فرآیندهای یادگیری ایفا می‌کند.

رویکرد تلفیقی درس، به صورت هم‌زمان بر سه محور اصلی تمرکز دارد: نخست، آموزش مفاهیم نظری و چارچوب‌های علمی مرتبط با امداد و نجات در بستر دفاعی؛ دوم، تمرین‌های عملی و میدانی برای تسلط بر مهارت‌های حیاتی در شرایط بحران؛ و سوم، پرورش نگرش حرفه‌ای، اخلاقی و مسئولانه در مواجهه با مخاطرات انسانی و طبیعی. این تلفیق باعث می‌شود یادگیری از سطح دانش فرائر رفته و به سطح توانستن و عمل کردن در شرایط واقعی ارتقا یابد.

در دانشگاه فرهنگیان، این درس با تأکید بر تربیت معلمان آگاه، چابک و مسئول در حوزه ایمنی و پدافند غیرعامل، نقش مهمی در تحقق مأموریت‌های تربیتی ایفا می‌کند. دانشجویان پس از گذراندن این درس، قادر خواهند بود در محیط‌های آموزشی، برنامه‌های واکنش سریع طراحی کرده، آموزش‌های ایمنی را به دانش‌آموزان منتقل نموده و در شرایط بحرانی، هدایت تیم‌های امدادی را بر عهده بگیرند.

در نهایت، «امداد و نجات تاکتیکی در عملیات دفاعی» نه تنها یک واحد درسی، بلکه یک مسیر تربیتی، حرفه‌ای و تجربه‌محور است که دانشجویان را به کنشگران آگاه، توانمند و مسئول در برابر بحران‌ها بدل می‌سازد؛ افرادی که در لحظه‌های دشوار، نه تنها می‌دانند چه باید کرد، بلکه جرئت، مهارت و بینش لازم برای انجام آن را نیز دارند.

جدول مشخصات درس	
<p>ماهیت درس: تربیت ایمنی و حفاظتی</p> <p>نوع آموزش: کارگاهی</p> <p>تعداد ساعات آموزشی: ۳۲ ساعت</p> <p>پیش‌نیاز: آشنایی با اصول امداد و کمک‌های اولیه</p>	<p>«امداد و نجات تاکتیکی در عملیات دفاعی»</p> <p>Tactical Rescue in Defensive Operations»»</p> <p>توانمندی‌های حرفه‌ای مورد انتظار</p> <p>در پایان یادگیری این درس مهارت آموز قادر خواهد بود:</p> <p>۱. مراحل چرخه مدیریت بحران (پیشگیری، آمادگی، واکنش، بازسازی) را نام‌گذاری و توالی اجرایی آن‌ها را تشریح کند و برای یک سناریوی دفاع غیرنظامی، برنامه‌ای زمان‌بندی‌شده برای واکنش سریع و بازسازی تطبیقی تدوین نماید.</p>

<p>۲. پروتکل همکاری بین‌بخشی برای تبادل اطلاعات و هماهنگی لجستیکی میان وزارتخانه‌ها و سازمان‌های مردم‌نهاد تدوین نماید.</p> <p>۳. در موقعیت شبیه‌سازی شده، صحنه حادثه را سریع و جامع ارزیابی و نقاط حیاتی و مسیرهای دسترسی امن را شناسایی کند و با بهره‌گیری از چک‌لیست‌های استاندارد، ثبات سازه‌ها و موانع محیطی را بررسی نماید.</p> <p>۴. در موقعیت شبیه‌سازی شده انواع شکستگی‌های اندام فوقانی و تحتانی را با آتل و اسپلینت فوری بی‌حرکت‌سازی کند.</p> <p>۵. علائم حیاتی پیشرفته شامل فشارخون، ضربان قلب و میزان اشباع اکسیژن را اندازه‌گیری کند و تغییرات اولیه را تفسیر، آلام‌های حیاتی را مدیریت و نتایج را در پرونده بالینی مستندسازی نماید.</p> <p>۶. در موقعیت فرضی اصول حمل دستی مجروح را با لمس ستون فقرات، بررسی تنفس و گفت‌وگوی کوتاه جهت تشخیص آمادگی بدنی و همکاری ذهنی اجرا کند و با رعایت موقعیت ارگونومیک، فشار بر نواحی آسیب‌دیده را به حداقل برساند.</p> <p>۷. مکانیزم و نوع آسیب (شکستگی، نخاعی، شکمی) را تحلیل و روش حمل متناسب را انتخاب کند و با انطباق تکنیک حمل، از تشدید آسیب بافتی جلوگیری نماید.</p> <p>۸. نقش‌ها و مسئولیت‌های اعضای زنجیره فرماندهی پشتیبان را تعیین و با مستندسازی دقیق، فرایند درخواست حمایت را تا رسیدن نیروهای کمکی پیگیری نماید.</p> <p>۹. دانشجو می‌تواند ساختار فرماندهی بحران (C2) را با ترسیم نمودار سلسله‌مراتب و تعریف نقش‌های کلیدی طراحی کند.</p> <p>۱۰. تهدیدات را در عرض چند دقیقه شناسایی و با استفاده از ماتریس ریسک^۱ (احتمال × شدت) اولویت‌بندی کند و برای هر سطح تهدید، راهکارهای کاهش مخاطره را در قالب اقدامات پیشگیرانه مستندسازی نماید.</p>	<p>مدرس و اجد شرایط: دکتری یا کارشناسی ارشد</p> <p>پزشکی یا پرستاری با گرایش اورژانس، فوریت‌های پزشکی، مدیریت حوادث و بلایا</p> <p>ظرفیت کارگاه: حداکثر ۳۰ نفر</p>
--	--

۲. ساختار محتوای آموزشی و فعالیت‌های مرتبط:

فصل اول: مبانی نظری امداد و نجات در عملیات دفاعی

- مفاهیم بنیادین امداد و نجات دفاعی
- چرخه مدیریت بحران در بستر دفاعی

۱. Command and Control (این مفهوم شامل فرآیندها، دستورالعمل‌ها و زیرساخت‌هایی است که فرماندهان را قادر می‌سازد تهدیدها را شناسایی، تصمیم‌گیری کنند و منابع را هماهنگ نمایند).

۲. ماتریس ریسک ابزاری ساختاریافته برای ارزیابی و اولویت‌بندی خطرات است که احتمال وقوع را در مقابل شدت یا تأثیر پیامدها قرار می‌دهد و کمک می‌کند تصمیم‌گیرندگان اقدامات کاهش مخاطره را بهینه تنظیم نمایند.

- شناسایی و تحلیل مخاطرات چندبعدی
- پروتکل‌ها و استانداردهای فنی ایمنی در عملیات امدادی
- اصول اخلاقی و چارچوب حرفه‌ای رفتار در شرایط دفاعی
- ساختار سازمانی، هماهنگی بین‌بخشی و نقش نهادهای متولی

<ul style="list-style-type: none"> - تشریح توالی اجرایی مراحل چرخه مدیریت بحران (پیشگیری، آمادگی، واکنش، بازسازی) - تنظیم برنامه‌های زمان‌بندی‌شده برای واکنش سریع برای یک سناریوی دفاع غیرنظامی - تدوین پروتکل همکاری بین‌بخشی برای تبادل اطلاعات و هماهنگی لجستیک میان وزارتخانه‌ها و سازمان‌های مردم‌نهاد 	<p>فعالیت‌های مهارتی^۱/عملکردی^۲</p>
---	--

فصل دوم: ارزیابی صحنه حادثه و تصمیم‌گیری تاکتیکی

ارزیابی سریع و جامع صحنه حادثه

- شناسایی نقاط حیاتی و مسیرهای دسترسی
- بررسی ثبات سازه‌ها و موانع محیطی
- تشخیص و مدیریت خطرات بالقوه برای امدادگر و مصدومان
 - خطرات ساختاری (ریزش، فروپاشی)
 - خطرات محیطی (مواد شیمیایی، آتش‌سوزی)
- اولویت‌بندی اقدامات امدادی در شرایط بحرانی
 - اصول تریاژ^۳ و تقسیم‌بندی مصدومان
 - زمان‌بندی مداخلات بر اساس شدت آسیب
- تصمیم‌گیری تاکتیکی در موقعیت‌های متغیر
 - مدل تصمیم‌گیری سریع^۴
 - استفاده از اطلاعات میدانی و ابزارهای ارتباطی
- مدیریت منابع انسانی و تجهیزاتی در میدان
 - تخصیص نیروی انسانی و تفکیک وظایف
 - برنامه‌ریزی لجستیک و کنترل موجودی تجهیزات
- تحلیل پیامدهای تصمیمات نادرست در عملیات
 - نمونه‌های واقعی و عوامل خطا
 - درس‌آموخته‌ها و بهبود مستمر

^۱. Skill-Based Tasks

^۲. Performance-Based Tasks

^۳. Triage

^۴. (OODA loop): Observe (مشاهده)، Orient (جهت‌گیری)، Decide (تصمیم‌گیری)، Act (اقدام)

<ul style="list-style-type: none"> - ارزیابی سریع و جامع صحنه حادثه و شناسایی نقاط حیاتی و مسیرهای دسترسی امن در موقعیت شبیه سازی شده - بررسی ثبات سازه ها و موانع محیطی با بهره گیری از چک لیست های استاندارد - ارائه یک گزارش تحلیل پس از عملیات (AAR) برای یک سناریوی شبیه سازی شده جهت شناسایی نقاط قوت و ضعف تصمیم گیری تیمی. 	<p>فعالیت های مهارتی / عملکردی</p>
---	--

فصل سوم: کمک های اولیه پیشرفته در میدان

کنترل خونریزی و هموستاز

- روش های فشار مستقیم، بالشتک گذاری و پانسمان فشاری
 - استفاده از تورنیکه: انواع، محل قرارگیری و زمان ایمن
 - الگوریتم ارزیابی و تکرار مراحل تا توقف کامل خونریزی
- احیای قلبی-ریوی پیشرفته^۱ (CPR)

- مراحل استاندارد BLS^۲ و ورود به CPR پیشرفته
 - به کارگیری دستگاه های AED^۳ و مانیتورهای قلبی
 - مدیریت راه هوایی: لوله گذاری و تهویه مکانیکی دستی و ...
- تثبیت و بی حرکت سازی شکستگی ها

- انواع آتل ها و اسپلینت های فوری با مواد در دسترس
 - تکنیک های ثبات اندام فوقانی و تحتانی
 - نکات کاهش درد و پیشگیری از آسیب به بافت های نرم
- پانسمان و مراقبت از زخم

- فرآیند پاک سازی، ضد عفونی و انتخاب بانداژ مناسب
 - مهارت های پیشرفته: پانسمان تحت فشار، پانسمان چرک زا
 - پیشگیری از عفونت و مدیریت ترشحات
- ارزیابی پیشرفته علائم حیاتی

- اندازه گیری فشارخون، ضربان قلب و میزان اشباع اکسیژن
- تفسیر تغییرات اولیه و آلام های حیاتی
- مستندسازی روند تغییرات در پرونده بالینی

^۱ (Cardiopulmonary Resuscitation) مجموعه ای از اقدامات اضطراری شامل فشار قفسه سینه و تنفس مصنوعی برای حفظ جریان خون و اکسیژن رسانی در موارد ایست قلبی یا تنفسی تا رسیدن کمک های تخصصی.

^۲ (Basic Life Support) «حمایت حیاتی پایه» مجموعه ای از اقدامات اولیه برای حفظ حیات در موارد ایست قلبی، تنفسی یا کاهش سطح هو شیاری است.

^۳ (Automated External Defibrillator) دستگاه شوک الکتریکی خودکار خارجی است. این دستگاه پزشکی قابل حمل برای احیای قلبی، در موارد ایست قلبی ناگهانی استفاده می شود.

ابزارها و کیت کمک‌های اولیه پیشرفته

- لیست تجهیزات ضروری: تورنیکه، لوله‌های راه هوایی، AED، مانیتور علائم حیاتی
- دستورالعمل نگهداری و آماده‌سازی قبل از اعزام
- چک‌لیست سریع بررسی کیت در میدان

<ul style="list-style-type: none"> - بی‌حرکت سازی انواع شکستگی‌های اندام فوقانی و تحتانی را با آتل و اسپلینت فوری در موقعیت شبیه‌سازی‌شده - اندازه‌گیری علائم حیاتی پیشرفته شامل فشارخون، ضربان قلب و میزان اشباع اکسیژن - پانسمان زخم‌ها را مطابق با مراحل پاک‌سازی، ضدعفونی و انتخاب بانداژ مناسب - انجام موفقیت‌آمیز سناریوی ایستگاه مهارت^۱ شامل کنترل خونریزی، CPR و آتل‌بندی در زمان محدود. 	<p>فعالیت‌های مهارتی / عملکردی</p>
---	--

فصل چهارم: حمل مجروح و تخلیه اضطراری از میدان

- اصول کیفی حمل دستی مجروح
- ارزیابی بدنی و احساسی مجروح لمس ستون فقرات، بررسی تنفس و گفت‌وگوی کوتاه با مصدوم برای تشخیص آمادگی بدنی و همکاری ذهنی
- هماهنگی ریتم گام و تنفس تطبیق گام‌های امدادگر با الگوی تنفس مجروح جهت کاهش تکان خوردگی و حفظ آرامش
- استفاده کاربردی از برانکارد و تجهیزات کمکی
- بازبینی قبل از عملیات^۲، اطمینان از صحت قفل‌ها، استحکام تسمه‌ها و سالم‌بودن نقاط اتصال برانکارد
- استقرار سریع و آماده‌سازی میدانی تکنیک بازکردن و قفل کردن با یک حرکت واحد و چیدمان پوشش حرارتی بدون اختلال در سرعت عمل
- عبور ایمن از موانع طبیعی و مصنوعی
- شناسایی نقطه تکیه و مسیر امن اسکن سریع موانع، تعیین محل کم‌خطر برای گام برداشتن و تقسیم مسیر به بخش‌های کوتاه
- مهار جانبی و کنترل زاویه نصب طناب‌های عرضی و حفظ زاویه $\geq 30^\circ$ در سطوح ناهموار برای جلوگیری از تاب خوردن برانکارد
- انتخاب روش حمل متناسب با کیفیت آسیب
- تحلیل مکانیزم و نوع آسیب ارزیابی شکستگی‌ها، آسیب‌های نخاعی یا شکمی و انطباق روش حمل با حساسیت بافتی مصدوم
- تعامل مداوم برای بازخورد درد طرح پرسش‌های کوتاه ("آیا درد بیشتر شد؟") پس از هر گام و تنظیم تکنیک بر اساس پاسخ مجروح

^۱. Skill Station

^۲. Pre-Mission Check

- انسجام تیمی و سازوکار ارتباطی
- زبان عملیاتی مشترک
- حلقه بازخورد و بازنگری مداوم

<ul style="list-style-type: none"> - تحلیل مکانیزم و نوع آسیب (شکستگی، نخاعی، شکمی و انتخاب روش حمل متناسب - اجرای حمل دستی مجروح را با لمس ستون فقرات، بررسی تنفس و گفت‌وگوی کوتاه جهت تشخیص آمادگی بدنی و همکاری ذهنی - هماهنگی ریتم گام امدادگر را با الگوی تنفس مجروح 	<p>فعالیت‌های مهارتی/ عملکردی</p>
--	---------------------------------------

فصل پنجم: ارتباطات عملیاتی و هماهنگی تیمی در امداد و نجات

- بهره‌گیری از ابزارهای ارتباطی در میدان
- ارزیابی پوشش و کیفیت سیگنال
- مدیریت باتری و استتار تجهیزات
- پروتکل‌های رمزدهی و رمزگشایی پیام‌ها
- تعریف کلیدواژه و ساختار رمز
- تأیید دریافت و کنترل خطا
- هماهنگی با نیروهای پشتیبان و مراکز درمانی
- تعیین نقش‌ها در زنجیره فرماندهی
- ثبت درخواست‌ها و پیگیری وضعیت
- طراحی پیام‌های کوتاه و مؤثر در شرایط بحرانی
- قالب‌بندی سه‌خطی با اطلاعات کلیدی
- اولویت‌بندی و کدگذاری موقعیت
- تمرین ارتباط در شرایط قطع یا اختلال
- شبیه‌سازی نویز و اختلال سیگنال
- روش‌های ارتباط جایگزین (پرچم، پیام مکرر)

<ul style="list-style-type: none"> - رمزدهی امن و ارسال پیام‌های حساس در میدان، تأیید دریافت و بررسی کدهای کنترلی - قالب‌بندی پیام‌های سه‌خطی با هدف انتقال موقعیت مکانی، وضعیت فوری و نیازهای کلیدی در کوتاه‌ترین زمان - عملیاتی کردن روش‌های جایگزین ارتباطی مانند ارسال پیام با پرچم یا پیام مکرر و ... در صورت قطع بی‌سیم در موقعیت فرضی - شبیه‌سازی ارتباط در شرایط بحرانی (با نویز و سیگنال ضعیف) و ارسال پیام استاندارد سه‌خطی برای درخواست پشتیبانی. 	<p>فعالیت‌های مهارتی/ عملکردی</p>
--	---------------------------------------

فصل ششم: مدیریت بحران در عملیات دفاعی

- تعریف ساختار فرماندهی بحران

- ارزیابی سریع تهدید و مدیریت ریسک
- تشکیل مرکز و کنترل عملیات
- هماهنگی داخلی و بین سازمانی
- مدیریت منابع و لجستیک اضطراری
- ارتباطات راهبردی و اطلاع‌رسانی
- تصمیم‌گیری تحت فشار زمانی
- بازبینی و درس‌آموزی پس از عملیات

<p>- ترسیم نمودار سلسله‌مراتب ساختار فرماندهی بحران (C2) و طراحی نقش‌های کلیدی در موقعیت فرضی</p> <p>- شناسایی تهدیدات و اولویت‌بندی احتمال و شدت با استفاده از ماتریس ریسک در موقعیت فرضی</p>	<p>فعالیت‌های مهارتی / عملکردی</p>
--	------------------------------------

۳. مهارت‌های تدریس و تسهیل یادگیری:

استفاده از راهبرد «یادگیری مبتنی بر تجربه» ضروری است تا فراگیران از طریق انجام فعالیت‌های عملی در شرایط شبیه‌سازی شده، مهارت‌های امداد و نجات را تمرین کنند. راهبرد «یادگیری مبتنی بر مسئله» با طرح موقعیت‌های بحرانی واقعی، توان تحلیل و تصمیم‌گیری تاکتیکی را تقویت می‌کند. بهره‌گیری از «آموزش گروهی و مشارکتی» موجب افزایش هماهنگی تیمی و ارتقای مهارت‌های ارتباطی در عملیات می‌شود. «ایفای نقش» به فراگیران امکان می‌دهد تا در نقش‌های مختلف عملیاتی قرار گرفته و واکنش‌های مناسب را تجربه کنند. راهبرد «آموزش مبتنی بر مأموریت» با طراحی سناریوهای دفاعی، موجب تمرکز بر هدف‌گذاری، برنامه‌ریزی و اجرای عملیات نجات می‌شود. استفاده از «تحلیل پس از عملیات» به درک عمیق‌تر از عملکرد فردی و گروهی در شرایط بحرانی کمک می‌کند. همچنین، بهره‌گیری از مدل‌های آموزشی معتبر مانند چرخه یادگیری تجربی «کلب^۱» ساختار درس را علمی، منسجم و اثربخش می‌سازد.

۴. منابع و مراجع آموزشی و پایگاه‌های اطلاعاتی:

منابع اصلی: نیاز به تألیف منبع اختصاصی

منابع فرعی:

۱. آقامیری، سید صمد، و دیگران. (۱۳۹۲). راهنمای مربیان طرح ملی سلامت‌محور (دادرسی): دانش‌آموز آماده در روزهای سخت. تهران: مؤسسه آموزش عالی علمی-کاربردی هلال ایران (وابسته به جمعیت هلال احمر).
۲. قموشی رامند، حسن. (۱۴۰۳). آموزش کمک‌های اولیه و مدیریت حوادث در مدارس ویژه (همکاران، اولیا و دانش‌آموزان). تهران: انتشارات ارشک.

۱. چرخه یادگیری تجربی کلب شامل چهار مرحله است: تجربه مستقیم، تأمل و مشاهده، مفهوم‌سازی نظری، و آزمون در موقعیت جدید. این مدل بر پایه یادگیری از تجربه واقعی و تحلیل آن بنا شده است. فراگیر ابتدا فعالیتی را انجام می‌دهد، سپس درباره آن فکر می‌کند و مفاهیم کلی استخراج می‌نماید. در نهایت، آموخته‌ها را در شرایط تازه بکار می‌گیرد تا یادگیری تثبیت شود.

۳. زارع، ح. و جلیلزاده، م. (۱۴۰۳). کمک‌های اولیه: امداد و نجات. تهران: آموزشی تألیفی ارشدان.

۴. علیزاده، م. و کبیریان، م. (۱۳۹۹). کمک‌های اولیه: امداد و نجات. تهران: ارکان دانش.

پایگاه‌های اطلاعاتی عمومی / تخصصی:

- <https://www.sid.ir>
- <https://www.civilica.com>
- <https://www.irandoc.ac.ir>
- <https://www.magiran.com>
- <https://www.noormags.ir>
- <https://www.qjmst.ir>
- <https://www.journals.ssric.ac.ir>
- <https://www.nsrc.ir>

۵. ارزشیابی از یادگیری مهارتی و عملکردی:

ارزشیابی در این درس باید بر اساس سنجش توانایی فراگیران در اجرای عملیات امداد و نجات در شرایط دفاعی و بحرانی طراحی شود. این ارزشیابی با مشاهده عملکرد عملی در سناریوهای شبیه‌سازی شده، میزان تسلط بر مهارت‌های تاکتیکی، تصمیم‌گیری سریع و هماهنگی تیمی را بررسی می‌کند. استفاده از چک‌لیست‌های رفتاری و معیارهای عملکردی، امکان سنجش دقیق مهارت‌های فنی و عملیاتی را فراهم می‌سازد. ارزشیابی باید با اهداف درس هم‌راستا باشد، از جمله توانمندسازی فراگیران در اجرای مأموریت‌های امدادی، ارتقای واکنش مؤثر در شرایط اضطراری، و حفظ ایمنی فردی و گروهی. تحلیل عملکرد در موقعیت‌های عملیاتی، میزان آمادگی فراگیر برای حضور در صحنه‌های واقعی را نشان می‌دهد. این شیوه ارزشیابی، یادگیری را به تجربه‌ای کاربردی و قابل انتقال به محیط‌های دفاعی واقعی تبدیل می‌کند. در نهایت اینکه ارزشیابی در این درس یک فرایند مستمر است. پس از هر تمرین عملی، بازخورد فوری از طریق خودارزیابی، ارزیابی همتایان و بازخورد مربی ارائه می‌شود تا یادگیری تعمیق یابد.

۶. محیط اجرا/ امکانات مورد نیاز:

برای اجرای مؤثر این درس، محیط آموزشی باید شرایطی نزدیک به موقعیت‌های واقعی عملیاتی داشته باشد. فضای باز با امکان شبیه‌سازی صحنه‌های بحران، مانند مناطق آسیب‌دیده، آوار، یا میدان‌های دفاعی، ضروری است. تجهیزات امداد و نجات شامل برانکار، کیف کمک‌های اولیه، ابزارهای ارتباطی، لباس‌های ایمنی و تجهیزات حفاظتی باید در دسترس باشند. وجود مانکن‌های آموزشی، سیستم‌های هشدار و دود مصنوعی برای تمرین در شرایط اضطراری، به واقع‌گرایی محیط کمک می‌کند. همچنین، فضای داخلی برای جلسات آموزشی نظری، تحلیل عملیات و تمرین‌های گروهی مورد نیاز است. حضور مربیان متخصص در حوزه‌های دفاعی، پزشکی و مدیریت بحران نیز از الزامات اجرایی این درس محسوب می‌شود. این محیط باید امکان تمرین مهارت‌های فردی و تیمی را در شرایط کنترل شده و ایمن فراهم سازد.

سرفصل درس: «کارآموزی و کارورزی ترکیبی^۱ در آموزش آمادگی دفاعی»

۱. معرفی، فلسفه یاددهی - یادگیری و منطق تدوین درس:

درس «کارآموزی و کارورزی ترکیبی در آموزش آمادگی دفاعی» بر پایه چهار اصل بنیادین طراحی شده است که فلسفه یاددهی - یادگیری آن را شکل می‌دهند: **اصالت**: یادگیری در بستر موقعیت‌های واقعی و معنادار شکل می‌گیرد؛ از جمله مدرسه، پایگاه‌های دفاعی، مراکز امدادی و محیط‌های اجتماعی و **عاملیت**: مهارت‌آموز از یک مشاهده‌گر منفعل به کنشگری فعال و مسئول در مسیر رشد حرفه‌ای خود تبدیل می‌شود. **بازتاب**: یادگیری صرفاً از طریق «انجام دادن» تحقق نمی‌یابد؛ بلکه نیازمند حلقه‌های کلیدی در زنجیره‌ی یادگیری است تا فرایند آموزشی را از سطح تجربه‌های ابتدایی فراتر برده و آن را به مسیری عمیق، نظام‌مند و پایدار تبدیل کند؛ بازتاب‌نگری، موتور محرک این برنامه است. **مشارکت**: رشد حرفه‌ای، فرایندی جمعی است که در تعامل با هم‌تابان، مربیان و اساتید و ... شکل می‌گیرد.

بر اساس این اصول، این درس به‌عنوان یکی از ارکان کلیدی برنامه تربیت حرفه‌ای در دانشگاه فرهنگیان، با هدف فراهم‌سازی بستری برای تجربه‌ورزی، تأمل‌ورزی و کنش‌ورزی تربیتی طراحی شده است. مهارت‌آموز در موقعیت‌های واقعی و نیمه‌واقعی آموزشی قرار می‌گیرد تا از طریق مشارکت فعال در فرایند یاددهی - یادگیری به درک عمیق‌تری از هویت حرفه‌ای معلمی، مسئولیت‌های اجتماعی و نقش راهبردی خود در تربیت نسلی توانمند، آگاه و آماده برای مواجهه با چالش‌های متنوع دنیای معاصر دست می‌یابد.

وجه تمایز این درس، ساختار ترکیبی، مرحله‌ای و درهم‌تنیده آن است؛ به‌گونه‌ای که فعالیت‌ها در قالب هشت محور تخصصی طراحی شده‌اند و به‌صورت پیوسته، هم‌افزا و در تعامل با یکدیگر اجرا می‌شوند. با این حال، هر یک از این فعالیت‌ها تنها زمانی به اثربخشی کامل و یادگیری عمیق منجر می‌شوند که در پیوندی مستمر با محور نهم یعنی کارورزی بازتابی قرار گیرند؛ چراکه بدون بازتاب‌نگری، فرایند یادگیری ناقص و تجربه حرفه‌ای سطحی باقی خواهد ماند. برای نمونه، مهارت‌آموز می‌تواند یک مسئله تربیتی را در محیط واقعی (کارآموزی تجربه‌محور) شنا سایی کرده، برای آن سناریویی آموزشی طراحی کند (کارورزی طراحی آموزشی)، آن را در قالب تدریس خرد تمرین کند، در قالب درس پژوهی با همکاران بازطراحی نماید، در فضای مجازی اجرا کند، از ابزارهای هوش مصنوعی برای تحلیل آن بهره‌گیرد و درنهایت، با اتخاذ رویکرد بازتابی، کل فرایند یادگیری را تحلیل کرده، از سطح تجربه‌های ابتدایی فراتر برده و آن را به مسیری عمیق، پایدار و چندبعدی تبدیل می‌سازد؛ سپس برنامه توسعه حرفه‌ای خود را بر پایه‌ی بینش‌های حاصل از بازتاب‌نگری تدوین می‌کند.

^۱ با توجه به محدودیت‌های زمانی محتمل در اجرای کامل و مستقل تمامی محورهای تخصصی کارآموزی و کارورزی ترکیبی در طول دوره مهارت‌آموزی، پیشنهاد می‌شود در ۸ محور تخصصی (به‌جز کارآموزی تجربه‌محور) به‌جای تمرکز بر پروژه‌هایی با اهداف مجزا، طراحی و اجرای ۱ تا ۳ پروژه ترکیبی در طی دو نیمسال تحصیلی در دستور کار قرار گیرد. این پروژه‌ها به‌گونه‌ای طراحی شوند که امکان تلفیق چند محور تخصصی در قالب یک تجربه یادگیری یکپارچه و هم‌افزا فراهم گردد. برای نمونه، در یک پروژه واحد می‌توان محورهای طراحی آموزشی، تدریس خرد، درس پژوهی، فناوری و بازتابی را به‌صورت هم‌افزا به کار گرفت؛ به‌نحوی که مهارت‌آموز ضمن طراحی سناریوی آموزشی، اجرای تدریس در محیط کنترل‌شده، مشارکت در تحلیل گروهی درس و تأمل بر عملکرد خود، تجربه‌ای چندوجهی و منسجم از فرایند یاددهی - یادگیری کسب نماید.

در این راستا، توصیه می‌شود اساتید راهنما با ترکیب و سازمان‌دهی هدفمند این پروژه‌ها، زمینه‌ای فراهم آورند تا مهارت‌آموزان در قالب یک تا دو پروژه اصلی، با اکثریت محورهای نه‌گانه مواجه شده و آن‌ها را به‌صورت عملی تجربه کنند. این رویکرد نه‌تنها به استفاده بهینه از زمان آموزشی کمک می‌کند، بلکه با افزایش عمق یادگیری، انسجام و نظام‌مندی تجربیات حرفه‌ای، به پرورش توانمندی‌های چندبعدی در معلمان آینده منجر خواهد شد.

فعالیت‌های این درس در قالب ۹ محور تخصصی و مرحله‌ای طراحی شده‌اند که هر یک به تقویت ابعاد مختلف توانمندی‌های حرفه‌ای معلم آینده کمک می‌کنند و در مجموع، بستری برای پرورش معلمی فکور، خلاق، مسئول، مشارکت‌جو و توسعه‌گرا و ... فراهم می‌سازند:

کارآموزی تجربه‌محور در محیط‌های اجتماعی دفاعی و امدادی: آغاز مسیر با تجربه‌زیسته در موقعیت‌های واقعی است. مهارت‌آموز با حضور در محیط‌های مأموریت‌محور، مشاهده عملکرد نهادهای مسئول، مشارکت در فعالیت‌های میدانی و تأمل بر موقعیت‌های زیسته و بازتاب حرفه‌ای، به درک عمیق‌تری از تربیت دفاعی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی و نقش محوری معلم در امنیت پایدار دست می‌یابد. کارورزی در طراحی آموزشی: مهارت‌آموز با رویکردی ساخت‌گرا به طراحی سناریوهای یادگیری، تدوین اهداف، انتخاب راهبردها و ارزیابی اثربخشی می‌پردازد. تأمل بر فرایند طراحی و تحلیل و بازتاب آن، زمینه‌ساز ارتقای تفکر آموزشی و تصمیم‌گیری تربیتی است. کارورزی در تدریس خرد: فرصت تمرین عملی تدریس در فضای کنترل شده فراهم می‌شود تا مهارت‌آموز با دریافت بازخورد تخصصی، عملکرد خود را تحلیل و اصلاح کند؛ بازتاب در فرایند تدریس، به رشد حرفه‌ای و خودآگاهی آموزشی منجر می‌شود. کارورزی مشارکتی با رویکرد درس‌پژوهی: یک تجربه همکاری حرفه‌ای، هم‌تدریسی و تحلیل گروهی در این مرحله رقم می‌خورد. مهارت‌آموز با مشارکت در طراحی، اجرا، تحلیل و بازطراحی درس، به یادگیری جمعی، تعامل مؤثر و بازتاب‌نگری گروهی دست می‌یابد. کارورزی پژوهش‌محور با رویکرد اقدام‌پژوهی: با تمرکز بر تحلیل مسائل آموزشی، مهارت‌آموز پروژه‌ای را طراحی و اجرا می‌کند که به توسعه توان تحلیل، استدلال علمی و بازنندیشی در عمل منجر می‌شود. کارورزی با رویکرد بازی‌سازی آموزشی: مهارت‌آموز به طراحی فعالیت‌های خلاقانه و انگیزشی می‌پردازد که موجب یادگیری فعال دانش‌آموزان می‌شود. تحلیل واکنش‌های یادگیرندگان و بازتاب‌نگری در آن، به اصلاح راهبردهای آموزشی کمک می‌کند. کارورزی مجازی آشنایی با بسترهای دیجیتال، طراحی فعالیت‌های چندرسانه‌ای و تجربه آموزش در فضای مجازی از جمله اهداف این مرحله است. مهارت‌آموز در این فرایند، به درک تازه‌ای از آموزش در بسترهای نوین، به‌ویژه در زمینه‌های دفاعی، بحران و شهروندی دیجیتال دست می‌یابد. کارورزی فناورانه با محوریت هوش مصنوعی (AI): این مرحله فرصتی برای بهره‌گیری از فناوری‌های هوشمند در طراحی، اجرا و تحلیل سناریوهای یادگیری فراهم می‌سازد. مهارت‌آموز با تأمل و تحلیل نقش فناوری در تحول آموزش، به بازنندیشی در شیوه‌های تدریس و ارتقای سواد رسانه‌ای دانش‌آموزان می‌پردازد. کارورزی بازتابی، نقش یک سازوکار تحلیلی و یکپارچه را ایفا می‌کند که همچون فیلتر مفهومی، تمامی مراحل کارآموزی و کارورزی را از منظر بازنندیشی عبور می‌دهد. در این چارچوب، مهارت‌آموز در هر مرحله از تجربه حرفه‌ای خود، با بهره‌گیری از روش‌های تحلیل عملکرد، دریافت بازخورد تخصصی و تدوین برنامه توسعه فردی، به فرایند خودارزیابی مستمر و بازنندیشی مسیر رشد حرفه‌ای دست می‌یابد. این رویکرد، زمینه‌ساز شکل‌گیری هویت معلمی فکور و ارتقای ظرفیت تصمیم‌گیری تربیتی مبتنی بر شواهد و تجربه‌های زیسته را فراهم می‌آورد. این ساختار مرحله‌ای، مهارت‌آموز را در مسیر تکوین تدریجی هویت حرفه‌ای معلمی قرار می‌دهد؛ مسیری که با تلفیق دانش تربیتی، شایستگی‌های عملی و بهره‌گیری هوشمندانه و انتقادی از فناوری‌های نوین، و از همه مهم‌تر، بازتاب‌نگری مستمر بر تجربه‌های آموزشی، او را به درکی یکپارچه از نقش حرفه‌ای خود می‌رساند.

جدول مشخصات درس	
ماهیت درس: تربیت حرفه‌ای معلمی نوع آموزش: کارآموزی و کارورزی	«کارآموزی و کارورزی ترکیبی در آموزش آمادگی دفاعی» Combined Internship/Practicum in Defensive Readiness Education

توانمندی های حرفه ای مورد انتظار	تعداد ساعات آموزشی: ۱۹۰
در پایان یادگیری این درس مهارت آموز قادر خواهد بود:	ساعات آموزشی به تفکیک:
۱- محیط آموزشی واقعی (مدرسه، پایگاه بسیج یا مرکز امدادی) را با استفاده از مشاهده، مصاحبه و بررسی اسناد، به گونه ای تحلیل کند که یک چالش آموزشی معتبر در حوزه آمادگی دفاعی شناسایی شود و داده های گردآوری شده برای طراحی اقدام اصلاحی قابل بهره برداری باشد.	- تجربه محور (در محیط واقعی): ۳۰ ساعت
۲- با رعایت اصول طراحی آموزشی، یک طرح آموزشی کامل تدوین و ماتریس عناصر کلیدی آن را به گونه ای طراحی کند که ارتباط هر عنصر با درس آمادگی دفاعی همراه با مثال های کاربردی، به صورت دقیق مستند شود.	- طراحی آموزشی: ۲۰ ساعت - تدریس خرد: ۲۰ ساعت
۳- با بهره گیری از روش اقدام پژوهی، یک مسئله آموزشی واقعی را شناسایی کرده و سناریوی اصلاحی مناسبی به گونه ای طراحی و اجرا کند که فرآیند تحلیل، مداخله، ارزشیابی و مستندسازی با رعایت اصول علمی و اخلاق حرفه ای انجام گیرد و اثربخشی آن بر اساس داده های کیفی و کمی قابل ارزیابی باشد.	- مشارکتی (درس پژوهی): ۲۰ ساعت - پژوهش محور (اقدام پژوهی): ۲۰ ساعت
۴- بازی آموزشی را در یک محیط کنترل شده، به گونه ای اجرا کند که فرآیند کامل آن از طریق مشاهده میدانی، ثبت صوتی و تصویری، و یادداشت برداری دقیق مستندسازی شود و داده های حاصل برای تحلیل آموزشی قابل بهره برداری باشد.	- بازی سازی آموزشی: ۲۰ ساعت - فناوریانه (هوش مصنوعی): ۲۰ ساعت
۵- محتوای چند رسانه ای تخصصی (مانند ویدیو آموزشی، پادکست تخصصی، اینفوگرافی چندلایه یا پاورپوینت تعاملی و ...) را به گونه ای تولید کند که از نظر علمی، فنی و تربیتی با اهداف آموزشی حوزه آمادگی دفاعی همخوانی داشته باشد و کیفیت آن از نظر ساختار، جذابیت و کاربردپذیری قابل ارزیابی باشد.	- مجازی (آموزش دیجیتال): ۲۰ ساعت - بازتابی: ۲۰ ساعت
۶- فرآیند درس پژوهی را در محیط آموزشی، به گونه ای اجرا کند که مراحل طراحی اولیه، اجرای نخست، تحلیل و بازطراحی، اجرای اصلاح شده و مستندسازی نهایی با مشارکت گروهی و رعایت اصول علمی، تربیتی و دفاعی انجام شود و کیفیت تعاملات یاددهی - یادگیری و اثربخشی اصلاحات آموزشی قابل ارزیابی باشد.	- بازتابی: ۲۰ ساعت مدرس واجد شرایط: - مدرس دوره های تخصصی آموزش های آمادگی دفاعی، امنیتی و مدیریت بحران و ... - مسلط به رویکردها و روش های نوین یاددهی - یادگیری، اقدام پژوهی و درس پژوهی
۷- سناریوی آموزشی مبتنی بر هوش مصنوعی را به طور مستقل، به گونه ای که مراحل طراحی، اجرا، تحلیل، ارزشیابی و مستندسازی رعایت شود، اجرا کند.	- آشنا با مفاهیم و اصطلاحات تخصصی مورد استفاده در برنامه درسی کارورزی دانشگاه فرهنگیان و دارای تجربه تدریس کارورزی و مدیریت کلاس در حوزه آموزش تربیتی و دفاعی
۸- تدریس خرد را در فضای کنترل شده، به گونه ای اجرا کند که با حضور استاد راهنما و گروهی از کارورزان به عنوان دانش آموزان فرضی، تعامل آموزشی مؤثر شکل گیرد و بازخورد تخصصی برای بهبود عملکرد تدریس دریافت شود.	- مسلط به فناوری های نوین آموزشی و هوش مصنوعی در آموزش
۹- در انواع کارورزی (تجربه محور، طراحی آموزشی، تدریس خرد، مشارکتی، پژوهش محور، بازی سازی، مجازی، فناوریانه) مراحل بازتابی گیبس را به طور سیستماتیک اجرا و مستندسازی نماید.	- توانمند در هدایت و راهنمایی دانشجویان در پژوهش های کاربردی

۲. ساختار محتوای آموزشی^۱ و فعالیت‌های مرتبط:

پروژه اول: کارآموزی تجربه‌محور^۲ در محیط واقعی^۳

• مشاهده موقعیت‌های آموزشی در محیط‌های واقعی (مرحله تجربه مستقیم و تأمل)

- مشاهده محیط فیزیکی و تجهیزات آموزشی: چیدمان فضا، ابزارهای کمک‌آموزشی، تجهیزات امدادی یا دفاعی موجود و نحوه استفاده از آن‌ها؛ تحلیل تناسب محیط با اهداف آموزشی، میزان دسترس‌پذیری تجهیزات و کارآمدی آن‌ها در شرایط بحرانی.
- مشاهده نظم و انضباط محیط: توجه به نحوه ورود و خروج افراد، رعایت قوانین ایمنی و ...؛ تأمل در اثر نظم بر کیفیت فعالیت‌ها/ اقدامات، احساس امنیت و میزان مشارکت فعال مخاطبان.
- مشاهده ارتباطات کلامی و تعاملات آموزشی و تأمل و تحلیل و وضوح پیام‌ها، از سبب محتوای آموزشی و میزان تأثیر ارتباطات بر درک مفاهیم دفاعی و اجتماعی و ...
- مشاهده زبان بدن و ارتباط غیرکلامی مربیان و مخاطبان یادداشت حرکات، ژست‌ها و نشانه‌های غیرکلامی؛ همراه با تأمل بر نقش ارتباط غیرکلامی در ایجاد انگیزه، اعتماد یا اضطراب و تحلیل کیفیت تعاملات آموزشی در شرایط واقعی.
- مشاهده واکنش‌های شناختی، هیجانی و رفتاری مخاطبان در شرایط بحرانی واقعی یا شبیه‌سازی شده؛ تحلیل تفاوت واکنش‌ها، الگوهای رفتاری و پیامدهای آموزشی آن‌ها برای مدیریت بحران و آموزش دفاعی.
- مشاهده جریان ارتباطات سازمانی توجه به نحوه هماهنگی بین مربیان، امدادگران، فرماندهان و سایر عوامل اجرایی؛ همراه با تأمل بر نقاط قوت و ضعف هماهنگی سازمانی و اثر آن بر اثربخشی آموزش و مدیریت عملیات.

۱. نظر به اینکه آموزش مهارت‌های بنیادین کارآموزی و کارورزی—از جمله طراحی آموزشی، مدیریت کلاس، تعامل حرفه‌ای، تحلیل موقعیت‌های تربیتی و سایر شایستگی‌های پایه—در سرفصل‌های درسی پیشین به‌صورت هدفمند، ساختاریافته و کیفی ارائه شده است، افزودن بخشی مستقل در ابتدای ساختار محتوای آموزشی، تحت عنوان «مهارت‌های بنیادین» به سرفصل درسی ضرورت ندارد. با این حال، در صورت تشخیص مدرس درس و بنا بر نیاز آموزشی مهارت‌آموزان، امکان اختصاص حداکثر ۸ ساعت از زمان درس به‌مرور، تقویت و بازآموزی این مهارت‌ها وجود دارد تا انسجام یادگیری حفظ شده و زمینه برای بهره‌گیری مؤثر از محورها و فعالیت‌های پیشرفته‌تر فراهم گردد.

۲. چارچوب نظری این نوع کارورزی بر اساس نظریه یادگیری تجربی کولب (۲۰۱۴) طراحی و اجرا شده است؛ دلیل این انتخاب آن است که فرایند یادگیری حرفه‌ای معلمان، فراتر از انتقال صرف دانش نظری، در بستر تجربه‌های واقعی آموزشی و بازاندیشی نظام‌مند بر آن‌ها تحقق می‌یابد. مدل کولب با چهار مرحله‌ی پیوسته—تجربه مستقیم، تأمل بازاندیشانه، مفهوم‌سازی نظری، و آزمون فعال در موقعیت جدید—فرایندی شکل می‌دهد که طی آن کارآموز می‌تواند نخست در محیط واقعی آموزشی حضور یابد و تجربه‌های عملی را لمس کند، سپس با نگاه انتقادی و تحلیلی به بازاندیشی در آن‌ها بپردازد، اصول و چارچوب‌های نظری استخراج نماید و در نهایت این چارچوب‌ها را در موقعیت‌های تازه بیازماید. این رویکرد، کارورزی را از سطح فعالیت‌های پراکنده‌ی عملی فراتر برده و آن را به یک فرایند علمی برای تلفیق نظریه و عمل در تربیت معلم تبدیل می‌کند.

Kolb, D. A. (۲۰۱۴). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development* (۲nd ed.). FT Press.

۳. منظور از محیط آموزش واقعی در رشته آمادگی دفاعی، فضایی است که امکان یادگیری تجربی، مشاهده میدانی و مشارکت عملی در موقعیت‌های مرتبط با مأموریت‌های دفاعی، امدادی و پدافندی را فراهم می‌کند. این محیط‌ها شامل پایگاه‌های بسیج دانش‌آموزی و محلی، مراکز آموزشی نیروهای مسلح، سازمان‌های امدادی و درمانی مانند جمعیت هلال‌احمر، مراکز فوریت‌های پزشکی، سازمان پدافند غیرعامل کشور، سازمان مدیریت بحران و ... می‌باشند.

- مشاهده رفتار جمعی مخاطبان در تمرین‌های امدادی یا پدافندی ثبت الگوهای رفتاری گروهی؛ تحلیل تخصصی انسجام یا پراکندگی گروه، میزان همکاری و پیامدهای آن برای یادگیری مشارکتی و آمادگی دفاعی.
- ثبت تجارب عینی همراه با تأمل کیفی و تحلیل تخصصی مهم‌ترین مشاهدات، نقاط قوت و چالش‌های آموزشی (بازتاب اولیه).

• مشارکت و مفهوم‌سازی در فرآیند یاددهی-یادگیری (مرحله مفهوم‌سازی نظری)

- مشارکت در طراحی آموزشی و تحلیل کیفی تناسب اهداف، محتوا و روش‌ها و ...، استخراج اصول کلی برای ارتقای انسجام طرح‌های آموزشی
- همکاری در نیازسنجی مخاطبان و تدوین چارچوب‌های نظری برای تحلیل وضعیت آموزشی
- مشارکت در تولید محتوای چندرسانه‌ای و تحلیل کیفی نقش آن‌ها در ایجاد انگیزه، انتقال مفاهیم دفاعی و بازتولید به‌عنوان مدل‌های آموزشی مؤثر
- همراهی در اجرای فعالیت‌های یاددهی-یادگیری و استخراج الگوهای تدریس و یادگیری
- مشارکت در تعاملات آموزشی و مفهوم‌سازی اصول ارتباط حرفه‌ای و اثربخش
- همکاری در فرایند ارزشیابی و تحلیل داده‌های آموزشی و مفهوم‌سازی یافته‌ها در قالب چارچوب‌های نظری برای ارتقای کیفیت آموزش

• مداخله در مدیریت جلسه آموزش شی تو سط کارآموز در محیط واقعی (مرحله آزمون در موقعیت جدید در سطح هدایت‌شده)

- تدوین طرح درس برای یک بخش از جلسه آموزش شی شامل: تعیین هدف‌گذاری، انتخاب محتوا، طراحی روش ارائه فعال، انتخاب ابزارهای کمک‌آموزشی، و تعیین شیوه ارزشیابی و ...
- اجرای تدریس یا اقدام آموزشی با هدایت مربی، کارشناس یا مسئول سازمانی در محیط‌های آموزشی متنوع
- دریافت بازخورد تخصصی از ناظر آموزشی، مربی سازمانی یا فرمانده پایگاه و ...
- تحلیل عملکرد آموزشی با توجه به اثربخشی، تعامل، و میزان تحقق اهداف و ...

• مدیریت مستقل جلسه آموزش شی تو سط کارآموز در محیط واقعی (مرحله آزمون در موقعیت جدید در سطح بدون هدایت)

- طراحی جامع و هدفمند طرح آموزشی با توجه به اقتضات محیطی و نوع مخاطب و اهداف آموزشی
- اجرای مستقل فعالیت‌های آموزشی در کارگاه یا پایگاه بسیج، مرکز امدادی یا موقعیت عملیاتی
- مستندسازی نتایج اجرا و تحلیل کیفی عملکرد برای گزارش نهایی (بازتاب حرفه‌ای نهایی)

<ul style="list-style-type: none"> - تحلیل ساختار اجرایی برنامه‌های آموزشی مرتبط با آمادگی دفاعی، شامل راهبردهای آموزشی، سازمان‌دهی فضا، مدیریت زمان، و ... - انجام نیازسنجی آموزشی از مخاطبان یک پایگاه فرهنگی با استفاده از پرسش‌نامه یا مصاحبه - تدوین یک طرح آموزشی برای آموزش پدافند غیرعامل در یک سازمان اجتماعی، شامل هدف‌گذاری، محتوا، روش و ارزشیابی 	<p>فعالیت‌های مهارتی / عملکردی</p>
--	------------------------------------

<p>– اجرای مستقل آموزش در یک موقعیت عملیاتی یا کارگاه فرهنگی با مدیریت کامل زمان، سازمان‌دهی محتوا، هدایت تعاملات آموزشی و کنترل فرآیند یاددهی-یادگیری</p>	
--	--

پروژه دوم: کارورزی در طراحی آموزشی

• مبانی نظری و مفهومی طراحی آموزشی

- مفهوم‌شناسی طراحی آموزشی (تعریف، ویژگی‌ها و تمایز با سایر مفاهیم آموزشی)
- جایگاه طراحی آموزشی (در نظام تربیت معلم و برنامه‌ریزی درسی)
- عناصر کلیدی طراحی آموزشی
- دیدگاه‌های نظری در طراحی آموزشی (با تأکید بر رویکردهای یادگیری)
- نظریه‌های بنیادین مرتبط (مانند رفتارگرایی، شناخت‌گرایی، سازنده‌گرایی و...)
- الگوهای طراحی آموزشی (از جمله مدل‌های ADDIE و ...)

• تحلیل کیفی ساختار طرح‌های آموزشی

- تحلیل طرح‌های آموزشی از نظر سطح (کلان، میانی و خرد)^۱، نوع مخاطب، هدف و کاربرد در حوزه‌های ایمنی، بحران، پدافند غیرعامل و موضوعات مرتبط
- بررسی هم‌راستایی اهداف آموزشی (با اسناد بالادستی و سیاست‌های رسمی) و با نیازهای رشدی، فرهنگی و زمینه‌ای دانش‌آموزان
- بررسی محتوا و سازمان‌دهی آن (از نظر توالی مفاهیم و منطق طراحی آموزشی و ...)
- تحلیل راهبردهای آموزشی
- شناسایی کمبودهای رسانه‌ای و منابع کمک‌آموزشی و فناوری‌های پشتیبان
- بررسی ضعف‌های موجود (در طراحی فعالیت‌ها و ارزشیابی آموزش)
- و ...

• توسعه مهارت در طراحی آموزشی

- تعیین اهداف آموزشی (در همکاری با مدرس)
- سازمان‌دهی محتوا (پیشنهاد توالی مفاهیم و منطق آن و ...)
- طراحی فعالیت‌های آموزش (در قالب پیشنهاد و تمرین محدود)
- طراحی ابزار ارزشیابی (با مشارکت در طراحی اولیه)
- نگارش طرح آموزشی نیمه‌مستقل (با دریافت بازخورد تخصصی)
- تحلیل طرح آموزشی (در مقایسه با الگوهای استاندارد)
- استفاده از رسانه آموزشی (در سطح پیشنهاد و اجرای محدود)

^۱. با توجه به اینکه کاربردی‌ترین سطح طراحی آموزشی برای مخاطبان این برنامه درسی، سطح خرد است، از این‌رو تمرکز اصلی در بخش توسعه مهارت‌ها، بر ارتقای توانمندی مهارت‌آموزان در این سطح قرار گرفته است.

- مدیریت زمان و فضا (در مشاهده و تمرین جزئی)
- بهره‌برداری از فرصت‌های یادگیری مدرسه‌ای (در تعامل با محیط)
- تقویت بازتاب و تصمیم‌گیری تربیتی (در سطح بازاندیشی هدایت‌شده)

• توسعه تجربه در طراحی آموزشی

- تدوین طرح آموزشی کامل (با راهنمایی استاد راهنما)
- تطبیق طرح آموزشی (با الگوهای استاندارد طراحی آموزشی)
- اجرای بخش‌هایی از طرح آموزشی (تحت هدایت مدرس راهنما)
- مدیریت زمان، فضا و منابع آموزشی (در سطح جزئی و تمرینی)
- تعامل با مخاطبان (در قالب فعالیت‌های کنترل‌شده)
- پاسخ‌گویی به موقعیت‌های آموزشی (با مشورت و هدایت راهنما)
- اصلاح طرح آموزشی (بر اساس بازخوردهای لحظه‌ای)
- مستندسازی تجربه اجرا (برای بازنگری و تحلیل آموزشی)

• کاربست مستقل طرح آموزشی

- طراحی طرح آموزشی (به‌صورت مستقل و هدفمند)
- اجرای کامل طرح آموزشی (بدون مداخله در محیط مدرسه‌ای)
- مدیریت آموزشی مؤثر (شامل زمان‌بندی، سازمان‌دهی فضا و منابع)
- پاسخ‌گویی به موقعیت‌های تربیتی (با تصمیم‌گیری مستقل و حرفه‌ای)
- تحلیل عملکرد آموزشی (و بازنگری در طرح بر اساس نتایج اجرا)
- مستندسازی فرآیند (از طراحی تا ارزشیابی برای گزارش نهایی)
- تأمل حرفه‌ای بر تصمیم‌های آموزشی (و بررسی پیامدهای آن‌ها در یادگیری)

<p>تدوین یک طرح آموزشی کامل با رعایت اصول طراحی آموزشی</p> <p>طراحی ماتریس عناصر کلیدی طراحی آموزشی و بررسی ارتباط هر عنصر با درس آمادگی دفاعی به همراه مثال‌های کاربردی</p> <p>تحلیل و مقایسه دو دیدگاه نظری (مثلاً رفتارگرایی و سازنده‌گرایی) در طراحی آموزشی و بررسی کاربرد آن‌ها در آموزش آمادگی دفاعی</p> <p>اجرای مستقل یک جلسه آموزشی کامل در محیط مدرسه / شبیه‌سازی شده، بدون مداخله مستقیم استاد راهنما، با تمرکز بر تحقق اهداف، مدیریت کلاس و تعامل با دانش‌آموزان</p>	<p>فعالیت‌های مهارتی / عملکردی</p>
--	------------------------------------

پروژه سوم: کارورزی در تدریس خرد^۱

• مبانی مفهومی و نظری تدریس خرد

^۱. Microteaching

- تعريف و تمايز تدريس خرد
- اهداف و کارکردهای تدريس خرد
- نقش و جایگاه تدريس خرد در برنامه‌های درسی تربیت معلم
- نظریه‌های یادگیری مرتبط با تدريس خرد و کاربرد در آموزش آمادگی دفاعی
- اصول اخلاق حرفه‌ای در اجرای تدريس خرد در آموزش آمادگی دفاعی
- **برنامه‌ریزی و طراحی آموزشی با رویکرد تدريس خرد**
 - تحلیل نیازهای آموزشی در حوزه آمادگی دفاعی
 - شناسایی مهارت‌های کلیدی موردنیاز معلمان دفاعی
 - بررسی مخاطب‌شناسی و ویژگی‌های روانی دانش‌آموزان در درس آمادگی دفاعی
 - طراحی آموزشی محدود
 - تعیین هدف آموزشی خرد
 - انتخاب موضوع مناسب از محتوای آمادگی دفاعی (گزینش یک بخش کوچک از محتوای درسی مثلاً پناه‌گیری در برابر حملات هوایی، قابلیت اجرا در زمان محدود با امکان شبیه‌سازی عملی و تعامل با مخاطب
 - تدوین سناریوی تدريس ۵ تا ۱۰ دقیقه‌ای با مراحل مشخص
 - تعیین نقش معلم، دانش‌آموزان و ...
 - انتخاب و آماده‌سازی منابع، وسایل و ابزارهای آموزشی
 - مدیریت زمان
 - طراحی فعالیت‌های یادگیری کوتاه، هدفمند و فعال
 - طراحی فرم مشاهده عملکرد مهارت‌آموز با شاخص‌های مشخص (وضوح بیان، تسلط بر محتوا، تعامل با مخاطب)
 - تدوین سناریوی تدريس بر اساس طراحی آموزشی انجام‌شده
- **اجرای عملی تدريس خرد در محیط شبیه‌سازی‌شده**
 - ارائه تدريس در زمان محدود (۵ تا ۱۰ دقیقه)
 - تعامل با مخاطبان فرضی و پاسخ‌گویی به موقعیت‌های چالش‌برانگیز
 - رعایت اصول اخلاقی و حرفه‌ای در تدريس موضوعات حساس
 - مستندسازی فرآیند اجرا
 - ثبت مراحل تدريس، چالش‌های پیش‌آمده و واکنش‌های مخاطب
 - یادداشت‌برداری از نقاط قوت و ضعف در لحظه اجرا
 - استفاده از فرم‌های مشاهده برای تحلیل اولیه
 - ضبط و بازبینی ویدئو
 - فیلم‌برداری از اجرای تدريس برای تحلیل دقیق‌تر

- مشاهده مجدد توسط مهارت آموز و استاد راهنما و همکاران جهت استخراج الگوهای رفتاری
- استفاده از بازی‌بندی برای تحلیل عملکرد و بازخورد حرفه‌ای
- تحلیل بازخورد
- اجرای دوباره و در صورت لزوم چندباره
- نگارش گزارش نهایی اجرای جلسه و ارائه پیشنهادها

<ul style="list-style-type: none"> - طراحی یک واحد آموزشی محدود با تمرکز بر یکی از موضوعات کلیدی درس آمادگی دفاعی (مانند پناه‌گیری، امداد و نجات، تهدیدات زیستی) - تدوین سناریوی آموزشی ۵ تا ۱۰ دقیقه‌ای با تعیین مراحل اجرای تدریس (مقدمه، ارائه، تعامل، جمع‌بندی) - اجرای تدریس خرد توسط مهارت آموز در فضای کنترل شده با حضور استاد راهنما و گروهی از کارورزان (حدود ۱۰ نفر) به‌عنوان دانش‌آموزان فرضی جهت دریافت بازخورد تخصصی 	<p>فعالیت‌های مهارتی / عملکردی</p>
--	--

پروژه چهارم: کارورزی مشارکتی با رویکرد درس پژوهی

- بنیان‌های نظری و مفهومی درس پژوهی
 - چيستی و ماهیت درس پژوهی
 - عناصر اصلی درس پژوهی
 - مبانی فلسفی و تربیتی درس پژوهی
 - نظریه‌های یادگیری مرتبط
 - اهداف و کارکردهای درس پژوهی در تربیت معلم
 - ظرفیت‌های درس پژوهی در آموزش آمادگی دفاعی
- مراحل عملیاتی درس پژوهی در تربیت معلم دفاعی
 ۱. طراحی اولیه با مشارکت گروه درس پژوهی
 - تشکیل گروه بین‌رشته‌ای شامل مهارت‌آموزان هم رشته، اعضای هیئت‌علمی، و مربیان تخصصی نهادهای همکار
 - تحلیل شکاف‌های یادگیری، پیش‌زمینه‌های شناختی و موانع مفهومی فراگیران
 - تحلیل محتوای برنامه درسی آمادگی دفاعی
 - طراحی اولیه درس پژوهی (اهداف طبقه‌بندی شده، محتوا، روش‌ها، ابزارها، ارزشیابی، زمان‌بندی، نقش‌ها مستندسازی و بازتاب حرفه‌ای و ...)
 - آماده‌سازی محیط اجرا و منابع آموزشی
 - بازخوانی طرح درس و شناسایی چالش‌ها و واکنش‌های احتمالی
 - تدوین ابزارهای مشاهده‌گری و مستندسازی
 ۲. اجرای نخست توسط یکی از اعضا در کلاس درس واقعی/مجازی

- اجرای طرح درس توسط مجری منتخب با رعایت ساختار آموزشی مصوب
 - مشاهده گری حرفه‌ای با تمرکز بر رفتارهای یادگیری و تعاملات آموزشی
 - ثبت و تحلیل اجرای نخست با استفاده از فرم‌های مشاهده و روایت پژوهی
۳. تحلیل اجرا و بازطراحی
- تحلیل اولیه داده‌های اجرای نخست و گفت‌وگوی بازتابی
 - دسته‌بندی داده‌ها و تدوین جداول برای انتظام یافته‌ها
 - تدوین پیشنهادهای اصلاحی بر اساس تحلیل حرفه‌ای
 - بازنویسی طرح درس اصلاح شده و آماده‌سازی برای اجرای مجدد
 - مستندسازی تغییرات و دلایل اصلاحات آموزشی
۴. اجرای دوم توسط همان فرد یا فرد دیگر
- اجرای نسخه اصلاح شده درس در محیط جدید یا با ترکیب متفاوت
 - مشاهده گری تطبیقی با تمرکز بر اثربخشی اصلاحات
 - ثبت تفاوت‌ها و مستندسازی اجرای دوم
۵. تحلیل اجرای دوم و مستندسازی نهایی
- مقایسه تحلیلی دو اجرای آموزشی برای ارزیابی تحول یادگیری و تدریس
 - تحلیل روایت‌های زیسته و فرم‌های مشاهده در اجرای دوم
 - تدوین گزارش نهایی درس پژوهی شامل یافته‌ها، اصلاحات، و پیشنهادهای
 - انتقال تجربه درس پژوهی به جامعه تخصصی تربیت معلم از طریق ارائه و انتشار علمی

<ul style="list-style-type: none"> - طراحی مشارکتی و هدفمند طرح درس پژوهی با توجه به نیازهای فراگیران و اهداف موردنظر - اجرای ساختارمند طرح درس پژوهی در محیط آموزشی با تمرکز بر تعاملات یاددهی-یادگیری - بازنگری تخصصی و اصلاح طرح درس بر اساس داده‌های مشاهده‌گری و بازتاب حرفه‌ای گروه درس پژوهی 	<p>فعالیت‌های مهارتی/ عملکردی</p>
--	-----------------------------------

پروژه پنجم: کارورزی پژوهش محور با رویکرد اقدام پژوهی

۱- تحلیل موقعیت و شناسایی مسئله آموزشی

- بررسی زمینه‌های آموزشی مرتبط با آمادگی دفاعی در محیط‌های مختلف (مدرسه، پایگاه، اردوگاه، مرکز امدادی)
- انجام مصاحبه ساختاریافته با معلمان، مدیران، دانش‌آموزان، مربیان بسیج یا امدادگران برای استخراج دیدگاه‌ها، چالش‌ها و انتظارات
- مشاهده مستقیم کلاس‌ها، مانورها، تمرین‌های عملی و فعالیت‌های آموزشی در موقعیت‌های واقعی
- ثبت دقیق مشاهدات درباره روش‌های تدریس، تعاملات مخاطبان، و نقاط بحرانی در آموزش
- تشخیص مسئله آموزشی با تمرکز بر چالش‌های عملی (مانند ضعف در مشارکت، انتقال مهارت، یا درک مفاهیم موقعیت محور)

۲- جمع آوری داده‌ها و شواهد اولیه

- گردآوری اطلاعات مرتبط با مسئله از طریق ابزارهای متنوع (مشاهده، مصاحبه، پرسشنامه، آزمون، تحلیل اسناد)
- ثبت دقیق داده‌های کیفی و کمی برای تحلیل‌های بعدی
- مستندسازی داده‌ها با رعایت اصول اخلاق پژوهش و محرمانگی اطلاعات

۳- تحلیل اولیه داده‌ها و طراحی اقدام پژوهی

- تحلیل کیفی داده‌ها (کدگذاری مصاحبه‌ها، دسته‌بندی مشاهدات) و تحلیل کمی داده‌ها (آمار توصیفی، مقایسه‌ای)
- شناسایی الگوهای رفتاری، آموزشی و مدیریتی در محیط‌های دفاعی
- استخراج نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای آموزشی
- تهیه گزارش تحلیل اولیه برای پایه‌ریزی مداخله اصلاحی
- انتخاب نظریه‌های یادگیری مرتبط (مانند یادگیری تجربی، سازنده‌گرایی، موقعیت‌محور)
- طراحی فعالیت‌ها، سناریوهای آموزشی و راهکارهای اصلاحی متناسب با مسئله
- تعیین شاخص‌های موفقیت و معیارهای سنجش اثربخشی مداخله

۴- اجرای اقدام پژوهی در محیط واقعی

- پیاده‌سازی سناریوهای آموزشی و فعالیت‌های اصلاحی در کلاس درس، پایگاه بسیج یا مرکز امدادی
- مدیریت شرایط یادگیری با انعطاف‌پذیری در مواجهه با چالش‌ها و موانع اجرایی
- مستندسازی دقیق فرآیند اجرا از طریق فیلم‌برداری، یادداشت‌های میدانی، ثبت بازخوردها و تعاملات

۵- جمع آوری داده‌ها و شواهد ثانویه

- گردآوری داده‌های کیفی و کمی پس از اجرای اقدام اصلاحی
- استفاده از ابزارهای مشابه مرحله اول برای مقایسه اثربخشی
- ثبت تغییرات مشاهده‌شده در عملکرد، رفتار و یادگیری مخاطبان
- مستندسازی بازخوردهای مربیان، دانش‌آموزان و ناظران آموزشی

۶- تحلیل نهایی و ارزیابی اثربخشی

- طبقه‌بندی، سازمان‌دهی و تحلیل داده‌های گردآوری‌شده پس از مداخله
- مقایسه آماری و کیفی نتایج پیش و پس از اقدام اصلاحی
- تفسیر یافته‌ها با تمرکز بر تحقق اهداف آموزشی، ارتقاء مهارت‌ها و ...
- شناسایی نقاط قوت، ضعف و فرصت‌های بهبود
- چرخه اجرای بعدی در صورت لزوم

۷- نتیجه‌گیری، تدوین گزارش نهایی

- استخراج نتایج کلیدی تربیتی و آموزشی مبتنی بر شواهد مستدل
- مستندسازی کامل فرآیند اقدام پژوهی، از تحلیل تا ارزیابی
- ارائه پیشنهادها برای توسعه آموزش آمادگی دفاعی در محیط‌های مختلف

- تدوين گزارش نهايي با ساختار علمي، قابل ارائه به مراجع ذي ربط

<p>- تحليل محيط آموزشي (مدرسه، پاينگاه بسيج يا مركز امدادي) از طريق مشاهده، مصاحبه و بررسي اسناد براي شناسايي يك چالش واقعي در آموزش آمادگي دفاعي، مانند ضعف در مشاركت دانش آموزان يا ناکارآمدی روش های تدریس عملی.</p> <p>- طراحي يك سناريوي آموزشي يا فعاليت اصلاحي مبتني بر نظريه های يادگيري (مانند يادگيري موقعيت محور يا تجربی) و اجراي آن در محيط واقعي با هدف بهبود مسئله شناسايي شده، همراه با مديريت کلاس، تعامل با مخاطبان و ثبت فرآيند اجرا.</p>	<p>فعاليت های مهارتي^۱/عملکردی^۲</p>
--	--

پروژه ششم: کارورزی با رویکرد بازی سازی آموزشی

• تحليل

- نظريه های يادگيري مبتني بر بازی
- تحليل نيازهای آموزشي (مخاطب و بستر) و محتوای برنامه درسي آمادگي دفاعي از منظر قابليت بازی سازی
- مدل های طراحي بازی آموزشي و مقايسه آنها
- تحليل ساختار و اهداف تربيتي بازی ها
- بررسي عناصر انگيزشي، شناختي و ... بازی ها

• طراحي بازی

- طراحي و تدوين چارچوب نظري و عملي بازی آموزشي
- طراحي سناريوهای آموزشي بازی محور با تأکيد بر موقعيت های واقعي دفاعي
- طراحي مکانيزم های تعاملی با رویکرد آموزش فراگير (در نظر گرفتن تنوع فرهنگي، جنسيتي و اقليمي و ... مخاطبان
- تدوين عناصر انگيزشي (امتیاز، سطح دهی، بازخورد آنی و ...) برای ارتقاء انگيزش دروني و شناختي
- طراحي محيط يادگيري بازی محور ترکيبی (تلفيق ابزارهای فزيکی (کارت، تخته، و سايل آموز شي و ...) با فناوري های ديجيتال (اپليکيشن، واقعيت افزوده، پلتفرم های تعاملی)، طراحي تجربه ی چند حسی با استفاده از صدا، تصوير، حرکت و لمس

• اجراي بازی

- اجراي مقدماتي (پيلوت) بازی آموزشي در محيط محدود
- مستندسازی فرآيند اجرا (مشاهدات ميداني، ثبت ويديو/صوت، يادداشت های روزانه و ...)
- بررسي تجربه ی زيسته ی مهارت آموزان از اجرا با مصاحبه ی نيمه ساختار يافته يا پرسش نامه های باز و ... برای درک ادراک، احساس و تجربه آنها
- تحليل چالش ها، فرصت ها و تأثيرات اجراي بازی با استفاده از تحليل مضمون

^۱. Skill-Based Tasks

^۲. Performance-Based Tasks

- اصلاحات طراحی بر اساس بازخوردهای تجربی
- اجرای نهایی و مقایسه نسخه‌های اولیه و اصلاح شده

• **ارزیابی و اصلاح بازی**

- انتخاب و بومی‌سازی مدل ارزیابی برای سنجش اثربخشی
- توسعه ابزارهای ارزیابی: پرسش‌نامه‌ی انگیزش، آزمون پیش‌آزمون/پس‌آزمون، چک‌لیست مشاهده و ...
- ارزیابی عناصر انگیزشی، شناختی و تعاملی بازی‌های طراحی شده
- تحلیل داده‌ها برای شناسایی نقاط قوت و ضعف
- سندسازی چرخه‌ی اصلاح: گزارش فرآیند اصلاح، مستندات نسخه‌های اولیه و نهایی

<ul style="list-style-type: none"> - بررسی و مقایسه نظریه‌ها و مدل‌های بازی‌سازی آموزشی به‌منظور انتخاب رویکرد مناسب با اهداف تربیتی - طراحی و تدوین چارچوب نظری و عملی بازی آموزشی - طراحی سناریوهای آموزشی بازی‌محور با تأکید بر موقعیت‌های واقعی دفاعی - اجرای بازی آموزشی در محیط کنترل شده، مستندسازی کامل فرایند از طریق مشاهدات میدانی، ثبت صوتی و تصویری، و یادداشت‌برداری دقیق 	<p>فعالیت‌های مهارتی/ عملکردی</p>
---	---------------------------------------

پروژه هفتم: کارورزی فناورانه با محوریت هوش مصنوعی (AI)

• **مبانی نظری و مفهومی هوش مصنوعی در آموزش**

- چیستی و جایگاه هوش مصنوعی
- نظریه‌های یادگیری مرتبط با آموزش هوشمند
- کاربردهای آموزشی هوش مصنوعی در آمادگی دفاعی
- نقش معلم آمادگی دفاعی در عصر هوش مصنوعی
- اخلاق حرفه‌ای در استفاده از AI

• **طراحی آموزشی با پشتیبانی هوش مصنوعی**

- تدوین اهداف آموزشی
- استفاده از مدل‌های زبانی هوش مصنوعی مانند برای تولید اهداف آموزشی طبقه‌بندی شده
- تحلیل داده‌های یادگیری دانش‌آموزان با ابزارهای AI برای تعیین اهداف واقع‌گرایانه و تطبیقی
- انتخاب و سازمان‌دهی محتوا
- استخراج مفاهیم کلیدی از کتاب‌های درسی آمادگی دفاعی با ابزارهای تحلیل متن هوشمند
- استفاده از الگوریتم‌های خوشه‌بندی برای سازمان‌دهی منطقی محتوا بر اساس سطح دشواری و پیش‌نیاز
- طراحی مسیر یادگیری تطبیقی برای فراگیران با استفاده از داده‌کاوی آموزشی
- راهبردهای تدریس

- پیشنهاد روش های تدریس فعال و موقعیت محور توسط سامانه های توصیه گر آموزشی
- طراحی سناریوهای یادگیری با استفاده از ابزارهای تولید تصویر و ویدئو هوشمند
- شبیه سازی تعاملات آموزشی در محیط های مجازی با استفاده از چت بات های آموزشی طراحی رسانه ها و ابزارهای آموزشی هوشمند
- تولید محتوای چندرسانه ای (پوستر، پویانمایی، ویدئو (با کمک ابزارهای AI
- طراحی واقعیت مجازی برای تمرین های امداد و پدافند با استفاده از پلتفرم های VR
- استفاده از ابزارهای ترجمه و تبدیل متن به گفتار برای دسترس پذیری آموزشی
- طراحی ارزشیابی های چند سطحی
- طراحی آزمون های تطبیقی با الگوریتم های هوشمند برای سنجش آمادگی در موقعیت های بحرانی
- تحلیل پاسخ های فراگیران با ابزارهای یادگیری ماشین برای شناسایی الگوهای خطا
- تولید بازخورد فوری و شخصی سازی شده با استفاده از سامانه های ارزیابی هوشمند
- زمان بندی و سازمان دهی اجرا
- استفاده از سامانه های مدیریت پروژه (مانند Trello, Notion, Copilot Planner) برای زمان بندی فعالیت ها
- تعیین زمان مناسب برای اجرای سناریوهای دفاعی در محیط های مختلف (مدرسه، پایگاه امداد، کلاس مجازی)
- پیش بینی زمان های بحرانی، وقفه های آموزشی و سناریوهای جایگزین با الگوریتم های بهینه سازی و ...
- و ...
- مکان های یادگیری
- محیط های واقعی
- مدارس هوشمند با زیرساخت فناوری
- پایگاه های امداد و پدافند غیرعامل برای آموزش موقعیتی
- مراکز همکاری نهادی (هلال احمر، بسیج، آموزش و پرورش و ...)
- محیط های یادگیری فناورانه
- کلاس های مجازی هوشمند: بهره گیری از سامانه های تطبیقی، چت بات های آموزشی و ابزارهای تحلیل مشارکت
- واقعیت مجازی برای شبیه سازی بحران: طراحی موقعیت های دفاعی برای تمرین تصمیم گیری موقعیتی
- پلتفرم های تعاملی دفاعی: استفاده از محیط هایی مانند ClassVR و CoSpaces برای طراحی سناریوهای چندرسانه ای
- امکانات و منابع یادگیری
- سامانه های یادگیری هوشمند: پلتفرم های تطبیقی، چت بات های آموزشی، ابزارهای تحلیل مشارکت
- محیط های واقعیت مجازی و افزوده: برای شبیه سازی موقعیت های بحرانی، امدادی و پدافندی
- نرم افزارهای طراحی آموزشی: ابزارهای تولید محتوا، مدل سازی سناریو، و تدوین طرح درس
- پایگاه های داده و منابع دیجیتال: کتابخانه های تخصصی، منابع چندرسانه ای، و بانک های سناریوهای دفاعی

• مراحل اجرای کارورزی فناورانه با محوریت هوش مصنوعی

۱- مشاهده گری

- مشاهده گری حرفه‌ای توسط کارورزان با بهره‌گیری از ابزارهای هوشمند: طراحی فرم‌های مشاهده‌گری برای سناریوهای آموزشی دفاعی (مانند زلزله، حمله سایبری، امداد اولیه)، استفاده از سامانه‌های تحلیل داده برای ثبت رفتارهای یادگیری در موقعیت‌های بحرانی، تحلیل واکنش‌های شناختی، عاطفی و عملی فراگیران با کمک هوش مصنوعی
- مستندسازی و بازتاب اولیه در فرایند کارورزی: ثبت روایت‌های زیسته از موقعیت‌های دفاعی با ابزارهای مستندسازی خودکار، تحلیل بازتاب‌های حرفه‌ای کارورزان در مواجهه با فناوری و موقعیت‌های آموزشی

۲- مشارکت‌ورزی

- مشارکت فعال کارورزان در تمرینات عملی طراحی، اجرا و تحلیل سناریوهای آموزشی موقعیت‌محور در حوزه آمادگی دفاعی، با بهره‌گیری از فناوری‌های هوشمند (نظیر واقعیت مجازی، مدل‌های زبانی، سامانه‌های تحلیل داده) در محیط‌های واقعی و مجازی، تحت نظارت علمی استاد راهنما و مربیان تخصصی نهادهای همکار؛
- مشارکت در طراحی و اجرای نظام ارزشیابی چند سطحی در بستر کارورزی (ورودی، تکوینی، تراکمی)
- مشارکت در مستندسازی فرایند یادگیری، تحلیل بازتاب‌های حرفه‌ای

۳- مداخله‌گری

- مداخله هدفمند و ساختاریافته مهارت‌آموزان کارورز در تمرینات عملی طراحی، اجرا و تحلیل سناریوهای آموزشی موقعیت‌محور در حوزه آمادگی دفاعی، با بهره‌گیری از فناوری‌های هوشمند و تسهیلگری فناورانه در محیط مجازی به منظور هدایت فرایندهای یاددهی-یادگیری
- مداخله مستقیم در مستندسازی فرایند یادگیری، تحلیل بازتاب‌های حرفه‌ای

۴- مسئولیت‌پذیری

- اجرای مستقل و فناورانه سناریوی آموزشی مبتنی بر AI توسط کارورز، شامل طراحی، اجرا، تحلیل، ارزشیابی و مستندسازی؛ همراه با بازتاب حرفه‌ای و گزارش نهایی تجربه کارورزی.

فعالیت‌های مهارتی/ عملکردی	طراحی، اجرا، تحلیل، ارزشیابی و مستندسازی مستقل سناریوی آموزشی مبتنی بر هوش مصنوعی همراه با بازتاب حرفه‌ای و ارائه گزارش نهایی تجربه کارورزی
----------------------------	---

پروژه هشتم: کارورزی مجازی

• مبانی نظری و مفهومی کارورزی مجازی

- مفهوم کارورزی در بستر دیجیتال
- تفاوت‌ها و شباهت‌ها با کارورزی حضوری
- ضرورت‌های گذار به آموزش مجازی در تربیت حرفه‌ای

– چالش‌ها و فرصت‌های آموزش مجازی در تربیت حرفه‌ای

• نظریه‌های پشتیبان کارورزی مجازی

– نظریه^۱ TPACK و کاربرد آن در طراحی فعالیت‌های آموزشی

– چارچوب^۲ SAMR برای تحلیل سطح استفاده از فناوری

– نظریه بازتاب حرفه‌ای^۳ در فرایند یادگیری معلم

– سازنده‌گرایی

– یادگیری موقعیت‌محور

• مراحل کارورزی مجازی

۱- مشاهده حرفه‌ای در محیط مجازی

– مشاهده کلاس‌های مجازی واقعی یا ضبط شده با یادداشت‌برداری دیجیتال برای موقعیت‌های کلیدی در حوزه‌های مرتبط (پدافند غیرعامل، امداد و نجات، امنیت سایبری و ...)

– تحلیل داده‌های کیفی از طریق فرم‌های دیجیتال (Google Forms) و استخراج الگوهای رفتاری معلم حرفه‌ای در مباحث دفاعی

– ثبت بازخورد لحظه‌ای و یادداشت‌های تأمل پس از عمل برای آماده‌سازی مداخله‌های بعدی

۲- مشارکت آموزشی در فعالیت‌های مجازی

– هم‌آفرینی سناریوهای آموزشی، آزمون‌های آنلاین و فعالیت‌های تعاملی یا شبیه‌سازی موقعیت‌های واقعی، در تعامل و همکاری با استاد راهنما و سایر کارورزان

۱. نظریه TPACK توسط Mishra و Koehler در سال ۲۰۰۶ ارائه شد و بر تلفیق سه نوع دانش معلم تأکید دارد: دانش محتوایی (موضوع درس)، دانش پداگوژیک (روش‌های تدریس) و دانش فناورانه (ابزارهای دیجیتال). این چارچوب نشان می‌دهد که آموزش مؤثر در محیط‌های مجازی زمانی رخ می‌دهد که این سه حوزه به صورت هم‌افزا در طراحی فعالیت‌های یادگیری بکار گرفته شوند. TPACK به‌ویژه در کارورزی مجازی، راهنمایی عملی برای انتخاب ابزار مناسب، روش تدریس فعال و ارائه محتوای هدفمند فراهم می‌کند.

۲. چارچوب SAMR توسط Ruben Puentedura ارائه شده و مدلی برای تحلیل سطح استفاده از فناوری در آموزش است. این مدل شامل چهار مرحله است: جایگزینی (استفاده از فناوری به جای ابزار سنتی)، افزایش (بهبود عملکرد با کمک فناوری)، اصلاح (تغییر ساختار فعالیت با فناوری) و تعریف مجدد. (خلق فعالیت‌هایی که بدون فناوری ممکن نبودند SAMR). (به معلمان کمک می‌کند تا میزان تحول‌آفرینی فناوری در طراحی آموزشی را بسنجند و فعالیت‌های یادگیری را از سطح ابتدایی تا سطح نوآورانه ارتقا دهند).

۳. نظریه بازتاب حرفه‌ای نخستین بار در دهه ۱۹۸۰ توسط دونالد شون مطرح شد. او در اثر برجسته خود با عنوان «کنش‌ورز بااندیش: چگونه حرفه‌ای‌ها در عمل می‌اندیشند»، مفاهیم «بازتاب در عمل» و «بازتاب پس از عمل» را معرفی کرد. شون بر این باور بود که متخصصان، به‌ویژه معلمان، در جریان کنش حرفه‌ای خود به‌طور مستمر بااندیشی می‌کنند و از تجربه‌های زیسته برای تصمیم‌سازی و اصلاح عملکرد بهره می‌گیرند.

در ادامه این رویکرد، گراهام گیبیس در سال ۱۹۸۸ مدلی ساختارمند برای بازتاب حرفه‌ای ارائه داد که به‌عنوان یکی از چارچوب‌های کاربردی در آموزش و کارورزی شناخته می‌شود. مدل گیبیس با شش مرحله پیوسته، فرایند بازتاب را از توصیف تجربه تا تدوین برنامه اقدام هدایت می‌کند. او معتقد بود که بازتاب نظام‌مند، تجربه را به دانش عملی و در ادامه به مهارت‌های حرفه‌ای قابل انتقال تبدیل می‌سازد.

- تولید محتوای چندرسانه‌ای مرتبط با موضوعات دفاعی (ویدیوهای آموزشی، پادکست‌های میکرو یادگیری، اینفوگرافی‌های چندلایه، تولید پاورپوینت‌های تعاملی با صداگذاری و لینک‌های آموزشی و ...)
- ایفای نقش دستیار تسهیلگر^۱ یا ناظر فعال در تالار گفتگو و هدایت اتاق‌های گفت‌وگوی زنده؛ ثبت روند تعاملات فراگیران (ساعات حضور آنلاین، مشارکت نوشتاری/کلامی) و تحلیل کمی مشارکت با ابزارهای مرتبط

۳- مداخله آموزشی

- طراحی بسته یادگیری دیجیتال و تعیین نقش و میزان مداخله استاد راهنما
- آماده سازی فنی شامل انتخاب و پیکربندی پلتفرم مجازی، آزمایش قابلیت‌هایی مانند بحث گروهی، اشتراک گذاری صفحه، ضبط خودکار جلسات، بارگذاری منابع چندرسانه‌ای، و اطمینان از دسترسی پایدار، کیفیت اینترنت و وجود نرم‌افزارهای موردنیاز برای فراگیران
- برگزاری نشست زنده در بستر آموزش آنلاین یا در محیط‌های واقعیت مجازی و متاورس (در صورت فراهم بودن زیرساخت‌های لازم)، همراه با تقسیم شرکت‌کنندگان به اتاق‌های گروهی مجازی برای انجام فعالیت‌های تیمی و تبادل بازخورد همتایان، با هدایت و نظارت استاد راهنما.

۴- مسئولیت‌پذیری حرفه‌ای

- طراحی و اجرای مستقل یک بسته یادگیری دیجیتال (واحد یادگیری دیجیتالی، طراحی فعالیت‌های تعاملی، تولید محتوای چندرسانه‌ای (ویدیو، پادکست، آزمون آنلاین، طراحی تکالیف گروهی آنلاین و ...)
- تهیه پوشه کار دیجیتال شامل: بسته یادگیری، گزارش تأملی، نمونه فعالیت‌های فراگیران و آمار پیش‌آزمون/پس‌آزمون و ...
- ارائه نتایج در سه قالب: نمایشگاه دیجیتال نمونه آثار، جلسه دفاع مجازی با پنل متخصصان و تدوین مقاله تأملی

۵- سنجش اثربخشی کارورزی مجازی

- طراحی چارچوب ارزیابی و ترسیم نقشه ابزارها (پیش‌آزمون/پس‌آزمون، پرسش‌نامه، مصاحبه، گروه کانونی) و زمان‌بندی جمع‌آوری داده‌ها
- گردآوری داده‌های کمی و کیفی و تحلیل و تفسیر داده‌ها
- بازتاب و بازخورد گروهی (برگزاری جلسه مجازی «درس آموخته‌ها» با حضور استاد راهنما و کارورزان)
- مستندسازی فرایند پوشه کار دیجیتال و اشتراک‌گذاری نقاط قوت و چالش‌ها در پنل‌ها

^۱ Facilitator

<ul style="list-style-type: none"> - طراحی و اجرای سناریوهای آموزشی، آزمون‌های آنلاین و فعالیت‌های تعاملی با بهره‌گیری از فناوری‌های چندرسانه‌ای و ابزارهای نوین یادگیری دیجیتال - تولید محتوای چندرسانه‌ای تخصصی (ویدیوهای آموزشی، پادکست‌های تخصصی، اینفوگرافی‌های چندلایه، پاورپوینت تعاملی) - تدوین چارچوب ارزیابی آموزشی همراه با ترسیم نقشه ابزارهای سنجش شامل پیش‌آزمون، پس‌آزمون، پرسش‌نامه، مصاحبه، گروه کانونی با زمان‌بندی دقیق فرایند جمع‌آوری داده‌ها - تهیه پوشه کار فراگیران و ... 	<p>فعالیت‌های مهارتی/ عملکردی</p>
---	---------------------------------------

پروژه نهم: کارورزی بازتابی

فصل اول: مبانی فلسفی و نظری کارورزی بازتابی

- چیستی و چرایی بازتاب حرفه‌ای در تربیت معلم
- جایگاه بازتاب در رشد حرفه‌ای و تربیت چندبعدی
- ضرورت بازتاب در موقعیت‌های آموزشی
- معرفی مدل گیبیس و مقایسه با سایر مدل‌های بازتابی (شون ۱، بروک‌فیلد ۲ و ...)
- مراحل مدل بازتابی گیبیس

- ۱- توصیف / شرح دقیق موقعیت آموزشی
 - ۲- احساسات / بازتاب احساسات و واکنش‌های درونی در لحظه وقوع
 - ۳- ارزیابی / بررسی جنبه‌های مثبت و منفی تجربه
 - ۴- تحلیل / تحلیل علل و پیامدهای تصمیمات آموزشی
 - ۵- نتیجه‌گیری/ استخراج درس‌های آموخته‌شده و بینش‌های تربیتی
 - ۶- برنامه اقدام / تدوین راهکارهای بهبود برای موقعیت‌های مشابه آینده
- موانع تحقق بازتاب حرفه‌ای
 - پیوند بازتاب با هوش مصنوعی و چشم‌اندازهای نوین یادگیری

فصل دوم: مرحله مشاهده حرفه‌ای (تمرکز بر توصیف و بازتاب احساسات)

- فنون مشاهده هدفمند موقعیت‌های آموزشی واقعی در کلاس، مدرسه و نهادهای امدادی، دفاعی، پدافندی (هلال احمر، پدافند غیرعامل، بسیج و...) یا شبیه‌سازی شده
- روش‌های ثبت دقیق و بی‌طرفانه موقعیت‌ها (توصیف): محیط، تعاملات، ابزارها، سبک تدریس و ...
- بازتاب احساسات: واکنش‌های درونی و برداشت‌های اولیه از موقعیت، شناسایی هیجانات، تردیدها، انگیزه‌ها و ... در موقعیت‌های «شبه‌بحران» یا «سناریوهای بحرانی»
- تمرین نگارش یادداشت‌های بازتابی اولیه با تمرکز بر تجربه زیسته

فصل سوم: مرحله مشارکت آموزشی (تمرکز بر ارزیابی، تحلیل و نتیجه‌گیری)

- مشارکت فعال در فعالیت‌های آموزشی تحت نظارت معلم راهنما
- گفت‌وگوهای بازتابی گروهی

^۱. Schön. (دو نوع بازتاب را مطرح می‌کند: بازتاب در عمل (حین انجام کار) و بازتاب پس از عمل)

^۲. Brookfield. (بازتاب از چهار منظر: دیدگاه خود، دیدگاه دانشجویان، دیدگاه همکاران، دیدگاه ادبیات علمی)

- بررسی و ارزیابی تجربه مشارکتی: شناسایی نقاط قوت، چالش‌ها، فرصت‌ها
- تحلیل روابط بین تصمیمات آموزشی، واکنش دانش‌آموزان و ...
- تحلیل علل و پیامد تصمیمات آموزشی
- تمرین نگارش یادداشت‌های بازتابی تحلیلی با استفاده از شواهد تجربی برای تحلیل عمیق‌تر

فصل چهارم: مرحله مداخله آموزشی (تمرکز بر ارزیابی، تحلیل و نتیجه‌گیری)

- طراحی و اجرای فعالیت آموزشی مستقل یا مشترک با نظارت استاد راهنما مبتنی بر شواهد بازتابی
- شناسایی و تحلیل الگوهای رفتاری مؤثر یا نیازمند اصلاح
- نتیجه‌گیری از تجربه مداخله و استخراج درس‌های آموخته‌شده از تجربه مداخله
- بازاندیشی در باورها و پیش‌فرض‌های تربیتی
- تدوین راهکارهای بهبود برای موقعیت‌های مشابه آینده
- تمرین نگارش برنامه اقدام واقع‌بینانه و قابل اجرا

فصل پنجم: مرحله مسئولیت‌پذیری مستقل و بازتاب نهایی (برنامه اقدام)

- اجرای مستقل یک فرایند کامل آموزشی شامل طراحی، اجرا و ارزشیابی در محیط واقعی یا شبیه‌سازی شده و پذیرش مسئولیت کامل نتایج
- برگزاری نشست دفاع بازتابی: ارائه شفاهی گزارش، پاسخ‌گویی به نقدها و بازتاب گروهی
- تدوین گزارش بازتابی نهایی با تلفیق همه مراحل مدل گیبس
- خودارزیابی ساختارمند و تدوین برنامه اقدام برای کاربرد در سایر موقعیت‌های آموزشی
- تهیه پوشه کار بازتابی نهایی

<p>- در انواع کارورزی (تجربه‌محور، طراحی آموزشی، تدریس خرد، مشارکتی، پژوهش محور، بازی سازی، مجازی، فناوری) مراحل بازتابی گیبس را به‌طور سیستماتیک اجرا و مستند سازی نماید.</p>	<p>فعالیت‌های مهارتی / عملکردی</p>
--	------------------------------------

۳. مهارت‌های تدریس و تسهیل یادگیری:

روش یادگیری از طریق پروژه‌های میدانی یک روش کاربردی برای آموزش مهارت‌آموزان آمادگی دفاعی است چراکه در این روش می‌توانند به صورت گروهی در یک محیط واقعی مثل مدرسه، محله یا مرکز آموزشی، موقعیت‌های امنیتی یا تهدیدات احتمالی را شناسایی و تحلیل کنند و سپس راهکارهای عملی برای مقابله با آن‌ها پیشنهاد دهند. از روش‌های دیگر یادگیری مبتنی بر شبیه‌سازی^۱ است. در این روش، مهارت‌آموزان در محیط‌های شبیه‌سازی شده که شرایط واقعی کلاس یا میدان آموزش آمادگی دفاعی را بازسازی می‌کند، به تمرین موقعیت‌های آموزشی، مدیریت بحران و تصمیم‌گیری‌های عملی می‌پردازند. از دیگر روش‌های کاربردی «یادگیری همیار آهست که در این روش، استاد به‌جای ارائه مکرر مطالب به صورت سخنرانی، سؤالاتی چالشی مطرح می‌کند و دانشجویان به صورت فردی یا گروهی پاسخ می‌دهند. سپس بحث و تبادل نظر میان دانشجویان شکل می‌گیرد تا مفاهیم عمیق‌تر درک شوند. روش تدریس مسئله‌محور^۲ نیز در این چارچوب اهمیت ویژه‌ای دارد و با تمرکز بر حل مسائل واقعی و کاربردی در حوزه آموزش آمادگی دفاعی، مهارت تفکر انتقادی و حل مسئله را در دانشجویان تقویت می‌کند. همچنین، بازتاب حرفه‌ای و خودارزیابی^۴ به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های مهم، مهارت‌آموزان را تشویق می‌کند تا به

^۱. Simulation-Based Learning
^۲. Peer Instruction
^۳. Problem-Based Learning
^۴. Reflective Practice and Self-Assessment

بازنگری مستمر عملکرد خود بپردازند و برنامه‌های توسعه فردی خود را تدوین کنند تا به بهبود مستمر توانمندی‌های حرفه‌ای دست یابند و ...

۴. منابع و مراجع آموزشی و پایگاه‌های اطلاعاتی:

منبع اصلی^۱: نیاز به تألیف منبع تخصصی

منابع فرعی: ----

پایگاه‌های اطلاعاتی عمومی / تخصصی:

- <https://civilica.com/>
- <https://www.sid.ir/>
- <https://www.noormags.ir/>
- <http://www.magiran.com/>
- <https://irandoc.ac.ir/>
- <http://icsa.org.ir/>
- <https://www.sciencedirect.com/>
- <http://www.rosd.ir/>
- <http://www.darsiran.ir>

۵. ساختار و بسترهای عملیاتی کارآموزی و کارورزی ترکیبی:

درس «کارآموزی و کارورزی ترکیبی در آموزش آمادگی دفاعی» با هدف تعمیق فهم تربیتی، تقویت صلاحیت‌های حرفه‌ای و ارتقاء توان عملی و اجرایی مهارت‌آموزان در محیط‌های آموزشی طراحی شده است. این درس در قالب ۹ محور تخصصی سازمان‌دهی شده که شامل: «تجربه‌محور»، «طراحی آموزشی»، «تدریس خرد»، «مشارکتی (درس پژوهی)»، «پژوهش‌محور (اقدام‌پژوهی)»، «بازی سازی آموزشی»، «فناورانه (با محوریت هوش مصنوعی)»، «مجازی» و «بازتابی»، می‌باشد. هر محور با رویکردی هدفمند و منطبق با مأموریت تربیتی رشته و اقتضات محیط آموزشی تدوین شده است. مجموع ساعات آموزشی این برنامه ۱۹۰ ساعت است که در دو عرصه اجرایی به شرح ذیل ساختاریافته است:

- **بخش اول: کارآموزی تجربه‌محور (۳۰ ساعت)** این بخش با هدف آشنایی مهارت‌آموزان با محیط‌های واقعی مرتبط با مأموریت‌های دفاعی، امدادی و پدافندی طراحی شده است. فعالیت‌ها در نهادهای تخصصی از جمله پایگاه‌های بسیج دانش‌آموزی و محلی، مراکز آموزشی نیروهای مسلح، جمعیت هلال احمر، سازمان پدافند غیرعامل کشور، سازمان مدیریت بحران و سایر مراکز مرتبط اجرا می‌شود. مهارت‌آموزان در این مرحله با حضور در موقعیت‌های واقعی، به مشاهده‌گری حرفه‌ای، مشارکت و مداخله در فعالیت‌ها و تحلیل موقعیت‌های عملیاتی و تمرین مسئولیت‌پذیری می‌پردازند.
- **بخش دوم: کارورزی مدرسه‌محور (۱۶۰ ساعت):** این بخش در محیط مدرسه و با تمرکز بر فعالیت‌های آموزشی-تربیتی در زمان حضور مهارت‌آموز در کلاس درس اجرا می‌شود. ساختار آن به گونه‌ای طراحی شده است که با در نظر گرفتن هم‌زمانی تحصیل و اشتغال مهارت‌آموزان، در طی دوره یک‌ساله، امکان تحقق عملی تمامی محورهای ۸ گانه کارورزی در فضای مدرسه فراهم گردد (با این حال با توجه به محدودیت‌های زمانی محتمل در اجرای کامل و جداگانه هر یک از هشت محور کارورزی در طول دوره مهارت‌آموزی، این امکان وجود دارد، به جای تمرکز بر پروژه‌های منفرد با اهداف مجزا و مستقل، طراحی و اجرای حداقل یک پروژه اصلی با رویکرد تلفیقی در طی دوره در دستور کار قرار گیرد. این پروژه اصلی باید به گونه‌ای سازمان‌دهی شود که امکان تلفیق چند محور تخصصی در قالب یک تجربه یادگیری یکپارچه و هم‌افزا

^۱ توجه به جدید بودن این سرفصل درسی و رویکرد نوآورانه آن، در حال حاضر منبع مشخص و جامعی که تمامی ساختار محتوای درس را پوشش دهد وجود ندارد. از این رو، تا زمان تدوین منبع تخصصی مرتبط، ضروری است مدرس با توجه به ساختار فصول و اهداف آموزشی آن، محتوای مناسب را از متون معتبر علمی استخراج کرده و در اختیار فراگیران قرار دهد.

فراهم گردد. در این راستا، توصیه می‌شود اساتید راهنما با تلفیق هدفمند محورهای کارورزی، زمینه‌ای فراهم آورند تا مهارت‌آموزان با توجه به شرایط واقعی، موقعیت یادگیری و امکاناتی که در اختیار دارند، در قالب یک پروژه اصلی، حداقل چهار محور کارورزی شامل «طراحی آموزشی»، «تدریس خرد»، «مشارکتی (درس‌پژوهی)» و «بازتابی» را به صورت تلفیقی، تجربه نمایند.

۶. ارزشیابی از یادگیری مهارتی و عملکردی:

ارزشیابی در این درس با رویکردی تلفیقی و به صورت یکپارچه طراحی شده است تا میزان رشد حرفه‌ای مهارت‌آموز را در محیط واقعی، به طور جامع، مورد سنجش قرار دهد. این فرایند از مرحله مشاهده اولیه تا اقدام مستقل امتداد می‌یابد؛ و هر مرحله، با به کارگیری رویکرد بازتابی، یادگیری را عمق می‌بخشد. ارزشیابی، مبتنی بر «ماتریس رشد حرفه‌ای در کارآموزی و کارورزی»، انجام می‌شود که چهار سطح پیشرفت را شامل می‌شود: مشاهده‌گری، مشارکت‌ورزی، مداخله‌گری و مسئولیت‌پذیری.

در هر یک از ۹ محور تخصصی، عملکرد مهارت‌آموز از طریق ابزارهای متنوعی به شرح ابزار سنجش عملکرد مندرج در جدول ۲ بخش کارآموزی و کارورزی مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. این ابزارها، شواهدی از یادگیری، کنش‌های تربیتی، بازتاب حرفه‌ای و ... را فراهم می‌سازند.

مهم‌ترین مؤلفه‌هایی که ارزشیابی نهایی بر اساس آن‌ها انجام می‌شود:

- کیفیت طراحی و اجرای فعالیت‌ها در هر محور
- میزان مشارکت فعال و تعامل حرفه‌ای در محیط آموزشی
- دقت، انسجام و نظم در مستندسازی فرایندها و شواهد عملکردی
- عمق و غنای بازتاب حرفه‌ای
- خلاقیت در تولید محتوا، سناریوهای آموزشی و بازی‌های یادگیری
- توان تلفیق دانش نظری با تجربه عملی در پروژه‌های ترکیبی
- پیشرفت تدریجی از مشاهده‌گری به مسئولیت‌پذیری در اجرای مستقل
- ارائه کارپوشه نهایی با ساختار منسجم، تحلیل محور و مستند

در پایان دوره، استاد راهنما با استفاده از روبریک‌های و سایر ابزارهای ارزشیابی، کارپوشه حرفه‌ای مهارت‌آموز را مورد بررسی قرار می‌دهد. این کارپوشه باید نمایانگر مسیر رشد، تجربه‌های عملی، بازتاب‌های حرفه‌ای و کیفیت اجرای فعالیت‌ها در تمامی محورها باشد. شایان توجه است که ارزشیابی این درس نه تنها بر خروجی‌ها، بلکه بر فرایند یادگیری، نحوه مواجهه با چالش‌ها، و توان توسعه فردی در بستر واقعی آموزش تمرکز دارد.

جدول ۱ بخش کارآموزی و کارورزی ترکیبی: ماتریس رشد حرفه‌ای

محورها	مشاهده‌گری	مشارکت‌ورزی	مداخله‌گری	مسئولیت‌پذیری	ساعات کل
تجربه‌محور	مشاهده محیط، ثبت وقایع، تحلیل واکنش‌ها، بررسی چالش‌ها، جمع‌آوری داده‌ها و بازتاب اولیه	هم‌کاری در فعالیت، مشارکت در بحث، ارائه دیدگاه، تعامل با مخاطبان، مستندسازی	مداخله در موقعیت، تحلیل عملکرد، دریافت بازخورد، حل مشکل و ...	برنامه‌ریزی و اجرای مستقل، تحلیل نتایج، بازتاب حرفه‌ای: ارزیابی، تأمل، تحلیل، استنتاج و برنامه توسعه مهارت	۳۰ ساعت
طراحی آموزشی	مشاهده و بررسی طرح‌های آموزشی موجود از نظر سطح، نوع مخاطب، هدف،	نگارش نمونه مستقل طرح آموزشی با دریافت بازخورد تخصصی	طراحی مستقل یا مشترک طرح آموزشی توأم با نظارت استاد	طراحی مستقل، بازتاب حرفه‌ای نهایی: ارزیابی، تأمل، تحلیل، استنتاج و گزارش‌دهی،	۲۰ ساعت

	محتوا و... و بازتاب اولیه	راهنما و اصلاح آن بر اساس بازخورد	اصلاح و ارائه طرح در صورت نیاز	
تدریس خرد	مشاهده نمونه تدریس های کوتاه و تحلیل نقاط قوت و ضعف و ...، تمرکز بر تکنیک ها، نظریه های یادگیری، ثبت رفتار، ارزیابی تعامل، توجه به زمان	اجرای عملی تدریس خرد و مدیریت موقعیت های آموزشی توأم با نظارت استاد راهنما، مستندسازی فرآیند اجرا، شامل یادداشت برداری از نقاط قوت و ضعف و ثبت مراحل تدریس، ضبط و بازبینی ویدئو برای تحلیل دقیق عملکرد مهارت آموز.	اجرای کامل، بازتاب حرفه ای نهایی: ارزیابی، تأمل، تحلیل، استنتاج و گزارش دهی، و تدریس مجدد در صورت نیاز	۲۰ ساعت
مشارکتی (درس پژوهی)	مشاهده گری فعال، مطالعه طرح های اولیه، فهم زمینه آموزشی، مشاهده دقیق موقعیت، و شناخت شکاف ها و چالش های یادگیری، بازتاب اولیه	بازطراحی و اجرای اصلاحات آموزشی، مشاهده گری تطبیقی برای سنجش اثربخشی اصلاحات و میزان بهبود یادگیری	اجرای مستقل درس پژوهی بازتاب حرفه ای نهایی و برنامه توسعه مهارت	۲۰ ساعت
پژوهش محور (اقدام پژوهی)	مشاهده مسئله، جمع آوری داده، ثبت تغییرات، تحلیل وضعیت، شناسایی مشکل، بازتاب اولیه	مشارکت در طراحی پژوهش، تدوین پرسش، جمع آوری و تحلیل داده، تدوین شاخص های بحث گروهی، همکاری مستمر	مداخله در اجرای تغییر توأم با نظارت، مشاهده نتایج، ثبت یافته، اصلاح راهکار، ارزیابی عملکرد	۲۰ ساعت
بازی سازی آموزشی	مشاهده نمونه های بازی، محیط، ابزارها، تحلیل ساختار، اهداف و عناصر و ...، ثبت واکنش، بررسی تعامل، عناصر انگیزشی، بازتاب اولیه	مشارکت در طراحی و اجرای بازی، ارائه ایده، تولید محتوا، بازخورد، استفاده از ابزار، ثبت تجربه مشارکت و ...	مدیریت مستقل چرخه اقدام پژوهی، بازتاب حرفه ای نهایی و ارائه برنامه توسعه مهارت	۲۰ ساعت
فناورانه (هوش مصنوعی)	مشاهده هوشمند، آشنایی با پلتفرم ها و محیط های AI، تحلیل داده، ثبت رفتار، بررسی ابزار AI، بازتاب اولیه	تمرکز بر تعامل فعال با سیستم های AI و تیم های فناورانه، استفاده از ابزار های AI برای انجام تحلیل های ساده یا	مدیریت کامل یک پروژه مبتنی بر AI، بازتاب حرفه ای نهایی، و ارائه برنامه توسعه فردی	۲۰ ساعت

		رفع خطاهای داده‌ای و ...	پیش‌پردازش داده‌ها، بت تجربه مشارکت و بازتاب اثرگذاری عملکرد خود در محیط AI		
۲۰ ساعت	برنامه‌ریزی و طراحی، هدایت، اجرا و ... مستقل فعالیت آموزشی، بازتاب حرفه‌ای مجازی و ارائه برنامه توسعه مهارت	مداخله در طراحی، اجرا و هدایت و ارزشیابی فعالیت و مدیریت فناوری، پاسخگویی، ثبت عملکرد، حل چالش‌ها	مشارکت و همکاری مجازی در طراحی آموزشی و اجرا و ارزشیابی درس، فعالیت، تولید محتوا، ارتباط، دریافت بازخورد و ...	مشاهده مجازی و بازتاب احساسات در خصوص موقعیت/محتوا، روش‌ها، تعاملات، شیوه‌های تدریس، عملکرد حرفه‌ای ثبت تعامل و ...، تحلیل محتوا، بررسی فناوری، مستندسازی	مجازی
۲۰ ساعت	بازتاب حرفه‌ای مستقل مستندسازی تمامی مراحل	مداخله در طراحی، اجرا و ارزشیابی موقعیت، اعمال تغییر، ثبت لحظه‌های کلیدی، تحلیل واکنش، اصلاح روش و بازاندیشی در باورها و ...	مشارکت فعال در بازتاب گروهی، بیان دیدگاه، دریافت بازخورد، مستندسازی تجربه، تعامل فعال، تحلیل روابط، علل و پیامدها	مشاهده موقعیت، ثبت دقیق و بی‌طرفانه، بروز احساسات، تحلیل واکنش، توجه به جزئیات، مستندسازی	بازتابی
۱۹۰ ساعت	مجموع ساعات کارآموزی و کارورزی ترکیبی				

جدول ۲ بخش کارآموزی و کارورزی ترکیبی: ابزار سنجش عملکرد و تخصیص نمره

ردیف	عنوان محور	ابزار سنجش عملکرد مهارت آموز	سهم از نمره کل (شرایط مطلوب اجرا)	سهم از نمره کل (شرایط محدود اجرا)
۱	تجربه محور	گزارش چگونگی مشارکت و عمل، مصاحبه، گزارش بازتاب حرفه‌ای و ...	۱۰٪	۲۰٪
۲	طراحی آموزشی	طرح درس، سناریو آموزشی، چک‌لیست طراحی، گزارش بازتاب حرفه‌ای و ...	۱۰٪	۱۵٪
۳	تدریس خرد	مشاهده تدریس و چک‌لیست مشاهده آن، فرم ارزیابی استاد و هم‌تایان، فیلم اجرا، گزارش بازتاب حرفه‌ای و ...	۱۰٪	۱۵٪

۴	مشارکتی (درس پژوهی)	گزارش گروهی، فرم تعامل، بازخورد استاد، گزارش بازتاب حرفه‌ای و ...	۱۰٪	۱۵٪
۵	پژوهش محور (اقدام پژوهی)	گزارش پژوهش و ارائه آن، ابزارهای گردآوری داده، فرم تحلیل داده، گزارش بازتاب حرفه‌ای و ...	۱۰٪	-
۶	بازی سازی آموزشی	گزارش میدانی از تجربه، نمونه بازی در صورت امکان، مستندات اجرای پایلوت، گزارش بازتاب حرفه‌ای و ...	۱۰٪	-
۷	فناورانه (هوش مصنوعی)	سناریوی آموزشی مبتنی بر AI، نمونه اجرا، تحلیل کاربرد، گزارش تجربه کاربری، گزارش بازتاب حرفه‌ای و ...	۱۰٪	-
۸	مجازی	بسته یادگیری دیجیتال تولید شده و گزارش بازتاب حرفه‌ای	۱۰٪	-
۹	بازتابی	گزارش بازتاب حرفه‌ای نهایی مطابق با مراحل گیس، برنامه توسعه، مستندسازی کامل و ...	۱۰٪	۲۰٪
			درهم تنیده در سایر محورها	
۱۰	کارپوشه حرفه‌ای (مستندات ۹ محور)	روبریک تحلیل کارپوشه، انسجام مستندات و ...	۱۰٪	۱۵٪
جمع کل			۱۰۰٪	

- ابزارهای سنجش عملکرد در جدول فوق بر اساس شاخص‌های کیفی مندرج در «ماتریس رشد حرفه‌ای در کارآموزی و کارورزی» تحلیل و ارزیابی می‌شوند.

جدول ۳ بخش کارآموزی و کارورزی ترکیبی: برنامه زمان‌بندی اجرای محورها (دوره ۱۰ ماهه)

ماه	مشخصات پروژه	اقدامات / محورها	محل اجرا
ماه اول	پیش‌نیاز	مرور مهارت‌های بنیادین کارآموزی و کارورزی (از جمله طراحی آموزشی، مدیریت کلاس، تعامل حرفه‌ای، تحلیل موقعیت‌های تربیتی، چگونگی بازتاب حرفه‌ای و ...) تشخیص استاد راهنما و بر اساس نیاز مهارت‌آموزان	مدرسه
ماه دوم تا هشتم	تجربه محور (در محیط واقعی)	مشاهده‌گری، مشارکت‌ورزی، مداخله‌گری، مسئولیت‌پذیری در نهادهای اجتماعی با مأموریت امدادی - دفاعی + بازتابی	محیط‌های واقعی مرتبط با ماهیت رشته
ماه سوم تا هشتم	پروژه تلفیقی ۱ (الزامی)	مشاهده‌گری، مشارکت‌ورزی، مداخله‌گری، مسئولیت‌پذیری در طراحی آموزشی + تدریس خرد + مشارکتی (درس پژوهی) + بازتابی	مدرسه
ماه چهارم تا هشتم	پروژه تلفیقی ۲ (اختیاری)	مشاهده‌گری، مشارکت‌ورزی، مداخله‌گری، مسئولیت‌پذیری در	مدرسه

	پژوهش محور + بازی سازی آموزشی + بازتابی		
مدرسه	مشاهده گری، مشارکت ورزی، مداخله گری، مسئولیت پذیری در فناورانه (هوش مصنوعی) + مجازی + بازتابی	پروژه تلفیقی ۳ (اختیاری)	ماه هفتم تا نهم
دانشگاه / مدرسه / فضای مجازی (متناسب با شرایط مهارت آموز)	گردآوری مستندات، سازمان دهی شواهد، تدوین و ارائه گزارش نهایی		ماه دهم

نکات اجرایی:

- اجرای محورها می تواند به صورت تلفیقی و منعطف، متناسب با شرایط مدرسه، زمان بندی تحصیل و اشتغال مهارت آموزان تنظیم شود.
- محور بازتابی، به صورت درهم تنیده و پیوسته، در تمامی مراحل کارآموزی و کارورزی هشت گانه، نمود می یابد.
- مستندسازی دقیق فعالیت ها در کارپوشه حرفه ای، یکی از شروط لازم برای ارزیابی نهایی و تحلیل رشد حرفه ای مهارت آموز است. مستندسازی هر محور باید هم زمان با اجرا شروع شود و در پایان دوره، یعنی ماه دهم، به صورت منسجم و سازمان یافته ارائه گردد.

۷. محیط اجرا/ امکانات مورد نیاز:

محیط اجرا در این درس باید ترکیبی متوازن از محیط های واقعی (این محیط ها شامل مدارس به عنوان بستر تربیت عمومی، پایگاه های بسیج دانش آموزی و محلی، مراکز آموزشی نیروهای مسلح، سازمان های امدادی مانند جمعیت هلال احمر، سازمان پدافند غیرعامل کشور، سازمان مدیریت بحران، و ... می باشد)، کارگاه های آموزشی و پشتیبانی فناورانه دانشگاهی باشد تا زمینه ای برای تجربه ی زیسته ی آموزشی، تعمیق یادگیری حرفه ای و ارتقای شایستگی های فناورانه معلم آینده فراهم گردد. برای کارورزی های طراحی آموزشی و پژوهش محور، دسترسی به منابع علمی معتبر، نرم افزارهای تخصصی تحلیل داده و برنامه ریزی درسی، و بانک های داده آموزشی دقیق و به روز از ضرورت های اساسی است. در کارورزی تدریس خرد و کارآموزی تجربه محور، حضور در محیط های واقعی یا شبیه سازی شده با امکانات ضبط تصویر و صوت، و ابزارهای کمک آموزشی پیشرفته اهمیت دارد تا فرآیند یاددهی-یادگیری با بازخورد مستمر و اصلاح مستدل همراه باشد. کارورزی های مشارکتی و بازتابی نیازمند فضاهای تعاملی و نرم افزارهای مدیریت گروهی، سامانه های تبادل بازخورد حرفه ای و امکان مستندسازی تعاملی است که ارتباط مستمر میان کارورزان و اساتید راهنما را تسهیل می کند. در حوزه بازی سازی آموزشی و کارورزی فناورانه، دسترسی به آزمایشگاه های مجهز به نرم افزارهای تخصصی طراحی بازی، فناوری های نوین واقعیت مجازی و افزوده، سامانه های هوشمند یادگیری و هوش مصنوعی ضروری است تا کارورزان بتوانند محتوا و سناریوهای آموزشی تعاملی تولید و اجرا کنند. کارورزی مجازی نیز مبتنی بر سامانه های مدیریت یادگیری با زیرساخت های ارتباطی پایدار و ابزارهای تعاملی دیجیتال است که امکان حضور و مشارکت فعال و مستمر در محیط های آنلاین را فراهم می آورد. در نهایت، این محیط باید فرصت تعامل عمیق میان نظریه و عمل را به وجود آورد و با بهره گیری از فناوری های نوین آموزشی، انعطاف پذیری لازم برای یادگیری و پژوهش را در فرآیند فراهم آورد تا مهارت آموزان در مسیر تبدیل شدن به معلمان توانمند و پیشرو در نظام آموزش و پرورش گام های استوار بردارند.

پیوست‌ها

پیوست ۱: سطوح اجرای فناوریانه درس «آموزش آمادگی دفاعی هوشمند و فناوریانه»

با توجه به ناهمگونی محسوس زیر ساخت‌های فناوریانه در مدارس کشور و تفاوت در سطح دسترسی معلمان و دانش‌آموزان به ابزارهای دیجیتال، پیش‌بینی سطوح اجرای فناوریانه در درس «آمادگی دفاعی هوشمند و فناوریانه» ضرورتی راهبردی و اجرایی است. نخست، گستره امکانات مدارس — از حداقل تا پیشرفته — ایجاب می‌کند برنامه‌ای تدوین شود که با ظرفیت واقعی هر مدرسه متناسب باشد. دوم، تفاوت معنادار در میزان تسلط فناوریانه معلمان، ضرورت طراحی مسیرهای تدریجی را تقویت می‌کند تا معلمان در سطح متناسب با شایستگی وارد فرایند آموزشی شوند و امکان ارتقای مرحله‌ای فراهم آید. سوم، الگوی سه سطحی طبیعی از ساده تا پیشرفته فراهم می‌آورد که هم مشارکت مدارس کم‌برخوردار را ممکن می‌سازد و هم انگیزش و بهره‌وری مدارس مجهز را حفظ می‌کند. در نهایت، این ساختار به مثابه یک نظام پیوسته رشد عمل نموده و نردبانی منسجم برای ارتقای تدریجی کیفیت آموزش فناوریانه فراهم می‌آورد. بر این اساس، سطوحی از پایه تا پیشرفته که در آن ویژگی‌های اجرایی، ابزارها، نرم‌افزارها، راهنمای فنی و کاربردهای آموزشی مرتبط با رشته درج شده است، به شرح ذیل پیشنهاد می‌شود:

بخش	سطح ۱: پایه (حداقلی)	سطح ۲: میانی	سطح ۳: پیشرفته
ویژگی اجرایی	مناسب برای مدارس فاقد تجهیزات تخصصی؛ استفاده از گوشی هوشمند و اینترنت مدرسه	مناسب برای مدارس دارای رایانه و اتصال پایدار؛ بهره‌گیری از شبیه‌سازهای وب‌محور و پلتفرم‌های مدیریت کلاس	مناسب برای مدارس مجهز به آزمایشگاه فناوری؛ استفاده از واقعیت مجازی، هوش مصنوعی و محیط‌های تعاملی
ابزارها	- تلفن همراه هوشمند (Android/iOS) - اینترنت وای‌فای مدرسه یا دیتای محدود - بلندگو یا تلویزیون کلاس (در صورت وجود)	- رایانه یا لپ‌تاپ با سیستم‌عامل ویندوز یا لینوکس - اینترنت پایدار با سرعت متوسط - ویدئو فراتاب و بلندگو برای نمایش گروهی	- هدست‌های واقعیت مجازی (مانند Oculus Quest یا ClassVR) - رایانه‌های گرافیکی با کارت پردازش تصویر مناسب - نمایشگر هوشمند، فضای تعاملی و آزمایشگاه فناوری
نرم‌افزارها	- مرورگر مو با ییل Chrome، Firefox - Google Forms - Microsoft Forms - آزمون و بازخورد - Canva - موبایلی برای طراحی پوسترهای آموزشی - Copilot یا ChatGPT - برای تولید محتوا، طراحی سناریو و پاسخ‌گویی به پرسش‌ها	- Google Classroom - Moodle برای مدیریت کلاس و تکالیف - Cospaces Edu - برای طراحی محیط‌های شبیه‌سازی شده دفاعی - Genially - برای ساخت اینفوگرافیک‌های تعاملی - Classcraft - برای بازی سازی آموزشی و انگیزش یادگیرندگان	- ClassVR یا Engage برای تجربه‌های آموزشی در محیط واقعیت مجازی - Unity یا Construct ۳ برای طراحی بازی‌های آموزشی دفاعی - Squirrel AI - یا ابزارهای مشابه برای تحلیل رفتار یادگیرندگان و یادگیری تطبیقی
راهنمای فنی	- آموزش استفاده از مرورگر برای جستجوی منابع دفاعی و امنیتی - راهنمای ساخت فرم‌های تعاملی برای ارزیابی و نظرسنجی	- آموزش ورود به LMS و مدیریت تکالیف و ارزیابی‌ها - راهنمای ساخت سناریوهای دفاعی در محیط‌های شبیه‌سازی شده	- آموزش نصب و استفاده از هدست‌های VR در کلاس درس - راهنمای طراحی محیط‌های دفاعی در پلتفرم‌های واقعیت مجازی

<p>- آموزش مقدماتی طراحی بازی‌های آموزشی با موتورهای بازی‌سازی - تنظیم پروتکل‌های امنیت اطلاعات و حفظ حریم خصوصی در محیط دیجیتال - آموزش تحلیل داده‌های یادگیری با ابزارهای هوش مصنوعی و تنظیم مسیرهای فردی</p>	<p>- آموزش طراحی محتوای تصویری و تعاملی با Genially - راه‌اندازی بازی‌های آموزشی با Classcraft و تنظیم امتیازدهی گروهی - تنظیم تجهیزات نمایش برای ارائه‌های دانش‌آموزی و فعالیت‌های گروهی</p>	<p>- آموزش مقدماتی طراحی پوستر با Canva در گوشی - معرفی کاربردهای ساده هوش مصنوعی در تولید سناریوهای آموزشی - تشکیل گروه‌های یادگیری در پیام‌رسان‌های امن برای تعامل کلاسی</p>	
<p>- تجربه سناریوهای دفاعی در محیط واقعیت مجازی با نقش‌آفرینی دانش‌آموزان - طراحی بازی‌های آموزشی با مسیرهای یادگیری قابل انتخاب درباره «منیت مدرسه» - تحلیل داده‌های یادگیری با ابزارهای AI برای شخصی‌سازی آموزش دفاعی - برگزاری نمایشگاه فناوری دفاعی مدرسه با تولید محتوای دیجیتال توسط دانش‌آموزان - طراحی مدل مفهومی «کلاس دفاعی هوشمند» در افق ۱۴۱۰ توسط گروه‌های دانش‌آموزی</p>	<p>- طراحی سناریوی چندلایه درباره «مدیریت بحران در مدرسه» با شبیه‌ساز ساخت اینفوگرافیک درباره «نسل Z و تهدیدات ترکیبی» - اجرای بازی آموزشی با امتیازدهی گروهی درباره «امنیت سایبری» - برگزاری کلاس مجازی بین‌مدرسه‌ای برای تبادل تجربیات دفاعی - تدوین پروژه‌های تحقیقاتی درباره «چالش‌های فرهنگی در آموزش دفاعی»</p>	<p>- طراحی سناریوهای ساده درباره «واکنش اضطراری در مدرسه» با کمک AI - تولید پوسترهای آموزشی با موضوع «امنیت اطلاعات شخصی» - اجرای مسابقات آنلاین با موضوع «تهدیدات نوین» - ضبط پادکست‌های دانش‌آموزی درباره «رفتار مسئولانه در فضای مجازی» - تمرین تحلیل موقعیت‌های دفاعی با ابزارهای متنی هوش مصنوعی</p>	<p>کاربردهای آموزشی مرتبط با رشته</p>

پوست ۲: مشخصات تدوین کنندگان برنامه درسی رشته «آمادگی دفاعی» دوره مهارت آموزی علمی دانشگاه فرهنگیان

موضوع: تولید برنامه درسی رشته «آمادگی دفاعی» دوره مهارت آموزی معلمی

مجری: جناب آقای دکتر فرهاد علی پور، معاونت آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشگاه فرهنگیان

ناظر کارگروه تخصصی: جناب آقای دکتر عبدالسعید محمد شفیعی، مدیر کل دفتر برنامه ریزی، سنجش و نظارت آموزشی

دبیر و عضو کارگروه تخصصی: سرکار خانم دکتر افسانه کرانی، معاون برنامه ریزی درسی و ارزشیابی

رئیس کارگروه تخصصی تدوین برنامه درسی آمادگی دفاعی: آقای دکتر هادی کریمی عقدا، عضو هیأت علمی دانشگاه فرهنگیان استان هرمزگان

اعضا کارگروه سیاست گذاری، تدوین و ارزیابی برنامه درسی آمادگی دفاعی (به ترتیب حروف الفبا):

آقای دکتر حمیدرضا ابراهیمی، معاون فرهنگی و تربیتی دانشگاه فرهنگیان، آقای دکتر حمید احمدی هدایت، عضو هیأت علمی دانشگاه فرهنگیان استان البرز، آقای دکتر یونس امیر احمدی، عضو هیأت علمی دانشگاه فرهنگیان استان چهارمحال و بختیاری، آقای دکتر حمید حیدری، رئیس سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج پژوهش‌های دفاع مقدس، آقای دکتر حامد عارف پور، مدیر کل آموزش سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج پژوهش‌های دفاع مقدس، آقای دکتر حجت‌اله عباسی، رئیس پژوهشکده تعلیم و تربیت اسلامی، جناب آقای ابوالفضل علمدار، متخصص زبان‌شناسی از دانشگاه علامه طباطبائی، آقای دکتر محمدحسین کفراشی، عضو هیأت علمی دانشگاه فرهنگیان استان تهران، آقای دکتر ابراهیم ماسوری، عضو هیأت علمی دانشگاه فرهنگیان استان تهران و معاون آموزشی پژوهشی نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری، آقای دکتر محمد معماری، معاون امور فرهنگی، تربیتی و هنری، آقای دکتر عباس نجار، رئیس مرکز توسعه و بهسازی منابع انسانی دانشگاه فرهنگیان و شماری از اعضای هیأت علمی دانشگاه فرهنگیان و صاحب نظران برون دانشگاهی

